ALPHABETI SERBORUM

cum

viciniorum popularium et aliis cultioris Europae alphabetis παραλληλισμός.

Serb. graec.	Serb. lat.	Hungar.	Croat.	Carniol.	Bohem.	Polon.	German.	Ital.	Gall.	Angl.
А а *а*	a	á	a	a	a	a	a	a	a	—
Б б *б*	b	b	b	b	b	b	b	b	b	b
В в *в*	v	v	v	v	w	w	w	v	v	v
Г г *г*	g	g	g	g	g'	g	g	g : gara	g : gant	g : gold
Д д *д*	d	d	d	d	d	d	d	d	d	d
Ђ ђ *ђ*	dj, gj	gy	dy, gy	—	d'	—	—	—	—	—
Е е *е*	e	e	e	e	e	e	e	e	e	e : bet
Ж ж *ж*	x	zs	ʂ	sh	ž	ż	—	—	j	s : osier
З з *з*	z	z	z	s	z	z	ſ : leſen	s : rosa	z	z : razor
И и *и*	i	i	i	i	i	i	i	i	i	ee, y
Ј ј *ј*	j	j	j	j	g	i : ia	j	j	i : mien	y : yes
К к *к*	k	k	k	k	k	k	k	c : caro	c : car	k
Л л *л*	l	l	l	l	l	l? : wilk	l	l	l	l
Љ љ *љ*	lj	ly	ly	lj	—	l : li	—	gl : gli	il : ail	—
М м *м*	m	m	m	m	m	m	m	m	m	m
Н н *н*	n	n	n	n	n	n	n	n	n	n
Њ њ *њ*	nj	ny	ny	nj	ň	ń	—	gn	gn	—
О о *о*	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o : note
П п *п*	p	p	p	p	p	p	p	p	p	p
Р р *р*	r	r	r	r	r	r	r	r	r	r
С с *с*	s	sz	sz	ſ	s	s	ß	s : sono	s : son	s : so
Т т *т*	t	t	t	t	t	t	t	t	t	t
Ћ ћ *ћ*	ch	ty	—	—	ť	—	—	—	—	—
У у *у*	u	u	u	u	u	u	u	u	ou	oo
Ф ф *ф*	f	f	f	f	f	f	f	f	f	f
Х х *х*	h?	h	h	h	ch	ch	ch	—	—	—
Ц ц *ц*	c	cz	cz	z	c	c	z	z : zio	—	—
Ч ч *ч*	cs	cs	ch	zh	č	cs	tſch (?)	c : ciò	—	ch : child
Џ џ *џ*	—	—	—	—	—	—	—	ge	—	j
Ш ш *ш*	sc, sh	s	ss, sh	ſh	š	sz	ſch	sc : esce	ch : cher	sh
Ъ ъ *ъ**)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

*) Nil sonat (nisi forte vocalem mutam), sed *r* literae, quae Serbis, sicut Bohemis, vel sola absque ulla vocali, syllabam facit, apponitur, ne eadem *r* litera ad praecedentem aut sequentem syllabam trahatur, e. g. **умръо, гръоце**, lege u-mr-o, gr-o-ce.

СРПСКЕ

НАРОДНЕ ПЈЕСМЕ,

СКУПИО ИХ И НА СВИЈЕТ ИЗДАО

ВУК СТЕФ. КАРАЏИЋ.

КЊИГА ДРУГА,

У КОЈОЈ СУ ПЈЕСМЕ ЈУНАЧКЕ НАЈСТАРИЈЕ.

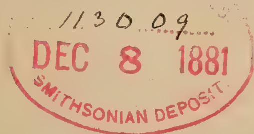

НОВО ИЗДАЊЕ ПРЕШТАМПАНО БЕЗ ИКАКВЕ ПРОМЈЕНЕ.

У БЕЧУ,

У НАКЛАДИ АНЕ УДОВИЦЕ В. С. КАРАЏИЋА.

1875.

ПЈЕСМЕ,

КОЈЕ СУ У ОВОЈ КЊИЗИ.

*

НАЈСТАРИЈЕ

ПЈЕСМЕ ЈУНАЧКЕ.

1.

Свеци благо дијеле.

Мили Боже! чуда великога!
Или грми, ил' се земља тресе!
Ил' удара море у брегове?
Нити грми, нит' се земља тресе,
Нит' удара море у брегове,
Већ дијеле благо светитељи:
Свети Петар и свети Никола,
Свети Јован и свети Илија,
И са њима свети Пантелија;
Њим' долази Блажена Марија,
Рони сузе низ бијело лице.
Њу ми пита Громовник Илија:
„Сестро наша, Блажена Марија!
„Каква ти је голема невоља,
„Те ти рониш сузе од образа?“
Ал' говори Блажена Марија:
„А мој брате, Громовник Илија!
„Како не ћу сузе прољевати,
„Кад ја идем из земље Инђије,
„Из Инђије из земље проклете?
„У Инђији тешко безакоње:
„Не поштује млађи старијега,
„Не слушају ђеца родитеља;
„Родитељи пород погазили,
„Црн им био образ на дивану
„Пред самијем Богом истинијем!

„Кум свог кума на судове ћера,
„И доведе лажљиве свједоке
„И без вјере и без чисте душе,
„И оглоби кума вјенчанога,
„Вјенчанога или крштенога;
„А брат брата на мејдан зазива;
„Ђевер снаси о срамоти ради,
„А брат сестру сестром не дозива."
Њој говори Громовник Илија:
„Сејо наша, Блажена Марија!
„Утри сузе од бијела лица,
„Док ми овђе благо под'јелимо,
„Отић' ћемо Богу на диване,
„Молићемо Бога истинога,
„Нек нам даде кључе од небеса,
„Да затворим' седмера небеса,
„Да ударим' печат на облаке,
„Да не падне дажда из облака,
„Плаха дажда, нити роса тиха,
„Нити ноћу сјајна мјесечина,
„Да не падне за три годинице;
„Да не роди вино ни шеница,
„Ни за цркву часна летурђија."
Кад то чула Блажена Марија,
Утр сузе од бијела лица.
Када свеци благо под'јелише:
Петар узе винце и шеницу,
И кључеве од небеског царства;
А Илија муње и громове;
Пантелија велике врућине;
Свети Јован кумство и братимство,

И крстове од часнога древа;
А Никола воде и бродове;
Па одоше Богу на диване,
Молише се три бијела дана
И три тавне ноћи без престанка,
Молише се, и умолише се:
Бог им даде од небеса кључе,
Затворише седмера небеса,
Ударише печат на облаке,
Те не паде дажда из облака,
Плаха дажда, нити роса тиха,
Нит' обасја сјајна мјесечина;
И не роди вино ни шеница,
Ни за цркву часна летурђија,
Пуно време за три годинице;
Црна земља испуца од суше,
У њу живи пропадаше људи;
А Бог пусти тешку болезању,
Болезању страшну срдобољу,
Те помори и старо и младо,
И растави и мило и драго.
Што остало, то се покајало,
Господина Бога вјеровало.
И осташе Божји благосови,
Да не падне леда ни снијега
До један пут у години дана;
Како онда, тако и данаске.
Боже мили, на свем тебе вала!
Што је било, више да не буде!

2.

Опет то, али друкчије.

(из Црне горе).

Збор зборише Божи апостоли,
Збор зборише на небеска врата,
Отуд дође Громовник Илија,
А пита га Огњана Марија:
„Ђе си био, мој брате Илија?“ —
„Казаћу ти, Огњана Марија:
„Ја сам био у земљу проклету,
„Ђено јесте Боже незаконство:
„Ђе не моле Бога, да помогне,
„И не слуша пород родитеља,
„А не слуша млађи старијега;
„Ђе кум кума не држи за кума,
„Ђевер снаси о срамоти ради;
„Ђе брат брата по судовим' ћера
„И мучи га муках пред Турцима;
„Не светкују свеца никаквога,
„Нити жегу у цркву свијеће,
„Нити служе Божу летурђију.“
Оно рече, на ноге устаде,
И Господске даре дијелише,
Што је њима Господ поклонио:
Свети Петар и апостол Павле
Ев' узеше пуње и шеницу [1]),
Свет' Илија грома небескога,

---

[1]) У Црној се гори *пуње* зове оно вино, с којијем се устаје у славу; а шеница се овдје спомиње ради кољива, поскура и крснога колача.

А Марија муњу и стријелу,
Свети Тома печат од облаках,
Аранђео јесење бријеме,
А Никола на воду бродове,
Свети Спасе житњега цвијета,
Свети Саво леда и снијега,
Свети Јован сабор анђелима,
А Ђорђије прољетње цвијеће.
Кад анђели[2]) даре дијелише,
Они св'јету муке ударише:
Илија их громовима гађа,
А Марија муњом и стријелом;
Не могли их Богу обрнути.
Аранђео навали бријеме,
Никола им затисну бродове,
Свети Петар и апостол Павле
Узеше им пуње и шеницу
И од земље свакоји берићет;
Па их Боже сунце изгорело,
Горело их три године данах,
Док узавре мозак у јунака,
Докле пуче ками у лугове,
А осану гора проз планине;
Докле црна земља испуцала,
Пуче црна земља по три лакта,
Те се ломе коњи и јунаци;
Свети Саво пуштио снијега
Три године снијег не опаде,
Док у свијет ништа не остаде,
И овчари овце изгубише,

[2]) У више пјесама слушао сам, да се свеци зову *анђели*.

Из свијета челе побјегоше,
Са свијем се свијет дотамани,
До у Ср'јему, у то мјесто жупно;
Е се купе Сријемски главари
На сакупу пред бијелом црквом,
Ту дођоше млоги свештеници,
Посједаше, ђе је мјесто коме;
Отуд дође самоуче ђаче,
Па им ђаче ријеч проговара:
„Сви се, браћо, на ноге дигните,
„И пружите мене десне руке,
„Вјеру дајте, да ме не варате!“
Сви једанак од земље скочили,
И сви ђаку десну руку дају;
Таде ђаче њима проговара:
„Хо'те, Богу да се обрнемо!
„Да служимо Божу летурђију,
„Да молимо Бога по закону.“
Сви се бјеху к Богу обрнули,
По три пута љубе земљу црну;
И послуша пород родитеља,
И послуша млађи старијега,
И брат брата не води на суду,
Ни га мучи муках пред Турчином,
И светкују свеца свакојега,
И сви моле Бога милоснога
Без престанка и дневи и ноћи
По правилу, ка' је Богу мило;
И Бог им је услиша' молитве,
Смилова се Бог на сиротињу,
Те се опет свијет наслиједи.

3.

Ђакон Стефан и два анђела.

Рано рани ђаконе Стеване
У недељу пређе јарка сунца,
Пређе сунца и пре летургије,
Он не иде у бијелу цркву,
Већ он иде у то поље равно,
Те он сеје белицу пшеницу,
Ал' етоти два путника стара,
Божју су му помоћ називали:
„Божја помоћ, ђаконе Стеване!"
А он њима лепше одговара:
„Д'о Бог добро, два путника стара!"
Ал' беседе два путника стара:
„Бога теби, ђаконе Стеване!
„Која теби велика невоља,
„Те си тако рано уранио
„У недељу пређе јарког сунца,
„Пређе сунца и пре летургије,
„Па ти сејеш белицу пшеницу?
„Или си се јунак помамио;
„Или си се данас потурчио,
„Часног крста под ноге згазио,
„Часног крста и красног закона,
„И своју си веру изгубио;
„Те си тако рано уранио
„У недељу пређе јарког сунца,
„Пређе сунца и пре летургије,
„Па ти сејеш белицу пшеницу?"
Ал' беседи ђаконе Стеване:

„О Бога вам два путника стара!
„Кад питате, да вам право кажем:
„Та нисам се јунак помамио,
„Нити сам се данас потурчио,
„Нит' сам своју веру изгубио,
„Нит' сам крста под ноге згазио,
„Часног крста и красног закона;
„Већ је мени велика невоља;
„Зашт' ја раним у мојему двору
„Девет немо, друго девет слепо,
„То ја раним с мојом верном љубом;
„И Бог ће ми греха опростити.“
Ал' беседе два путника стара:
„Ајдемоте ђаконовом двору,
Да видимо ђаконову љубу,
Што нам ради љуба ђаконова.“
Одшеташе ђаконовом двору,
Ал' је љуба рано уранила
У недељу пређе јарког сунца,
Пређе сунца и пре летургије,
Она чини белицу пшеницу;
Божју су јој помоћ називали:
„Божја помоћ, ђаконова љубо!“
Она њима лепше одговара:
„Д'о Бог добро, два стара путника!“
Ал' беседе два путника стара:
„Бога теби ђаконова љубо!
„Која теби велика невоља,
„Те си тако рано уранила,
„Уранила у свету недељу
„Пређе сунца и пре летургије,

„Те ти чиниш белицу пшеницу?
„Или си се млада помамила?
„Или си се данас потурчила
„И своју си веру изгубила,
„Часног крста под ноге згазила,
„Часног крста и красног закона;
„Те си тако рано уранила
„У недељу пређе јарког сунца,
„Пређе сунца и пре летургије,
„Те ти чиниш белицу пшеницу?“
Ал' беседи ђаконова љуба:
„О Бога вам, два путника стара!
„Кад питате, право да вам кажем:
„Та нисам се млада помамила,
„Нити сам се данас потурчила,
„Нит' сам своју веру изгубила,
„Нит' сам крста под ноге згазила,
„Часног крста и красног закона;
„Већ је мени велика невоља;
„Зашт' ја раним у мојему двору
„Девет немо, друго девет слепо;
„То ја раним с мојим господаром;
„И Бог ће ми греха опростити.“
Ал' беседе два путника стара:
„О Бога ти, ђаконова љубо!
„Дај ти нама своје мушко чедо,
„Мушко чедо из колевке златне,
„Да закољем' твоје мушко чедо,
„И од чеда крви да уграбим',
„Да пошкропим' твоје беле дворе:
„Што је немо, проговориће ти,

„Што је слепо, све ће прогледати.“
Али мисли ђаконова љуба,
Она мисли мисли свакојаке,
Док је млада на једно смислила,
Па им даде чедо из колевке,
И заклаше чедо пренејако,
И од чеда крви уграбише,
Пошкропише по беломе двору:
Што је немо, проговорило је,
Што је слепо, све је прогледало.
Дигоше се два стара путника
И одоше с Богом путовати,
Осврће се ђаконова љуба,
Па погледа на златну колевку,
Ал' јој чедо седи у колевки,
Па се игра јабуком од злата,
Па беседи ђаконова љуба:
„Мили Боже, на свем теби фала!
„Гди дођоше два путника стара,
„Заклаше ми чедо у колевки,
„И од чеда крви уграбише,
„Пошкропише моје беле дворе,
„Што је немо, проговорило је,
„Што је слепо, све је прогледало,
„Ево чедо седи у колевки
„И сигра се јабуком од злата!“
Проговара чедо из колевке:
„Слатка мајко, моја слатка рано!
„Оно нису два путника стара,
„Већ су оно два Божја анђела.“

4.

Огњена Марија у паклу.

(из Црне горе).

Бога моли Огњана Марија:
„Дај ми, Боже, од рајевах కлуче,
„Да од раја отворимо врата,
„Да ја дођем проз рај у пакао,
„Да ја виђу остаралу мајку,
„Не бих ли јој душу избавила!“
Бога моли, и умолила га,
Од раја јој кључе поклонио,
И шњом посла Петра апостола,
Те од раја отворише врата,
И пројоше проз рај у пакао;
Ал' три друга по паклу шетају:
Једном другу нога горијаше,
А другоме рука до рамена,
А трећему глава горијаше.
Но Марија апостола пита:
„Што су, Петре, Богу згријешили,
„Те се муче муках жестокијех?“ —
„Казаћу ти, Огњана Марија!
„Што овоме руса гори глава,
„Овај није даровао куму:
„Кума њему светога Јована,
„А он њози паре ни динара;
„Што овоме гори десна рука,
„Њом је клао овце преходнице;
„Што овоме трећем нога гори,
„Њом је био и оца и мајку.“

Њих минуше, напријед прођоше,
Али сједе до два стари старца,
Њима горе и браде и главе.
Но Марија апостола пита:
„Кажуј, Петре, што су згријешили?“ —
„Казаћу ти, моја мила секо!
„Ово бјеху од земље судије,
„Мирили су мртве и рањене [3])
„И у кмество сиједали криво,
„И проклето узимали мито;
„А нијесу јоште дочекали,
„Што чињаху, кад они могаху,
„Каматника, секо, и митника
„До два тези Боже проклетника.“
Па минуше мало понапријед,
Ту нађоше једну невјестицу,
Ђе јој горе и ноге и руке,
А пропа' јој језик проз вилице.
А висе јој змије о дојаках;
Кад је виђе Огњана Марија,
Он' ијетко апостола пита:
„Што је, кучка, Богу згријешила,
„Те се мучи муках жестокијех?“ —
„Казаћу ти, моја мила секо!
„Гријешница ј' крчмарица била,
„У вино је воду присипала
„И за воду паре узимала;
„Имала је обречена мужа,

[3]) Т. ј. распре због побијенијех и рањенијех, као што се у Црној гори и онуда по околини чинило до сад.

„Ходила је шњега на другога;
„Кад се млада вјенчавала шњиме,
„Бачила је на себе мађије,
„Да шњим нема од срца порода,
„А Бог јој је писа' седам синах,
„Ето јој их, секо, о дојаках,
„Са њима ће пред Господом поћи."
И пођоше мало понапријед,
А нађоше бабу остаралу,
То је мајка Огњане Марије,
Њојзи горе и ноге и руке,
И гори јој коса наврх главе;
А Марија стаде поред мајке,
Па упита остаралу мајку:
„Кажи, мајко, што си згријешила?
„Не бих ли ти душу избавила."
Но Марији мајка говорила:
„Ја немам што, до камена казат':
„Кад ја бијах на бијес[4]) ђевојка,
„Једно јутро ускрсење дође,
„Моја мајка до пред цркву пође,
„Мен' остави да сигурам ручак;
„Кад ми мајка испред цркве дође,
„Мене голу у хаљине нађе,
„Удари ме руком и прстеном,
„Ја шњом уд'рих о дувар од куле,
„Таде ме је проклињала мајка:
„„Залуду се удавала, синко!""
„Удавах се три четири пута,

---

[4]) Т. ј. одрасла и стала на снагу.

„И ту ја бих у Бога злочеста,
„Не одржах мужа ни једнога.
„Кад се, синко, удадох четвртом,
„Ту ја нађох двоје пасторчади,
„Једно лудо од двије године,
„Друго, синко, од пуне четири;
„Узеше ме ђеца Богом мајку:
„Кад ми ђеца из игре дођоше,
„Код мене се оба заплакаше,
„Плачући ми стариј' говораше:
„„Скрој ми, мајко, бијелу кошуљу.""
„Мјерих му је о камену станцу[5]).
„Млађи рече: „„Дај ми љеба, мајко.""
„Ја му дадох комат земље црне."
Још се баба јадити хоћаше,
Но јој не да Петре апостоле,
Но је Петар за руке дофати,
И бачи је међу ђаволима:
„Чекај враже, држи је ђаволе!"
То је било, а Боже помози!

5.

Бог ником дужан не остаје.

Два су бора напоредо расла,
Међу њима танковрха јела;
То не била два бора зелена,
Ни међ' њима танковрха јела,
Већ то била два брата рођена:
Једно Павле, а друго Радуле,

---

[5]) Да не расте више, него да остане онако, као камен.

Међу њима сестрица Јелица.
Браћа сеју врло миловала,
Сваку су јој милост доносила,
Најпослије ноже оковане,
Оковане сребром, позлаћене.
Кад то вид'ла млада Павловица,
Завидила својој заовици,
Па дозива љубу Радулову:
„Јетрвице, по Богу сестрице!
„Не знаш кака биља од омразе?
„Да омразим брата и сестрицу.“
Ал' говори љуба Радулова:
„Ој Бога ми, моја јетрвице!
„Ја не знадем биља од омразе,
„А и да знам, не бих ти казала:
„И мене су браћа миловала,
„И милост ми сваку доносила.“
Кад то зачу млада Павловица,
Она оде коњма на ливаду,
Те убоде вранца на ливади,
Па говори своме господару:
„На зло, Павле, сеју миловао,
„На горе јој милост доносио!
„Убола ти вранца на ливади.“
Павле пита сестрицу Јелицу:
„Зашто, сејо? да од Бога нађеш!“
Сестрица се брату кунијаше:
„Нисам, брате, живота ми мога!
„Живота ми и мога и твога!“
То је братац сеји вјеровао.
Кад то виђе млада Павловица,

Она оде ноћу у градину,
Те заклала сивога сокола,
Па говори своме господару:
„На зло, Павле, сеју миловао,
„На горе јој милост доносио!
„Заклала ти сивога сокола.“
Павле пита сестрицу Јелицу:
„Зашто, сејо? да од Бога нађеш!“
Сестрица се брату кунијаше:
„Нисам, брате, живота ми мога!
„Живота ми и мога и твога!“
И то братац сеји вјеровао.
Кад то виђе млада Павловица,
Она оде вече по вечери,
Те украде ноже заовине,
Њима закла чедо у колевци.
Кад у јутру јутро освануло,
Она трчи своме господару
Кукајући и лице грдећи:
„На зло, Павле, сеју миловао,
„На горе јој милост доносио!
„Заклала ти чедо у колевци;
„Ако ли се мене не вјерујеш,
„Извади јој ноже од појаса.“
Скочи Павле, кан' да се помами,
Па он трчи на горње чардаке,
Ал' још сестра у душеку спава,
Под главом јој злаћени ножеви;
Павле узе злаћене ножеве,
Па их вади из сребрних кора,
Али ножи у крви огрезли;

Кад то виђе Павле господару,
Трже сестру за бијелу руку:
„Сејо моја, да те Бог убије!
„Буд ми закла коња на ливади
„И сокола у зеленој башчи,
„Зашт' ми закла чедо у колевци?“
Сестрица се брату кунијаше:
„Нисам, брате, живота ми мога!
„Живота ми и мога и твога!
„Ако ли ми не вјерујеш клетви,
„Изведи ме у поље широко,
„Па ме свежи коњма за репове,
„Растргни ме на четири стране.“
Ал' то братац сеји не вјерова,
Већ је узе за бијелу руку,
Изведе је у поље широко,
Привеза је коњма за репове,
Па их одби низ поље широко.
Ђе је од ње капља крви пала,
Онђе расте смиље и босиље;
Ђе је она сама собом пала,
Онђе се је црква саградила.
Мало време за тим постајало,
Разболе се млада Павловица,
Боловала девет годин' дана,
Кроз кости јој трава проницала,
У трави се љуте змије легу,
Очи пију, у траву се крију.
Љуто тужи млада Павловица,
Па говори своме господару:
„Ој чујеш ли, Павле господару!

„Води мене заовиној цркви,
„Не би ли ме црква опростила.“
Кад то чуо Павле господару,
Поведе је заовиној цркви;
Кад су били близу б’јеле цркве,
Ал’ из цркве нешто проговара:
„Не ид’ амо, млада Павловице:
„Црква тебе опростити не ће.“
Кад то зачу млада Павловица,
Она моли свога господара:
„Ој Бога ти, Павле господару!
„Не води ме двору бијеломе,
„Већ ме свежи коњма за репове,
„Па ме одби низ поље широко,
„Нек ме живу коњи растргају.“
То је Павле љубу послушао:
Привеза је коњма за репове,
Па је одби низ поље широко.
Ђе је од ње капља крви пала,
Онђе расте трње и коприве;
Ђе је она сама собом пала,
Језеро се онђе провалило,
По језеру вранац коњиц плива,
А за њиме злаћена колевка,
На колевци соко тица сива,
У колевци оно мушко чедо,
Под грлом му рука материна,
А у руци теткини ножеви.

6.

Кумовање Грчића Манојла.

(из Црне горе).

Двије су се куме подигнуле,
Двије куме, у једнога кума,
У онога Грчића Манојла;
Једно јесте танана Гркиња,
А друго је бијела Влахиња.
У Влахиње чедо мушко било,
У Гркиње није, но ђевојка,
И дођоше куму на дворове,
Те крстише двоје ђеце лудо.
А кад сјутра зора долазила,
Но да рече танана Гркиња:
„Мио куме, Грчићу Манојле!
„Промијени ову ђецу луду:
„Дај ти мене чедо Влахињино,
„А Влахињи да дамо ђевојку,
„И дајем ти Божу вјеру тврду,
„Дваш ћу ти га измјерит' са златом.“
Превари се, Бог да га убије!
Па размјени двоје ђеце лудо.
Ондолен се куме подигнуле,
Кад Влахиња планинама била,
Нешто јој се чедо усциктало;
Мајка му се бјеше препанула,
Па почину насред друма пута,
Те развила оно чедо лудо;
Али није мушко, но ђевојка!
Шњом удари о камену станцу,

Ста ју цика, како змије љуте,
Па отиде натраг кукајући.
Када куму на дворове дође,
Куму своме ријеч говорила:
„А за Бога, мој куме Манојле!
„Што продаде кума за цекине?
„Платио га светоме Јовану!“
А он јој се криво кунијаше:
„А нијесам, моја мила кумо,
(А дијете држи на кољену)
„Та не ијо од овога месо!“
Таде млада на дворове пође
И бешику празну понијела.
А Манојло коња узјахао,
И Гркињи на дворове пође,
Те му млада чедо наплатила.
Па ондолен отиде Манојло;
Кад је био друму у планину,
На пут срете једно јагње црно,
Па упали жестоку стријелу,
Те погоди оно јагње црно,
Па г' испече друму у планину,
Испече га, па обједовао,
Једно плеће у зобницу бача,
Па отиде на своје дворове.
Ал' га срете вјереница љуба,
Она бјеше сузна и крвава,
Но ју пита Грчићу Манојло:
„Што је тебе, моја вјерна љубо?“
Све му, што је, по истини каза:
„Искочи ми из руку дијете,

„Проврже се црнијем јагњетом,
„И утече мене уз планину.“
Манојло се таде сјетоваше:
„Ја сам, љубо, јагње дочекао,
„Убио га, па га испекао,
„И од њега, љубо, објєдова’,
„И плеће сам меса оставио;
„Врзи руку у зобницу вранцу!“
Она бачи у зобницу руку,
Оно плеће меса дофатила,
Ал’ је оно од ђетета рука!
Тадер му је љуба говорила:
„А Манојле, траг ти погинуо!
„Ти не био продавати кума“
Богу фала, јер ј’ овако било!

7.

Заручница Лаза Радановића.

Кад се жени Радановић Лазо,
Он испроси лепоту девојку,
И сакупи иљаду сватова,
Оде право двору девојачком;
Далеко и мајка угледала,
Угледала, па је беседила:
„Сад ћу стати на двор на капију,
„Да ја гледам кићене сватове.“
Кад су свати близу двора били,
Беседила девојачка мајка:
„Иду, ћерко, кићени сватови,
„У чије ће дворе улазити?

„Чија ће и мајка дочекати?
„Чија л' браћа коње приватити?
„Чиј' ли баба вином послужити?
„Чија л' сеја даром даривати?"
Кад девојка речи разабрала,
Беседила својој старој мајки:
„Ој старице, мила мајко моја!
„То је, мајко, Радановић-Лазо,
„И то су му кићени сватови,
„И право ће нашем белом двору;
„Веће слажи моје беле даре:
„Ти ћеш, мајко, свате дочекати,
„Моја браћа коње приватити,
„Моја сеја даром даривати,
„Мили бабо вином напојити."
Док су свати у двор улазили,
Завади се мајка и девојка,
Не о граде, ни о винограде,
Већ о једну танану кошуљу:
Мајка оће да остави сину,
А девојка своме ђувегији;
Тад' се мајка на њу naљутила,
Па је стала двору на капију,
На студен се камен наслонила,
На камену грозне сузе лије,
Њу ми пита Радановић-Лазо:
„Ој Бога ти, мила мајко моја!
„Која ти је голема невоља,
„Те ти ниси свате дочекала,
„Већ си стала двору на капију,
„На студен се камен наслонила,

„И на њега грозне сузе рониш?“
Мајка Лази тијо одговара:
„Ао Лазо, зете несуђени!
„Како ћу ти ја весела бити,
„Како л' свате јадна дочекати,
„Кад је твоја умрла девојка,
„Јуче смо је младу саранили?“
Онда Лазо мајки говорио:
„Казуј гробље, гди је укопана,
„Да ја видим и мртву девојку.“
Кад је мајка речи разабрала,
Беседила Радановић-Лази:
„Ја ти гробља не смем казивати,
„Јер је код нас чудан адет пост'о:
„Кад умире под прстен девојка,
„Не копа се у то ново гробље,
„Већ се баца у то сиње море.“
Кад то чуо Радановић-Лазо,
Беседио кићеним сватовма:
„Ој сватови, моја браћо драга!
„Чекајте ме у беломе двору,
„Док отидем на нове пазаре,
„Да ја купим свиле свакојаке,
„Да ја плетем мрежу шаровиту,
„Да ја тражим по мору девојку,
„Ил' ћ' у мени живо срце пући.“
Кад је Лазо ово беседио,
Слушала га танана робиња,
Па је њему тијо беседила:
„Господару, Радановић-Лазо!
„Није твоја умрла девојка,

„Већ се она с мајком завадила,
„Ни о граде, ни о винограде;
„Већ о једну танану кошуљу:
„Мајка оће да остави сину,
„А девојка теби да понесе."
Кад је Лазо речи разабрао,
Он беседи куму и деверу:
„Ој Бога вам, куме и девере!
„Ви идите горе на чардаке,
„Доведите лепоту девојку,
„У њене јој даре не дирајте,
„Јер у мене доста дара има."
Кад то чуо куме и девере,
Послушали Радановић-Лазу:
Отидоше на горње чардаке,
Доведоше лепоту девојку,
У даре јој ни дирнули нису.
Кад су Божји закон савршили,
Девојка се са родом опрашта:
Љуби оца, љуби стару мајку,
Љуби браћу и милу сестрицу,
Па је мајки онда беседила:
„Опрости ми, мила мајко моја!
„Што сам теби, мајко, сагрешила."
Али мајка куне без престанка:
„Мила кћери, и тебе не било!
„Ни допрла тамо, ни овамо!
„Већ остала среди горе чарне."
Кад девојка речи разабрала,
Уд'рише јој сузе од очију.
Дигоше се кићени сватови,

Одведоше леноту девојку.
Кад су били среди горе чарне,
Ал' девојку заболела глава,
Беседила свом ручном деверу:
„Ој девере, мој злаћен прстене;
„Ти ми зовни Радановић-Лазу."
Кад је девер речи разабрао,
Брже оде Радановић-Лази,
Па је Лази тијо беседио:
„Ајде, Лазо, брже у натраге.
„Девојка се наша разболела,
„На кума се главом наслонила."
Кад је Лазо речи разабрао,
Он отиде лепоти девојки,
Па је пита Радановић-Лазо:
„Што је теби, лепота девојко?
„Што је тебе заболела глава?"
Девојка је њему беседила:
„Господару, Радановић-Лазо!
„Де ми скупи кићене сватове."
Скупи Лазо кићене сватове,
Девојка им лепо зафалила
На љубави и на пријатељству;
Свако̂м дала по киту босиљка,
Лази дала танану кошуљу,
За коју се с мајком завадила,
Па је њему тијо беседила:
„На кошуљу, Радановић-Лазо!
„Под грлом јој пуце јадиково,
„Јадиково и чемериково:
„Кудгод одиш, нека јадикујеш;

„А гди станеш, да чемерикујеш;
„А мене је заболела глава,
„А од срца преболети не ћу.“
То изусти, па душицу пусти.
Тад' је Лазо сватом беседио:
„Сад на ноге, кићени сватови!
„С нацаци јој раку ископајте,
„А сабљама сандук сатешите,
„Више главе ружу усадите,
„Око гроба клупе направите,
„Ниже ногу бунар ископајте:
„Рад' мириса нек се ружом ките,
„Од умора на клупе седају,
„А од жеђи ладне воде пију.“
Често Лазо на гроб излазио,
Па је пит'о своју заручницу:
„Јел' ти, душо, земља дотешчала?“
Девојка му мртва одговара:
„Није мени земља дотешчала,
„Већ је тешка материна клетва.“

8.

Јован и дивски старјешина.

(из Црне горе).

Цар хоћаше изгубити љубу,
Цар хоћаше, и невоља му је,
Е му љуба много закривила,
И за то је царе помрзио;
Ма је слуге изгубит' не даду,
Но се моле цару честитоме,
Те госпођу своју измолише:

Цар је своје слуге послушао,
Поклони јој живот за годину.
Она сина имаше Јована,
Па ђетету своме говорила:
„О камо те, мој Јоване сине!
„Хоћеш ли се одрицат' од мајке?“
Дијете су сузе пропануле,
Па дијете мајци говорило:
„Чујеш ли ме, моја мила мајко!
„Ја ћу с тобом по св'јету бјежати.“
А њему је мајка говорила:
„Хајд' уљези цару у сараје,
„Те изведи гојена Лабуда,
„Да бјежимо, синко, по свијету.“
Скочи Јован од земље на ноге,
Те је мајку своју послушао
(А нема му до петнаест љетах),
И Лабуда свога изводио,
Бачише се њему о рамена;
Но је Јован мајци говорио:
„А за Бога, моја мила мајко!
„Кад м' одвоји од оца мојега,
„Који нема до мене једнога,
„Куд ћемо се, мајко, дијевати?“
А мајка је сину говорила:
„Да бјежимо, синко, по свијету,
„А од цара и мога и твога,
„А далеко тридесет конаках,
„Ђе не царе ни чути не може,
„А некмоли очима виђети.“
Они бјеже земљом и свијетом,

Док дођоше у дивску планину,
Ту нађоше студену пећину,
Али у њу седамдесет дивах,
Међу њима дивски старјешина.
Кад Јована диви угледаше,
Кренуше се, да му узму главу;
Жесток ли је лудани Јоване!
Од бедрице сабљу извадио,
Слободно је њима ударио,
И пос'јече седамдесет дивах,
А скри му се дивски старјешина.
Он је с мајком нојцу боравио;
А кад сјутра дан и зора дође,
Но се Јован стрпљети не мога',
Већ он у лов у планину пође
На његова гојена Лабуда,
Те он лови срне и кошуте;
Кад по подне сунце навалило,
Он отиде у пећину к мајци
И донесе срну и кошуту,
Да зарани одагнату мајку.
Но му мајка тадер бесједила:
„О Јоване, хајде пред пећину,
„Те почини трудан и уморан.“
Он послуша родитеља свога.
Хитро Јован пред пећину пође,
А мајка му дива угледала
У пећину, дивску старјешину,
Па јој дивски старјешина вика:
„Хајд' овамо, Јованова мајко!
„Ходи к мене, да ашикујемо.“

А она му тадер бесједила:
„Ходи к мене, дивски старјешина!
„Ходи к мене, да ми лице љубиш.“
А он јој је тадер говорио:
Ја не смијем од Јована твога,
„Који згуби седамдесет дивах,
„Но кад дође Јован у пећину,
„А ти твоје дијете упитај,
„Боји ли се до Бога и кога,
„Па најприје игру заметните,
„Проклетога у руке прстена,
„Око њега те се куне криво,
„Дијете је лудо и невјешто,
„Ти ћеш њега ласно надиграти,
„Пак му свежи руке наопако,
„А ја ћу га онда погубити,
„Пак ћем' онда ми ашиковати.“
А кад Јован у пећину дође,
Вечераше господску вечеру,
Па му тадер мајка говорила:
„О Јоване, мој једини сине!
„Ти изгуби седамдесет дивах,
„А ти идеш, синко, планинама,
„Бојиш ли се до Бога и кога?“
Но јој Јован ријеч говорио:
„Ја се бојим Бога великога,
„Не бојим се никаква јунака,
„Доклен ми је гојени Лабуде.“
Тад' Јовану бесједила мајка:
„О Јоване, мој једини сине!
„Ми смо јадни, синко, обојица,

„Ход', да малу игру заметнемо."
Јован своју послушао мајку,
Па је шњоме игру заметнуо,
Понајпријед у руке прстена;
Он могаше надиграти мајку,
Он могаше, него не хоћаше,
Но је њега мајка надиграла:
„Ја сам тебе, дијете, добила."
Па му обје савезала руке
Од лакатах те до врх нокатах;
Луди Јован растегну рукама,
На седморо коноп раскинуо.
Када сјутра дан и зора дође,
Јован пође у лов у планину.
Кад на друму царевоме дође,
Из свијета срете ћириџије
И пред њима ћириџију Рада,
Ђе ћерају шездесет товарах
Све на голо вина и шенице;
Јован им се на пут учинио,
И пред њима капицу скинуо:
„Молим ви се, браћо из свијета,
„Продајте ми шездесет товарах
„Све на голо вина и шенице,
„Да ја раним одагнату мајку,
„Да ви платим жутијем дукатом."
Ћириџије робу му продале;
Но га пита ћириџија Раде:
„А тако ти, дијете Јоване!
„Ђе је твоја остарала мајка?"
Јован мајку у пећину каже;

Па с' ондолен шњима подигнуо,
Кад далеко од пећине били,
Па пећину бјеху угледали,
И Јована угледала мајка,
Па се она врну у пећину,
Па је диву ријеч говорила:
„Ну ход', диве, да ми промислимо,
„Ево иде дијете Јоване,
„Како бисмо њега изгубили,
„Па ми тадер да ашикујемо."
А див јој је ријеч говорио:
„Учини се без невоље бона;
„А кад дође дијете Јоване,
„Он се хоће мајци препанути,
„Па ће мајку за понуде питат':
„„Би ли, мајко, каквијех понудах?""
„Ти ћеш њему овако казати:
„„Ја бих, синко, са букве јабуку
„„Из велике воде Калацијнске;""
„У воду је несита аждаха,
„Што прождире коње и јунаке,
„И код ње су два љути арслана,
„Што изију живога јунака;
„Не би ли га прождрла аждаха,
„Ил' изјели два љути арслана."
Па кад Јован у пећину дође,
Али бону находио мајку;
Сједе Јован мајци више главе,
Жалосне га сузе пропануле:
„Куку мене, моја мила мајко!
„Би ли, мајко, каквијех понудах?"

Она му је ријеч говорила:
„Ја бих, синко, са букве јабуку
„Из велике воде Калацијнске,
„Чини ми се, би ми боље било.“
Скочи Јован од земље на ноге,
И Лабуда свога узјахао,
Па отиде ноћи без мјесеца,
Хитро Јован к води долазио,
И у воду угони Лабуда,
Те дофати са букве јабуку,
А кад био украј воде ладне,
Опази га несита аждаха,
На Јована уриш учињела,
На сабљу је Јован дочекује,
И аждахи главу окинуо;
Ал' скочише два силни арслана,
И велику воду замутише,
А Јовану скачу на Лабуда,
Дијете је срца жестокога,
Оба их је жива уфатио,
Лабуду их за реп савезао,
Поведе их зеленом планином,
У пећину мајци долазио,
И даде јој са букве јабуку.
Кад то виђе Јованова мајка,
Јовану је ријеч говорила:
„О Јоване, да те, синко, питам:
„Буд сам идеш зеленом планином,
„Да т' уфате од горе хајдуци,
„Да ти спуте обадвије руке,
„Би л' ти и што задржало руке?“

А Јован јој тадер говорио:
„Ја бих свашто, мајко, раскинуо,
„До проклето дрндарско тетиво.“
Кад то чула Јованова мајка,
Она скочи од земље на ноге,
И тетиво хитро налазила,
Па је њему руке савезала
Од лакатах те до врх нокатах,
Од нокатах лије крвца црна,
Па је Јован мајци говорио:
„А за Бога, остарала мајко!
„Одријеши моје б'јеле руке,
„Јер ми, мајко, обје отпадоше.“
Она трну од земље на ноге,
Хитро дива из пећине вика.
Брзо дивски дође старјешина,
Од Јована муку направише:
Обадва му ока извадише,
Бачише га украј од пећине.
Па су онђе нојцу боравили.
Када сјутра дан и зора дође,
Но се кучка с дивом договара:
„Чујеш ли ме, дивски старјешина!
„Ти дофати лудога Јована,
„Слијепа га на Лабуда бачи,
„Поведи га зеленом планином,
„Те га бачи у јаму студену.“
Скочи диве, дофати Јована,
Кад га диве бјеше дофатио,
Стаде цика лудога Јована,
Па их куми Богом великијем:

„Немојте ме у јаму бачиват'
„Но ме бач'те на друм у планину.“
Но му мајка ни хабера нема,
Већ је она диву говорила:
„Бачи, диве, врага и ђавола.“
Поведе га зеленом планином,
Силну јаму украј друма нађе,
Па га јами у дубљину бачи.
Куд ће дива несрећа такнути!
Али је то Господ наредио,
Те му свеза над јаму Лабуда,
Па отолен у пећину пође.
Мало било, ништа не стануло,
Да је коме жалост послушати:
Стоји цика гојена Лабуда,
Лабуд бије јаму копитима
(Од копитах цјепанице скачу),
Да дофати зубом господара;
Али стаде тутањ уз планину:
Ево иде тридест ћирицијa
И пред њима ћирицијa Раде,
Кад погледа украј друма пута,
Вишти Лабуд виш' луда Јована,
Но говори ћирицијa Раде:
„Ну виђите, моја браћо драга!
„Ено Лабуд лудога Јована,
„Ђе му пусти у планину вишти,
„Бог зна, му је Јован погинуо;
„Хај'те, браћо, да виднмо онђе.“
Кад дођоше на јаму студену,
Вишти Лабуд, копитима каже;

Тадар скочи ћириција Раде,
И састави тридест конопаца,
И засука по два у једнога,
Те направи петнаест комата,
Па се Раде преко паса свеза,
Спустише га тридест ћирицијa;
Ту Јована у животу нађе,
И извади лудога Јована,
Па му б'јеле одријеши руке,
Крену да га води по свијету;
Куми Рада дијете Јоване:
„Богом брате, ћирицијa Раде!
„Не водите мене по свијету,
„Но ме бач'те на пуста Лабуда,
„Зајмите ме води Калацијнској,
„Е умријех од жеђи јуначке;
„А пођите два три у Косово,
„А у моје Богом посестриме,
„Посестриме крчмарице Јане,
„Нека дође води Калацијнској,
„Да ме зајми у поље Косово,
„Разумна је ума и памети,
„Гуслара јој у свијету нема,
„Не би ли ме гуђет' научила."
То је Раде за Бога примио,
Те га бачи на коња Лабуда,
А зајми га води Калацијнској,
Ту Јована бјеше оставио,
А сахију посла у Косово.
Кад је Јану хабер допануо,
Хитро двије дозивала слуге,

Те јој слуге коње доведоше,
Па отиде шњима низ Косово.
Сам на води Јован Калаџијнској,
Пишти момче, како змија љута,
Но га чула од планине вила,
К Јовану је брзо долећела,
Кад погледа лудога Јована,
Е су њему очи извађене,
Уми њега водом Калаџијнском,
Па је вила Бога замолила,
И Јовану очи сатворила.
Кад се Јован очих дофатио,
И својега узјаха Лабуда,
Па га игра покрај воде ладне,
Поје Јован из грла бијела:
„Мили Боже, на свему ти фала,
„Који си ми био на помоћи!
„Но не фала мојој старој мајци,
„Која своје искоби дијете!“
Али иде крчмарица Јана
На силнога хата дебелога,
А кад виђе лудога Јована,
Прије су је сузе пропануле.
Па се потљен грохотљиво смије:
„Благо мене, мио побратиме!
„Бог зна, су ти очи пробољеле?“
Руке шире, у лица се љубе,
За веље га јаде упитала,
Што ј' од мајке чедо дочекало,
Што учини! проклета јој душа!
Па се ладна напојише вина.

Ондолен се они раздвојише:
Јана мину у поље Косово,
Јован пође да тражи крвнике.
А кад Јован пред пећину дође,
Ал' му сједи пред пећину мајка,
Страшна дива у перчину биште,
Па погледа, угледа Јована,
Па је диву ријеч говорила:
„Куку, диве, ево Јован луди!“
Па скочише од земље на ноге:
Стан' да видиш Јованове мајке,
Како прама кучка у планину!
Див уљеже у ледну пећину.
Брзо Јован мајку уфатио,
Па јој спути обадвије руке,
Фрк је бачи на силна Лабуда,
А диву је главу окинуо,
Па се Јован бачи на Лабуда,
Он отиде земљом и свијетом,
Да он тражи своју постојбину.
Кад се бјеше примакнуо близу,
Ного цару муштулуци греду:
Који први на муштулук дође,
Њима хате неседлане даје;
Који други на муштулук дође,
Њима спензу небројену даје;
Који трећи на муштулук дође,
Њима чоху некројену даје.
Кад испаде Јован на Лабуду,
Жељна ли га слуге угледале,
А цару су ријеч говорили:

„А ево га, драги господару!“
Скочи царе из своје столице,
Те цар своје сусрете дијете,
Жалосно је сина пригрлио,
Па Јовану ријеч говорио:
„А Јоване, све ти просто, синко!
„Што учини од оца својега?
„Ја сам река’, никад дођи не ћеш.“
Па му силни шемлук ударише;
Но се цару дијете пожали,
Што је њему учињела мајка;
Па скочише, те је уфатише,
Обукли јој танану кошуљу,
Намазаше прахом и катраном,
Па заждише су четири стране;
Али вика Јованова мајка:
„Не дај мајку, дијете Јоване!
„Изгорје ти мајку огањ живи.“
Но јој Јован ријеч говорио:
„А нека те, проклета ти душа!“
Сва изгорје о његовој души.

9.

Браћа и сестра.

Рани мајка девет мили сина
И десету шћерцу мљезиницу;
Ранила их док их одранила,
Докле били сини на женидбу,
А ђевојка била на удају,
Њу ми просе млоги просиоци:

Једно бане, друго ђенерале,
Треће проси из села комшија.
Мајка даје у село комшији,
Браћа дају с преко мора[6]) бану,
Још су браћа сестри бесједила:
„Ја ти пођи, наша мила сејо,
„Ја ти пођи с преко мора бану,
„Ми ћемо те често походити:
„У години свакога мјесеца,
„У мјесецу сваке неђељице.“
То је сестра браћу послушала,
Она пође с преко мора бану.
Ал' да видиш чуда великога!
Ја Бог пушћа од себе морију,
Те помори девет милих брата,
Сама оста саморана мајка.
Тако стаде три године дана.
Љуто пишти сестрица Јелица:
„Мили Боже, чуда великога!
„Што сам врло браћи згријешила,
„Те ме браћа походити не ће?“
Њу ми коре млоге јетрвице:
„Кучко једна, наша јетрвице!
„Ти си врло браћи омрзнула,
„Те те браћа походити не ће.“
Љуто пишти сестрица Јелица,
Љуто пишти јутром и вечером.
Ал' се милу Богу ражалило,
Па он посла два своја анђела:

---

[6]) „*с* спреко мора“ мјесто: *из* преко мора.

„Ид'те доље, два моја анђела,
„До бијела гроба Јованова,
„Јованова, брата најмлађега,
„Вашијем га духом задаините,
„Од гроба му коња начините,
„Од земљице мијес'те колаче,
„Од покрова режите дарове;
„Спремите га сестри у походе.“
Хитро иду два Божја анђела
До бијела гроба Јованова,
Од гроба му коња начинише,
Њинијем га духом задануше,
Од земљице мијесе колаче,
Од покрова резаше дарове;
Спремише га сестри у походе.
Хитро иде нејачак Јоване;
Кад је био двору на помолу,
Далеко га сеја угледала,
Мало ближе пред њег' ишетала,
Од жалости врло заплакала,
Руке шире, у лице се љубе;
Па је сеја брату бесједила:
„Јесте л' ми се, брате, затјецали,
„Кад сте мене младу удавали,
„Да ћете ме често походити:
„У години свакога мјесеца,
„У мјесецу сваке нећељице?
„Ево данас три године дана
„Нијесте ме јоште походили!“
Још је њему сеја бесједила:
„Што си тако, брате, потавњео

„Баш кан' да си под земљицом био?"
Бесједи јој нејачак Јоване:
„Шути, сејо, ако Бога знадеш!
„Мене јесте голема невоља:
„Док сам осам брата оженио,
„И дворио осам милих снаха;
„А како се браћа иженише,
„Девет б'јелих кућа начинисмо;
„За то сам ти поцрњео, сејо."
И он био три бијела дана.
Опрема се сестрица Јелица,
И опрема господске дарове,
Да дарује браћу и снашице:
Браћи реже свилене кошуље,
А снахама бурме и прстење.
Ал' је Јово врло устављаше:
„Ти не иди, моја мила сејо,
„Док још браће у походе дође."
Ал' Јелица останути неће;
Она спреми господске дарове;
Отале се Јово подигао
И са шњиме сестрица Јелица.
А кад близу двора долазише,
Код двора је пребијела црква.
Па бесједи нејачак Јоване:
„Ти почекај, моја мила сејо,
„Док ја одем за бијелу цркву:
„Кад смо средњег брата оженили,
„Ја сам златан прстен изгубио,
„Да потражим, моја мила сејо."
Оде у гроб нејачак Јоване,

А остаде сестрица Јелица
Чекајући нејачка Јована.
Чекала га, па га потражила,
Ал' код цркве млого ново гробље:
Ту се одмах јаду осјетила,
Ђе ј' умръо нејачак Јоване.
Хитро иде двору бијеломе;
Кад је близу двора долазила,
Ал' у двору кука кукавица;
То не била сиња кукавица,
Веће њина остарила мајка.
А Јелица на врата долази,
Она виче из грла бијела:
„Јадна мајко, отвори ми врата."
Стара мајка из двора бесједи:
„Ид' одатле, од Бога моријо,
„Девет си ми сина уморила,
„И мен' хоћеш остарилу мајку?"
А Јелица била бесједила:
„Јадна мајко, отвори ми врата,
„Ово није од Бога морија,
„Већ Јелица твоја мила шћерца"
Па јој мајка отворила врата,
Закукаше, кано кукавице,
Рукама се б'јелим загрлише,
Обје мртве на земљу падоше.

10.

Милан-бег и Драгушин-бег.

Два се брата врло миловала:
Бег Милане и бег Драгутине.

Колико се браћа миловала,
Под њима се добри коњи љубе.
Бег Милан-бег брату говорио:
„А мој брате, беже Драгутине!
„Ходи, брате, да се иженимо.“
Бег Драгутин брату говорио:
„Ласно би се, брате, иженили;
„Ал' кад туђе сеје саставимо,
„Туђе ће нас сеје завадити,
„Башка ће нам дворе преградити,
„Између њих трње посадити,
„И кроз трње воду навратити,
„Нека трње у висину расте,
„Да се никад састат' не моремо.“
Бег Милан-бег брата не слушаше,
Већ испроси лијепу ђевојку
И покупи кићене сватове,
Те доведе лијепу ђевојку,
Начинио шенлук и весеље.
Кад је било ноћи по јацији,
Младијенце у ђердек сведоше;
Када беже у одају уђе,
А ђевојка стоји под дуваком,
Он за собом затворио врата,
Диже цури пули дувак с лица,
Сину лице, кано жарко сунце,
Бег загрли лијепу ђевојку,
Хотијаше, да је и пољуби;
Ал' му вели лијепа ђевојка:
„Господару, бего Милан-бего!
„Не дам теби лица обљубити,

„Док не видим твога брата главе,
„Ђе се мртва по авлији ваља.“
Ондар јој је бего говорио:
„Не будали, лијепа ђевојко!
„Волим брата од очињег вида;
„Ко би мог'о брату кидисати?“
Вели њему лијепа ђевојка:
„Ако ти је жао кидисати,
„Ти ћеш сјутра рано уранити,
„Па ти хајде у лов у планину,
„И поведи брата Драгутина,
„Понесите сиве соколове,
„Поведите хрте и загаре,
„Па крећите тице јаребице,
„Напушћајте сиве соколове,
„Нек фатају тице јаребице;
„А крећите срне и кошуте,
„Напушћајте хрте и загаре,
„Нека тару срне и кошуте;
„Па најпошље, бего Милан-бего,
„Ти заметни хајку у планини,
„Па ти крени звијера арслана,
„Свога брата метни на бусију,
„Откуда ће арслан ударити,
„Па ће њега арслан погубити.“
То је бего одмах каил био,
Он јој рече, да ће учинити;
Тада му је лице допуштила.
Кад у јутру зора заб'јелила,
Поранио беже Милан-беже,
Иде брату у другу одају,

Да он буди брата Драгутина;
Ал' му братац прије уранио,
На демир се пенџер наслонио,
Па премишља мисли свакојаке.
Њему Милан Божју помоћ даје,
Драгутин му љевше прифатио;
Милан му је онда говорио:
„А мој брате, беже Драгутине!
„Јесам, брате, лова пожелио,
„Да идемо у лов у планину."
Драгутин је брату говорио:
„Мој рођени брате, Милан-беже!
„Ја сам ноћас зао сан уснио:
„Ђе нам муња од запада сину,
„А гром пуче из ведрога неба,
„Па у наше ударио дворе,
„Ја умријех, ти пребоље, брате."
Милан-бег је брату говорио:
„А мој брате, беже Драгутине!
„Сан је клапа, а Бог је истина;
„Никад санку вјеровати није;
„Да идемо у лов у планину."
Драгутин је брата послушао:
„Хајде, брате, зови наше слуге,
„Да поведу хрте и загаре,
„Да понесу сиве соколове,
„Док ја идем снахи у одају."
Па од земље на ноге скочио,
Те он иде снахи у одају.
Кад униђе снахи у одају,
Али снаха код пенџера сједи.

Њој Драгутин добро јутро виче,
Спрам њег' снаха на ноге скочила,
Драгутину Бога прифатила,
Бијелу му пољубила руку
Подмаче му злаћену столицу,
Шећерли му каву изнијела
И пред каву жежену ракију.
Њојзи вели беже Драгутине:
„Снахо моја, Миланбеговице!
„Јеси л' ми се јучер уморила
„А јашући коња великога?
„Јеси ли ми ноћас починула
„У чардаку на меку душеку
„Мом Милану на десници руци?"
На то њему снаха одговара:
„А ђевере, мој злаћен прстене!
„Јесам ти се јуче уморила,
„Али сам ти ноћас починула
„У чардаку на меку душеку
„Твом Милану на десници руци."
Ал' да видиш бега Драгутина!
Он се маши руком у џепове,
Па извади девет прстенова
Све од чиста саливени злата
И у њима драги каменови,
И уза њих стотину дуката,
Те дарива своју снаху драгу.
Снаха му је пољубила руку,
Извадила од злата мараму,
Те дарива бега Драгутина.
И одоше у лов у планину;

Они дижу тице јаребице,
Напушћају сиве соколове,
Те фатају тице јаребице;
Они крећу срне и кошуте,
Напушћају хрте и загаре,
Те фатају срне и кошуте.
Па најпошље хајку заметнуше,
А Милан-бег помета бусије,
Драгутина метну на бусију,
Откуда ће арслан ударити.
Завикаше по гори хајкачи,
И кренуше звијера арслана,
На бега је арслан ударио;
Кад сагледа звијере арслане,
Кад сагледа бега Драгутина,
На бега је јуриш учинио.
Бег се брани дрвљем и камењем,
И најпотље злаћеном марамом,
Што је њега снаха даривала;
Уфати га звијере арслане,
Ал' завика беже Драгутине:
„Ђе си брате, беже Милан-беже?
„Погуби ме звијере арслане!“
Кад то чуо беже Милан-беже,
Тада му је жао брата било,
Па потече брату по авазу;
Кад допаде брату у бусију,
Ал' на брату русе главе нејма.
Жао било бегу Милан-бегу,
Брже јаше коња великога,
Па он оде двору бијеломе;

Па он оде на горње чардаке,
Па узима своју вјерну љубу,
Те је баца с горњега чардака,
Он је баца на мермер-авлију,
Мртва тужна на авлију паде.
Он накупи бисаге дуката,
Па посједе коња великога,
Он остави дворе и тимаре,
Па отиде главом по свијету.

11.

Мујо и Алија [7].

(из Црне горе).

Два су брата дивно живовали:
Једно Мујо, а друго Алија;
Колико су дивно живовали,
Испод себе коње мијењали
И са себе свијетло оруже;
Па се дигли на језеро мутно,
У језеру утву угледаше,
Оба су ју позлаћена крила.
Мујо пушти сивога сокола,
А Алија питому журицу,
Уловише утву у језеро.
Мујо рече: „Соко је уфати“
А Алија: „Није, но журица“

---

[7]) Јамачно је ова пјесма у народу нашему старија од Турака у нашијем земљама, него су ова имена послије узета, и ја их нијесам хтјео мијењати.

То је Мују жа' на св'јету било;
Па сједоше под јелу зелену,
И под јелу пију вино ладно,
У вино их санак преварио.
То гледале три бијеле виле,
Најстарија вила бесједила:
„Чудне ођен два добра јунака
„Која би их вила завадила,
„Дати ћу ју стотину цекинах."
Но најмлађа полећела вила,
Полећела на бијела крила,
Она паде Мују више главе,
Па ми топле сузе пролијева,
Док Мујово прогорело лице;
Скочи Мујо, ка' да се помами,
Кад погледа, угледа ђевојку,
Па Алију брата дозиваше:
„Устан', Але, дома да идемо!"
Скочи Туре од земље на ноге,
Па је Мују брату говорио:
„А не, Мујо, рђа те убила!
„Тебе двије, а мене ни једна!" [8])
То је Мују жа' на св'јету било,
Од појаса повади ханџара,
И Алију на срце уд'рио.
Паде Але на зелену траву,
А Мујо се ђога дофатио,
За се бачи лијепу ђевојку,

[8]) Ваља да је Мујо био ожењен, или се Алији привидјело, да код Муја стоје двије дјевојке?

И окрену двору низ планине.
Стаде цика Алијна вранчића,
Але рањен брата дозиваше:
„О ти Мујо, брате и крвниче!
„Поврни се̑, Мујо, на трагове,
„Узми мога малога вранчића,
„Да не вишти пусти проз планину;
„А биће ти по дружини фала,
„Ка' си своје очи извадио!“
Тад' се Мујо натраг повратио,
Те он узе Алијина вранца,
На њег' бачи лијепу ђевојку,
И умину Мујо планинама.
Кад је био насред друма пута,
Срете врана без деснога крила,
Па је тици ријеч говорио:
„А тако ти, црна тице вране!
„Како ти је без деснога крила?“
Но му тица писком одговара:
„Мене јесте без крила мојега,
„Како брату, који брата нема,
„Ка' и тебе без Алије, Мујо!“
Онда Туре собом бесједило:
„Зло ти, Мујо, данашње јунаштво!
„Да буд ли ме тице прекорише,
„Да како те браћа и дружина!“
Но му таде вила говорила:
„Поврни се, Мујо, на трагове!
„Некада сам видарица била,
„Ја бих твога брата извидала.“
Поврну се Мујо на трагове,

А кад тамо до језера дође,
За собом се Туре обрнуло,
Виђе вранца, а нема ђевојке!
Брзо Мујо припаде Алији,
Али му је душа испанула.
Кад то виђе Мујо Туре младо,
Од појаса ханџар повадио,
Њиме своје срце прекосио.

12.

Змија младожења.

Стан'те, браћо, да ви чудо кажем:
Ожени се краље од Будима
Ето данас девет годин' дана,
Ништа краље од порода нема.
Подиже се краље Милутине,
Прав' отиде у лов у планину,
Да он лови лова по планини.
Тако њему Бог и срећа даде,
Нит' улови срне ни кошуте;
Врло краљу жеђца одолела,
Па се диже на воду студену,
Те се напи воде студенице,
Заклони се за јелу зелену;
Мало време за тим постајало,
Ето отуд до три горске виле,
Напише се воде студенице,
Па код воде сташе беседити;
Но беседи вила најстарија:

„Чујете л' ме, до две миле ћерке!
„Знате л', ћерке, јесте л' запазиле,
„Кад с' ожени краље од Будима?
„Ето данас девет годин' дана,
„Како је се јадан оженио,
„И не има од срца порода.“
Још овако вила беседила:
„Зна ли која какога лијека,
„Не би л' љуба трудна заходила?“
Обе млађе ништа не говоре,
Салт говори вила најстарија:
„Да зна краље, како ја што знадем,
„Да сакупи Будимске девојке,
„Да донесе млого сухо злато,
„Да саплете ону ситну мрежу,
„Ситну мрежу од сухога злата,
„Да је баци у тихо Дунаво,
„Да увати рибу златнокрилу,
„Да јој узме оно десно крило,
„Опет рибу у воду да пусти,
„Крило да да госпођи краљици,
„Нек изеде оно десно крило,
„Једнак ће му трудна заходити.“
А то краљу и слуша и гледа,
Он се диже у града Будима,
Па сакупи Будимске девојке,
И донесе млого сухо злато,
Те саплете ону ситну мрежу,
Ситну мрежу од сухога злата,
Мeће мрежу у тихо Дунаво;
Тако њему Бог и срећа даде,

Те увати рибу златнокрилу,
Па јој узе оно десно крило,
Опет рибу у воду пустио,
Крило носи госпођи краљици,
Те јој даје оно десно крило;
Как' изеде оно десно крило,
Једнак му је трудна заходила.
Носи бреме за годину дана,
Дође време, бреме да се има,
Немаде се једно мушко чедо,
Но с' имаде једна змија љута;
Како паде змија на земљицу,
Једнак змија у дувар одмиле.
Тад' отрча краљица госпођа,
Па овако краљу беседила:
„Камен, краље, да се обрадујеш,
„Обрадујеш од срца породу!
„Немаде се једно мушко чедо,
„Но с' имаде једна змија љута;
„Како паде змија на земљицу,
„Једнак змија у дувар одмиле."
Тада краље 'вако беседио:
„Вала Богу на његову дару!"
Тако стаде за седам година,
Но беседи змија из дувара:
„О мој бабо, од Будима краље!
„Што ти чекаш, те не жениш мене?"
Мрда краље тамо и овамо,
Још овако краље беседио:
„Моја змијо, мој худни породе!
„Ко ће дати за змију девојку?"

Но овако змија беседила:
„О мој бабо, од Будима краље!
„Ти оседлај коња Ластавицу,
„Па ти иди ка Призрену граду
„Од Призрена цару честитоме,
„Цар ће дати за мене девојку.“
Кад то зачу од Будима краље,
Он оседла коња Ластавицу,
Па се меће јунак на другога,
Право оде ка Призрену граду;
Каде дође цару под дворове,
Сам га царе с куле угледао,
Па он сљезе низ кулу високу,
Те га срете у својој авлији,
Руке шире, у лице се љубе,
За јуначко питају се здравље,
Па га узе за десницу руку,
Одведе га на високу кулу,
Слуг' узеше коња Ластавицу,
Одведоше у новога ара.
Пише вино три бијела дана,
Док се рујна понапише вина,
Докле винце уљезе у лице,
А ракија стаде говорити;
Узмучи се краље од Будима!
Познаде га царе од Призрена,
Па је њему био беседио:
„А Бога ти, краље од Будима!
„Што је тебе, кака је невоља?
„Те си ми се тако узмучио?“
Стаде краље њему беседити:

„Чујеш мене, царе од Призрена!
„Знаш ли, царе, јеси л' запазио
„Кад сам ти се јадан оженио?
„За пунијех до девет година
„Ја немадох од срца порода;
„Кад с' напуни девет годин' дана,
„Немаде се једно мушко чедо,
„Но с' имаде једна змија љута;
„Како паде змија на земљицу,
„Једнак змија у дувар одмиле.
„Ет' од таде седам годин' дана,
„Но беседи змија из дувара:
„„О мој бабо, краље од Будима!
„„Што ти чекаш, те не жениш мене?““
„Ја сам 'вако змији беседио:
„„Моја змијо мој худни породе!
„„Ко ће дати за змију девојку?““
„Но је мене змија беседила:
„„О мој бабо, од Будима краље!
„„Ти оседлај коња Ластавицу,
„„Па ти иди у Призрена бела
„„Ка ономе цару честитоме,
„„Цар ће дати за мене девојку.““
„И ја сам се јадан потрудио
„И ка тебе царе доходио.“
Но овако царе беседио:
„Чујеш мене, краље од Будима!
„Ти ми иди у Будима града,
„Те ти питај змију у дувару,
„Може ли се змија подватити,
„Да доведе кићене сватове

„Од Будима до Призрена бела,
„Да их нигде сунце не огреје
„Још никаква роса не оквасиl;
„Ако с' може змија поуздати,
„Ја ћу дати за змију девојку.“
Кад то зачу од Будима краље,
Изведоше коња Ластавицу,
Он се меће коњу на рамена,
Оде право преко поља равна.
Кано звезда преко ведра неба.
Кад је био до близу Будима,
Још је краље овако мислио:
„Авај мене! до Бога једнога!
„Где ћу наћи змију у дувару,
„Да јој кажем од цара поздравље?“
Таман дође на Будимска врата,
Прије њега змија проговара:
„О мој бабо, од Будима краље!
„Даде л' царе за мене девојку?“
Но овако краље беседио:
„Змијо моја, мој худни породе!
„Ако с' можеш, змијо, поуздати,
„Да одведеш киту и сватове
„Од Будима до Призрена града,
„Да их нигде сунце не огреје
„Нити каква роса не ороси,
„Даде царе за тебе девојку;
„Ако л' не мо'ш одвести сватова,
„Не да царе за тебе девојку.“
Но овако змија проговара:
„Купи свате, хајде за девојку;

„Ја ћу одвест' кићене сватове,
„Да их нигде сунце не огреје
„Ни кака их роса не зароси.“
Сакупише силу и сватове,
Сакупише хиљаду сватова,
Сви сватови у краљева двора,
Изведоше коња Ластавицу,
Сам се коњиц по авлије шета;
Ту викнуше ти лаки чауши:
„Хазур да сте, кићени сватови!
„Хазур да си, млади младожења!“
Кад то зачу змија из дувара,
Тад' се смиле змија низ дувара,
Па се прими коњу уз колено,
Па се зави седлу на јабуку;
Окренуше низ Будима града,
Заделе се један модар облак
Од Будима до Призрена града,
Баш их нигде сунце не огреја
Нит' их каква роса заросила.
Кад одоше у Призрена града,
Уљегоше у дворе цареве,
Сви сватови коње проваћају,
Салт не шета змија Ластавицу,
Сама јој се по авлије шета.
Чудно их је царе дочекао,
И чудно их даром даривао:
Сваком свату од свиле кошуљу,
Младожење коња и сокола,
Још одвише Призренку девојку.
Бре викнуше ти лаки чауши:

„Хазур да сте, кићени сватови!
„Хазур да си, куме и старојко!
„Хазур да си, Призренка девојко!
„Време дође, полазит' хођемо."
Сви сватови коње појахаше,
Још узјану Призренка девојка,
Кад то виде змија из дувара,
Тад' се смиле змија низ дувара,
Потприми се коњу уз колено,
Па се зави седлу на јабуку;
Окренуше низ Призрена града,
По више њих један модар облак.
Сви сватови коње разиграше,
Стаде играт' змија Ластавицу,
Колико је њега ражљутила,
У Призрену истрла калдрму
И Призрена редом покварила,
Баш се курвић порадити не ће
За пунијех дванаест година,
Што је цару квара учињено.
Па отоше здраво и весело,
Отидоше у Будима града,
Свадбу 'граше за недељу дана,
Играше је, па је проиграше,
Сваки оде ка својему двору,
Змија оста у своме дувару,
Краљ остаде на своме дивану;
Дође време, да с' сведу младенци,
Да се сведе момче и девојка,
Изведоше лијепу девојку,
Изведоше на кулу високу,

Турише је поду највишему.
Кад је било ноћи у поноћи,
Стаде граја куле на висину,
Тад' се краде краљица госпођа,
Она с' краде од пода до пода,
Док излезе поду највишему,
На одаји отворила врата,
Шта да види? чуда големога!
На јастуку од змије кошуља,
У душеку добар јунак спава,
Загрлио Призренку девојку!
Свака мајка рада је породу,
Те украде од змије кошуљу,
Па ју тури на ту ватру живу,
Па потрча краљу господару:
„Благо тебе а и мене краље!
„Ја се дигох на високу кулу,
„На одаји ја отворих врата,
„На јастуку од змије кошуља,
„У душеку добар јунак спава,
„Загрлио Призренку девојку;
„Ја украдох од змије кошуљу,
„Па ју турих на ту ватру живу.“ —
„Што је, љубо, изела те змија!“
Потрчаше куле на висину,
Шта да виде? чуда големога!
Мртав јунак у душеку лежи,
Загрлила г' Призренка девојка,
И овако она беседила:
„Јаој мене, до Бога једнога!
„Што остадох млада удовица!

„О свекрво, да те Бог убије!
„А мене си мало учинила,
„А себе си горе доправила."
Оста мајка без сина својега,
Од нас песма, а од Бога здравље!
Нас лагали, ми полагујемо[9]).

У народу нашему има и *приповијетка*, како је жена родила змију, па кад су је овако оженили и млада видјела, да у вече из змијине кошуље излази прекрасан момак те с њоме спава, а у јутру се опет завлачи у змијину кошуљу, она се договори са свекрвом, па му кошуљу спале на ватри. Кад се момак пробуди, он отиде од жене у свијет, казавши јој, да се с дјететом, с којијем била трудна, не ће растати, докле га не нађе и он руку на њу не метне, а прије да га не ће наћи, док не подере гвоздене опанке и не сатре гвозден штап тражећи. По том она, тражећи га свуда, дође к сунцу, но оно јој каже, да га дању нигдје видјело није, и пошаље је к мјесецу, да пита њега, није ли га он гдје ноћу видјео. На походу оданде поклони јој сунчева мајка златну преслицу са златном кудјељом и с вретеном. Кад дође к мјесецу, и он јој одговори, да га нигдје видјео није „Него", вели, „иди к вјетру, те њега запитај, није ли га гдје видјео, јер се он завлачи свуда." Кад оданде пође, поклони јој мјесечева мати златну квочку с пилићима. Кад дође к вјетру и запита га, он

---

[9]) Гдјекоји пјевачи често додају на свршетку пјесме:
„Онај лаже, који мени каже,
„Онај лаже, а ја полагујем."
С тијем пјевач показује, да ни он сам не држи све за *саму истину*, што се пјева.

јој каже, да га је у тој и у тој земљи видјео, гдје се оженио и царује. Кад га онамо нађе и опанци јој се подеру и штап пребије, она с онијем дарима од сунчеве и мјесечеве мајке поткупи његову жену, те јој допусти, три ноћи с њиме да преноћи. Прву и другу ноћ краљица свога мужа нечим опоји, те је и не види и не чује њезине ријечи: „Краљу, метни руку на мене, да бих се растала с твојијем дјететом;" а трећу, дознавши он то од слуге свога, метне у вече под браду сунђер, те у њега саспе оно пиће, које му краљица донесе, и тако остане при себи и метнувши на њу руку, она се растане с дјететом и роди му сина златне косе и златнијех руку; по том он остави ону земљу и краљицу, а с првом се женом и с дјететом врати у своје пређашње краљевство.

13.

Опет то, али друкчије.

(из Црне горе).

Прошеташе до два калуђера
По пржини покрај мора слана,
Шетају се, разговарају се:
„Фала Богу, фала јединоме!
„У јаднога Михаила бана
„Како нема мушкога ђетета,
„До имају девет ђевојаках!
„Да ли знаде госпођа баница,
„Да понесе мрежу од бисера,
„Да је запне мору на извору,
„Да уфати рибу од шес крилах,
„Да изије риби десно крило,
„Имала би златорука сина."
Оно њена зачула јетрва,

А јетрва Којадиновица,
Све јој, што је и како је, каза.
Понесоше мрежу од бисера,
Запеше је мору на извору,
Уфатише рибу од шес крилах.
Виђи кучке Којадиновице!
Он' изједе риби десно крило,
А баници дала је лијево;
Обје двије трудне остануле.
Ного виђи Којадиновицу!
Она има златорука сина,
А баница змију краосицу,
Змија јој се у криоце ваља.
Кад то виђе Михаиле бане,
Он дозива слугу Радосава:
„А ну ходи, моја вјерна слуго!
„Узми ову змију краосицу,
„Те је бачи мору у пучину.“
Скочи слуга, змију дофатила,
И бачи ју мору у пучину.
А кад слуга дома доходила,
Ал' је змија прва уграбила,
И дошла је у криоце мајци.
Кад је нојца о вечери била,
Затворише змију у одају,
И шњом хојде Веруша ђевојка,
Најпрва кћер Михаила бана,
Колико се брата ужељела,
Од змије се одвојит' не хоће.
А кад нојца по вечери била,
Ђачи змија крила и окриље,

И отури од себе кошуљу.
Кад то виђе Веруша ђевојка,
Она јасно од радости врисну,
Из одаје изљезе ђевојка,
Својој старој говорила мајци:
„Ха, ну ходи, моја мила мајко!
„Да ти видиш чудо негледано:
„Није ово змија краосица,
„Но је ово огњанити змају,
„На њега су до три обиљежа:
„Вуча шапа и орлуја панца,
„Из зубах му живи огањ скаче;
„Диван ли је, јад га задесио!
„И мене је ноћас говорио,
„Да ће сутра лећет' под облаке,
„За годину дома доћи не ће."
Оно рече, сузама просула,
А мајка је веселити пође:
„Не бој ми се, моја кћери мила!
„Њега хоће уставити мајка."
Па уљеже у одају брзо,
Украде му крила и окриље,
И украде од змије кошуљу,
Све у живи огањ запретала,
На огањ је сина изгорела [10]).

14.

Наход Симеун.

Уранио старац калуђере
На Дунаво на воду студену,

[10]) Свршетак ове пјесме види се да је врло скраћен.

Да завати воде на Дунаву,
Да с' умије и Богу се моли;
Намјера је старца нанијела,
Нађе старац сандук од олова,
Истурила вода под обалу,
Млидијаше у њему је благо,
Однесе га у свог намастира;
Кад отвори сандук од олова,
Ал' у њему блага не бијаше,
Већ у њему једно мушко чедо,
Чедо мушко од седам данака;
Из сандука чедо извадио,
Покрсти[11]) га у свом намастиру,
Лијепо му име нађенуо,
Нађенуо: Находд Симеуне.
Не шће даваt' чедо на дојиље,
Већ га рани у свом намастиру,
Рани њега медом и шећером.
Кад је била чеду годиница,
Колик' друго од три годинице;
Кад је било од три годинице,
Колик' друго од седам година;
А кад било од седам година,
Колик' друго од дванаест љета;
Кад је било од дванаест љета,
Колик' друго од двадест година.
Чудно Симо књигу изучио,

---

[11]) У говору би се казало: *крсти* га; а *покрстити* говори се за онога, који је какве друге вјере, н. п. Турчина или Чивутина.

Не боји се ђака ниједнога,
Ни својега старца игумана.
Једно јутро у свету неђељу
Изишли су ђаци намастирски,
Те с' играју игре свакојаке:
Скачу скока, међу се камена,
Прескаче им Наход-Симеуне,
Прескаче им, каменом одмеће;
Мани бјеху ђаци намастирски,
Па говоре Наход-Симеуну:
„Симеуне, један находниче!
„Ти не имаш рода ни племена,
„Ти се не знаш од рода каква си,
„Тебе ј' наш'о старац игумане
„У сандуку води под обалом.“
Мучно бјеше Наход-Симеуну,
Оде Симо у своју ћелију,
Па узима часно јеванђеље,
Чати Симо, а сузе просипа
Долази му отац игумане,
Па он пита Наход-Симеуна:
„Што је тебе, Симеуне сине?
„Те ти рониш сузе од очију?
„Шта је мало у мом намастиру?“
Вели њему Наход-Симеуне:
„Господине, оче игумане!
„Коре мене ђаци намастирски,
„Да се не знам од рода каква сам,
„Да си наш'о мене под обалом;
„Већ чујеш ме, оче игумане!
„Ако знадеш Бога истинога,

„Дај ти мене твојега ђогата.
„Да ја идем у свијет бијели,
„Да ја тражим, од каква сам рода:
„Ал' сам каква рода хорјатскога;
„Да л' од каква рода господскога;
„Ја л' ћу скочит' у тихо Дунаво."
Жао бјеше старцу игуману,
Пази Сима, како свога сина:
Пореза му св'јетло одијело,
Даде њему хиљаду дуката
И ђогата свога из подрума.
Оде Симо у свијет бијели,
Хода Симо девет годиница,
Тражи Симо рода и племена,
Ал' како ће њега находити,
Кад никога питат' не умије?
Када наста година десета,
На ум паде Находу-Симеуну,
Да он иде своме намастиру:
Он поврати својега ђогата.
Једно јутро бјеше уранио
Испод града бијела Будима;
Одраст'о је Наход-Симеуне,
А љепши је од сваке ђевојке,
Добро свога одгајио ђога,
Поиграва пољем Будимскијем,
А запјева грлом бијелијем;
Гледа њега Будимска краљица,
Када згледа Наход-Симеуна,
Она виче танану робињу:
„Живо иди, танана робињо,

„Под јунаком увати ђогата,
„Кажи њему: „Краљица те зове,
„Нешто тебе има говорити.“
Оде живо танана робиња,
Под Симом је коња уватила,
Симеуну тихо говорила:
„О јуначе! зове те краљица,
„Нешто тебе има говорити.“
Тад Симеун поврати ђогата
У авлију под бијелу кулу,
Даде ђога тананој робињи,
А он оде уз бијелу кулу.
Кад изиђе госпођи краљици,
Капу скида, до земље се свија
И краљици Божју помоћ даје,
Краљица му Божју помоћ прима,
Сједе њега за совру готову,
Донесоше вино и ракију
И лијепу сваку ђаконију.
Сједи Симо, пије рујно вино,
Ал' не може госпођа краљица,
Већ све гледа Наход-Симеуна.
Кад је ноћца била омркнула,
Тад' краљица рече Симеуну:
„Скидај рухо, незнана катано!
„Ваља тебе ноћити с краљицом
„И обљубит' Будимску краљицу.“
Симеуна вино преварило,
Рухо скиде, леже са краљицом,
Те краљици обљубио лице.
Кад у јутру јутро освануло,

Симеуна попустило вино,
Те он виђе, што је учинио,
Симеуну врло мучно било,
Скочи Симо на ноге лагане,
Опреми се, па оде ђогину,
Уставља га госпођа краљица
На шећерли каву и ракију,
Симеун се не ће уставити
Већ он свога усједе ђогата,
Оде Симо низ поље Будимско.
Доцкан Симу на ум припануло,
Остало му часно јеванђеље
Код краљице на бијелој кули;
Врати Симо помамна ђогата,
У авлији коња уставио,
А он иде на бијелу кулу,
Али сједи госпођа краљица,
Сједи млада кули на пенџеру,
Она чати часно јеванђеље,
Рони сузе низ бијело лице;
Рече Симо госпођи краљици:
„Дај, краљице, часно јеванђеље.“
Одговори госпођа краљица:
„Симеуне, дуго јадан био!
„У з'о час га рода потражио!
„А у гори дош'о у Будима
„И ноћио с госпођом краљицом
„И краљици обљубио лице!
„Ти си своју обљубио мајку!“ [12])

[12]) Ваља да је у јеванђелију, спријед или на крају, било

Кад то зачу Наход-Семеуне,
Проли сузе од бијела лица,
Па узима часно јеванђеље
И краљицу пољуби у руку,
Оде Симо до свога ђогата,
Усједе га, оде намастиру.
Кад је био спрема намастира,
Угледа га отац игумане,
Позна свога ђога из подрума
И на њему Наход-Симеуна,
Мало ближе пред њег' излазио,
Симеуне спаде од ђогата,
Поклони се до земљице црне,
Љуби оца у скут и у руку.
Говори му отац игумане:
„Ђе си мене, Наход-Симеуне?
„Ђе си мене толико вријеме?"
Вели њему Наход-Симеуне:
„Не питај ме, оче игумане!
„У з'о час сам рода потражио,
„А у гори дош'о до Будима."
Све се њему исповиђе Симо.
Кад то чуо отац игумане,
Узе Сима за бијелу руку,
Па отвори тавницу проклету,
Ђено лежи вода до кољена,
И по води гује и јакрепи,
Симеуна баци у тавницу,

записано, чије је оно, ко је он, и чега ради иде по свијету.

Па затвора тавницу проклету,
Кључе баци у тихо Дунаво,
Па је старац тихо говорио:
„Кад изишли кључи из Дунава,
„Симеун се грија опростио!“
Тако стаде за девет година.
Када наста година десета,
А рибари рибе поваташе
И у риби кључеве нађоше,
Доказаше старцу игуману;
Игуману на ум паде Симо,
Па он узе кључе од тавнице,
Те отвори проклету тавницу,
У тавници воде не имаде,
Нити гмижу гује и јакрепи;
У тавници сунце огријало,
Симо сједи за столом златнијем,
У рукама држи јеванђеље.

15.

Опет Наход-Симеун.

Рани царе у Јању девојку
Од малена до десног колена,
Не рани је, да је другом даје,
Већ је рани, да је за се узме;
Царе оће, а девојка не ће;
Њу ми просе лале и везири,
Лале просе, ал' је царе не да,
Већ он узе под силу девојку.
По том мало време постајало,

Мало време, три године дана,
Мед њима се мушко чедо нађе,
Ал' га мајка негoват' не може,
Већ му сави књиге и кошуље,
Па га зали у олово тешко,
Па га баци у то море сиње:
„Носи, море, са земље неправду;
„Ранитељ је како и родитељ.“
Подиже се патријару Саво,
Подиже се итар лов ловити;
Лов ловио летњи дан до подне,
И од лова ништа не улови,
Кад се двору беше повратио,
Бог му даде и срећа донесе,
Те он нађе сандук од олова,
Истурила вода под обалу,
У сандуку чедо мушка глава,
Нит' се смеје, нит' ручицу даје,
Ни крштено, ни знаменовано;
Узе Саво чедо мушку главу,
Однесе га Вилендари цркви,
Па крстише чедо мушку главу,
Лепо су му име наденули,
Лепо име: Наход-Симеуне.
Кад је дете до коња дорасло,
Добра коња и светла оружја,
Лепо дете књигу изучило;
Ал' беседи патријару Саво:
„Чедо моје, Наход-Симеуне!
„Ја сам тебе, чедо, одранио,
„Ранио сам, ал' родио нисам,

„Наш'о сам те мору под обалом;
Узми, сине, књиге и кошуље,
„Пак ти иди од града до града,
„Те ти тражи родитеља свога.“
Узе Сима књиге и кошуље,
Па он оде од града до града,
А кад дође баш у Јања града,
У Јању се царе преставио.
Преставио, и саранили га,
Оста сама царица госпођа,
Оста сама у бијелу двору,
Њу ми просе лале и везири,
Лале просе, а царица не ће,
Већ беседи царица госпођа:
„Одбер'те се шездесет делија,
„На лепоту да нема лепшега,
„На висину да нема вишега;
„Ја ћу стати на бела бедема,
„Бацићу се злаћеном јабуком,
„Ко уграби злаћену јабуку,
„Онога ћу верна љуба бити.“
Одбраше се шездесет делија,
На лепоту да лепшега нема,
На висину да вишега нема,
И стадоше граду под бедема,
А царица граду на бедема,
Па се баци злаћеном јабуком;
Ту се деси Наход-Симеуне,
Те уграби злаћену јабуку,
Па се венча с царицом госпођом.
По том мало време постајало,

Мало време три недеље дана,
Подиже се Наход-Симеуне,
Подиже се итар лов ловити,
Оста сама царица госпођа,
Оста сама у бијелу двору;
Кад царица постељу претресла,
Она нађе књиге и кошуље:
„Мили Боже! на свему ти фала!
„Да врло сам Богу сагрешила!“
Кад је било сунце на заоду,
Иде Сима из лова итрога,
Пред њег' шета госпођа царица,
Рони сузе низ господско лице:
„Чедо моје, Наход-Симеуне!
„Да врло си Богу сагрешио!
„Јер си своју обљубио мајку
„У незнању, моје чедо драго!“
Кад то зачу Наход-Симеуне,
Проли сузе низ господско лице,
Право оде Вилендари цркви,
Паде Сави преко свилна крила,
Стаде грозне сузе проливати:
„А мој бабо, патријару Саво!
„Да ти кажем до две до три речи:
„Ја сам Богу врло сагрешио,
„Јер сам своју обљубио мајку
„У незнању, родитељу Саво!
„Можеш ли ми за то дуовати?“
Ал' беседи патријару Саво:
„Чедо моје, Наход-Симеуне!
„Не могу ти за то дуовати;

„Није шала своја стара мајка!
„Овако ти могу дуовати:
„Да сазидам кулу од камена,
„Да те бацим у камену кулу,
„Пак да кључе у море забацим:
„Када кључи из мора изађу,
„Онда ћеш се греха опростити.“
Па сазида патријару Саво,
Он сазида кулу од камена,
Баци Симу у камену кулу,
А кључеве у то море сиње.
Прође време тридесет година,
Дигоше се по мору аласи,
И по мору рибу повaташе,
Уватише рибу златоперну,
Поклонише патријару Сави,
Кад је Сава рибу распорио,
У риби је кључеве нашао,
За то Сава и заборавио.
Почем виде, по том и познаде:
„Јаој мени до Бога вишњега!
„Ја сам Симу и заборавио,
„Ово с' кључи од мојега Симе.“
Па отвори на тавници врата,
Ал' се онде Сима преставио,
Преставио, и посветио се.
Глас дадоше на четири стране,
Скупише се млоги свештеници,
Те чатише три дни и три ноћи,
И држаше велика денија
И чатише велике молитве:

Моле свеца, куд ће светац поћи;
Оће светац Вилендари цркви;
Онде нам је светац почивао
А у красној Вилендари цркви.
Благо оном брату ришћанину!
Кој' целива и прилог придаје,
Прилог даје, и очима гледи.

16.

Предраг и Ненад.

Рани мајка два нејака сина,
У зло доба у гладне године,
На преслицу и десницу руку.
Лепа им је имена надела:
Једном Предраг, а другом Ненаде.
Предраг мајци до коња дорасте,
А до коња, и до бојна копља,
Пак одбеже своју стару мајку
И прибеже гори у ајдуке.
Оста мајка ранећи Ненада,
Ненад браца ни зазнао није.
И Ненад је мајци дорастао
А до коња и до бојна копља,
Пак одбеже своју стару мајку,
И прибеже гори у ајдуке,
Ајдукова три године дана.
Он је јунак мудар и разуман,
И срећан је свуда на мејдану;
Учини га дружба старешином,
Старешова три године дана.

Ал' се млађан зажелио мајке,
Дружбини је браћи беседио:
„Ој дружбино, моја браћо драга!
„Ја сам вам се зажелио мајке,
„Ајте, браћо, да делимо благо,
„Да идемо сваки својој мајци.“
Дружбина га радо послушала.
Како који изасипа благо,
Тај се њему и заклиње тешко:
Који брацем, а који сестрицом;
А кад Ненад свој' изасу благо,
Дружбини је браћи беседио:
„Ој дружбино, моја браћо драга!
„Брата немам, а сестрице немам.
„Већ: тако ми Бога јединога!
„Десница ми не усала рука!
„Добру коњу грива не опала!
„И бритка ми сабља не рђала! [13])
„Ни у мене више нема блага.“
Кад су тако поделили благо,
Ненад седе на добра коњица,
Пак се диже својој старој мајци.
Лепо га је дочекала мајка,
Пред њег' носи слатку ђаконију.
Кад су били сели за вечеру,
Ненад мајци тијо беседио:
„Ој старице, моја мила мајко!

[13]) За чудо је, како се у Црној гори не куну оружјем, а приповиједају, да је у Арнаута, њиховијех сусједа, највећа заклетва: „Тако ме пушка не преварила у највећој невољи!“

„Да ми није од људи срамоте,
„Да ми није од Бога греоте,
„Не би рек'о, да си моја мајка:
„Зашт' ми ниси браца породила,
„Јали браца, јали милу сеју?
„Кад сам био с друштвом на деоби,
„Сваки ми се заклињаше тешко:
„Који брацем, а који сестрицом,
„А ја, мајко, собом и оружјем
„И добријем коњем испод себе."
Стара му се насмејала мајка:
„Не будали, млађани Ненаде!
„Ја сам теби браца породила,
„Предрагога твог брата рођеног,
„И јуче сам за њег' разабрала!
„Да с' наоди и да ајдукује
„У зеленој гори Гаревици,
„Пред четом је јунак арамбаша."
Беседи јој млађани Ненаде:
„Ој старице, моја мила мајко!
„Покрој на ме све ново одело,
„Све зелено од чое зелене,
„А ократко с горицом једнако,
„Да ја идем браца да потражим,
„Да ме жива моја жеља мине."
Беседи му стара мила мајка:
„Не будали, млађани Ненаде!
„Јер ћеш лудо изгубити главу."
Али Ненад мајке не слушаше,
Већ он чини, што је њему драго:
Он покроји на себе одело,

Све зелено од чое зелене,
А ократко с горицом једнако,
Пак уседе на добра коњица,
И диже се браца да потражи,
Да га жива жеља мимоиђе.
Нигди свога он не пушта гласа,
Нити пљуну, ни на коња викну;
А кад дође гори Гаревици,
Кличе Ненад, како соко сиви:
„Гаревице, зелена горице!
„Не раниш ли у себи јунака,
„Предрагога мог брата рођена?
„Не раниш ли у себи јунака,
„Који би ме с брацем саставио?“
Предраг седи под јелом зеленом,
Предраг седи, пије рујно вино;
Кад саслуш'о Ненадова гласа,
Дружбини је браћи беседио:
„Ој дружбино, моја браћо драга!
„Испадните на друм за бусију,
„Дочекајте незнана делију,
„Нит' га бијте, нити га глобите,
„Већ га жива мени доведите:
„Откудгод је, он је рода мога.“
Устало је тридесет момака,
На три места све по десет стало.
Кад на први десет наишао,
Нитко не сме пред њег' да изиђе,
Да изиђе, да коња привати,
Већ га сташе стрелом стријељати.
Беседи им млађани Ненаде:

„Не стрељајте, браћо из горице,
„Не била вас вашег брата жеља,
„Како мене и брата мојега!
„Што ме тужан овуд потерало;
Они њега пропустише с миром.
Кад на други десет наишао,
И они га стрелом стријељаше,
И њима је Ненад беседио:
„Не стрељајте, браћо из горице,
„Не била вас вашег брата жеља,
„Кано мене и брата мојега!
„Што ме тужан овуд потерало!“
И они га пропустише с миром.
Кад на трећи десет наишао,
И они га стрелом стријељаше,
Расрди се млађани Ненаде,
Пак удари на триест јунака:
Први десет сабљом посекао,
Други десет коњем погазио,
Трећи с' десет по гори разбеже,
Које к гори, које к води ладној
Глас допаде Предрагом јунаку:
„Зле га сео, Предраг арамбаша!
„Дође теби незнана делија,
„Исече ти по гори дружбину.“
Предраг скочи на ноге лагане,
Пак узима луке и стријеле,
Пак излази на друм на бусију,
Пак заседа за јелу зелену,
Скида њега стрелом са коњица.
На зло га је место ударио,

На зло место, у срце јуначко.
Врисну Ненад, како соко сиви,
Вриштећи се по коњу повија:
„Ј'о јуначе, из горе зелене!
„Жива тебе, брате, Бог убио!
„Десница ти усанула рука,
„Из које си стреле испустио!
„И десно ти око искочило,
„С којим си ме, море, намотрио!
„Још те твога брата жеља била,
„Кано мене и брата мојега!
„Што ме тужан овуд потерало,
„Наопако а по моју главу!“
Кад је Предраг речи саслушао,
Иза јеле њега запитује:
„Тко си јунак, и чијег си рода?“
Рањен Ненад њему одговара:
„Што ме, море, ти за рода питаш?
„Од мене се оженити нећеш;
„Ја сам јунак млађани Ненаде,
„Имам стару саморану мајку,
„И једнога брата рођенога,
„Предрагога мог брата рођена,
„Пак се диго да њега потражим,
„Да ме жива моја жеља мине,
„Наопако а по моју главу!“
Кад је Предраг речи разабрао,
Од стра љута стреле испустио,
Пак притрча рањену јунаку,
Скида њега с коња на травицу:
„Та ти ли си, мој брате Ненаде!

„Ја сам Предраг твој братац рођени
„Можеш ли ми ране преболети?
„Да подерем танане кошуље,
„Да те видам и да те завијам.“
Рањен Ненад њему одговора:
„Та ти ли си, мој брате рођени!
„Вала Богу, кад сам те видео,
„Те ме жива моја жеља мину;
„Не могу ти ране преболети,
„Већ ти проста моја крвца била!“
То изусти, па душицу пусти.
Над њим Предраг јаде јадикује:
„Ј'о Ненаде, моје јарко сунце!
„Рано ти ми ти беше изишло,
„Па ми тако рано ти заседе!
„Мој босиљче из зелене башче!
„Рано ти ми беше процватио,
„Па ми тако рано ти увену!“
Па потрже ноже од појаса,
Те удара себе у срдашце,
Мртав паде покрај браца свога.

17.

Цар Дуклијан и Крститељ Јован.

(из Црне горе).

Вино пију до два побратима
На пржину накрај мора слана,
Једно јесте царе Дуклијане,
А друго је Крститељ Јоване.

Пошто су се напојили вина,
Но да рече Крститељ Јоване:
„Ходи, побро, да се посиграмо,
„Ти коруном, а ја ћу јабуком.“
Па скочише, те се посиграше:
Свети Јован отисну јабуку,
Она паде мору у дубине,
Топле су га сузе пропануле,
Но му царе ријеч проговара:
„А не плачи, драги побратиме!
„Не мој мене уграбит' коруну,
„Ја ћу тебе извадит' јабуку.“
Јован му се Богом кунијаше,
А да му је уграбити не ће.
Таде царе у море уплива,
А полеће Јован на небеса,
Пред Господом те је излазио,
Па је пред њим ријеч говорио:
„Боже вјечни и пресвети оче!
„Хоћу ли се тобом заклет' криво?
„Хоћу л' цару уграбит' коруну?“
Господ њему ријеч говорио:
„О Јоване, моја вјерна слуго!
„Закуни се мноме трипут криво,
„Теке не мојијем именом.“
Свети Јован слеће на пржину.
Таде царе из мора изиде,
И изнесе у зубе јабуку;
Па су опет игру заметнули:
Свети Јован отисну јабуку,
Опет паде мору у дубине,

А Јована сузе пропануле,
Но му збори царе Дуклијане:
„А не бој се, мио побратиме!
„Не мој мене ти украст' коруну,
„Ја ћу тебе извадит' јабуку.“
Јован му се Богом кунијаше,
Куне му се Богом по три пута,
А да му је уграбити не ће.
Цар коруну врже под капицу,
Код ње стави тицу злогласницу,
Па у сиње море уронио.
Свети Јован море заледио,
Он заледи дванаес ледовах,
Па уграби од злата коруну,
И полеће к небу у висине,
А закркта тица злогласница,
У дно мора царе опазио,
Па се загна мору из дубине,
Три је леда главом проломио,
Па се натраг опет повратио,
И на глави ками дофатио,
Мали ками од хиљаде оках,
И проломи дванаес ледовах,
Па је своја расклопио крила,
За Јованом у поћеру пође,
Достиже га на небеска врата,
За десну га ногу уфатио,
Што дофати, оно и окиде.
Сузан Јован пред Господом дође,
Сјајно тунце [14]) на небо донесе,

[14]) До сад свуда бјеше *коруна* (corona, круна), а овдје

И Богу се Јован пожалио,
Како га је царе нагрдио.
Господ му је таде говорио:
„А не бој се, моја вјерна слуго!
„Свакоме ћу тако учинити.“
То је било, а Богу за славу.

сунце! Ја сам још у дјетињству слушао, гдје се овај догађај и *приповиједа* у народу овако:

Кад су ђаволи отпали од Бога и утекли на земљу, онда су и сунце однијели са собом, па га ђаволски цар набио на копље и носио на рамену. Кад већ земља протужи Богу, да хоће сва да изгори од сунца, онда Бог пошље светог Аранђела, да гледа како да узме сунце од ђавола. Кад сиђе свети Аранђео на земљу, он се удружи с ђаволскијем царем; али се ђаволски цар осјети, шта он хоће, па се добро узме у памет. Ходајући тако по земљи њих двојица заједно, дођу на море и стану да се купају; а ђаво удари копље са сунцем у земљу. Пошто се мало прокупају, онда рече свети Аранђео: „Де да ронимо, да гледамо, који може дубље.“ А ђаво му одговори: „Хајде де.“ Онда свети Аранђео зарони, и изнесе у зубима пијеска морскога. Сад треба и ђаво да зарони, али се боји, да му свети Аранђео не однесе сунце. У томе му падне на ум, те пљуне, и од његове пљуванке постане сврака, да му чува сунце, док он зарони и изнесе у зубима морскога пијеска. Како ђаво зарони, свети Аранђео прекрсти руком море, те на њему постане лед од девет аршина дебео; па онда спопадне сунце и побјегне к Богу, а свраке стане крека. Кад ђаво чује сврачји глас, онда већ види шта је, па се брже боље врати натраг. Кад горе, али се море заледило, не може на

поље! Онда се брже боље вратя опет на дно мора, те узме камен и њим пробије лед, па онда потеци за светијем Аранђелом! Онај бјежи, а овај за њим! Таман кад свети Аранђео корачи једном ногом к Богу на небо, ђаво га стигне, те му ноктима из табана у друге ноге ишчупа велики комад меса. Кад свети Аранђео дође са сунцем онако рањен пред Бога, онда заплаче: „Што ћу, Боже, овако грдан?“ А Бог му рече: „Ћути, не бој се; ја ћу наредити, да сви људи имају тако на табану као малу долину.“ И тако Бог уреди, те у свијех људи постане на табанима у обадвије ноге као мала долина. И тако остане и до данас.

18.

Часни крсти.

Вино пије царе Костадине
У лијепу месту Цариграду
У својему двору господскоме,
Шњиме пију Божји апостоли:
Свети Петар и апостол Павле;
Ал' беседи царе Костадине:
„О врховни Божји апостоли!
„Гди су саде наши часни крсти?
„У кога су цара честитога?“
А беседе Божји апостоли:
„О велики царе Костадине!
„Наши с' крсти у земљи Јеврејској,
„У проклета цара Јеврејина;
„Дижи, царе, сву војску ришћанску,
„Иди с војском на земљу Јеврејску,
„Те поарај сву земљу Јеврејску,

„Поарај је и огњем попали,
„И увати цара Јеврејина,
„Те га мучи мукам' свакојаким;
Ал' је тврда вера у Чивута,
„На мука ће царе умријети,
„Часни крста не ће проказати;
„Макни, царе, жестоке чауше
„До богата двора царевога,
„Од царице чедо уграбите,
„Ти наложи до два огња жива,
„Метни чедо међ' два огња жива,
„Нека пишти, кано змија љута,
„А свака је мајка милостива
„И на своје чедо жалостива:
„Царица ће крсте проказати."
Кад је царе разабрао речи,
Књиге пише на четири стране,
Те покупи сву војску ришћанску,
Оде с војском на земљу Јеврејску,
Сву Јеврејску земљу поарао,
Поарао, огњем попалио,
Уватио цара Јеврејскога,
Мучио га мукам' свакојаким:
Пребио му и ноге и руке,
Повадио и очи и зубе,
Не тешки га мука уморио.
Ал' је тврда вера у Чивута,
Гди на мука царе погинуо,
Часни крста не те да проказе!
Цар намаче жестоке чауше
До богата двора царевога,

Од царице чедо уграбише,
Наложише до два огња жива,
Метнуш' чедо међ' два огња жива,
Писну чедо, како змија љута,
А приступа проклета Јеврејка,
А приступа, а сузе пролива,
Љуби цара у скут и у руку,
Чарну земљу, гди папучом стоји:
„О велики царе Костадине!
„О честити царе Костадине!
„Од огња ми чедо одмакните,
„Ја ћу ваше крсте проказати.“
Па заусти проклета Јеврејка,
Заустила крсте да прокаже,
Па и опет не те проказати!
Плану царе, како ватра жива:
„Ближе к огњу чедо примакните!“
Ближе к огњу чедо примакоше,
Писну чедо, како змија љута,
Сузе рони проклета Јеврејка,
Врло моли цара Костадина:
„О велики царе Костадине!
„О за Бога, царе Костадине!
„Од огња ми чедо одмакните,
„Ја ћу ваше крсте проказати.“
Од огња јој чедо одмакоше,
А говори проклета Јеврејка:
„Видиш царе Ођубар [15]) планину?
„Дижи војску, иди под планину,
„Те раскопај Ођубар планину,

[15]) Једни пјевају *Обљуба* мјесто *Ођубар*.

„Наћи ћете камен становити,
„Ви разбијте камен становити,
„Просуће се млоги крсти златни,
„Што Јевреји крсте саковали
„На прилику како ваши крсти,
„Да се ваши крсти не познаду.“
Диже војску царе Костадине,
Те отиде горе под планину,
Раскопаше Ођубар планину,
И нађоше камен становити,
И разбише камен становити,
Просуше се млоги крсти златни,
Што Јевреји крсте саковали
На прилику како наши крсти,
Да се наши крсти не познаду;
Односе и цару Костадину,
Узима и царе Костадине,
Па и царе о камен удара,
Пребију се на двоје на троје;
Кад донеше наше крсте часне,
Цар заману да уд'ри о камен,
Пред њиме се камен распрскао.
Кад то виде царе Костадине,
Онда царе на ноге устаде,
Те се часном крсту поклонио
И часнога крста целивао,
И целива сва војска ришћанска.
Кад је царе крсте избавио,
Диже војску, оде двору своме.
Док је био царе Костадине,
Часни крсти на земљи сијали,

Сјали красном народу ришћанском,
Кад премину царе Костадине
И честита царица Јелена,
Онда часни крсти васкрсоше,
Васкрсоше горе на небеса,
Те сијају на ономе свету,
Како сунце на овоме свету.

19.

Цар Костантин и ђаче самоуче.

Славу слави царе Костантине
У пројеће честит данак Ђурђев,
Три је царе совре поставио:
Једна совра од сувога злата,
Друга совра од сребра чистога,
Трећа совра дрва шимширова;
Која совра од сувога злата,
За њом сједи дванаест владика
И четири старе патријаре;
Која совра од сребра чистога,
За њом сједи триста калуђера;
Која совра дрва шимширова,
За њом сједи триста ђеце ђака,
Међу њима ђаче самоуче.
Ал' пошета царе Костантине,
Он се шета од совре до совре,
Кад дошета соври сува злата,
Ђено сједи дванаест владика
И четири старе патријаре,
Смјерно им се царе поклонио

И овако њима бесједио:
„О за Бога! дванаест владика!
„И четири старе патријаре!
„Не би сте л' ми могли дуовати:
„Јесам тежак грије учинио:
„Јесам био своје родитеље
Како бих се грија остајао?“
Вели њему дванаест владика
И четири старе патријаре,
Не говоре Богу по закону,
Већ говоре цару по хатеру:
„Круно наша, царе Костантине!
„Лако ћемо теби дувовати:
„Ти начини круне позлаћене
„Све од сребра и сувога злата
„А искити драгијем камењем,
„Те поклони на дван'ест владика
„И четири старе патријаре,
„Тако ћеш се грија остајати.“
Опет шета царе Костантине,
Док дошета соври сребра чиста,
Ђено сједи триста калуђера,
Смјерно им се царе поклонио
И овако њима бесједио:
„Оци свети, триста калуђера!
„Не би л' могли мени дувовати:
„Ја сам грије тежак учинио:
„Јесам био своје родитеље,
„Како бих се грија остајао?“
Вели њему триста калуђера,
Не говоре Богу по закону,

Већ говоре цару по хатеру:
„Круно наша, царе Костантине!
„Лако ћемо теби дувовати;
„Ти нам пиши триста парусија;
„Баш на ово триста калуђера,
„Још погради б'јеле манастире,
„Ђе ће живљет' млоги калуђери,
„За те молит' Бога без престанка;
„Тако ћеш се грија остајати."
Опет шета царе Костантине,
Док дошета соври најпосљедњој,
Најпосљедњој, дрва шимширова,
Ђено сједи триста ђеце ђака,
Међу њима ђаче самоуче,
И њима се царе поклонио,
И овако био бесједио;
„Ђецо моја, три стотине ђака!
„Не би сте л' ми могли дувовати:
„Ја сам грије тежак учинио:
„Јесам био своје родитеље,
„Како бих се грија остајао?"
Ђеца муче, ништа не говоре,
Но бесједи самоуче ђаче,
Не говори цару по хатеру,
Већ говори Богу по закону:
„Круно наша, царе Костантине!
„Лако ћемо теби дувовати:
„Ти начини лучеву ћелију,
„Намажи је лојем и катраном,
„Затвори се, царе, у ћелију,
„Запали је са четири стране,

„Нека гори с вечер' до свијета,
„Ак' останеш, царе, у ћелији,
„Онда си се грија остајао.“
Кад то чуо царе Костантине,
То је њему врло мучно било,
Па он гради лучеву ћелију,
Намаза је лојем и катраном,
У њу баца ђаче самоуче,
Затвори га царе у ћелију,
Запали је са четири стране,
Она гори с вечер' до свијета.
Кад у јутру бијел дан освану,
Рано рани царе Костантине,
Да обиђе ђаче и ћелију;
Кад је царе доље доходио,
Од ћелије ништа до пепела,
Насред њега самоуче ђаче,
У руку му књиге салтијери,
Те се моли Богу по закону.
Кад то виђе царе Костантине,
Он се бјеше врло зачудио,
Како оста ђаче самоуче,
Брже гради лучеву ћелију,
Намаза је лојем и катраном,
Затвори се царе у ћелију,
Запали је са четири стране,
Она гори с вечер' до свијета;
Кад у јутру данак освануо,
Поранило самоуче ђаче,
Да обиђе цара и ћелију;
Кад је ђаче тамо доходило,

Од ћелије ништа до пепела,
Оно тражи цара по пепелу,
Десну му је находило руку,
Рука му се десна посветила.
Што се цару рука посветила,
Њом је млога добра учинио:
Млоге гладне јесте наранио,
А жедне је царе напојио,
Голе, босе јесте преођео,
Надгледао ништа и убога;
За то му се посветила рука.

20.

Како се крсно име служи.

Свеца слави Српски цар Степане,
Свеца слави, светог Аранђела,
Сву господу на свеца сазвао,
Сазвао је триста свештеника
И дванаест велики владика,
И четири стара проигумна.
Лепо и је царе посадио:
Све колено један до другога,
А цар Степан ладно вино служи,
Господаром редом чашу даје,
Како царски ваља и требује
Послужити крсно име своје.
Ал' беседе господа ришћанска:
„Цар честити, огрејано сунце!
„То је нама зазор и срамота,
„Да ти нама ладно вино служиш,

„Него седи с нама за трпезу,
„Слугам' подај, нека вино служе."
Превари се Српски цар Степане,
Те он седе с њима за трпезу,
А још није ни славе напио,
А заиста ни метанисао,
Слугам' даде, да му вино служе,
Да му слуге крсно име служе,
Не послужи крсно име своје
Један данак, како један часак.
Док цар Степан на ногу стајаше,
Стајаше му свети Арањео,
Стајаше му на десном рамену,
Милује га крилом по образу;
Кад цар Степан седе за трпезу,
Расрди се свети Арањео,
Уд'ри цара крилом по образу,
Па отиде из царева двора.
То из двора нико не видео,
Разма један калуђере стари,
Па он проли сузе низ образе;
Гледали га цареви дворани,
Пак су њему тијо беседили:
„Што је тебе, стари калуђере?
„Шта т' је мало у цареву двору?
„Ил' т' је мало изест', ил' попити?
„Или си се, стари, препануо,
„Цар ти не ће милостиње дати?"
Ал' беседи стари калуђере:
„Прођ'те ме се, цареви дворани!
„Ни ми ј' мало изест' ни попити,

„Нити сам се старац препануо,
„Што м' цар не ће милостиње дати;
„Него виде, што видео нисам:
„Док цар Степан на ногу стајаше,
„Стајаше му свети Аранђео,
„Стајаше му на десном рамену,
„Милује га крилом по образу;
„Кад цар Степан седе за трпезу,
„Расрди се свети Аранђео,
„Уд'ри цара крилом по образу,
„Па отиде из царева двора.“
То дворани цару доказаше,
Онда царе на ноге устаде,
И подиже триста свештеника,
И дванаест велики владика,
И четири стара проигумна;
Те узеше књиге цароставне,
Те чатише велике молитве
И држаше велика бденија
За три дана и три ноћи тавне;
Моле с' Богу и свет' Аранђелу,
Те се на то једва смиловао,
Смиловао свети Аранђеле,
Те је цару греке опростио,
Што је царе сео за трпезу,
А још није ни славе напио,
А заиста ни метанисао.

21.

Ко крсно име слави, оном и помаже.

Што протужи рано у недељу,
У недељу прије јарког сунца,
У Соколу граду бијеломе
У тамници Петра Мркоњића?
Огласује, да је соко сиви,
По истини војвода Тодоре.
Ако тужи, за невољу му је:
Сутра му је крсно име свето,
Крсно име, свети Ђеорђије,
А нема га чиме прославити,
Пак братими капиџију млада:
„Богом брате, капиџија млади!
„Отвори ми на тамници врата,
„Да ја идем Петру Мркоњићу,
„Да се молим Пери господару,
„Да ме пусти на Бога на јемца,
„Да отидем на вашу чаршију,
„На чаршију тамо међ' трговце,
„Да попросим и леба и вина,
„Да нараним сужње по тамници
„Ради Бога и крсног имена.“
Капиџија за Бога примио,
Па он пусти војводу Тодора,
Пусти њега Петру Мркоњићу,
Пусти г' Петар на Бога на јемца,
Оде Тодор тамо на чаршију,

На чаршију тамо међ' трговце;
У Тодора нигди ништа нема,
Разма једни ножи позлаћени,
Сребрни су, пак су позлаћени;
Он изнесе ноже међ' трговце,
Трговци му цијенили ноже:
Та један му два дуката даје,
А други му три дуката даје,
Трећи смисли и Бога и душу,
Те му даде четири дуката,
Дукат узе леба бијелога,
Други дукат вина и ракије,
Трећи дукат сваке ђаконије
И убаве оне јасне свеће,
А четврти дукат оставио,
Да дарује сужње по тамници
Ради Бога и крсног имена.
Па је Тодор ужегао свећу,
Па отиде доле у тамницу,
Те ставио сужњем вечерати;
Вечерају, пију вино ладно,
Сетише се лепе славе Божје,
Уста Тодор, у славу напија:
„О убава лепа славо Божја!
„Свети Ђорђе, крсно име моје!
„Опрости ме тамнице проклете!“
Теке Тодор у славу напија,
У то доба јунак пред тамницу!
Пак дозива војводу Тодора:
„Чујеш брате, војвода Тодоре!
„Оди к мене, брате, пред тамницу,

„Да ти кажем до две до три речи.“
А беседи војвода Тодоре:
„Опрости ми, незнана делијо,
„Ја би каил пред тамницу доћи,
„Ал’ је пуста синоћ затворена,
„И кључеви двору однешени.“ —
„Оди к мене, војвода Тодоре
„На тамници отворена врата,
„Отворена врата деветора
„И десето брава Дубровничка.“
Тад’ изиђе војвода Тодоре,
Пред тамницом чудан добар јунак
На витезу коњу зеленоме,
И на њему чисти зелен скерлет,
На глави му красан самур-калпак,
За калпаком нојā птића крило,
Те сен чини коњу и јунаку,
Да му лице не смагне од сунца;
Пак Тодору јунак проговара:
„Чујеш брате, војвода Тодоре!
„Ти се дижи ноћас из тамнице,
„Пак не иди покрај мора сиња,
„Јер су честе у Латина страже,
„Пак се бојим, да те не увате,
„Већ ти иди преко горе чарне,
„Докле дођеш двору господскоме.“
Осврте се војвода Тодоре,
Да јунаку даде чашу вина,
Ал’ нестаде коња и јунака!
Оде Тодор доље у тамницу,
Те казује међу сужњевима.

Кад видеше тридесет сужања
На тамници отворена врата
Оставише и лебац и вино
Отидоше свак' на своју страну.
Оде Тодор преко горе чарне.
Каде дође двору господскоме,
Али љуба крсно име служи,
Сазвала је госте и званице,
И кумове и све пријатеље,
Па госпођа крсно име служи,
И госпођа у славу напија:
„Помоз' Боже и свети Ђорђије,
„Крсно име господара мога!
„Опрости га тамнице проклете!
„Донеси га двору господскоме!"
У то доба Тодор у дворове,
Од госпође чашу приватио,
Те напио у славу Божију,
Послужио крсно име своје,
А у своме двору бијеломе,
Почастио госте и званице
И кумове и све пријатеље.

22.

Свети Никола.

Боже мили! чуда великога!
Гледах чуда прије невиђена:
У Павлову светом намастиру
Постављени од злата столови,
Сви се свеци редом посадили;

Наврх софре Громовник Илија,
Насред софре Сава и Марија,
По дну софре Петка и Неђеља;
Славу диже Светитељ Никола,
И напија у славу Ристову;
Ал' се њему мало задријема,
У дријему чашу испустио,
Чаша паде на столове златне,
Нит' се разби, нит' се проли вино.
Кара њега Громовник Илија:
„О мој брате, светитељ Никола!
„И до сад смо пили ладно вино,
„Ал' нијесмо, брате, дријемали,
„Ни из руку чаша испуштали;
„Што се тебе тако задријема?“
Ал' говори светитељ Никола:
„Не карај ме, Громовник Илија;
„Мало тренух, чудан санак усних:
„Навезе се триста калуђера,
„Навезе се у то сиње море,
„Прилог носе Светој гори славној:
„Жута воска и б'јела тамњана;
„Дигоше се вјетри до облака,
„Ударише по мору таласи,
„Да с' потопи триста калуђера;
„У глас викну триста калуђера:
„„Помоз' Боже и свети Никола!
„„Ђе си гође, да си сада овђе!““
„А ја одох, те их потпомогох;
„Извезе се триста калуђера,
„Извезе се здраво и весело,

„Однесоше прилог Светој гори:
„Жута воска и б'јела тамњана.
„У томе се мене задријема,
„Те ја чашу из руке испустих."

23.

Свети Саво.

Збор зборила господа ришћанска
Код бијеле цркве Грачанице:
„Боже мили, чуда великога!
„Куд се ђеде цар-Немање благо,
„Седам кула гроша и дуката?"
Ту се деси Немањићу Саво,
Па говори господи ришћанској:
„Ој Бога вам, господо ришћанска!
„Не говор'те о мом родитељу,
„Не говор'те, не гријеш'те душе:
„Није бабо расковао благо
„На наџаке ни на буздоване,
„Ни на сабље ни на бојна копља,
„Ни добријем коњма на ратове;
„Већ је бабо потрошио благо
„На три славна Српска намастира:
„Једну бабо саградио цркву:
„Б'јел Вилиндар насред горе Свете,
„Красну славну себе задужбину,
„Вјечну кућу на ономе св'јету,
„Да се њему поје летурђија
„Оног св'јета, као и овога;
„Другу бабо саградио цркву:

„Студеницу на Влаху Староме,
„Красну славну мајци задужбину,
„Својој мајци царици Јелени,
„Вјечну кућу на ономе св'јету,
„Да с' и њојзи поје летурђија
„Оног св'јета, као и овога;
„Трећу бабо саградио цркву:
„Миљешевку на Херцеговини,
„Красну славну Сави задужбину,
„Вјечну кућу на ономе св'јету,
„Да с' и њему поје летурђија
„Оног св'јета, као и овога."
У глас викну господа ришћанска:
„Просто да си, Немањићу Саво!
„Проста душа твојих родитеља!
„Проста душа, а честито т'јело!
„Што носили, свијетло вам било!
„Што родили, све вам свето било!"
И што рече господа ришћанска
На састанку код бијеле цркве,
Штогођ рекли, код Бога се стекло.

24.

Опет свети Саво.

Збор зборила господа ришћанска
Код бијеле цркве Грачанице:
„Мили Боже, чуда големога!
„Куд се ђеде цар-Немање благо,
„Седам кула гроша и дуката?
„Ваља да је расковао благо

„На наџаке и на буздоване
„И добријем коњма на ратове.“
Ту се деси Немањићу Саво,
Па говори господи ришћанској:
„Не лудујте, господо ришћанска!
„Није бабо расковао благо
„На наџаке ни на буздоване,
„Ни добријем коњма на ратове,
„Већ је бабо похарчио благо
„Све градећи млоге задужбине:
„Док је Свету гору подигао
„И Вилиндар цркву начинио,
„Ту је дао двије куле блага;
„Док начини високе Дечане
„У приморју код воде Бистрице,
„И два стуба светитеља Ђурђа,
„Оба стуба виш' Новог Пазара,
„Студеницу на Влаху Староме,
„Ту је дао једну кулу блага;
„Док начини цркву код Требиња
„Миљешевку на Херцеговини,
„И Довољу близу горе Црне;
„И Тројицу надомак Таслице,
„Украј воде украј Ћиотине;
„Рачу цркву украј воде Дрине,
„И Папраћу близу Борогова,
„И Вазућу крај воде Криваје,
„Озрен цркву насред Босне славне,
„И Гомељу на граници сувој;
„Моштаницу у Крајини љутој,
„Ту је дао једну кулу блага.

„Осталога што претече блага,
„Остало је благо похарчио
„Зидајући по калу калдрме
„И градећи по водам' ћуприје,
„Дијелећи кљасту и слијепу,
„Док је души мјесто уватио,
„Седам кула блага похарчио:
„Ето бабо куд похарчи благо!“
Онда рече господа ришћанска:
„Бе аферим, Немањићу Саво!
„Кад имасте седам кула блага,
„Те знадосте управити благом.
„Што носили, свијетло вам било!
„Што родили, све вам свето било!“
И што рече господа ришћанска
На састанку код бијеле цркве,
Штогођ рекли, код Бога се стекло.

25.

Женидба краља Вукашина.

Књигу пише Жура Вукашине
У бијелу Скадру на Бојани,
Те је шаље на Херцеговину
Бијеломе граду Пирлитору[15]),
Пирлитору према Дурмитору,
Видосави љуби Момчиловој;
Тајно пише, а тајно јој шаље,

---

[15]) Једни певају *Пиритор* мјесто *Пирлитор*. **Кажу, да** и сад стоје зидине од тога града.

У књизи јој овако бесједи:
„Видосава, Момчилова љубо!
„Шта ћеш у том леду и снијегу?
„Кад погледаш с града изнад себе,
„Ништа немаш лијепо вићети,
„Већ бијело брдо Дурмитора
„Окићено ледом и снијегом
„Усред љета, као усред зиме;
„Кад погледаш стрмо испод града,
„Мутна тече Тара валовита,
„Она ваља дрвље и камење,
„На њој нема брода ни ћуприје,
„А око ње борје и мраморје;
„Већ ти отруј војводу Момчила,
„Ил' га отруј, или ми га издај,
„Ходи к мени у приморје равно
„Бијеломе Скадру на Бојану,
„Узећу те за вјерну љубовцу,
„Па ћеш бити госпоћа краљица,
„Прести свилу на златно вретено,
„Свилу прести, на свили сједити,
„А носити диву и кадиву
„И још оно све жежено злато;
„А какав је Скадар на Бојани!
„Кад погледаш брду изнад града,
„Све порасле смокве и маслине
„И још они грозни виногради;
„Кад погледаш стрмо испод града,
„Ал' узрасла шеница бјелица,
„А око ње зелена ливада,
„Кроз њу тече зелена Бојана,

„По њој плива риба свакојака,
„Кадгођ хоћеш, да је тазе једеш.“
Дође књига љуби Момчиловој,
Књигу гледа љуба Момчилова,
Ону гледа, другу ситну пише:
„Господине, краљу Вукашине,
„Није ласно издати Момчила,
„Ни издати, нити отровати:
„У момчила сестра Јевросима,
„Готови му то господско јело,
„Прије њега јело огледује:
„У Момчила девет миле браће
„И дванаест прво-братучеда,
„Они њему рујно вино служе,
„Прије њега сваку чашу пију;
„Момчил' има коња Јабучила[16]),

[16]) Приповиједа се, да је онамо негдје у некаком језеру био *крилат коњ*, па излазио ноћу, те пасао Момчилове кобиле, које су пасле по ливади око језера; но како би коју кобилу опасао, он би је ударио ногама у трбух, те се изјалови (да не би ождријебила крилата коња). Кад то дозна Момчило, а он узме бубњеве и таламбасе, и остале којекаке справе, што лупају, па отиде дању, те се сакрије код језера, а кобиле натјера око језера. Кад ноћу изиђе коњ из језера и опасе једну кобилу, па пође да сиђе с ње, онда он почне лупати у бубњеве и у остале справе, те се коњ поплаши и не узима кад изјаловити кобиле, него утече у језеро, а кобила остане суждребна и ождријеби крилата коња, којега једни у овој пјесми називају *вранцем*, једни *доратом*, једни *ђогатом*, а овдје се пјева *Јабучило* и, краткости ради, *чилаш* и *чиле*.

„Јабучила коња крилатога;
„Кудгођ хоће, прелећети може;
„У Момчила сабља са очима [17]);
„Не боји се никога до Бога.
„Већ ме чу ли, краљу Вукашине!
„Ти подигни млогу силну војску,
„Изведи је на Језера равна,
„Пак засједни у гори зеленој;
„У Момчила чудан наук има,
„Свако јутро у свету неђељу
„Рано рани у лов на Језера
„С' собом води девет миле браће
„И дванаест прво-братучеда
„И четръест од града левера;
„Када буде у очи неђеље,
„Ја ћу спалит' крила Јабучилу,
„Британку ћу му сабљу затопити,
„Затопити оном сланом крвљу,
„Да се не да извадит' из кора;
„Тако ћеш ти погубит' Момчила.“
Када краљу така књига дође,
Те он виђе, што му књига каже,
То је њему врло мило било,
Па он диже млогу силну војску,
Оде с војском на Херцеговину,
Изведе је на Језера равна,
Пак засједе у гори зеленој.

---

[17]) Ја не знам, шта значи сабља *са очима*, а ни пјевач ми није знао казати. Да није на њој гдје била каква шара, као очи?

Кад је било у очи неђеље,
Момчил' оде у своју ложницу,
Па он леже у меке душеке,
Мало прође, и љуба му дође;
Али неће у меке душеке,
Већ му рони сузе више главе;
А њу пита војвода Момчило:
„Видосава, моја вјерна љубо!
„Кака ти је голема невоља,
„Те ми рониш сузе више главе?“
Ал' говори млада Видосава:
„Господару, Момчило војвода!
„Мени није никаке невоље,
„Већ сам чула једно чудно чудо,
„Чула јесам, ал' нисам виђела,
„Да ти имаш коња Јабучила,
„Јабучила, коња крилатога,
„Ја не виђех твоме коњу крила,
„Те не могу млада вјеровати;
„Већ се бојим, хоћеш погинути.“
Мудар бјеше војвода Момчило,
Мудар бјеше, ал' се преварио,
Својој љуби тако бесједио:
„Видосава, вјерна моја љубо!
„За то ћу те ласно утјешити,
„Ти ћеш ласно виђет' чилу крила:
„Када први запјевају п'јевци,
„Ти отиди у нове ахаре,
„Тад' ће чиле попуштити крила [18]),

[18]) По овом се мора мислити, да се крила свагда нијесу могла видјети.

„Тад' му можеш крила сагледати.“
Пак он леже санак боравити.
Момчил' спава, љуба му не спава,
Веће слуша млада у душеку,
Кад ће први п'јевци запјевати;
А кад први п'јевци запјеваше,
Скочи млада из мека душека,
Запалила феђер и свијећу,
Па узима лоја и катрана,
Оде право у нове ахаре;
Ал' истина, што Момчило каже,
Јабучило крила попуштио,
Попуштио крила до копита;
Таде она крила намазала,
Намаза их лојем и катраном,
Па свијећом крила запалила,
Те сапали крила Јабучилу,
Што не могла ватром сагорети,
То под колан притегнула тврдо;
Онда млада оде у ризницу,
Доватила сабљу Момчилову,
Те је сланом затопила крвљу,
Пак се врну у меке душеке.
Кад у јутру зора заб'јелила,
Поранио војвода Момчило,
Па говори љуби Видосави:
„Видосава, моја вјерна љубо!
„Ја сам ноћас чудан сан уснио,
„Ђе се пови један прамен магле
„Од проклете земље Васојеве,
„Пак се сави око Дурмитора,

„Ја ударих кроз тај прамен магле
„Са мојијех девет миле браће
„И с дванаест прво-братучеда
„И четръест од града левера,
„У магли се, љубо, растадосмо,
„Растадосмо, пак се не састасмо;
„Нека Бог зна, добра бити не ће.“
Вели њему љуба Видосава:
„Не бој ми се, мили господару!
„Добар јунак добар сан уснио;
„Сан је лажа, а Бог је истина.
Опреми се војвода Момчило,
Па он сиђе низ бијелу кулу,
Дочека га девет миле браће
И дванаест прво-братучеда
И четръест од града левера,
А љуба му изведе чилаша,
Добријех се коња доватише,
Отидоше у лов на Језера.
Кад су били надомак Језера,
Оптече их она силна војска.
Кад Момчило опазио војску,
Он потеже сабљу од бедрице,
Ал' се пуста не да извадити,
Као да је за коре прирасла.
Онда рече војвода Момчило:
„Чујете ли, моја браћо драга!
„Издаде ме куја Видосава,
„Но дајте ми сабљу понајбољу.“
Хитро су га браћа послушала,
Дадоше му сабљу понајбољу,

Па је Момчил' браћи бесједио:
„Чујете ли, моја браћо драга!
„Ви ударите војсци по крајима
„Ја ћ' ударит' војсци по сриједи."
Мили Боже чуда великога!
Да је коме погледати било,
Како с'јече војвода Момчило,
Како крчи друма низ планину;
Више тлачи коњиц Јабучило,
Нег' што Момчил' британком сабљом с'јече;
Ал' га лоша срећа сусретнула:
Кад изиђе према Пирлитору,
Сусрете га девет враних коња,
А на њима брата ни једнога!
То кад виђе војвода Момчило,
У јунаку срце препукнуло
Од жалости за браћом рођеном,
Бијеле му малаксаше руке,
Те не може више да сијече,
Већ удара коња Јабучила,
Удара га чизмом и мамузом,
Да полети граду Пирлитору,
Ал' му коњиц полећет не може;
Куне њега војвода Момчило:
„Јабучило, изјели те вуци!
„Из шале смо одавде лећели,
„Без невоље, тек од обијести,
„А данас ми полећети не ћеш!
Ал' му коњиц њиском одговара:
„Господару, војвода Момчило!
„Нит' ме куни, нити ме нагони,

„Данас теби полећет' не могу;
„Бог убио твоју Видосаву!
„Она ми је сапалила крила;
„Што не могла ватром сагорети,
„То под колан притегнула тврдо;
„Веће бјежи, куда теби драго.“
Кад то зачу војвода Момчило,
Проли сузе низ јуначко лице,
Па одскочи од коња чилаша,
Трипут скочи, до града доскочи,
Али граду врата затворена,
Затворена и замандаљена!
Кад се Момчил' виђе на невољи,
Он дозивље сестру Јевросиму:
„Јевросима, моја мила сејо!
„Пушти мени једну крпу платна,
„Не бих ли ти у град утекао.“
Сеја брату кроз плач одговара:
„А мој брате, војвода Момчило!
„Како ћу ти пуштит' крпу платна,
„Кад је мени снаха Видосава,
„Моја снаха, твоја невјерница,
„Савезала косе за диреке?“
Ал' је сестра срца жалостива,
Жао јој је брата рођенога,
Она цикну, како љута гуја,
Ману главом и осталом снагом,
Из главе је косе ишчупала,
Оставила косе на диреку,
Па довати једну крпу платна,
Претури је граду низ бедене.

Момчил' вати ону крпу платна,
Па се пење граду уз бедене,
Готов' бјеше у град ускочити:
Ал' долеће љуба невјерница,
Оштру сабљу носи у рукама,
Прес'јече му платно више руку,
Момчил' паде граду низ бедене,
Краљеве га дочекаше слуге
На мачеве и на копља бојна,
На нацаке и на буздоване;
А допаде краљу Вукашине,
Удари га оним бојним копљем,
Удари га посред срца жива,
Ал' говори војвода Момчило:
„Аманет ти, Вукашине краљу:
„Ти не узми моју Видосаву,
„Видосаву, моју невјерницу,
„Јер ћ' и твоју изгубити главу,
„Данас мене у тебе издала,
„А сјутра ће тебе у другога;
„Већ ти узми моју милу сеју,
„Сеју моју милу, Јевросиму,
„Она ће ти свагда вјерна бити,
„Родиће ти, к'о и ја, јунака."
То говори војвода Момчило,
То говори, а с душом се бори,
То изусти, лаку душу пусти.
Кад погибе Момчило војвода,
А граду се отворише врата,
Пак изиђе куја Видосава,
Те дочека краља Вукашина,

Одведе га на бијелу кулу,
Посади га у столове златне,
Угости га вином и ракијом
И господском сваком ђаконијом,
Па отиде у ризницу млада,
Изнесе му рухо Момчилово,
Момчилово рухо и оружје;
Ал' да видиш чуда великога:
Што Момчилу било до кољена,
Вукашину по земљи се вуче;
Што Момчилу таман калпак био,
Вукашину на рамена пада;
Што Момчилу таман чизма била,
Ту Вукашин обје ноге меће;
Што Момчилу златан прстен био,
Ту Вукашин три прста завлачи;
Што Момчилу таман сабља била,
Вукашину с' аршин земљом вуче;
Што Момчилу таман џеба била,
Краљ се под њом ни дигнут' не може.
Тад говори краље Вукашине:
„Авај мени, до Бога милога!
„Нуто курве младе Видосаве!
„Кад издаде овакога јунака,
„Кога данас у свијету нема,
„То ли мене сјутра издат' не ће!"
Па повикну своје вјерне слуге,
Уватише кују Видосаву,
Свезаше је коњма за репове,
Одбише их испод Пирлитора,
Те је коњи живу растргоше.

Краљ похара дворе Момчилове,
Па он узе сестру Момчилову,
По имену дилбер-Јевросиму,
Одведе је Скадру на Бојану,
И вјенча је себи за љубовцу,
Шњом лијепи пород изродио,
Породио Марка и Андрију,
А Марко се тури на ујака,
На ујака војводу Момчила.

26.

Зидање Скадра.

Град градила три брата рођена,
До три брата три Мрљавчевића:
Једно бјеше Вукашине краље,
Друго бјеше Угљеша војвода,
Треће бјеше Мрљавчевић Гојко;
Град градили Скадар на Бојани,
Град градили три године дана,
Три године са триста мајстора,
Не могоше темељ подигнути,
А камо ли саградити града:
Што мајстори за дан га саграде,
То све вила за ноћ обаљује.
Кад настала година четврта,
Тада виче са планине вила:
„Не мучи се, Вукашине краље,
„Не мучи се и не харчи блага;
„Не мо'ш, краље, темељ подигнути,
„А камо ли саградити града,

„Док не нађеш два слична имена,
„Док не нађеш Стоју и Стојана,
„А обоје брата и сестрицу,
„Да зазиђеш кули у темеља,
„Тако ће се темељ одржати,
„И тако ћеш саградити града.“
Кад то зачу Вукашине краље,
Он дозива слугу Десимира:
„Десимире, моје чедо драго!
„До сад си ми био вјерна слуга,
„А од саде моје чедо драго,
„Ватај, сине, коње у интове,
„И понеси шест товара блага,
„Иди, сине, преко б'јела св'јета,
„Те ти тражи два слична имена,
„Тражи, сине, Стоју и Стојана,
„А обоје брата и сестрицу;
„Ја ли отми, ја л' за благо купи,
„Доведи их Скадру на Бојану,
„Да зиђемо кули у темеља,
„Не би л' нам се темељ одржао,
„И не би ли саградили града.“
Кад то зачу слуга Десимире,
Он увати коње у интове,
И понесе шест товара блага,
Оде слуга преко б'јела св'јета,
Оде тражит' два слична имена;
Тражи слуга Стоју и Стојана,
Тражи слуга три године дана,
Ал' не нађе два слична имена,
Ал' не нађе Стоје и Стојана,

Па се врну Скадру на Бојану,
Даде краљу коње и интове,
И даде му шест товара блага:
„Ето, краље, коњи и интови,
„И ето ти шест товара блага,
„Ја не нађох два слична имена,
„Ја не нађох Стоје и Стојана."
Кад то зачу Вукашине краљу,
Он подвикну Рада неимара,
Раде викну три стотин' мајстора,
Гради краље Скадар на Бојани,
Краље гради, вила обаљује,
Не да вила темељ подигнути,
А камо ли саградити града;
Па дозивље из планине вила:
„Море, чу ли? Вукашине краљу!
„Не мучи се и не харчи блага,
„Не мо'ш, краље, темељ подигнути,
„А камо ли саградити града;
„Но ето сте три брата рођена,
„У свакога има вјерна љуба,
„Чија сјутра на Бојану дође
„И донесе мајсторима ручак,
„Зиђите је кули у темеља,
„Тако ће се темељ одржати,
„Тако ћете саградити града."
Кад то зачу Вукашине краљу,
Он дозива два брата рођена:
„Чујете ли, моја браћо драга!
„Ето вила са планине виче,
„Није вајде, што харчимо благо,

„Не да вила темељ подигнути,
„А камо ли саградити града;
„Још говори са планине вила:
„Ев' ми јесмо три брата рођена,
„У свакога има вјерна љуба,
„Чија сјутра на Бојану дође
„И донесе мајсторима ручак,
„Да ј' у темељ кули узидамо,
„Тако ће се темељ одржати,
„Тако ћемо саградити града.
„Но јел', браћо, Божја вјера тврда,
„Да ни један љуби не докаже,
„Већ на срећу да им оставимо,
„Која сјутра на Бојану дође?“
И ту Божју вјеру зададоше,
Да нијєдан љуби не докаже.
У том их је ноћца застанула,
Отидоше у бијеле дворе,
Вечераше господску вечеру,
Оде сваки с љубом у ложницу.
Ал' да видиш чуда великога!
Краљ Вукашин вјеру погазио,
Те он први својој љуби каза:
„Да се чуваш, моја вјерна љубо;
„Немој сјутра на Бојану доћи
„Ни донијет' ручак мајсторима,
„Јер ћеш своју изгубити главу,
„Зидаће те кули у темеља.“
И Угљеша вјеру погазио,
И он каза својој вјерној љуби:
„Не превар' се, вјерна моја љубо!

„Немој сјутра на Бојану дођи
„Ни донијет' мајсторима ручак,
„Јера хоћеш млада погинути,
„Зидаће те кули у темеља."
Млади Гојко вјеру не погази,
И он својој љуби не доказа.
Кад у јутру јутро освануло,
Пораниште три Мрљавчевића,
Отидоше на град на Бојану.
Земан дође да се носи ручак[19]),

[19]) Од стиха 121—178 једни и оваку пјевају:

Ал' да видиш две госпође младе,
Две госпође, обе постарије:
Једна узе убељено платно,
Па га носи опет да бијели,
И одлази тамо на белило,
Тамо оде, више не долази;
Друга узе лијепе руменце,
Па одлази на воду студену,
На води је жубор отворила,
Па ка двору више не долази;
А не може Гојковица млада,
Јера има чедо у колевци
Врло младо од месеца дана.
Прође време госпоскога ручка,
Најзад уста њина стара мајка,
Те позива младе измећарке,
Да однесе ручак на Бојану;
Ал' говори Гојковица млада:
„Седи," вели, „наша стара мајко,
„Те ти њијај чедо у колевци,
„Да ја носим господскога ручка;

А редак је госпођи краљици,
Она оде својој јетрвици,
Јетрвици, љуби Угљешиној:
„Чу ли мене, моја јетрвице!
„Нешто ме је забољела глава,
„Тебе здравље! преболет' не могу;
„Но понеси мајсторима ручак.“
Говорила љуба Угљешина:

„Од Бога је велика греота,
„А од људи зазор и срамота,
„Код три снае да ти носиш ручак.“
Онда оста њина стара мајка,
Те да њија чедо у колевци,
А устаје Гојковица млада
И позива младе измећарке,
Те однесе госпоскога ручка;
Кад је била на воду Бојану,
Угледа је Мрљавчевић Гојко,
Он потрча, те сусрете љубу,
Па је десном руком загрлио,
Целива је у бијело лице,
Па он рони сузе од очију,
Јоште љуби тако говорио:
„Љубо моја, велика жалости!
„Да л' не видиш, где си погинула?
„На кога си наручила Јова?
„Ко ће тебе Јова окупати?
„Ко ли ће га дојком одојити?“
Јоште ћаше Гојко говорити,
Ал' не даде Вукашине краљу,
Но је узе за десницу руку,
Па подвикну Рада неимара —

„О јетрво, госпођо краљице;
„Нешто мене забољела рука,
„Тебе здравље! преболет' не могу,
„Већ ти збори млађој јетрвици.“
Она оде млађој јетрвици:
„Јетрвице, млада Гојковице;
„Нешто ме је забољела глава,
„Тебе здравље! преболет' не могу;
„Но понеси мајсторима ручак.“
Ал' говори Гојковица млада:
„Чу ли, нано, госпођо краљице!
„Ја сам рада тебе послушати,
„Но ми лудо чедо некупато,
„А бијело платно неиспрато.“
Вели њојзи госпођа краљица:
„Иди,“ каже, моја јетрвице,
„Те однеси мајсторима ручак,
„Ја ћу твоје изапрати платно,
„А јетрва чедо окупати.“
Нема шта ће Гојковица млада,
Већ понесе мајсторима ручак.
Кад је била на воду Бојану,
Угледа је Мрљавчевић Гојко,
Јунаку се срце ражалило,
Жао му је љубе вијернице,
Жао му је чеда у кол'јевци,
Ђе остаде од мјесеца дана,
Па од лица сузе просипаше;
Угледа га танана невјеста,
Кротко ходи, док до њега приђе,
Кротко ходи, тихо бесјеђаше:

„Што је тебе, добри господару!
„Те ти рониш сузе од образа?“
Ал’ говори Мрљавчевић Гојко:
„Зло је, моја вијернице љубо!
„Имао сам од злата јабуку,
„Па ми данас паде у Бојану,
„Те је жалим, прегорет’ не могу.“
Не сјећа се танана невјеста,
Но бесједи своме господару:
„Моли Бога ти за твоје здравље,
„А салићеш и бољу јабуку.“
Тад’ јунаку грђе жао било,
Па на страну одвратио главу,
Не шће више ни гледати љубу;
А дођоше два Мрљавчевића,
Два ђевера Гојковице младе,
Узеше је за бијеле руке,
Поведоше у град да уграде,
Подвикнуше Рада неимара,
Раде викну до триста мајстора;
Ал’ се смије танана невјеста,
Она мисли, да је шале ради.
Турише је у град уграђиват’,
Оборише до триста мајстора,
Оборише дрвље и камење,
Узидаше дори до кољена,
Још се смије танана невјеста,
Још се нада, да је шале ради.
Оборише до триста мајстора,
Оборише дрвље и камење,
Узидаше дори до појаса,

Тад' отежа дрвље и камење,
Онда виђе, шта је јадну нађе,
Љуто писну, како љута гуја,
Па замоли два мила ђевера:
„Не дајте ме, ако Бога знате!
„Узидати младу и зелену."
То се моли, ал' јој не помаже;
Јер ђевери у њу и не гледе.
Тад се прође срама и зазора,
Паке моли свога господара:
„Не дај мене, добри господару!
„Да ме младу у град узидају,
„Но ти прати мојој старој мајци,
„Моја мајка има доста блага,
„Нек ти купи роба ил' робињу,
„Те зидајте кули у темеља."
То се моли, но јој не помаже.
А кад виђе танана невјеста,
Да јој више молба не помаже,
Тад' се моли Раду неимару:
„Богом брате, Раде неимаре!
„Остави ми прозор на дојкама,
„Истури ми моје б'јеле дојке,
„Каде дође мој нејаки Јово,
„Каде дође, да подоји дојке."
То је Раде за братство примио,
Остави јој прозор на дојкама,
Па јој дојке у поље истури,
Каде дође нејаки Јоване,
Каде дође, да подоји дојке
Опет тужна Рада дозивала:

„Богом брате, Раде неимаре!
„Остави ми прозор на очима,
„Да ја гледам ка бијелу двору,
„Кад ће мене Јова доносити
„И ка двору опет односити.“
И то Раде за братство примио,
Остави јој прозор на очима,
Те да гледа ка бијелу двору,
Каде ће јој Јова доносити
И ка двору опет односити.
И тако је у град уградише,
Па доносе чедо у кол’јевци,
Те га доји за нећељу дана,
По нећељи изгубила гласа;
Ал’ ђетету онђе иде рана,
Дојише га за годину дана.
Како таде, тако и остаде,
Да и данас онђе иде рана
Зарад’ чуда, и зарад’ лијека,
Која жена не има млијека[20]).

[20]) *Кажу*, да и сад на онијех прозора, гдје су сисе биле измољене, тече некака мокрина, која се низа зид хвата, као креч, и жене, које немају млијека, или их сисе боле, носе оно, те пију у води. — У народу се нашему и сад приповиједа, да се никаква велика грађевина не може начинити, док се у њу какво чељаде не узида; за то се таковијех мјеста клоне сви, којима је могуће, јер кажу, да се и сјен чељадету може узидати, па оно послије умре.

27.

Душан хоће сестру да узме.

Боже мили, чуда великога!
Ев' остаде двоје сирочади:
Једно јесте Српски цар Стефане,
А друго је сирота Роксандра,
Па бесједи Српски цар Стефане:
„Моја сестро, сирота Роксандро!
„Ходи мене узми господара,
„Да ми наше не харчимо благо.“
Ма му вели сирота Роксандра;
„О чу ли ме, мој брате Стефане!
„Пређе би се небо проломило,
„А на небо сунце погинуло,
„Но узела тебе господара:
„Богме никад ја те узет' не ћу
„Док не нађеш триста неимара,
„Поведеш их у Шару планину,
„Да ти нађу до триста извора,
„На једну их жицу не саставе,
„Не одведу Мисир-земљи равној;
„И направиш до три чаше златне,
„Да ти воду пије сиротиња.“
Кад то зачу Српски цар Стефане,
Он не жали похарчити блага,
Но довати триста неимара,
Поведе их у Шару планину,
Те нађоше до триста извора,
На једну их жицу саставили,
Довели их Мисир-земљи равној;

Па направи до три чаше златне,
Да му воду пије сиротиња.
Кад то виђе сирота Роксандра,
Овако је ријеч бесједила:
„Чујеш 'ли ме, мој брате Стефане!
„Ја те богме никад узет' не ћу
„Док не нађеш триста неимара,
„Да бијелу направе ти цркву
„Од бијела мермера камена,
„Подлисташ је тешкијем оловом,
„А покријеш тучем зеленијем,
„Па направиш до триста столова,
„Па доведеш триста калуђера
„И дванаест светијех владика
„И четири Српска патријара,
„И доведеш ђакона Јована
„И његово ђеце триста луде;
„Па како ни, мој брате, расуде.“
Кад то зачу Српски цар Стефане,
Он не жали похарчити блага,
Но довати триста неимара,
Те бијелу направише цркву
Од бијела мермера камена,
Подлисташе ј' тешкијем оловом,
А покрише тучем зеленијем;
Па направи до триста столова
И доведе триста калуђера
И дванаест светијех владика
И четири Српска патријара,
И доведе ђакона Јована
И његове ђеце триста луде:

Па проклето просипаше мито,
Да му даду сестру за љубовцу.
Калуђери мита приватише,
И привати дванаест владика
И четири Српске патријаре,
Но не хође ђаконе Јоване
И његове ђеце триста луде:
Роксандра је пред бијелу цркву,
Па излазе триста калуђера,
Изидоше пред бијелу цркву,
Ев’ нађоше Роксандру ђевојку,
Овако јој ријеч бесједили:
„Добро јутро, царева царице!
„То ви, Боже, у час добар било!“
Ема вели сирота Роксандра:
„Хајт отоле, Бож’ји проклетници!
„Ђаволи ви понијели душу,
„А огањ ве изгорио живи!
„Па ве вода мутна ћердосала!“
Кад ето ти дванаест владика,
Овако су ријеч бесједили:
„Добро јутро, царева царице!
„То ви, Боже, у добар час било!“
Ема вели сирота Роксандра:
..Хајт’ отоле Бож’ји бездушници!
„Ђаволи ви понијели душу!
„А огањ ве изгорио живи!
„И вода вас ћердосала мутна!“
Кад ето ти Српски патријари,
Овако су ријеч бесједили:
„Добро јутро, царева царице!

„То ви, Боже, у добар час било!“
Онако их оправи Роксандра,
К'о владике и к'о калуђере;
Кад ето ти ђакона Јована
И његове ђеце триста луде,
Овако су ријеч бесједили:
„Добро јутро, сирота Роксандро!
„А да Бог да и Богородица,
„Ак' узела мила брата свога,
„Божја од вас не остало трага,
„До ван змије и камена станца!“
Кад то зачу Српски цар Стефане,
А он скочи на ноге лагане,
Те довати дрвене мајсторе,
Од дрвета он прави ћелију,
Од лијепа луча питомога,
Замаза је прахом и катраном,
Па довати ђакона Јована
И негове ђеце триста луде,
У ћелију те их затворио,
Па уждио са четири стране;
Он отиде на бијелу кулу.
Кад на јутро јутро освануло,
Ев' порани Српски цар Стефане,
А погледа Стефан на ћелију,
Ал' се сама оградила црква,
А у цркву триста светитеља,
То су, браћо, млади мученици.
Кад то виђе Српски цар Стефане,
А он опет направи ћелију,
Па довати триста калуђера

И дванаест светијех владика
И четири Српска патријара,
У ћелију те их затворио,
Затворио, па их запалио,
Он отиде на бијелу кулу.
Кад на јутро бјеше освануло,
А отиде Стефан на ћелију,
Ал' ћелија бјеше изгорела,
И земља је под њом изгорела,
Изгорела, па се пропанула,
Па је вода ударила мутна,
Те је њине кости ћердосала.
Кад то виђе Српски цар Стефане,
Не смје узет' сестру за љубовцу!
То је било, када се чинило,
А сада се тек приповиједа.

28.

Удаја сестре Душанове.

Пије вино Српски цар Стеване
У Призрену мјесту питомоме,
До њега су старци патријари:
Четири су стара патријара,
И до њих је до девет владика,
И дванаест учтугли везира,
И по реду Српски господари;
Вино служи провизур Мијајло,
А свијетли сестра Кандосија
Са њедара драгијем камењем.
Кад се царе напојио вина,

Таде царе ријеч говорио:
„Чујете ли, сва Српска господо!
„Што ја хоћу ријеч бесједити:
„Могу л' бити вољан на бесједи,
„Да ја узмем сестру Кандосију,
„Да је узмем за љубу вијерну,
„Да се царско не разлази лице,
„Да се царско не растура благо?“
Сва господа устаде на ноге,
Па се цару часно поклонише,
Поклонише, не одговорише.
Кад то зачу млада Кандосија,
Своје лице заклонила била
Баш за слугу провизур-Мијајла,
Но то виђе Српски цар Стеване,
Те говори Српски цар Стеване:
„Курво једна, провизур-Мијајло!
„Ти ли наста тај јунак на земљи,
„Да заклониш чисто царско лице,
„Царско лице за твоје скутове?
„Вјера моја и тако ми Бога!
„Кад у јутру бијел дан освaне,
„Погубићу провизур-Мијајла,
„А узећу сестру Кандосију,
„Узећу је за вијерну љубу.“
Кад то зачу сестра Кандосија,
Жао њојзи провизур-Мијајла;
Златан ибрик из руку му узе,
Сама поче цару служит' вино.
Док се царе вином напојио,
Слуге њега из стола дигоше,

Узеше га за оба пазуха,
Однијеше њега у ложницу,
Простријеше три мека душека,
У душеке цара положише;
Кад у јутру п'јевци запјевали
И пред црквом звона ударила,
Устадоше млоги свештеници
На јутрењу у бијелу цркву,
У бијелу цркву, свету Петку;
Кад на службу звона ударише,
Таде слуге цара подигоше,
Дигоше га из мека душека,
Држе њега за оба пазуха,
Однијеше г' у бијелу цркву,
Посадише у стола сребрна;
Док у цркви службу савршише,
Изљегоше из бијеле цркве,
Цара држе млоге вјерне слуге,
Држе њега за оба пазуха,
Воде њега двору бијеломе,
Посадише г' у стола сребрна,
И ту дође сва Српска господа,
Ту сједоше да пију ракију
Шећер ију, а ракију пију;
Ал' говори Српски цар Стеване:
„Чујете ли, сва Српска господо!
„Ја сам синоћ врло пијан био,
„Да што лоше бесједио нисам?“
Сва устаде по реду господа,
Часно цару диван учинише,
Учинише, не одговорише;

Проговара провизур Мијајло:
„Буди царе вољан на бесједи!
„Јеси синоћ ријеч говорио,
„Да погубиш провизур-Мијајла,
„А да у̑змеш сестру Кандосију,
„Да је узмеш за љубу вијерну.“
Таде царе ријеч проговара:
„Чујете ли, сва Српска господо!
„Вино пити, а не опити се,
„Нит' је било, нити може бити;
„Чу ли, слуго, провизур-Мијајло!
„На част тебе твоја руса глава,
„И на част ти сестра Кандосија,
„Ти је узми за љубу вијерну.“

29.

Женидба Душанова.

Кад се жени Српски цар Стјепане,
На далеко запроси ђевојку,
У Леђану граду Латинскоме,
У Латинског краља Мијаила,
По имену Роксанду ђевојку;
Цар је проси, и краљ му је даје.
Цар испроси по књигам' ђевојку,
Пак дозива Тодора везира:
„Слуго моја, Тодоре везире!
„Да ми идеш бијелу Леђану
„Моме тасту, краљу Мијаилу,
„Да ми с њиме свадбу уговориш,
„Када ћемо поћи по ђевојку,

„Колико ли повести сватова;
„Да ми видиш Роксанду ђевојку,
„Може л' бити за цара царица,
„Може л' бити свој земљи госпођа;
„Да је видиш, и да прстенујеш."
Вели њему Тодоре везире:
„Хоћу, царе, догаи господине."
Пак с' опреми, оде у Латине.
Када дође бијелу Леђану,
Лијепо га краљу дочекао;
Вино пише неђељицу дана;
Тада рече Тодоре везире:
„Пријатељу, Мијаило краљу!
„Није мене царе оправио,
„Да ја пијем по Леђану вино,
„Већ да с тобом свадбу уговорим,
„Кад ће царе доћи по ђевојку
„У које ли доба од године,
„Колико л' ће повести сватова;
„И да видим Роксанду ђевојку,
Да је видим, и да прстенујем."
Тада рече Мијаило краљу:
„Пријатељу, Тодоре везире!
„Што ме царе за сватове пита,
„Нека купи, колико му драго;
„По ђевојку, када њему драго;
„Него ћеш ми цара поздравити,
„Нек не води своја два сестрића,
„Два сестрића, два Всиновића,
„Вукашина и с њим Петрашина;
„У пићу су тешке пијанице,

„А у кавзи љуте кавгаџије;
„Опиће се, заметнуће кавгу,
„Пак је тешко џевап дати кавзи
„У нашему бијелу Леђану.
„А ђевојку сада ћеш виђети,
„И прстен јој дати по закону.“
А када је тавна ноћца дошла,
Не доносе воштане свијеће,
Већ по мраку изводе ђевојку;
Кад то виђе Тодоре везире,
Он извади од злата прстење
Са бисером и драгим камењем,
Разасја се соба од камења,
Така му се учини ђевојка,
Да је љепша од бијеле виле;
Прстенова Роксанду ђевојку
И даде јој хиљаду дуката,
И ђевојку браћа одведоше.
Кад у јутру јутро освануло,
Опреми се Тодоре везире,
Пак отиде бијелу Призрену.
Када дође бијелу Призрену,
Пита њега Српски цар Стјепане:
„Слуго моја, Тодоре везире!
„Виђе ли ми Росканду ђевојку?
„Виђе ли је, и прстенова ли?
„Што говори краљу Мијаило?
Тодор њему све по реду каже:
Виђех, царе, и прстеновах је;
„Да каква је Роксанда ђевојка!
„Онакове у Србина нема.

„Добро збори краљу Мијаило:
„По ђевојку, када тебе драго,
„Свата купи, колико ти драго;
„Само те је краљу поздравио,
„Да не водиш два сестрића твоја,
„Два сестрића, два Воиновића;
„У пићу су тешке пијанице,
„А у кавзи љуте кавгаџије,
„Опиће се, заметнуће кавгу,
„Пак је тешко џевап дати кавзи
„У Леђану граду Латинскоме."
Кад то зачу Српски цар Стјепане,
Удари се руком по кољену;
„Јао мене до Бога милога!
„Дотле ли се зулум огласио
„Од сестрића од Воиновића!
„А тако ми моје вјере тврде!
„Докле мене то весеље прође,
„Обојицу хоћу објесити
„О вратима града Вучитрна,
„По свијету да ме не срамоте."
Стаде царе купити сватове,
Скупи свата дванаест хиљада,
Пак подиже низ Косово равно.
Кад су били испод Вучитрна,
Гледала их два Воиновића,
Међу собом млади говорили:
„Што л' се ујак на нас расрдио,
„Те нас не шће звати у сватове?
„Нетко нас је њему опаднуо,
„С њега жива месо отпадало!

„Цар отиде у земљу Латинску,
„А јунака са собом не има
„Ни једнога од рода својега,
„Који би му био у невољи,
„Ако би му било за невољу;
„Латини су старе варалице,
„Ујака ће нашег погубити,
„А незвани ићи не смијемо.“
Вели њима остарјела мајка:
„Ђецо моја, два Воиновића!
„Ви имате брата у планини
„Код оваца, Милош-чобанина,
„Најмлађи је, а најбољи јунак,
„А за њега царе и не знаде;
„Пошљите му лист књиге бијеле,
„Нека дође граду Вучитрну,
„Не пиш'те му, што је и како је,
„Већ пишите: „„Мајка је на смрти,
„„Пак те зове, да те благосови,
„„Да на тебе клетва не остане;
„„Него брже ходи б'јелу двору,
„„Не би л' живу застануо мајку.“ “
То су браћа мајку послушала,
Брже пишу књигу на кољену,
Те је шаљу у Шару планину,
Своме брату Милош-чобанину:
„Ој Милошу, наш рођени брате!
„Брже да си граду Вучитрну,
„Стара нам је мајка на умору,
„Пак те зове, да те благосови,
„Да на тебе клетва не остане.“

Када Милош ситну књигу прими,
Књигу гледа, а сузе проњева.
Пита њега тридесет чобана:
„О Милошу, наша поглавице!
„И до сад су књиге долазиле,
„Ал' се нису са сузам' училе;
„Откуд књига? ако Бога знадеш!“
Скочи Милош на ноге лагане,
Па говори својим чобанима:
„Ој чобани, моја браћо драга!
„Ова књига јест од двора мога:
„Стара ми је на умору мајка,
„Пак ме зове, да ме благосови,
„Да на мене клетва не остане;
„Ви чувајте по планини овце,
„Док ја одем и натраг се вратим“
Оде Милош граду Вучитрну,
Кад је био близу б'јела двора,
Два су брата пред њег' ишетала,
А за њима остарјела мајка;
Вели њима Милош чобанине:
„За што, браћо, ако Бога знате!
„Без невоље јер градит' невољу?“
Веле њему до два мила брата:
„Ходи, брате, има и невоље.“
У б'јела се лица изљубише,
Милош мајку у бијелу руку.
Стадоше му редом казивати,
Како царе оде по ђевојку
На далеко у земљу Латинску,
А не зове својијех сестрића:

„Већ, Милошу, наш рођени брате!
„Хоћеш, брате, незван за ујаком
„У сватове поћи назорице?
„Ако њему буде до невоље,
„Да се њему у невољи нађеш;
„Ако ли му не буде невоље,
„Можеш доћи, да се не казујеш."
То је Милош једва дочекао:
„Хоћу, богме, моја браћо драга!
„Кад ујаку не ћу, да коме ћу?"
Тад' га браћа опремат' стадоше:
Оде Петар опремат' кулаша,
А Вукашин опрема Милоша:
На њег' меће танану кошуљу,
До појаса од чистога злата,
Од појаса од бијеле свиле;
По кошуљи три танке ђечерме,
Пак доламу са тридест путаца,
По долами токе саковане,
Златне токе од четири оке;
А на ноге ковче и чакшире;
А сврх свега Бугар-кабаницу,
И на главу Бугарску шубару:
Начини се црни Бугарине,
Ни браћа га познати не могу;
Дадоше му копље убојито
И мач зелен старога Воина;
Петрашин му изведе кулаша
Мећедином свега опшивена,
Да кулаша царе не познаде.
Л'јепо су га браћа сјетовала:

„Кад, Милошу, достигнеш сватове,
„Питаће те, тко си, и откуд си:
„Ти се кажи земље Каравлашке:
„„Служио сам бега Радул-бега,
„„Не шће мене службу да исплати,
„„Пак ја пођох у свијет бијели,
„„Да ђегођи боље службе тражим;
„„Пак сам чуо за свате цареве,
„„И прист'о сам незван за сватови
„„Рад' комада љеба бијелога
„„И рад' чаше црвенога вина.““
„Чувај добро дизген од кулаша,
„Јер се кулаш јесте научио
„Путовати с коњма царевијем.“
Тада Милош окрену кулаша,
Пак за царем оде у сватове,
На Загорју сустиже сватове.
Питају га кићени сватови:
„Откуд идеш, млађано Бугарче?“
Милош им се из далека каже,
К'о што су га браћа научила
Лијепо га свати дочекаше:
„Добро дош'о, млађано Бугарче!
„Нек је један више у дружини.“
Кад су били путем путујући:
Злу науку Милош научио
Код оваца у Шари планини,
Поспавати свагда око подне;
Он задрема на коњу кулашу;
Како дизген ослаби кулашу,
Диже главу, оде кроз сватове,

Обаљује коње и јунаке,
Докле дође коњма царевијем,
Како дође, с њима у ред стаде.
Лале шћаху бити Бугарина,
Ал' не даде Српски цар Стјепане:
„Не удрите млађано Бугарче,
„Бугарче се спават' научило
„По планини овце чувајући;
„Не удрите, већ га пробудите."
Буде њега лале и војводе:
„Устан' море, млађано Бугарче!
„Бог ти стару не убио мајку,
„Која те је такога родила
„И у свате цару опремила!"
Кад се прену Милош Воиновић,
Те сагледа цару очи чарне,
Кулаш иде с коњма царевијем,
Он покупи дизгене кулашу,
Па ишћера њега из сватова,
Удара га оштром бакрачлијом,
По три копља у пријеко скаче,
По четири небу у висине,
У напредак ни броја се не зна;
Из уста му живи огањ сипа,
А из носа модар пламен сукче.
Стаде свата дванаест хиљада,
Те гледају коња у Бугара;
Коња гледе, а сами се чуде:
„Боже мили! чуда великога!
„Добра коња, а лоша јунака!
„Још такога ни вићели нисмо,

„Један бјеше у зета царева,
„И сада је, у Воиновића.“
Гледале га још три шићарције;
Једно јесте Ђаковица Вуче,
А друго је Нестопољче Јанко,
А треће је момче Пријепољче;
Гледали га, пак су говорили:
„Добра коња младог Бугарина!
„Баш га овђе у сватов'ма нема;
„Та нема га ни у цара нашег;
„Хајде мало да изостанемо,
„Не би ли га како измамили.“
Кад су били до Клисуре близу,
Изосташе до три шићарције,
Па говоре Милош-чобанину:
„Чујеш море, млађано Бугарче!
„Хоћеш дати коња на размјену?
„Даћемо ти коња још бољега,
„И још прида стотину дуката,
„И сувише рало и волове,
„Пак ти ори, те се љебом рани.“
Вели њима Милош Воиновић:
„Пређ'те ме се, до три шићарције!
„Бољег коња од овог не тражим,
„Ни овога умирит' не могу;
„Што ће мене стотина дуката?
„На кантар их мјерити не знадем,
„А бројем их бројити не ум'јем;
„Што ће мене рало и волови?
„Мене није ни отац орао,
„Пак је мене љебом одранио.“

Тад' говоре до три шиһарције:
„Чујеш море, млађано Бугарче,
„Ако не даш коња на размјену,
„Ми ћемо га на силу отети“
Ал' говори Милош Воиновић:
„Сила отме земљу и градове,
„Камо л' мене коња отет' не ће!
„Волим дати коња на размјену,
„Јер не могу пјешке путовати.“
Па устави својега кулаша,
Пружи руку испод међедине,
Они мисле, бакрачлију скида,
Ал' он скида златна шестоперца,
Те удара Ђаковицу Вука,
Колико га лако ударио,
Три пута се Вуче преметнуо;
Вели њему Милош Воиновић:
„Толики ти родили гроздови
„У питомој твојој Ђаковици!
Побјеже му Нестопољче Јанко,
Стиже њега Милош на кулашу,
Удари га међу плеһи живе,
Четири се пута преметнуо:
„Држ' се добро Нестопољче Јанко!
„Толике ти јабуке родиле
„У питому Нестопољу твоме!“
Бјежи јадно момче Пријепољче,
Достиже га Милош на кулашу,
Те и њега куцну шестоперцем,
Седам се је пута преметнуло:
Држ' се добро, момче Пријепољче!

„Па кад дођеш Пријепољу твоме,
„Повали се међу ђевојкама,
„Ђе с' отео коња од Бугара."
Па окрену коња за сватови.
Как дођоше бијелу Леђану,
Разапеше по пољу шаторе.
Зоб изиђе коњма царевијем,
Нема ништа коњу Милошеву.
Кад то виђе Милош Воиновић,
Узе торбу на лијеву руку
Од зобнице једне те до друге,
Док је своју пуну напунио.
Па он оде тражит' механџију:
„Механџија! дај да пијем вина."
Механџија њему одговара;
„Ид' одатле, црни Бугарине!
„Да с' донијо Бугарску копању,
„Ако бих ти и усуо вина;
„За те нису чаше позлаћене."
Погледа га Милош попријеко,
Удари га руком уз образе,
Колико га лако ударио,
Три му зуба у грло сасуо;
Моли му се млади механџија:
„Не удри ме више, Бугарине!
„Биће тебе вина изобила,
„Ако цару не ће ни достати."
Милош више не шће ни искати,
Већ сам узе, па се напи вина.
Док се Милош мало поначини,
У том свану и ограну сунце.

Ал' повика са града Латинче:
„Ој чујеш ли, Српски цар-Стјепане!
„Ето доље под градом Леђаном
„Изиш'о-је краљев заточниче,
„Зове тебе на мејдан јуначки,
„Ваља ићи мејдан дијелити,
„Или не ћеш одавде изићи,
„Ни извести свата ни једнога,
„А камо ли Роксанду ђевојку!“
Кад то зачу Српски цар Стјепане,
Он телала пусти у сватове,
Телал виче и тамо и амо:
„Није л' мајка родила јунака
„И у свате цару опремила,
„Да за цара на мејдан изиђе?
„Честита би њега учинио.“
Ал' се нитко наћи не могаше;
Цар с' удари руком по кољену:
„Јао мене до Бога милога!
„Сад да су ми два сестрића моја,
„Два сестрића, два Воиновића,
„Сад би они на мејдан изишли“
Истом царе у бесједи бјеше,
Милош иде, а кулаша води
До пред шатор Српског цар-Стјепана:
„Јел' слободно, царе господине,
„Да ја идем на мејдан у поље?“
Вели њему Српски цар Стјепане:
„Јест слободно, млађано Бугарче!
„Јест слободно, ал' није прилике;
„Ако згубиш млада заточника,

„Честита ћу тебе учинити.“
Узја Милош помамна кулаша,
Па окрену од б'јела шатора
Заметнувши копље наопако.
Говори му Српски цар Стјепане:
„Не нос', синко, копље наопако,
„Већ окрени копље у напредак;
„Јер ће ти се смијати Латини.“
Вели њему Милош Воиновић:
„Чувај, царе, ти господства твога;
„Ако мене до невоље буде,
„Ја ћу ласно копље окренути;
„Ако ли ми не буде невоље,
„Донети га могу и овако.“
Па отиде низ поље Леђанско;
Гледале га Латинке ђевојке;
Гледале га, пак су говориле:
„Боже мили! чуда великога!
„Каква је то царева замјена!
„Та на њему ни хаљина нема.
„Весели се, краљев заточниче!
„Немаш на што сабље извадити,
„Нит' је имаш о што крвавити.
У то доба дође до шатора,
Ђе заточник сједи под шатором,
За копље је свезао дората.
Вели њему Милош Воиновић:
„Устан' море, бијело Латинче!
„Да јуначки мејдан дијелимо.“
Ал' говори бијело Латинче:
„Ид' одатле, црни Бугарине!

„Немам о што сабље поганити,
„Кад на тебе ни хаљина нема.“
Ражљути се Милош Воиновић:
„Устан’ море, бијело Латинче!
„На тебе су побоље хаљине,
„С тебе ћу их на себе обући.“
Тад’ Латинче на ноге поскочи,
Пак посједе помамна дората,
Одмах оде пољем разиграват’,
Милош њему стаде на биљези.
Баци копље бијело Латинче
На Милоша у прси јуначке;
Милош држи златна шестоперца,
На њега је копље дочекао,
Пребио га на три половине.
Вели њему бијело Латинче:
„Чекај мало, црни Бугарине!
„Лоше су ми копље подметнули,
„Док отидем, да копље пром’јеним.“
Пак побјеже преко поља равна.
Ал’ повика Милош Воиновић:
„Стани мало, бијело Латинче!
„Мило би ти било побјегнути.“
Пак поћера по пољу Латинче,
Доћера га до Леђанских врата,
Ал’ Леђанска врата затворена;
Пусти копље Милош Воиновић,
Те прикова бијело Латинче,
Прикова га за Леђанска врата,
Пак му русу одсијече главу,
Кулашу је баци у зобницу;

Па ували његова дората.
Одведе га цару честитоме:
„Ето, царе, заточника главе.“
Цар му даде благо небројено:
„Иди, синко, те се напиј вина;
„Честита ћу тебе учинити.“
Тек што Милош сједе пити вино,
Ал' повика са града Латинче:
„Ето, царе, под Леђаном градом
„На ливади три коња витеза,
„Под седлима и под ратовима,
„И на њима три пламена мача.
„Врхови им небу окренути;
„Да прескочиш три коња витеза:
„Ако ли их прескочити не ћеш,
„Не ћеш изић', ни извест' ђевојке.“
Опет викну телал по сватов'ма:
„Није л' мајка родила јунака
„И у свате цару опремила,
„Да прескочи три коња витеза
„И на њима три пламена мача?“
Тај се јунак наћи не могаше;
Ал' ето ти млада Бугарина
Пред шатора Српског цар-Стјепана:
„Јел' слободно, царе господине!
„Да прескочим три коња витеза?“ —
„Јест слободно, моје драго д'јете!
„Него скини Бугар-кабаницу,
„Бог убио онога терзију,
„Који ти је толику срезао!“
Говори му Милош Воиновић:

„Сједи, царе. пак пиј рујно вино,
„Не брини се мојом кабаницом;
„Ако буде срце у јунаку,
„Кабаница не ће ништа смести:
„Којој овци своје руно смета,
„Онђе није ни овце ни руна.“
Па он оде у поље Леђанско;
Када дође до добријех коња,
Он проводи својега кулаша,
Па кулашу своме проговара:
„Чекај мене у седло, кулашу.“
А он прође с оне друге стране,
Заигра се преко поља равна,
И прескочи три коња витеза
И на њима три пламена мача,
Устави се на својем кулашу;
Па он узе три коња витеза,
Одведе их Српском цар-Стјепану.
Мало време за тим постајало,
Ал' повика са града Латинче:
„Хајде сада, царе Србљанине!
„Под највишу кулу у Леђану,
„На кули је копље ударено,
„На копљу је од злата јабука;
„Ти стријељај кроз прстен јабуку.“
Милош више не шће ни чекати,
Већ он пита цара честитога:
„Јел' слободно, царе господине!
„Да стријељам кроз прстен јабуку?“ —
„Јест слободно, мој рођени синко!“
Оде Милош под бијелу кулу,

Запе стр'јелу за златну тетиву,
Устријели кроз прстен јабуку,
Пак је узе у бијеле руке,
Однесе је цару честитоме
Лијепо га царе обдарио.
Мало време за тим постајало,
Ал' повика са града Латинче:
„Ето, царе, под бијелом кулом
„Изишла су два краљева сина,
„Извели су три л'јепе ђевојке,
„Три ђевојке, све три једнолике,
„И на њима рухо једнолико;
„Иди познај, које је Роксанда;
„Ако ли се које друге машиш,
„Не ћеш изић' ни изнијет' главе,
„А камо ли извести ђевојке!“
Кад је царе р'јечи разумијо,
Он дозива Тодора везира;
„Иди, слуго, те познај ђевојку.“
Тодор му се право кунијаше:
„Нијесам је, царе, ни виђео,
„Јер су ми је по мраку извели,
„Када сам је ја прстеновао.“
Цар с' удари руком по кољену:
„Јао мене до Бога милога!
„Надмудрисмо и надјуначисмо,
„Пак нам оста цура на срамоту!“
Кад то зачу Милош Воиновић,
Он отиде цару честитоме:
„Јел' слободно, царе господине!
„Да ја познам Роксанду ђевојку?“ —

„Јест слободно, моје драго д'јете!
„Ал' је јадно у те поуздање;
„Како ћеш ти познати ђевојку,
„Кад је нигда ни виђео ниси?
Ал' говори Милош Воиновић:
„Не брини се, царе господине!
„Кад ја бијах у Шари планини
„Код оваца дванаест хиљада,
„За ноћ буде по триста јањаца,
„Ја сам свако по овци познав'о;
„Роксанду ћу по браћи познати."
Вели њему Српски цар Стјепане:
„Иди, иди, моје драго д'јете!
„Ако Бог да, те познаш Роксанду,
„Даћу тебе земљу Скендерију
„У државу за живота твога."
Оде Милош низ поље широко,
Када дође, ђе стоје ђевојке,
Збаци с главе Бугарску шубару,
Скиде с леђа Бугар-кабаницу
(Засија се скерлет и кадифа,
Засјаше се токе на прсима
И злаћене ковче на ногама:
Сину Милош у пољу зелену,
Као јарко иза горе сунце),
Пак је простре по зеленој трави,
Просу по њој бурме и прстење,
Ситан бисер и драго камење;
Тад' извади мача зеленога.
Па говори трима ђевојкама:
„Која је ту Роксанда ђевојка,

„Нек савије скуте и рукаве,
„Нека купи бурме и прстење,
„Ситан бисер и драго камење;
„Ако ли се која друга маши,
„Вјера моја тако ми помогла!
„Осјећ' ћу јој руке до лаката.“
Кад то чуше три л'јепе ђевојке,
Обје крајње средњу погледаше,
А Роксанда у зелену траву;
Сави скуте и свил'не рукаве,
Пак покупи бурме и прстење,
Ситан бисер и драго камење;
А ђевојке двије побјегоше,
Али Милош утећ' им не даде,
Веће обје ухвати за руке,
Све три води пред цара Стјепана,
Цару даде Роксанду ђевојку,
И даде му једну уз Роксанду,
А трећу је себе уставио.
Цар Милоша међу очи љуби,
Ал' још не зна, тко је и откуд је.
Повикаше кићени чауши:
„Спремајте се, кићени сватови!
„Вријеме је двору путовати.“
Спремише се кита и сватови,
Поведоше Роксанду ђевојку.
Кад су били мало иза града,
Ал' говори Милош Воиновић:
„Господине, Српски цар-Стјепане!
„Овђе има у Леђану граду,
„Има један Балачко војвода,

„Ја га знадем, и он ме познаје;
„Краљ га рани седам годин' дана,
„Да рашћера кићене сватове
„И да отме Роксанду ђевојку;
„Сад ће њега за нама послати.
„На Балачку јесу до три главе:
„Из једне му модар пламен бије,
„А из друге ладан вјетар дува;
„Кад два вјетра из глава изиђу,
„Балачка је ласно погубити;
„Већ ви ид'те, водите ђевојку,
„Ја ћу овђе чекати Балачка,
„Не би ли га како уставио."
Отидоше кићени сватови,
Одведоше лијепу ђевојку,
Оста Милош у гори зеленој
И са њиме три стотине друга.
Кад одоше свати из Леђана,
Краљ дозива Балачка војводу:
„О Балачко, моја вјерна слуго!
„Можеш ли се у се поуздати,
„Да рашћераш цареве сватове
„И да отмеш Роксанду ђевојку?"
Пита њега Балачко војвода:
„Господине, од Леђана краљу!
„Какав бјеше јунак у сватов'ма,
„Што највеће отвори јунаштво?"
Вели њему Леђанска краљица:
„Слуго наша, Балачко војвода!
„Ту не има ни једног јунака,
„Осим једног црна Бугарина

„И то младо још голобрадасто.“
Ал’ говори Балачко војвода:
„Није оно црни Бугарине,
„Већ је оно Милош Воиновић,
„Ни цар Стјепан њега не познаје,
„Ал’ ја њега одавна познајем.“
Вели њему Леђанска краљица:
„Иди слуго, Балачко војвода!
„Те ми отми цуру од Србаља,
„А ја ћу је тебе поклонити.“
Тад’ Балачко спреми бедевију,
Па отрча друмом за сватови
Са шест стотин’ Латинских катана.
Кад су били у гори зеленој,
Кулаш стоји на друму широку,
А за њиме Милош Воиновић:
Викну њега Балачко војвода:
„О Милошу! зар се мене надаш?“
Па он пусти један пламен модар,
Опали му црну мећедину;
А кад виђе, да му не науди,
Онда пусти вјетра студенога,
Три пута се кулаш преметнуо,
Ал’ Милошу ништа не досади;
Викну Милош из грла бијела:
„Ето тебе, од шта се не надаш.“
Па он пусти златна шестоперца;
Колико га лако ударио,
Из бојна га седла избацио,
Пак потеже копље убојито,
Прибоде га у зелену траву,

Пак му све три одсијече главе,
Кулашу их баци у зобницу.
Тад' учини јуриш у катане
Са својијех три стотине друга:
Одсјекоше три стотине глава,
Па одоше друмом за сватови
Кад стигоше цара и сватове,
Пред њег' баци Балачкове главе,
Цар му даде хиљаду дуката.
Па одоше бијелу Призрену:
Кад су били кроз поље Косово,
Милош хоће граду Вучитрну,
Па говори Српском цар-Стјепану:
„С Богом остај, мој мили ујаче!
„Мој ујаче, Српски цар-Стјепане!"
Тада се је царе осјетио,
Да је оно Милош Воиновић,
Па говори својему нећаку:
„Та ти ли си, дијете Милошу!
„Та ти ли си, мој мили нећаче!
„Благо мајци, која те родила,
„И ујаку, који те имаде!
„За што ми се од прије не кажеш?
„Него сам те путем намучио
„И конаком, и глади и жеђу."
Тешко свуда своме без својега!

30.

Наход Момир.

Подиже се Српски цар Степане
Из Призрена места убавога,
Подиже се итар лов ловити
До Велеза и воде Вардара;
С' собом води осам везирова
И Тодора деветог везира.
Лов ловио за петнаест дана,
Тако му се срећа удесила,
Те од лова ништа не улови:
Ни јелена ни кошуте мудре,
Ни од кака ситнога звериња;
А каде се на траг повратио,
Нађе чедо у горн зеленој
У виново лишће завијено,
А виновом лозом повијено,
А по лицу листом покривено,
Да му лице не гори од сунца.
Том се чуди царе господине,
Откуд чедо у гори зеленој:
Ил' је чедо досадило мајци,
Те је њега оставила мајка;
Ил' је кума кумче изнијела,
Да цар крсти и да га дарива;
Ил' су виле чедо подметнуле.
Стаја царе летњи дан до подне,
Не би л' гди ко чеду изишао,
Ал' никога чути ни видети;
Цар дозива Тодора везира:

„О Тодоре, мој мудри везире!
„Одседниде од коња витеза,
„Те погледај оно чедо младо;
„Ако чедо буде мушка глава,
„Дај га мене на коња витеза“
Тодор везир од коња одседе,
Те погледа оно чедо младо,
Тако цару даде Бог једини,
Бог једини и срећа царева,
Те је чедо било мушка глава;
Цару г’ Тодор на коња додаје,
Цар је лепо чедо приватио
У скут десни коласте аздије,
Три пут га је лицем целивао,
Па га зави у мараму свил’ну,
И метну га себе у недарца:
„Благо мене до Бога вишњега!
„Бог ми даде сина изненада,
„Мојој Грозди браца рођенога,
„Моја Грозда врло брата жељна,
„Бог јој даде брата изненада.“
Па отиде двору господскоме.
Та у прво време јесте било,
Кад господар откуд двору дође,
Не излази слуга ни слушкиња,
Господару коња да привати,
Већ госпођа, која је у двору;
Ишетала царица Роксанда,
Под царем је коња приватила:
Цар честити, добро си дошао!
„Јеси л’ лепа лова уловио?“

Цар царици мушко чедо даде,
А царица чедо приватила
У свилену убаву кецељу;
Царица се чеду обрадова:
„Благо мене до Бога вишњега!
„Лепшега ти лова и не тражим.“
Однесе га у господске дворе,
Прометну га кроз недра свилена,
Да б' се дете од срца назвало [21]),
Окупа га и нанегова га;
Однеше га Аранђела цркви,
Окумише Тодора везира,
Крсти Тодор чедо мушку главу,
Од миља му лепо име даде,
Лепо име: Наоде Момире.
Рани чедо царица госпођа,
Рани чедо и негује лепо,
Како свака мајка чедо своје;
Расте дете Наоде Момире:
Што детета у вече омркне,
Још толико у јутру осване;
Одрастао од петнаест љета,
Као друго од триест година;
Ста се добра коња приватати,
Добра коња и светла оружја.
Кудгод иде царе господине,
Поред себе води и Момира,
Поред себе, кано киту цвећа;

---

[21]) Као да га је родила. *Приповиједа* се, да и сад тако чине они, који узму кога мјесто свога дјетета

Што он рекне, и цар не прекрати.
Мани бише девет везирова.
Кад је било на цветоносије
Збор зборило осам везирова:
„Да фалимо цара небескога!
„Ми дворисмо цара од малена,
„Од малена паке до голема,
„И седе нам браде до појаса,
„Не могосмо добра издворити,
„Како дете Наоде Момире,
„Једно младо јучерање дете,
„Како с' лепа добра додворило!
„Како бисмо дете омразили
„И са светлим царем завадили?“
А беседи Тодоре везире
(Кум неверни, вера га убила!):
„Браћо моја, осам везирова!
„Ако ћемо изгубити душу,
„Ласно ћемо омразит' Момира,
„Са честитим царем раставити:
„Каде буде у очи васкрса,
„Остојимо то свето вечерње,
„Изиђемо из бијеле цркве,
Ви узмите сваки по чауша,
„Те водите двору на вечеру,
„Ја ћу кума Наода Момира,
„Одвешћу га двору на вечеру,
„Износићу трегодишње вино
„И ракију од седам година;
„Опојићу Наода Момира,
Однећу га у цареве дворе

„На чардаке гди Гроздана спава,
„Метнућу га сестрици на руке,
„А сестра је свака милостива
„И на свога брата жалостива,
„Она ће га лепше пригрлити;
„А кад буде на васкрсеније,
„И будемо на јутрењи светој;
„Буде време целиват' 'ванђеље,
„Цар ће гледат' и десно и лево,
„Да с Момиром целива 'ванђеље;
„Кад Момира не буде у цркви,
„Ја ћу с царем целиват' 'ванђеље;
„Кад јутрењу свету савршимо,
„Изићемо из бијеле цркве,
„Цар ће онда мене запитати:
„„О Тодоре, камо ми Момире?
„„Што ми није детета у цркви?
„„Код тебе је на вечери било,
„„На њега си навалио вино,
„„Од вина га љуто боли глава,
„„Те не може у цркву да дође.““
„Вас четири душом поднесите,
„А четири криво сведочите:
„„Момир љуби сестру Гроздијанку.““
„Тако ћемо омразит' Момира,
„Са честитим царем раставити.“
Кад је било у очи ускрса
Вечерње су свето остајали
И изишли из бијеле цркве,
Сваки везир узе по чауша,
Тодор узе Наода Момира,

Одведе га двору на вечеру,
Пред њег' носи трегодишње вино
И ракију од седам година,
А у вино меша свако биље,
Понајвише бенђелука тешка,
А на тврди санак намењује,
Нека спава Наоде Момире,
Док не сване и сунце не гране
И док буде доба летурђији.
Опи с' дете, ништ' о себи не зна,
Наслоња се главом на Тодора,
На својега крштенога кума;
Тодор узе дете у наручје;
Однесе га у дворе цареве,
На чардаке гди девојка спава,
И метну га Гроздани на руку,
А сестра је свака милостива
И на свога брата жалостива,
Она га је лепше пригрлила.
По том мало време постајало,
Петли пеше, клепала уд'рише,
Свештеници сташе на јутрење,
Сва господа подрани у цркву
И пред њима Српски цар Степане.
Јутрењу су свету остајали,
Дође време целиват' 'ванђеље,
А цар гледи и десно и лево,
Не би л' гдигод видио Момира,
Да са њиме целива 'ванђеље;
Онда пријђе Тодоре везире,
Те са царем целива 'ванђеље.

Кад јутрењу свету савршили,
И изишли из бијеле цркве,
Па пред црквом сели у столове,
Онда царе поче беседити:
„О Тодоре! камо ми Момире?
„Што ми није детета у цркви?
„Код тебе је било на вечери,
„На њега си навалио вино,
„Од вина га љуто боли глава,
„Те не може у цркву да дође?“
Онда поче Тодор беседити:
„Цар честити, сунце огрејано!
„Ти Момира држиш и Гроздану,
„Рођенога брата и сестрицу;
„Момир љуби сестру Гроздијанку.“
Тад’ говори Српски цар Степане:
„Муч’, Тодоре, муком се замук’о!
„Ниј’ истина, што на дете кажеш,
„Тако ми се не делило месо
„За живота од моји костију
„Ја не делим Момир’ и Гроздану!
„Рођени су братац и сестрица.“
Повикаше осам везирова:
Четворица душом поднесоше,
А четири криво сведочише:
„Јесте, царе, Бог и њина душа!
„Јесте, царе, данашњег нам дана!
„Јесте, царе, умрлог нам часа!
„Момир љуби сестру Гроздијанку,
„И сад спава с њоме на чардаку!“
Расрди се Српски цар Степане,

Од љутине аљину раздера,
Од жалости грозне сузе проли:
„Еј Момире, еј жалости моја!
„Еј Момире, лепа кито цвећа!
„Тешко мене, ја изгуби тебе!“
Пак намаче два џелата млада:
„Брзо ид'те, два џелата млада,
„На чардаке, гди Гроздана спава,
„Уватите Наода Момира,
„Водите га, те га обесите
„У градини о сувој давини,
„Штоно се је дрво осушило
„Има време три године дана,
„Нити листа нити цветом цвати.“
Отидоше два џелата млада,
Али Момир на чардаку спава,
Код њег' седи сестра Гроздијанка,
Над њим маше граном босиљковом,
Своме брату чини лепа лада,
Да јој братац мамуран поспава.
Ту дођоше два џелата млада,
Намкоше му гајтан око врата;
Кад то виде госпођа девојка,
Она писну, као змија љута,
Уд'ри лицем о земљицу чарну,
А Момир се трже иза санка,
Очи метну, погледа нада се,
Те угледа два џелата млада,
Па и стаде Богом братимити:
„Богом браћо, два џелата млада!
„Немојте ме одма обесити,

„Водите ме цару родитељу,
„Да ја питам родитеља мога,
„За што мене оће да обеси,
„Шта ли сам му сагрешио љуто;
„А сва моја браћа и дружина
„Радује се светом васкрсењу,
„Мене баба оће да обеси
„На знан данак на васкрсеније!“
Џелати су, ал' су милостиви,
Они сташе сузе просипати
На Момира млада гледајући;
Воде њега цару родитељу.
Кад Момира цару доведоше,
Писну дете, као змија љута,
Паде цару преко свил'на крила.
Љуби цара по недри свилени:
„Светли царе а мој родитељу!
„Што сам тебе, бабо, сагрешио,
„Те ме данас оћеш да обесиш,
„На знан данак на васкрсеније?
„Сва се моја браћа и дружина
„Сад радује светом васкрсењу,
„А ти мене оћеш да обесиш!
„А што сам ти сагрешио бабо?“
А цар ништа, веће сузе проли:
„Ej Момире, ej жалости моја!
„Тешко мене, ја изгуби тебе;
„Мене каже девет везирова,
„Да ти љубиш сестру Гроздијанку;
„Тако ми се не делило месо
„За живота од моји костију,

„Ја не делим тебе и Грздану!
„Рођени сте братац и сестрица.
„Еј Момире, еј жалости моја!“
А беседи Наоде Момире:
„Има, бабо, читав месец дана,
„Како нисам сестрице видио
„Разма синоћ у зеленој башчи,
„Кад је брала с девојкама цвеће,
„С њоме, бабо, тридест девојака,
„Сретосмо се на башчени врати,
„Ја њој дадо струк румене руже,
„Она мене струк бела босиљка,
„Те се, бабо, меновасмо цвећем
„За милошту братац и сестрица,
„За милошту, за срамоту није.“
Теде царе њему да верује,
Ал' повика девет везирова:
„Чујеш Боже, видиш ли саборе!
„Цар верује детету једноме,
„Не верује девет везирима,
„Бијелије брада до појаса!“
Нема куда Српски цар Степане,
Већ намаче два џелата млада:
„Ајд', џелати, те га обесите
„У градини о сувој давини.“
Поведоше г' два џелата млада;
Ал' се моли Наоде Момире:
„Богом браћо, два џелата млада!
„Водите ме царици матери,
„Да ми прости и муку и рану:
„Рану њену, што ме је ранила;

„Муку њену, што је промучила,
„Док је мене она одранила.“
Џелати га не ктели слушати,
Већ га воде у нову градину,
У градину под суву давину,
Штоно се је дрво осушило
Има веће три године дана,
Нити листа нити цветом цвати;
Обесише Наода Момира.
То из двора нико не видио,
Већ видила сестра Гроздијанка,
Испред двора с висока чардака,
Па утире сузе од образа,
Она иде својој старој мајци:
„Одени ме, моја стара мајко,
„Обуци ме, штогод лепше можеш,
„Данас јесте светло васкрсење,
„Девојке ме у коло зазивљу.“
То царица једва дочекала,
Обуче је, штогод лепше може,
Баш кан' да је оће да удаје;
Не ће ићи жалосна Гроздана,
Не ће ићи млада међ' девојке,
Већ украла свилене гајтане,
Па отиде брацу у градину,
У градину под суву давину;
Кад је вид'ла браца обешена,
Уд'ри лицем о земљицу чарну,
Па запишта, као змија љута,
Па с' и она млада обесила
О давини о другојзи грани,

За живота јоште за својега
Десном руком браца загрлила.
Глас допаде царици Роксанди:
„Зло си села, госпођо царице!
„Обоје ти деце обешено,
„Обешен ти Момир и Гроздана.“
А запишта царица Роксанда,
Она иде цару честитоме,
Паде цару преко свил’на крила,
Па га љуби по недри свилени:
„За што, царе, огрејано сунце!
„За шт’ обеси двоје деце наше,
„Нама, царе, нашу омладину,
„Омладину и обрадовање?“
А цар жали Наода Момира.
За Гроздану ништа и не знаде,
Па беседи госпођи царици:
„Нисам тебе децу извешао,
„Обесило девет везирова,
„Обесило Наода Момира.“
Ал’ говори царица госпођа:
„Чујеш ли ме, светла круно моја!
„Јал’ извешај девет везирова,
„Јали ћу се и ја обесити
„О давини о трећојзи грани
„А код оно двоје деце моје;
„Ја душмана гледати не могу,
„Да ми оде душмани по свету.“
Нема куда Српски цар Степане,
Већ намаче до девет џелата,
Те извеша девет везирова

Прођу цркве о јели зеленој.
По том мало време постајало,
Па се диже царе и царица
А од њине велике жалости,
Те одоше у нову градину,
У градину под суву давину;
Што да виде? чуда невиђена!
Давина се сува помладила
И зеленим улистала листом
И бијелим уцватила цветом,
Обоје се деце посветило,
Посвети се Момир и Гроздана;
Па одоше под јелу зелену,
Ал' зелена усанула јела,
Поцрнило девет везирова,
А највише Тодоре везире,
Кум неверни, вера га убила!
Под њима се земља провалила.
Цар намаче два џелата млада,
Откида и једног по једнога,
Те и баца доле у бездану:
„Иди тамо са земље неправдо!"
Стаде царе просипати благо,
Те сарани двоје деце своје.
На момиру зелен бор никао,
На Гроздани винова лозица,
Савила се лоза око бора,
К'о сестрина око брата рука.

31.

Бан Милутин и Дука Херцеговац.

Често књиге земљу прехођаху,
Ни ко знаде, куда, ни откуд су.
Књиге иду од Призрена града,
Од Српскога силна цар-Стјевана,
На пожегу бану Милутину,
'Вако царе бану говораше:
„Слуго моја, бане Милутине!
„Опреми се у бијелу двору,
„Поведи ми тридесет делија
„Од твојега равна Драгачева,
Хајде шњима ка Призрену граду,
„Јер хоћемо, бане, војевати
„На далеко у земљу Бугарску
„На Мијајла краља Бугарскога;
„Тамо ћемо, бане, зачамати,
„Но се спреми за три годинице."
Дође књига у Пожегу равну
На кољено бану Милутину.
Када бане књигу проучио,
Уд'рише му сузе од очију,
А гледа га љуба Иконија,
Па му тихо млада говорила:
„Господару, бане Милутине!
„Откуд књига, од кога ли града?
Што л' је учиш, а сузе проњеваш?"
Вели њојзи бане Милутине:

„Чу л' ме душо, љубо Иконија!
„Ова ј' књига од Призрена града,
„Од нашега силна цар-Стјевана;
„Цар ме зове на његову војску
„На далеко у земљу Бугарску
„На Мијајла краља Бугарскога,
„Каже, љубо, за три годинице,
„Да ће бити боја с Бугарима
„Но чу ли ме, љубо Иконија!
„Гледај мене пребијеле дворе,
„Немој моје дворе опустити;
„Пази мене два нејака сина,
„Удоми ми сестрицу Јелицу
„У лијепу варош Ђаковицу;
„Копај мене девет винограда
„У Бањици и у Атеници,
„У Лозници и у Паковраћу;
А чувај ми девет воденица
„Низ Бјелицу и низ Моравицу;
„Гледај нашу славну задужбину
„Под Баницом цркву Јежевицу;
„Чекај мене за три годинице,
„Док се вратим из земље Бугарске."
А кад бане љуби наручио,
Опреми се на цареву војску,
Он поведе тридесет делија,
Оде право уз воду Мораву,
Докле с' прими ломна Влаха Старог,
А одатле у Сјеницу равну,
Од Сјенице у поље Косово,
Од Косова уз Шару планину,

Докле дође у Призрена града
Али царе војску подигао
И пошао низ воду Бистрицу,
Сустиже га бане Милутине
На ономе Голешу планини;
Ту се бане с царем састануо
И за лако здравље упитао
И сретна му пута честитао.
А вели му силан цар Стеване:
„Слуго моја, Милутине бане!
„Ако мене Бог и срећа даде,
„Те добијем краља Бугарина,
„Хоћу тебе, слуго, поклонити
„У државу земљу Босну славну,
„Да банујеш и да господујеш,
„Милутине, за живота твога.“
Па с' отале војска окренула,
Низ Србију ка земљи Бугарској.
Кад дођоше у земљу Бугарску,
Дочека их краљу Мијаило
Украј Лаба украј воде ладне.
Ту се краље с царем ударио,
Били су се три бијела дана,
Кад четврто јутро освануло,
Лоша краљу срећа прескочила,
Те се краље с царем сусретнуо,
Но га добро Стево дочекао,
На добру га коњу поћерао,
Сустиже га у по поља равна,
Сабљом ману, одс'јече му главу,
Пороби му силовиту војску,

А он сједе у земљу Бугарску,
И умири земљу Бугарију.
Но за дуго царе зачамао,
Кажу, брате, за три годинице,
Зачамао у земљи Бугарској,
И са шњиме бане Милутине.
Но да видиш младе бановице!
Ту не прође ни година дана,
Она бана с војске не чекаше:
Батали му пребијеле дворе,
Опусти му девет винограда,
Распродаде девет воденица,
Поруши му цркву Јежевицу,
Не удаде сестрицу Јелицу,
Не пази му два нејака сина;
Него пише лист књиге бијеле,
Те је шиље у Херцеговину,
На кољено Дуки Херцеговцу:
„Чу ли мене, Дука Херцеговче!
„Ти покупи кићене сватове,
„Шњима хајде у Пожегу равну
„А мојему двору бијеломе,
„Те ме узми за вијерну љубу,
„Јер сам млада данас останула,
„Та баница млада, удовица,
„А бане је мене погинуо
„Војујући у земљи Бугарској;
„Но се немој, Дука, затрајати,
„Јер ме просе млоги просиоци.“
На брзо му књигу оправила.
А кад Дуки ситна књига дође,

Те он виђе, што му књига каже,
Он не купи кићенијех свата,
Већ се спреми на бијелој кули,
Уд'ри на се дибу и кадиву,
Па се скиде низ бијелу кулу,
Оде право у доње подруме,
Те опреми дебела кулаша,
Па се њему на рамена баци,
Оде право преко Босне славне
Докле стиже Дрини валовитој,
Здраво Дрину воду пребродио,
А маши се ломна Влаха Старог,
Докле дође до Ужица града,
Па се спусти у Пожегу равну
Ка банову двору бијеломе,
Пред двором му одсједе кулаша,
А срете га госпођа баница,
Руке шире, у лица се љубе,
Узеше се за бијеле руке,
Отидоше на танке чардаке,
Угости га госпођа баница
Са шећерли кавом и ракијом,
Па дозива своје вјерне слуге,
Овако им млада говорила:
„Чујете л' ме, моје вјерне слуге!
„Пазите ми мога господара,
„Господара, Дуку Херцеговца,
„Боље него старог Милутина.
Тако стаде за петнаест дана,
Док се спреми млада бановица,
Па покупи све баново благо,

Однесе му свијетло оружје,
Одведе му два коња витеза,
Зароби му два нејака сина
И са шњима сестрицу Јелицу,
Оде с Дуком у Херцеговину.
Тако било̀, за дуго не било,
Глас отиде од уста до уста,
Докле зачу бане Милутине,
А он скочи на ноге лагане,
Оде право цару честитоме,
На јутру му назва добро јутро,
А боље му царе приватио:
„Добро дође, бане Милутине!
„Што си, бане, тако уранио?
„А што ли си, сине, невесео?“
Поклања се бане до землице,
Љуби цару руку и кољено,
Па му оде смјерно говорити:
„Господару, силан цар-Стјеване!
„Ево има четири године,
„Како с тобом, царе, војујемо
„По Бугарској по земљи проклетој,
„А моје сам дворе оставио
„И баницу љубу Иконију,
„Па сад чујем, да се преудала,
„И б’јеле ми дворе похарала
„Са некаким Дуком Херцеговцем,
„Два ми млада заробили сина
„И Јелицу моју милу сеју,
„Све одвео у Херцеговину,
„Моје б’јеле дворе баталио;

„Остало ми девет винограда
„Нерезани и неокопани,
„Не меље ми девет воденица,
„Но их куја свијех распродала,
„Порушила моју задужбину,
„Та лијепу цркву Јежевицу;
„Но ти с' молим, мили господару!
„Пусти мене до бијела двора,
„Да обиђем пребијеле дворе,
„Да повратим моје млого благо
„А и моја два нејака сина
„И сестрицу Јелицу ђевојку;
„Да с' осветим Дуки зулумћару,
„Да му вратим жалост за срамоту."
Кад је царе бана саслушао,
Онда њему 'вако говорио:
„Приустав' се, бане Милутине,
„Да ти дадем сиђана вермана,
„Што сам тебе, бане, поклонио
„Земљу Босну у твоју државу."
Кад је бане цара саслушао,
Приклони се до зелене траве,
Пољуби га у скут и у руку,
Па причека три бијела дана.
Кад четврто јутро освануло,
Цар му даде сиђана вермана,
Па с' отале бане подигао,
Оде право кроз земљу Бугарску,
Докле дође до Крушевца града,
А отале уз воду Мораву,
Докле бане дође под Јелицу,

Под Јелицу у село Бањицу,
Те огледа своје винограде;
Па се вати равна Драгачева,
Стиже бане питомој Пожези
А своjему двору бијеломе;
Ал' му б'јели двори потавнили,
Полупани срчали пенџери,
Обаљени високи чардаци,
Обурвати дубоки подруми,
Порушена мермерли авлија,
Обаљена демирли капија;
У двору му нигђе никог нема,
Осим болан слуга Миловане;
Пита њега бане Милутине:
„О Бога ти, моја вјерна слуго!
„Ко похара моје б'јеле дворе?
„Ко л' одведе два нејака сина
„И Јелицу моју милу сеју?
„Ко л' покупи из ризнице благо?
„Ко л' одведе коње из арова?
„Ко л' однесе свијетло оружје
„И одведе љубу Иконију?“
Вели њему слуга Миловане:
„Господару, Милутине бане!
„Све ти, бане, љуба похарала
„Са курвићем Дуком Херцеговцем;
„Све однесе у Херцеговину,
„Да се слави Дука зулумћару
„На срамоту тебе и твојима.“
А кад бане слугу саслушао,
Он се маши руком у џепове,

Даде њему дванаест дуката:
„Нај то тебе, слуго Миловане,
„Те се 'рани и ода зла брани,
„Док се вратим из Херцеговине.“
Па окрену помамна ђогина,
Оде право преко Влаха Старог
Доке стиже у Херцеговину
Б'јелој кули Дуке Херцеговца;
Али Дуке дома не бијаше,
Но отиш'о ка Тројици цркви
И одвео љубу Иконију;
У двору му никог не бијаше,
До банова два нејака сина,
Голи, боси стоје у авлији
И међу се камена с рамена,
Па говори млађи старијему:
„Удри, брате, ако боље можеш.“
А старији млађем говорио:
„Како ћу ти, брате, одбацити,
„Кад се нисам вином причестио
„Ни бијелим љебом наранио,
„Од како сам баба изгубио?“
Кад то чуо бане Милутине,
Уд'рише му сузе од очију,
Угна ђога у мермер-авлију,
Опази га двоје ђеце лудо,
Па побјеже у бијеле дворе,
Те казују својој милој тетки:
„Тето наша, Јелице ђевојко!
„Неко дође у мермер-авлију,
„И он јаше ђога бабовога!“

А кад чула Јелица ђевојка,
Те изиђе пред бијеле дворе,
Одмах позна свога мила брата,
Па му паде млада око врата,
Рони сузе низ бијело лице;
А тјеши је бане Милутине:
„Немој, сестро, више туговати!
„Та доста си млада туговала
„У рукама Дуке зулумћара“
Те с' ђевојка мало утјешила,
Доведе му два нејака сина,
Оде бане ђецу миловати,
А Јелици тихо говорити:
„Отвори ми пребијелу кулу.“
Ал' му сестра тихо одговара:
„Кучка једна, а не снаха моја,
„Од куле је кључе однијела,
„И отишла с Дуком зулумћаром
„Ка Тројици пребијелој цркви.“
Кад је бане сестру саслушао,
Он подвикну тридесет делија,
Те на кули обише капију.
Бан се пење на бијелу кулу,
Те отвора попете сепете,
Нађе бане ђечине хаљине:
Од кадиве зелене доламе,
И нађе им танке преобуке,
Он обуче два нејака сина
И Јелицу своју милу сеју,
Па он оби Дукине подруме,
Напоји их вином црвенијем,

А нарани љебом бијелијем,
Па их посла у мермер-авлију,
Да с' играју млади по авлији,
А он сакри коње у подруме,
А делије на бијелу кулу;
Оде гледат' са бијеле куле,
Шта му ђеца по авлији раде,
И шта ће им Дука учинити,
Када с љубом у авлију дође.
Мало било, за дуго не било,
Ал' ето ти Дуке Херцеговца
Са његовом љубом Иконијом;
Како виђе два банова сина,
Он потрже плетену канџију,
Оде ћерат' ђецу по авлији.
Али скочи бане са чардака,
Викну бане тридесет делија,
Опколише Дуку зулумћара,
Шћаху њега жива уватити;
Но се не да Дука уватити,
Трже сабљу у десницу руку,
Двије бану погубио слуге.
Кад то виђе бане Милутине,
Он удари Дуку зулумћара
Са својијем перним буздованом,
Удари га у чело јуначко,
Дука паде у зелену траву,
Дука паде, а бане допаде,
Колико му крви жедан бјеше,
Сабљомману, одс'јече му главу.
То кад виђе љуба Иконија,

Стаде бјегат' млада низ авлију,
Не дадоше два банова сина,
Веће одмах кују уватише,
У руке је бану додадоше.
Бане викну на своје делије,
Донесоше б'јелу крпу платна,
Залише је лојем и катраном,
Па увише кују Иконију
Саврх главе до зелене траве,
Па он сједе пити рујно вино,
А њој русу косу запалише.
Кад догоре дође до очију,
Она с' моли бану Милутину:
„Господару, бане Милутине!
„Не дај, бане, своје очи чарне,
„Доста си их пута пољубио,“
Али вели бане Милутине:
„Док љубио, дотле и бранио,
„Сад нек брани Дука зулумћару,“
Кад догоре до бијелих дојки,
Она зове два нејака сина:
„Ђецо моја, ако Бога знате!
„Ви не дајте двије б'јеле дојке,
„Доста су вас мл'јеком задојиле
„И лудијех до сад одраниле.“
Али вели двоје ђеце лудо:
„Јесу, мајко, ал' је скупо стало
„Та дворећи Дуку зулумћара
„Голи, боси за три годинице.“
Тако згоре кучка Иконија
Саврх главе до зелене траве.

Бане скочи од земље на ноге,
Те Дукину похарао кулу,
Однесе му благо и оружје,
И одведе коње и соколе,
Запали му пребијеле дворе,
Па отиде новој бановини,
Штоно му је царе поклонио
Војујући по земљи Бугарској;
Намјести се бане Милутине
У Маглаја бијелога града.
Ту му дође земља Босна славна,
И од Босне тридест капетана.
Те се млади бану поклонише.
Бан удаде сестрицу Јелицу
У питому варош Ђаковицу
За сокола Брђанина Павла,
А ожени два нејака сина
С преко мора отуд од Латина:
Стече бане млоге пријатеље.
Бог му дао са животом здравље!
Нама, браћо, на сретно весеље!
То велимо, да се веселимо,
Не би ли нас и Бог веселио!

32.

Женидба кнеза Лазара.

Вино пије силан цар Стјепане
У Призрену граду бијеломе,
Вино служи вјеран слуга Лазо,
Па све цару чашу преслужује,

А на цара криво погледује[21])
Царе пита вјерна слугу Лаза:
„Oj Бога ти, вјеран слуго Лазо!
„Што те питам, право да ми кажеш:
„Што ти мене чашу преслужујеш?
„Што л' на мене криво погледујеш?
„Али ти је коњиц олошао?
„Али ти је рухо остарило?
„Ал' т' је мало голијемна блага?
„Шта т' је мало у двору мојему?“
Њему вели вјеран слуга Лазо:
„Вољан буди, царе, на бесједи!
„Кад ме питаш, право да ти кажем:
„Није мене коњиц олошао,
„Нити ми је рухо остарило,
„Нит' је мало голијемна блага;
„Свега доста у двору твојему;
„Вољан буди, царе, на бесједи!
„Кад ме питаш, право да ти кажем:
„Које слуге послије дођоше,
„Све се тебе слуге удворише,
„Све си слуге, царе, иженио,
„А ја ти се удворит' не могох,
„Мене, царе, не кће оженити
„За младости и љепоте моје.“
Бесједи му силан цар Стјепане:
„Oj Бога ми, вјеран слуго Лазо!
„Ја не могу тебе оженити

---

[21]) У говору би било приличније (од *погледати*) казати *погледа*, него *погледује* (од *погледивати*).

„Свињарицом ни говедарицом,
„За те тражим госпођу ђевојку,
„И за мене добра пријатеља,
„Који ће ми сјести уз кољено,
„Са којим ћу ладно пити вино.
„Но чу ли ме, вјеран слуго Лазо!
„Ја сам за те нашао ђевојку,
„И за мене добра пријатеља,
„У онога стара Југ-Богдана,
„Милу сеју девет Југовића,
„Баш Милицу милу мљезиницу;
„Но се Југу поменут' не смије,
„Није ласно њему поменути,
„Јер је Богдан рода господскога,
„Не ће дати за слугу ђевојку;
„Но чу ли ме, вјеран слуго Лазо!
„Данас петак, а сјутра субота,
„Преко сјутра свијетла неђеља,
„Поћи ћемо у лов у планину,
„Позваћемо стара Југ-Богдана,
„Шњим ће поћи девет Југовића,
„Ти не иди у планину, Лазо,
„Но остани код бијела двора,
„Те готови господску вечеру;
„Кад дођемо из лова планине[23]),
„Ја ћу свраћат' Југа на вечеру,
„А ти свраћај девет Југовића,
„Кад сједемо за столове златне,
„Ти навали шећер и ракију,

[23]) У говору би се казало: *из планине из лова.*

„Па донеси црвенику вино.
„Кад се ладна напијемо вина,
„О свачем ће Јуже бесједити,
„Како који добар јунак јесте,
„Изнијеће књиге старославне,
„Да казује пошљедње вријеме;
„Ти кад чујеш, вјерна слуго Лазо,
„А ти трчи на танану кулу,
„Те донеси ону чашу златну,
„Штоно сам је скоро куповао
„У бијелу Варадину граду
„Од ђевојке младе кујунџијнке,
„За њу дао товар и по блага;
„Наслужи је црвенијем вином,
„Поклоније стару Југ-Богдану,
„Таде ће се Богдан замислити,
„Чим ће тебе, Лазо, даривати,
„Те ћу њему онда поменути
„За Милицу ћерцу мљезиницу.“
Прође петак и прође субота;
Рано дође свијетла неђеља,
Царе пође у лов у планину,
И позваше стара Југ-Богдана,
С Југом пође девет Југовића,
Отидоше у лов у планину
Лов ловише по гори зеленој,
Ни добише, ни шта изгубише,
Но се своме повратише двору,
Преда њих је ишетао Лазо;
Царе сврађа Југа на вечеру,
Лазо сврађа девет Југовића.

Кад сједоше за столове златне:
Уврх совре силан цар Стјепане,
А до њега стари Југ Богдане,
А до Југа девет Југовића,
Њима служи вјеран слуга Лазо;
Он навали шећер и ракију,
Па донесе црвенику вино.
Кад се ладна напојише вина,
О свачему сташе бесједити,
Како који добар јунак јесте;
Југ извади књиге старославне,
Те казује пошљедње вријеме:
„Видите ли, моја браћо красна!
„Видите ли, како књига каже:
„Настануће пошљедње вријеме,
„Нестануће овце и пшенице
„И у пољу челе и цвијета;
„Кум ће кума по суду ћерати,
„А брат брата звати по мегдану."
Кад то зачу вјеран слуга Лазо,
Он отрча на танану кулу,
Те донесе ону чашу златну,
Наслужи је црвенијем вином,
Поклони је стару Југ-Богдану,
Богдан прими златну купу вина,
Купу прими, а пити је не ће,
Мисли Богдан, шта је и како је,
Чиме ли ће даривати Лаза.
Југу вели девет Југовића:
„О наш бабо, стари Југ-Богдане!
„Што не пијеш златну купу вина,

„Штоно ти је поклонио Лазо?“
Вели њима стари Југ Богдане:
„Ђецо моја, девет Југовића!
„Ја ћу ласно пити купу вина,
„Него мислим, моја ђецо драга,
„Чиме ћу ја даривати Лаза.“
Југу вели девет Југовића:
„Ласно ћеш га даривати, бабо:
„У нас доста коња и сокола,
„У нас доста пера и калпака.“
Тад' говори силан цар Стјепане:
„Има Лазо коња и сокола,
„Лазо има пера и калпака;
„Лазо тога не ће ни једнога,
„Лазо хоће Милицу ђевојку,
„Баш Милицу милу мљезиницу,
„Милу сеју девет Југовића.“
Кад зачуше девет Југовића,
Поскочише на ноге лагане,
Потегоше маче коврдине,
Да погубе цара у столици.
Моли им се стари Југ Богдане:
„Нете[23]) синци, ако Бога знате!
„Ако данас цара погубите,
„На вама ће останути клетва;
„Док извадим књиге старославне,
„Да ја гледам, синци, у књигама,
„Јел' Милица Лазу суђеница.“
Књиге учи стари Југ Богдане,

---

[23]) *Нете* мјесто *немојте.*

Књиге учи, грозне сузе рони:
„Нете, синци, ако Бога знате!
„Милица је Лазу суђеница,
„На њему ће останути царство,
„Са њоме ће царовати Лазо
„У Крушевцу код воде Мораве.“
Кад то зачу силан цар Стјепане,
Он се маши руком у џепове,
Те извади хиљаду дуката,
И извади од злата јабуку,
У јабуци три камена драга,
Обиљежје Милици ђевојци,

33.

Смрт Душанова.

(комади од пјесме).

Побоље се Српски цар Стјепане
У Призрену мјесту питомоме,
Побоље се, умријети хоће.
Кад то виђе царица Роксанда,
Пером пише, како мушка страна,
Она пише три, четири књиге,
Пошиље их на четири стране
По свој њиној редом царевини,
Сву господу по реду позива:
„Чујете ли, сва наша господо!
„Тешко болан Српски цар Стјепане,
„Болан јесте, умријети хоће;
„Но хајдете у Призрена града,
„Не би л' цара у животу нашли,

„Да чујете, шта ће наручити,
„И на ком' ће царство оставити.“
Кад се таке књиге растурише,
Сва господа редом разумјела,
Хитро иду, како који може,
Сви одоше у Призрена града
Код силнога Српског цар-Стјепана,
Затекоше цара у животу;
Код њега се сва господа саста,
И ту дође Вукашине краље,
Диже цара са свил'на душека,
Прислони га у наручје свил'но
Па над њиме грозне сузе рони.
Погледује Српски цар Стјепане,
Погледује сву редом господу,
Погледује, паке проговара:
„Мили куме, Вукашине краље!
„Аманет ти моја царевина!
„И аманет сви моји градови!
„И аманет све моје војводе
„По свој мојој редом царевини!
„И аманет мој нејак Урошу
„У кол'јевци од четрђест дана!
„Царуј, куме, за седам година,
„Осме подај мојему Урошу.“
Ал' говори Вукашине краље:
„Мили куме, Српски цар-Стјепане!
„Ни је за ме твоја царевина,
„Ја не могу, куме, царовати;
„Јер ја имам сина самовољна,
„Сина мога, Краљевића Марка,

„Кудгођ иде, никога не пита,
„Ђегођ сједне, свуђе пије вино,
„А све ради, кавгу да огради.“
Рече њему Српски цар Стјепане:
„Мили куме, Вукашине краље!
„Кад ја заптих све моје војводе
„По свој мојој редом царевини,
„А ти не мо'ш, кога си родио?
„Но аманет моја царевина!
„И аманет сви моји градови!
„И аманет све моје војводе
„По свој мојој редом царевини!
„Аманет ти нејаки Урошу
„У кол'јевци од четръест дана!
„Царуј, куме, за седам година,
„Осме подај мојему Урошу.“
То говори Српски цар Стјепане,
То говори, а с душом се бори;
То изусти, лаку душу пусти.
— — — — —
— — — — —
— — — — —
— — — — —
— — — — —
Он царова шеснаест година;
Колико је зулум поставио,
Што ношаше раја сиротиња,
Што ношаше од свиле хаљине,
Тад' обуче сукнене хаљине.
Млади Урош соја господскога
Довати се снаге и памети,

Па дозива стару своју мајку:
„Мати моја, царице Роксанда!
„Дај ми, мајко, комад љеба бабов“
Стара њему мајка говорила:
„Чујеш ли ме, мој млади Урошу!
„Има љеба, но је у другога,
„Баш у кума Вукашина краља:
„Каде ти је бабо починуо,
„На самрти царство наручио
„Баш на кума Вукашина краља,
„Да царује за седам година,
„Осме тебе да предаде царство;
„Он царује шеснаест година.“

— — — —
— — — —
— — — —

34.

Урош и Мрљавчевићи.

Састала се четири табора
На убаву на пољу Косову
Код бијеле Самодреже [24]) цркве:
Једно табор Вукашина краља,
Друго табор деспота Угљеше,
Треће табор војеводе Гојка,
А четврто царевић-Уроша;
Цареви се отимљу о царство,

---

[24]) Једни пјевају код *Грачанице*.

Међу се се хоће да поморе,
Злаћенима да пободу ножи,
А не знаду, на коме је царство.
Краљ Вукашин вели: „На мене је;“
Деспот Угљеш: „Није, нег' на мене;“
Војвод' Гојко: „Није, нег' на мене;“
Ћути нејак царевић Урошу,
Ћути д'јете, ништа не бесједи,
Јер не смије од три братијенца,
Братијенца, три Мрњавчевића.
Пише књигу Вукашине краљу,
Пише књигу, и шиље чауша
До Призрена града бијелога
До онога протопоп-Недељка,
Нека дође на Косово равно,
Да он каже, на коме је царство;
Он је св'јетла цара причестио,
Причестио и исповједио,
У њега су књиге староставне.
Пише књигу деспоте Угљеша,
Пише књигу, и шиље чауша
До Призрена града бијелога,
До онога протопоп-Недељка;
Трећу пише војевода Гојко,
И он шиље огњена чауша;
А четврту царевић Урошу,
Пише књигу и шиље чауша.
Сва четири ситне књиге пишу
И пошиљу огњене чауше
Све потајно један од другога.
Састаше се четири чауша

У Призрену граду бијеломе
Код дворова протопоп-Недељка,
Али прота дома не бијаше,
Но у цркви бјеше на јутрењи,
На јутрењи и на летурђији.
Кол'ко с' силни огњени чауши,
Колико су силни од силнијех,
Те не кћеше коње одјахати,
Но у цркву коње нагонише,
Потегоше плетене канџије,
Ударају протопоп-Недељка:
„Брже хајде, протопоп-Недељко,
„Брже хајде на Косово равно,
„Да ти кажеш, на коме је царство;
„Ти си св'јетлог цара причестио,
„Причестио и исповједио,
„У тебе су књиге староставне;
„Ја л' ћеш сада изгубити главу."
Сузе рони протопоп Недељко,
Сузе рони, па њима говори:
„Одбијте се, силни од силнијех,
„Док у цркви закон савршимо,
„Знати ће се, на коме је царство."
Тако су се они узмакнули.
А кад закон Божји савршише,
Изљегоше пред бијелу цркву,
Тад' говори протопоп Недељко:
„Ђецо моја, четири чауша!
„Ја сам св'јетла цара причестио,
„Причестио и исповједио,
„Ал' га нисам питао за царство,

„Већ за грије, што је сагр'јешио;
„Но идите у Прилипа града
„До дворова Краљевића Марка;
„А до Марка, до мојега ђака,
„Код мене је књигу научио,
„Код цара је Марко писар био,
„У њега су књиге староставне,
„И он знаде, на коме је царство;
„Ви зовите на Косово Марка,
„Хоће Марко право казивати,
„Јер се Марко не боји никога,
„Разма једног Бога истинога."
Отидоше четири чауша,
Отидоше ка Прилипу граду,
Б'јелу двору Краљевића Марка.
Кад су били пред бијеле дворе,
Удариште звекиром на врата,
То зачула Јевросима мајка,
Па дозива свога сина Марка:
„Сине Марко, моје чедо драго!
„Тко удара звекиром на врата?
„Баш ка' да су бабови чауши."
Уста Марко, те отвори врата,
Чауши се поклонише Марку:
„Божја т' помоћ, господару Марко!"
А Марко их омилова руком:
„Добро дошли, моја ђецо драга!
„Јесу л' здраво Србљи витезови,
„И честити цареви и краљи?"
Чауши се смјерно поклонише:
„Господару, Краљевићу Марко!

„Све је здраво, али није мирно:
„Господа се тешко завадила
„На Косову пољу широкоме
„Код бијеле Самодреже цркве,
„И они се отимљу о царство,
„Међу се се хоће да поморе,
„Злаћенима да пободу ножи,
„А не знаду, на коме је царство;
„Тебе зову на Косово равно,
„Да им кажеш, на коме је царство.“
Оде Марко у господске дворе,
Пак дозива Јевросиму мајку:
„Јевросима, моја мила мајко!
„Господа се јесу завадила
„На Косову пољу широкоме
„Код бијеле Самодреже цркве,
„И они се отимљу о царство,
„Међу се се хоће да поморе,
„Злаћенима да пободу ножи,
„А не знаду, на коме је царство;
„Мене зову на поље Косово,
„Да им кажем, на коме је царство.“
Кол'ко Марко тежио на правду,
Тол'ко моли Јевросима мајка:
„Марко сине једини у мајке!
„Не била ти моја рана клета,
„Немој, сине, говорити криво
„Ни по бабу, ни по стричевима,
„Већ по правди Бога истинога;
„Немој, сине, изгубити душе;
„Боље ти је изгубити главу,

„Него своју огр'јешити душу."
Узе Марко књиге староставне,
Па опреми себе и Шарина,
Шарину се на рамена баци,
Отидоше у Косово равно.
Кад су били краљеву шатору,
Рече таде Вукашине краље:
„Благо мене до Бога милога!
„Ето мене мога сина Марка,
„Он ће казат', на мене је царство,
„Од оца ће останути сину."
Марко слуша, ништа не говори,
На шатора не окреће главу.
Кад га виђе Угљеша војвода,
Тад Угљеша ријеч говорио:
„Благо мене! ето ми синовца,
„Он ће казат', на мене је царство;
„Кажи, Марко, на мене је царство,
„Оба ћемо братски царовати."
Шути Марко, ништа не бесједи;
На шатора не окреће главу.
Кад га виђе војевода Гојко,
Таде Гојко ријеч говорио:
„Благо мене! ето ми синовца,
„Он ће казат', на мене је царство;
„Кад је Марко још нејачак био,
„Ја сам Марка врло миловао,
„У свилена њедра увијао,
„Кано красну од злата јабуку;
„Куд сам гође на коњу ходио,
„Све сам Марка са собом водио;

„Кажи, Марко, на мене је царство,
„Ти ђеш, Марко, први царовати,
„А ја ћу ти бити до кољена.“
Шути Марко, ништа не говори,
На шатора не окреће главу,
Право оде бијелу шатору,
Ка шатору нејака Уроша,
Догна Шарца цару до шатора,
Онђе Марко Шарца одсједнуо.
Кад га виђе нејаки Урошу,
Лако скочи са свил'на душека,
Лако скочи, паке проговори:
„Благо мене! ето мога кума,
„Ето кума, Краљевића Марка,
„Он ће казат' на коме је царство.“
Руке шире, у грла се грле,
У бијело цјеливају лице,
За јуначко питају се здравље,
Па сједоше на свил'на душека.
Тако мало време постајало,
Данак прође, тавна ноћца дође;
Кад у јутру јутро освануло,
И пред црквом звона ударише,
Сва господа дошла на јутрење,
У цркви су службу савршили,
Изљегоше из бијеле цркве,
У столове пред цркву сједнули,
Шећер ију, а ракију пију,
Марко узе књиге староставне,
Књиге гледа, а говори Марко:
„А мој бабо, Вукашине краљу!

„Мало л' ти је твоје краљевине?
„Мало л' ти је? Остала ти пуста!
„Већ с' о туђе отимате царство.
„А ти стриче, деспоте Угљеша!
„Мало л' ти је деспотства твојега?
„Мало л' ти је? Остало ти пусто!
„Већ с' о туђе отимате царство.
„А ти стриче, војевода Гојко!
„Мало л' ти је војводства твојега?
„Мало л' ти је? Остало ти пусто!
„Већ с' о туђе отимате царство.
„Видите ли, Бог вас не видио!
„Књига каже, на Урошу царство,
„Од оца је остануло сину,
„Ђетету је од кољена царство.
„Њему царство царе наручио
„На самрти, кад је починуо."
Кад то зачу Вукашине краљу,
Скочи краљу од земље на ноге,
Па потрже злаћена ханџара,
Да убоде свога сина Марка,
Бјежи Марко испред родитеља,
Јер се њему, брате, не пристоји
Са својим се бити родитељем,
Бјежи Марко око б'јеле цркве,
Око б'јеле цркве Самодреже,
Бјежи Марко, а ћера га краљу,
Док су трипут коло саставили
Око б'јеле Самодреже цркве,
Готово га бјеше сустигао,
Ал' из цркве нешто проговара:

„Бјеж' у цркву, Краљевићу Марко!
„Видиш, ђе ћеш данас погинути,
„Погинути од свог родитеља,
„А за правду Бога истинога."
Црквена се отворише врата,
Марко бјежи у бијелу цркву,
За њиме се врата затворила
Краљ допаде на црквена врата,
По диреку удари ханџаром,
Из дирека крвца покапала,
Тад' се краље био покајао,
Те је ријеч био говорио:
„Леле мене до Бога једнога!
„Ђе погубих свога сина Марка."
Ал' из цркве нешто проговара:
„А чујеш ли? Вукашине краље!
„Ти нијеси посјекао Марка,
„Већ пос'јече Божјега анђела."
На Марка је врло жао краљу,
Те га љуто куне и проклиње:
„Сине Марко, да те Бог убије!
„Ти немао гроба ни порода!
„И да би ти душа не испала,
„Док Турскога цара не дворио!"
Краљ га куне, цар га благосиља:
„Куме Марко, Бог ти помогао!
„Твоје лице св'јетло на дивану!
„Твоја сабља сјекла на мејдану!
„Нада те се не нашло јунака!
„Име ти се свуда спомињало,

„Док је сунца и док је мјесеца!
Што су рекли, тако му се стекло.

35.

Зидање Раванице.

Службу служи славни кнез Лазаре
У Крушевцу шанцу шареноме,
Службу служи светог Амосија;
Сву господу зове на светога
Са књигама и са здравицама.
Скупи му се сва Српска господа,
Па је редом у соври посади
По господству и по старјешинству,
Уврх совре славни кнез Лазаре.
Ту сједоше пити вино ладно.
Таман бише вина највишега,
И о сваком добру бесјеђаху,
Ал' пошета госпођа Милица,
Лако шета по царском дивану,
На њојзи је до девет ћемера,
Испод грла до девет ђердана,
А на глави девет перишана,
Поврх тога круна позлаћена
А у њојзи три камена драга,
Сјаје ноћом, како дањом сунце;
Па бесједи славноме Лазару:
„Господине, славни кнез-Лазаре!
„Зазор мене у те погледати,
„А камо ли с тобом говорити,

„Бит' не може, говорити хоћу:
„Што бијаху Немањићи стари,
„Цароваше, па и преминуше,
„Не трпаше на гомиле благо,
„Но градише с њиме задужбине,
„Саградише млоге намастире:
„Саградише високе Дечане,
„Баш Дечане више Ђаковице;
„Пађаршију више Пећи равне;
„У Дреници бијела Девича,
„И Петрову цркву под Пазаром;
„Мало више Ђурђеве Ступове,
„Сопоћане наврх Рашке ладне,
„И Тројицу у Херцеговини,
„Цркву Јању у Староме Влаху;
„И Павлицу испод Јадовника,
„Студеницу испод Брвеника;
„Цркву Жичу више Карановца;
„У Призрену цркву свету Петку;
„Грачаницу у Косову равном;
„Све то јесу њине задужбине;
„Ти остаде у столу њиноме
„И потрпа на гомиле благо,
„А не гради нигђе задужбине;
„Ето нама не ће пристат' благо
„Ни за здравље ни за нашу душу,
„А ни нама, ни коме нашему."
Тад' говори славни кнез Лазаре:
„Чујете ли, сва Српска господо!
„Шта говори госпођа Милица,

„Јер не градим нигђе задужбине?
„Хоћу градит' цркву Раваницу
„У Ресави крај воде Равана;
„Имам блага, колико ми драго,
„Удариһу темељ од олова,
„Па ћу цркви саградити платна,
„Саградићу од сребра бијела,
„Покрићу је жеженијем златом,
„Поднизати дробнијем бисером,
„Попуњати драгијем камењем."
Сва господа на ноге устала,
И часно се кнезу поклонила:
„Гради, кнеже, биће ти за душу,
„И за здравље Високом Стевану."
Но ту сједи Обилић Милошу,
Сједи Милош доње удно совре,
Милош сједи, ништа не бесједи;
Ал' то вижде славни кнез Лазаре
Ђе му Милош ништа не бесједи,
Наздрави му златну купу вина:
„Здрав да си ми, војвода Милошу!
„Па ми и ти штогођ проговори,
„Јера хоћу задужбину градит'."
Скочи Милош од земље на ноге,
Скиде с главе самур и челенке,
Па је часно кнеза подворио;
Додаше му златну купу вина,
Прими Милош златну купу вина,
Не пије је, поче бесједити:
„Вала, кнеже, на бесједи твојој!
„Што ти хоћеш задужбину градит',

„Време није, нити може бити;
„Узми, кнеже, књиге староставне,
„Те ти гледај, што нам књиге кажу:
„Настало је пошљедње вријеме,
„Хоће Турци царство преузети,
„Хоће Турци брзо царовати;
„Обориће наше задужбине,
„Обориће наше намастире,
„Обориће цркву Раваницу,
„Ископаће темељ од олова,
„Слијеваће у топе ђулове,
„Те ће наше разбијат' градове;
„И цркви ће растурити платна,
„Слијеваће на ате ратове;
„Хоће цркви покров растурити,
„Кадунама ковати ђердане;
„Са цркве ће бисер разнизати,
„Кадунама поднизат' ђердане;
„Повадиће то драго камење,
„Ударат' га сабљам' у балчаке
„И кадама у златно прстење;
„Већ ме чу ли, славни кнез-Лазаре!
„Да копамо мермера камена,
„Да градимо цркву од камена,
„И Турци ће царство преузети
„И наше ће задужбине служит'
„Од вијека до суда Божјега:
„Од камена ником ни камена."
Кад то зачу славни кнез Лазаре,
Тад' Милошу био говорио:
„Вала тебе, војвода Милошу!

„Вала тебе, на твојој бесједи,
„Истина је, како што говориш.“

36.

Опет зидање Раванице.

Собет чини царе у Крушевцу,
Све војводе на собет дозвао,
Ставља редом једног до другога:
У зачеље славни цар Лазаре,
А до себе од Коњица Ивка,
А до Ивка од Омоља Живка,
А до Живка слугу Божидара,
А до слуге Бранковића Вука,
А до Вука Косанчић-Ивана,
До Ивана Топлицу Милана,
До Милана госпођу Милицу,
До Милице Милош-Обилића,
До Милоша браћу Миличину:
Млади Петар и млади Никола,
А најмлађи нејаки Момире,
Три рођена брата Миличина,
С друге стране уз десно кољено
Посадио старог Југ-Богдана,
А до Југа Бановић-Страхињу,
До Страхиње Мусића Стевана,
До Стевана Кучаинца Јова,
А до Јова Петра Браничевца,
А до Петра остала господа.
Вино служи слуга Божидаре,

Сваку чашу прије цара пије [26]),
Чашу пије, цару је наздравља.
Царе прима златну купу вина,
Купу прима, а пити је не ће,
Но је тура на десно кољено,
Па војводам' својим говораше:
„Видите ли, моје војеводе!
„Ми пијемо млого вино ладно,
„Ми пијемо и господујемо,
„Задужбине нигђе не градимо,
„Намастира ни бијеле цркве,
„Ни на води камене ћуприје,
„Ни на друму камене калдрме;
„Штогођ било и цара и краља,
„Сваки себе задужбину гради,
„Неки гради, неки начинио:
„Цар Стјепане високе Дечане,
„Бијеле се насред Метохије,
„Градио их дванаест година;
„А слуга му цркву у Призрену;
„Краљ Милутин висока Девича
„У Косову пољу широкоме;
„Ђурађ гради Ђурђеве ступове,
„Свети Петар бијелу Петрову,
„Краљ Симеун Студеницу цркву,
„А слуга му цркву Придворицу;
„Цркву граде два Мрљавчевића
„У Јелици у планини пустој,
„Покривају јеловијем клисом;

---

[26]) Као да га не отрује.

„А ми, море, нијe не градимо!
„Ал' тако ми Бога великога!
„Док су мене два мајдана златна:
„Један мајдан у Копаонику,
„Други мајдан Рудничка планина,
„Од свијех ћу боље начинити:
„Поставићу темељ од олова,
„Ударaћу челичне диреке,
„Покрићу је жеженијем златом,
„Попуњаћу драгијем каменом,
„Пострешићу ситнијем бисером,
„Нек се сјаје, нек се моје знаје."
Ни ко вели: Јесте тако, царе;
Ни ко вели: Није тако, царе.
Ниско сједи Милош Обилићу,
Ниско сједи, ал' добро бесједи:
„Можеш, царе, и у руци ти је;
„Ал' тако ми Бога великога!
„Ту ти нема прилике за цркву;
„Настануће пошљедње вријеме,
„Па ће зулум настанути тешки,
„Развалиће с' твоја задужбина
„Око злата и драгог камена;
„Царе, ће ти раскивати Турци,
„Раскивати челичне диреке,
„А од њих ће градити ћулумке,
„Ћулумцима биће сиротињу,
„Сиротиња клети ће ти душу;
„Ту ти, царе, задужбине нема.
„Но чу ли ме, славни царе Лазо!
„Виђео сам доље у Ресави,

„У Ресави твојој државини
„Под Кучајом високом планином
„Један лијеп, царе, заравањак,
„Гради онђе Раваницу цркву,
„Гради, царе, штогођ љепше можеш,
„Од студена креча и камена,
„А покривај плочом и каменом:
„Од камена ником ни камена:
„Стајаће ти хиљаду година
„Задужбина твоја Раваница.“
Кад то зачу славан царе Лазо,
Милошу је купу наздравио:
„Здрав Милошу, моја вјерна слуго!“
Па стадоше ладно пити вино
Саклет чини славан кнез Лазаре,
Саклет чини на своје војводе,
А војводе на своје кметове,
На кметове и оборкнезове:
Саставише хиљаду мајстора
И хиљаду младих сараора,
А преда њих Рада неимара;
А ашчије[27]) девет Југовића.

---

[27]) Ја сам ову пјесму, у многоме којечему друкчије, слушао још као дијете у Тршићу. Опомињем се, да су Југовићи постављени као настојници и управитељи зидања, и да је кнез Лазар одредио:

Ко донесе камен на рамену,
Да се њему по жут дукат даде;
Ко донесе воде у ђугуму,
Да се њему по бијел грош даде; но
Југовићи Божји несретнићи

Настојника старца Југ-Богдана!
Да се гради дванаест година;
А мајстору по дукат наднице,
Напојница по три оке вина;
Да светкују петку и неђељу.
Започеше Раваницу цркву.
Курве једне девет Југовића
Све царево продадоше пиво,
И цареву хазну затомише,
И надницу лаку оставише,
А надницу по једну асприцу,
Напојницу по једну чашицу;
Не светкују петку ни неђељу,
Ни Илију, који громом бије,
Ни Марију, која муњом пали.
Кад то виђе Раде неимаре,
Викну Раде хиљаду мајстора,
Савршише за годину дана;
Паке узја помамна дорина,
Оде право ка Крушевцу граду,
Пред градом је осједао дора,
Па дорину устури дизгине,
Сам се доро око града вода,
А он оде цару на дивана.
Каде цару на диван изиђе,
Он се цару смјерно поклонио,
Цјелива га у скут и у руку
И пред њиме злаћену сеџаду,
Баш сеџаду, ђе царе сјеђаше,

— царево благо затомише
И у црну земљу закопаше и т. д.

Па му сједе уз десно кољено;
Стаде њему царе бесједити[28]):
„Јагње моје, Раде неимаре!
„Градиш ли ми Раваницу цркву?
„Јеси ли јој темељ поставио?“ —
„Вољан буди, царе, на бесједи!
„Ја не градим цркву Раваницу,
„Него нашу проклету тамницу;
„Тамницу смо савршили давно.
„Чудну си ми, царе оставио
„А надницу, по једну асприцу!
„Напојницу по једну чашицу!
„Не светкујем петку ни нећељу,
„Ни Илију, који громом бије,
„Ни Марију, која муњом пали!“
Кад то зачу славан цар Лазаре,
Он дозива Милош-Обилића:
„О Милошу, моја вјерна слуго!
„Иди јаши ждрала високога,
„Па ти иди цркви Раваници,
„Те објеси девет Југовића,

---

[28]) У оној мало прије споменутој пјесми Раде је изишавши пред кнеза Лазара стао плакати, а кнез Лазар га запитао:

„Каква ти је голема невоља,
„Те пројеваш сузе од очију?
„Или су ти руке испуцале
„Од студена креча и камена?
„Или ти је малена надница?
„Ил' је мало вина и ракије,
„Ил' бешкота љеба бијелога
„И дебела меса овнујскога?“ и т. д.

„И увати стара Југ-Богдана,
„И на муке удари га тешке:
„Извади му обје очи чарне,
„Повади му клијештима зубе,
„Извади му језик на вилице,
„Рас'јеци га на четири стране,
„Објеси га о четири гране:
„Ко је чудан, нек се чуду чуди,
„Ко је страшив, да не смије проћи."
Кад то зачу Милош Обилићу,
Он посједе ждрала високога,
Право оде Раваници цркви,
Те увати девет Југовића,
Бијеле им савезао руке,
Савезао руке наопако,
А преда њих стара Југ-Богдана,
Па накити једну ситну књигу,
Оправи их Рељи Крилатоме:
„Да их, Реља, у тамницу бациш,
„Да их појиш вином и ракијом,
„А да раниш медом и шећером."
Па он узја ждрала високога,
Узја ждрала, оде у Крушевац,
Право оде цару на дивана.
Каде цару на диван изиђе,
Он се цару смјерно поклонио,
Прије цара стаде бесједити:
„Свијех сам ти, царе, објесио,
„Објесио девет Југовића,
„Твога старца стара Југ-Богдана
„На муке сам ударио тешке,

„Обје сам му очи извадио,
„Повадио клијештима зубе,
„Извадио језик на вилице,
„Расјекао на четири стране,
„Објесио о четири гране:
„Који чудан, да се чуду чуди,
„Ко ли страшив, да не смије проћи.“
Кад то зачу госпођа Милица,
Процвиљела, као кукавица:
„За што, царе? ако Бога знадеш!
„Од мојијех девет милих брата
„Што ти мене једног не остави,
„Најмлађега, ја најстаријега,
„Тебе дику, а мене заклетву?
„Већ м’ остави јадну без заклетве,
„Да ти кукам, као кукавица,
„Да превређем, као ластавица.“
Каде зачу славан цар Лазаре,
То је њему врло жао било,
Паке стаде царе бесједити:
„О Милошу, моја вјерна слуго!
„Да си знао, ка’ што знао ниси,
„Да оставиш од девет једнога,
„Најмлађега, ја најстаријега,
„Да те држим поред своје главе,
„Да те раним медом и шећером,
„Да те појим вином и ракијом,
„Да т’ облачим свилом и кадивом;
„Кад би било по реду мријети,
„На тебе би остануло царство.“
Таде Милош стаде бесједити:

„Вољан буди, царе, на бесједи!
„Свагда сам те послужио вјерно,
„А данас те послужио нисам:
„Ни једнога погубио нисам,
„Пугубио, ни стара ни млада;
„Но пратио ка старом Пазару
„Ка војводи Рељи Крилатоме,
„Да их Реља у тамницу баци,
„Да их рани медом и жеђером,
„А да поји вином и ракијом,
„Доке нам се, царе, пооדљутиш;
„Сад им суди, како ти је драго.
„Но чу ли ме, славан царе Лазо!
„Згодно су нам начинили цркву:
„Но положи мајсторима благо,
„Мајсторима, што сте погодили."
То је царе њега послушао,
Све положи мајсторима благо,
Па спремише коње витезове,
На добре се коње дохитише,
Оде царе цркви Раваници,
Да он види, кака му је црква.
Кад је царе био према цркви,
Сину црква, као јарко сунце,
Коњу ждрака у очи удари,
Под царем је коњиц поскочио,
И са себе цара обалио
Ту се зове Царево Бупило [29]),
Како тадај, тако и данаске.

---

[29]) Нијесам могао дознати, да ли се онуда гдје каково мјесто тако зове.

37.

Милош у Латинима.

Боже мили, чуда великога!
Када славни Српски кнез Лазаре
Посла зета Милош-Обилића
У Латине да купи хараче:
Латини га дивно дочекаше,
И господском части угостише,
Па га воде пред бијелу цркву,
Пред бијелу цркву Димитрију,
Пак се вале Латинска господа:
„Гле, видиш ли, војвода Милошу!
„Видиш нашу цркву Димитрију,
„Какова је и колика ли је?
„Ви нејмате таковијех цркви.“
Вели њима војвода Милошу:
„Ви сте мудри, господо Латинска,
„Јесте мудри, ал’ зборите лудо:
„Да ви знате наше намастире,
„Наших славних цара задужбине,
„Какови су и колики ли су!
„Да видите лавру Студеничку
„Не далеко од Новог Пазара;
„Да видите Ђурђеве Ступове
„Код Дежеве старијех дворова,
„Задужбине цара Симеуна;
„Да видите чудо невиђено,
„Б’јел Вилиндар усред горе Свете,
„Задужбину Саве светитеља

„И његова оца Симеуна;
„Да видите Жичу код Мораве
„И код Ибра више Карановца;
„Сопоћане Рашки на извору,
„Задужбине светога Стевана,
„Српског краља првовјенчанога;
„Да видите Папраћу велику
„Виш' Зворника Спречи на извору
„Под високом гором Бороговом,
„Задужбину Вукана жупана;
„Да видите високе Дечане
„Код Призрена града бијелога,
„Задужбину краља Дечанскога;
„Да видите Рачу пребијелу
„Код Сокола украј воде Дрине;
„Да видите лијепу Троношу
„Код Лознице на р'јеци Троноши,
„Задужбину браће Југовића;
„Да видите славну Раваницу
„У Ресави ниже Параћина
„На студеној р'јеци Раваници,
„Задужбину нашег господара,
„Господара, славног кнез-Лазара;
„И остале Српске намастире,
„Да видите, пак да се дивите,
„Какови су и колики ли су!
„Шта је ваша црква Димитрија?
„Ја ћу вам је сада претурити
„А из руке тешким буздованом."
Ал' Латини то не вјероваше,
Но с Милошем они с' опкладише

У хиљаду жутијех дуката.
Узе Милош перна буздована
И засука бијеле рукаве,
Пак се моли Богу истиноме:
„Прости, Боже и бијела цркво!
„Да се једном бацим преко тебе:
„Не ћу на те, него преко тебе.“
Пак потеже перним буздованом,
Буздован се замче у облаке:
Једни веле: „Јесте претурио,“
Други веле: „Није претурио,“
Трећи веле: „Јесте, те високо.“
Кад се врати перни буздоване
Изнад б’јеле цркве из облака,
Он удари у банове дворе,
Те полупа срчали чардаке,
И ту уби два банова сина
И четири морска ђенерала
И дванаест великих властела.
Кад то виђе господа Латинска,
Уватише војводу Милоша,
Бацише га на дно у тамницу.
Често Милош кроз прозор погледа,
Не би л’ мог’о кога угледати;
Ал’ угледа Косту Циганина,
Па га поче Богом братимити:
„Богом брате, Коста Циганине!
„Ево тебе три дуката жута,
„Донеси ми један лист хартије,
„Лист хартије књиге без јазије.“
То је Коста за Бога примио,

Донесе му један лист хартије,
Лист хартије књиге без јазије,
Милош сједе ситну књигу писат'
Своме тасту Српском кнез-Лазару,
Не пише је, чим се књиге пишу,
Већ је пише крви од образа;
Све му каза што је и како је,
Кад Лазару ситна књига дође,
И он виђе, што му књига каже,
Ону гледа, другу ситну пише,
Те је шаље господи Латинској,
У књизи им овако бесједи:
„Чујете ли, господо Латинска!
„Пустите ми мог зета Милоша,
„Подајте му од земље хараче,
„И опкладе хиљаду дуката;
„Ако ли га одмах не пустите,
„Вјера моја тако ми помогла!
„Дић' ћу на вас Србље и Маџаре,
„Сву ћу вашу земљу похарати.
„Похарати, огњем попалити.“
Кад Латини књигу проучише,
Брже-боље пустише Милоша,
Дадоше му од земље хараче,
И опкладе хиљаду дуката. [30])

[30]) У Котору се приповиједа, да се то ондје догодило, и још се показује једна кућа, за коју се говори, да је на ономе мјесту, гдје су били банови двори.

38.

Марко Краљевиħ и вила.

Појездише до два побратима
Преко красна Мироча планине,
Та једно је Краљевићу Марко,
А друго је војвода Милошу,
Напоредо језде добре коње,
Напоредо носе копља бојна,
Један другом бело лице љуби,
Од милоште до два побратима;
Паке Марко на Шарцу задрема,
Пак беседи побратиму своме:
„А мој брате, војвода Милошу!
„Тешко ме је санак обрвао,
„Певај, брате, те ме разговарај.“
Ал' беседи војвода Милошу:
„А мој брате, Краљевићу Марко!
„Ја би тебе, брате, попевао,
„Ал' сам синоћ млого пио вино
„У планини с вилом Равијојлом,
„Пак је мене запретила вила,
„Ако мене чује да попевам,
„Оће мене она устрелити
„И у грло и у срце живо.“
Ал' беседи Краљевићу Марко:
„Певај, брате, ти се не бој виле
„Док је мене Краљевића Марка
„И мојега видовита Шарца
„И мојега шестоперца златна.“

Онда Милош поче да попева,
А красну је песму започео
Од сви наши бољи и старији,
Како ј' који држ'о краљевину
По честитој по Маћедонији,
Како себе има задужбину;
А Марку је песма омилила,
Наслони се седлу на облучје,
Марко спава, Милош попијева;
Зачула га вила Равијојла,
Па Милошу поче да отпева,
Милош пева, вила му отпева.
Лепше грло у Милоша царско,
Јесте лепше него је у виле;[31])
Расрди се вила Равијојла,
Пак одскочи у Мироч планину,
Запе лука и две беле стреле,
Једна уд'ри у грло Милоша,
Друга уд'ри у срце јуначко.
Рече Милош: „Јао моја Мајко!
„Јао Марко, Богом побратиме!
„Јао брате, вила ме устрели!
„А нисам ли тебе беседио,
„Да не певам кроз Мироч планину?“
А Марко се трже иза санка,
Па одскочи с коња шаренога,
Добро Шарцу колане потеже,

---

[31]) Ваља да су се и прије натпијевали, па му вила за то забранила пјевати, што је у њега љепше грло него у ње.

Шарца коња и грли и љуби:
„Јао Шаро, моје десно крило!
„Достигни ми вилу Равијојлу,
„Чистим ћу те сребром потковати,
„Чистим сребром и жеженим златом;
„Покрићу те свилом до колена,
„Од колена ките до копита;
„Гриву ћу ти измешати златом,
„А поткитит' ситнијем бисером;
„Ако ли ми не достигнеш виле,
„Оба ћу ти ока извадити,
„Све четири ноге подломити,
„Па ћу т' овде тако оставити,
„Те се туци од јеле до јеле,
„К'о ја Марко без мог побратима."
Довати се Шарцу на рамена,
Пак потрча кроз Мироч планину.
Вила лети по врху планине,
Шарац језди по среди планине,
Ни где виле чути ни видети.
Кад је Шарац сагледао вилу,
По с три копља у висину скаче,
По с четири добре у напредак,
Брзо Шарац достигао вилу;
Кад се вила виде на невољи,
Прну јадна небу под облаке,
Потеже се буздованом Марко
Пустимице добро нештедице,
Белу вилу међ' плећи удари,
Обори је на земљицу чарну,
Пак је стаде бити буздованом:

Преврће је с десне на лијеву,
Пак је бије шестопером златним:
„За што, вило, да те Бог убије!
„За шт' устрели побратима мога?
„Дај ти биље ономе јунаку,
„Јер се не ћеш наносити главе."
Ста га вила Богом братимити:
„Богом брате, Краљевићу Марко!
„Вишњим Богом и светим Јованом!
„Дај ме пуштај у планину живу,
„Да наберем по Мирочу биља,
„Да загасим ране на јунаку."
Ал' је Марко милостив на Бога,
А жалостив на срцу јуначком,
Пусти вилу у планину живу,
Биље бере по Мирочу вила,
Биље бере, често се одзива:
„Сад ћу доћи, Богом побратиме!"
Набра вила по Мирочу биља,
И загаси ране на јунаку:
Лепше грло у Милоша царско,
Јесте лепше него што је било,
А здравије срце у јунаку,
Баш здравије него што је било.
Оде вила у Мироч планину,
Оде Марко с побратимом својим,
Отидоше Поречкој крајини,
И Тимок су воду пребродили
На Брегову селу великоме,
Па одоше крајини Видинској;
Али вила међ' вилама каже:

„О чујете, виле другарице!
„Не стрељајте по гори јунака
„Док је гласа Краљевића Марка
„И његова видовита Шарца
„И његова шестопера златна;
„Што сам јадна од њег' претрпила!
„И једва сам и жива остала."

39.

Марко Краљевић и Љутица Богдан.

Пораниле три Српске војводе
Од Косова уз кршно приморје:
Једно бјеше од Прилипа Марко,
Друго бјеше Реља од Пазара,
Треће бјеше Милош од Поцерја;
Ударише покрај винограда,
Винограда Љутице Богдана.
Игра коња Реља од Пазара,
Нагони га преко винограда,
Па он ломи грозна винограда;
Вели њему од Прилипа Марко:
„Прођ' се, Реља, грозна винограда;
„Да ти знадеш, чиј су виногради,
„Далеко би коња обгонио:
„Виноград је Љутице Богдана.
„Ја сам једном овуда прошао
„И ломио грозна винограда,
„Припази ме Љутица Богдане

„На кобили танкој бедевији;
„Ја ne смједох шчекати Богдана,
„Већ побјегох уз кршно приморје;
„Поћера ме Љутица Богдане
„На његовој танкој бедевији:
„Да ми не би Шарца од мејдана,
„Доиста ме уватити шћаше;
„Већ ми Шарац стаде одмицати,
„А кобила поче остајати;
„Кад то виђе Љутица Богдане,
„Он потеже тешку топузину,
„Пушћа за мном уз кршно приморје,
„Довати ме по свилену пасу,
„Побратиме, сапом од топуза,
„Шћера мене за уши Шарину,
„Једва му се у седло повратих
„И утекох уз кршно приморје.
„Има од тад' седам годиница,
„Већ овуда нијесам прошао.“
Истом они у бесједи бјеху,
Док се прамен запођеде таме
Винограду уз равно приморје;
Погледаше три Српске војводе,
Ал' ето ти Љутице Богдана
И са њиме дванаест војвода!
Кад то виђе Краљевићу Марко,
Он бесједи Рељи и Милошу:
„Чујете ли, до два побратима!
„Ето нама Љутице Богдана,
„Сва три ћемо изгубити главе,
„Већ ходите, да ми побјегнемо.“

Ал' говори Милош од Поцерја:
„Побратиме, Краљевићу Марко!
„Данас мисле и говоре људи,
„Да три боља не има јунака
„Од нас ове три Српске војводе;
„Боље нам је сва три погинути,
„Нег' срамотно данас побјегнути."
Кад то зачу Краљевићу Марко,
Он им онда другу проговара:
„Чујете ли, до два побратима!
„А ви ход'те, да их дијелимо:
„Ил' волите на сама Богдана,
„Ил' његових дванаест војвода?"
Вели њему и Милош и Реља:
„Ми волимо на сама Богдана."
То је Марко једва дочекао.
У то доба и Богдан допаде.
Трже Марко тешку топузину,
Пак поћера дванаест војвода;
Док с' окрену неколика пута,
Свих дванаест од коња растави
И бијеле савеза им руке,
Поћера их око винограда;
Ал' ето ти Љутице Богдана,
Ђе он гони Рељу и Милоша,
Обојици савезао руке.
Кад то виђе Краљевићу Марко,
Препаде се, како никад није,
Пак ста гледат', куд ће побјегнути,
Али њему одмах на ум паде,
Ђе су с' један другом завјерили:

Ђе се један у невољи нађе,
Да му други у помоћи буде;
Пак потеже дизгене Шарину,
Самур-калпак на чело намаче,
Те састави самур и обрве,
А потеже сабљу оковану,
На Богдана погледа попреко.
Стаде Богдан украј винограда,
Кад сагледа црне очи Марку,
И какав је на очима Марко,
Под Богданом ноге обумреше.
Гледа Марко Љутицу Богдана,
Богдан гледа Краљевића Марка,
А не смије један на другога;
Доцкан рече Љутица Богдане:
„Ходи, Марко, да се помиримо:
„Пусти мене дванаест војвода,
„Да ти пустим Рељу и Милоша.“
То је Марко једва дочекао,
Пусти њему дванаест војвода,
Богдан пусти Рељу и Милоша.
Скиде Марко мјешину са Шарца,
Пак сједоше пити рујно вино,
Мезете га грозним виноградом;
А када се вина накитише,
Устадоше три војводе Српске,
Добријех се коња доватише;
Рече Марко Љутици Богдану:
„С Богом остај, Љутица Богдане!
„Да с' у здрављу опет састанемо
„И црвена вина напијемо!“

Вели њему љутица Богдане:
„С Богом пош'о, Краљевићу Марко!
„Већ те моје очи не вијеле!
„Како си ме данас препануо,
„Никада те пожељети не ћу.“
Оде Марко уз кршно приморје,
Оста Богдан украј винограда.

40.

Сестра Леке капетана.

Од како је свијет постануо,
Није веће чудо настануло,
Ни настало, ни се ђегођ чуло,
Што казују чудо у Призрену,
У некаква Леке капетана:
Кажу чудо Росанду ђевојку.
Ја каква је, јада не допала!
Што је земље на четири стране,
Бутун земље Турске и каурске,
Да јој друге у сву земљу није
Ни бијеле буле ни влахиње,
Нити има танане Латинке;
Ко ј' видио вилу на планини,
Ни вила јој, брате, друга није.
Ђевојка је у кавезу расла,
Кажу, расла петнаест година,
Ни виђела сунца ни мјесеца,
Данас чудо оде по свијету.
Оде хабер од уста до уста,
Док се зачу у Прилипа града,

Зачу јунак Краљевићу Марко.
То је Марку врло мило било,
Њу ми фале, а њега не куде,
Мисли Марко, била би му љуба,
А Лека је красан пријатељу,
Имао би с киме пити вино
И господску ријеч проговорит'.
Зове Марко сестру и призивље:
„Ну похитај, сестро, на чардаке,
„Те отвори сандук на чардаку,
„Извади ми господско ођело,
„Што сам, сестро, био припремио,
„Кад с' оженим, ја да се обучем;
„Мислим, сестро, данас полазити
„У Призрена под Шару планину,
„Да испросим у Леке ђевојку;
„Кад испросим, сестро, и доведем,
„И тебе ћу онда удомити."
Брже сестра трчи на чардаке,
Отвори му сандук на чардаку,
Разложи му господске хаљине.
Кад с' обуче Краљевићу Марко,
Уд'ри чоху и уд'ри кадифу,
И на главу калпак и челенку,
И на ноге ковче и чакшире,
Сваки чифти од дуката жута,
И опаса сабљу димискију,
Златне ките бију по земљици,
У злато је сабља оливена,
У острицу оштра и угодна;
А слуге му коња изведоше,

Оседлали седлом од позлате,
Покрили га чохом до копита.
Поврх свега пули рисовина,
Зауздали ђемом од челика.
На походу Марко иштетио:
Викну слуге, трчи подрумџија,
Међу собом вино донијеше,
До два чабра црвенога вина:
Један даше коњу од мегдана,
Крвав коњиц до ушију дође,
Други попи на походу Марко,
Крвав Марко до очију дође;
А кад ала алу појахала,
Фатио се поља Прилипскога.
Прође поље и прође планине,
Стиже Марко близу до Косова,
Не шће Марко равној Дмитровици,
Но окрену првој раскрсници,
Оде право к побратиму своме,
Побратиму војводи Милошу.
А кад био пољем испод града,
Viђе њега војвода Милошу,
Виђе њега са бијеле куле,
Те призивље своје млоге слуге:
„Слуге моје! отвор'те капију,
„Изидите пољу широкоме,
„Уфатите друма широкога,
„Капе, ђецо, тур'те под пазухе,
„Поклон'те се до земљице црне,
„Ето к мене побратима Марка;
„Немојте му скуту обискиват',

„Немојте му сабљу приватати,
„Ни ви к Марку близу прилазити:
„Може бити, да је љутит Марко,
„Може бити, да је пијан Марко,
„Па вас може с коњем прегазити
„И грднијех, ђецо, оставити;
„Док уиђе Марко у капију
„И са мном се у лице пољуби,
„Ондај Марку коња прифатите,
„А ја ћу га водит' на чардаке."
Брже слуге отвориш' капију,
И у пољу сусретоше Марка,
Али Марко слуге не гледаше,
Но мимо њих коња прогоњаше,
У капију коња пригоњаше,
У капији коња одјануо,
А ишета војвода Милошу,
Срете Марка побратима свога,
Руке шире, те с' у лица љубе.
Позивље га Милош на чардаке,
Запе Марко, не ће на чардаке:
„Не ћу тебе, побро, на чардаке,
„Немам каде, побро, гостовати;
„Но ал' чујеш, али и не чујеш
„У Призрену у бијелу граду
„Поглавицу Леку капетана,
„И у Леке чудно чудо кажу,
„Чудно чудо, Росанду ђевојку,
„Што је земље на четири стране,
„Бутун земље Турске и каурске,
„Да јој друге у сву земљу нема

„Ни бијеле буле ни влахиње,
„Нити има танане Латинке;
„Ко ј' видио вилу на планини,
„Ни вила јој, брате, друга није;
„А њу фале, а ни нас не куде,
„А данас смо оба побратими,
„Десили се оба нежењени;
„Гори нам се, брате, посмијаше,
„И гори се од нас иженише,
„Иженише и пород имаше,
„Ми остасмо, брате, за укора;
„Ми имамо трећег побратима,
„Крилатога Рељу у Пазару
„Више Рашке, више воде ладне,
„Ми смо браћа вјерна од постања;
„Но с' обуци, што се можеш љепше,
„И понеси блага неколико,
„Понес' златан прстен на ђевојку,
„Позваћемо Рељу Крилатога,
„Кад одемо здраво у Призрена,
„Нек нас види Лека и ђевојка,
„Нека пође, за кога јој драго:
„Један да је хитар ђувеглија,
„А двојица да су два ђевера,
„С Леком да смо главни пријатељи.“
Зачу Милош, и мило му било
Оставио у авлији Марка,
Милош оде на танке чардаке,
Те облачи дивно одијело:
Самур-калпак и чекрк-челенку,
А на себе три ката хаљина,

И пригрну коласту аздију,
Које данас ни у краља нема,
Отишло је тридест ћеса блага
Док изнутра уд'рио поставу,
А с лица јој ни хесапа нема,
Ту је млого благо сатрошено;
А слуге му ждрала изведоше
Док с' обуче војвода Милошу,
Ал' се Марко вина напојио,
Попио је раван чабар вина,
Другим чабром коња напојио.
Ја да ти је оком погледати,
Погледати војводу Милоша!
Весео ти Марко ђувеглија
Код овога војводе Милоша[32])!
У висину да већега нема,
У плећима поширега нема,
Како ли је лице у јунака!
Каке ли су очи обадвије!
Какви ли су они мрки брци!
Танки брци пали на рамена;
Благо оној, која ће га узет'!
Добријех се коња дофатише,
Отидоше равној Дмитровици,
Спустише се ка Јењи Пазару
Покрај Рашке под Рељине дворе.

---

[32]) „*Весео* ти Марко ђувеглија
„Код овога Војводе Милоша!“

значи: *Ништа* је Марко према Милошу. Ова ријеч *весео* може се и у говору чути у овоме смислу.

Виђе Реља, срете побратиме,
Руке шире, у лица се љубе,
У капију коње разјахаше,
Хитре слуге коње прифатише;
Позивље их Реља на чардаке,
Не шће Марко, но Рељи бесједи:
„Ми не ћемо, побро, на чардаке,
„Ни на чардак, ни на танку кулу;“
Све му каза, куд су походили:
„Хајде Реља, хајде побратиме,
„Ми ћемо те мало почекати,
„Ођени се, што се можеш љепше,
„Нек ти слуге коња оседлају.“
Реља био једва дочекао.
Ја да ти је оком погледати,
Кад с' обуче један крилат јунак!
Но да видиш дивна ђувеглије,
Ђувеглије, Реље Крилатога!
Није шала један крилат јунак!
Није шала крила и окриље!
А јадан ти према њему Марко!
И јадан ти Милош војевода!
Виловита коња појахао;
Ударише пољем широкијем
Покрај Рашке, покрај воде ладне,
На бродове води ударише,
Пријеђоше воду Јошаницу,
Седамдесет и седам бродова,
Фатише се села Колашина,
Спуштише се равној Метохији,
На Сеновца села ударише,

На Сеновца и пак Ораховца,
Метохију равну пријеђоше,
Фатише се поља Призренскога
Испод Шаре високе планине.
Подалеко у пољу бијаху,
А виђе их Лека капетане,
Пак довати дурбин од биљура,
Да погледне, ко је и откуд је,
Ели види Лека капетане
Ваљаане[33]) коње и јунаке;
Како дурбин на око турио,
Позна Лека три Српске војводе,
Позна Лека, за чудо му било,
И мало се Лека препануо
Викну Лека из бијела грла,
Викну Лека и призивље слуге:
„Слуге моје! отвор'те капију,
„Слуге моје! пољу похитајте,
„Иду к мене три Српске војводе,
„Ништа не знам, шта је и како је,
„Ништа не знам, јел' нам земља мирна.“
Брже слуге отвориш' капију,
Подалеко пољу излазише,
Поклонише с' до земљице црне,
Ал' војводе слуге не гледају,
У капију коње угонише,
Тада слуге њима допадоше,

---

[33]) *У ваљаане* (мјесто *ваљане*) једно је *а* уметнуто да се испуни стих, као у књизи I. у пјесми 699 на страни 513 у *дваа*.

Витезове коње прифатише;
А ишета Лека капетане,
У авлији три војводе срете,
Руке шире, те с' у лица љубе,
За јуначко питају се здравље,
За биле се руке уватише,
Иду, брате, на танке чардаке.
Кад дођоше врху на чардаке,
Кудгођ Марко земљу проходио,
Ни чему се није зачудио,
Ни се Марко од шта застидио,
Ту с' зачуди Марко и застиђе,
Кад у Леке сагледа чардаке
И Лекину виђе госпоштину.
Од шта бјеше на чардак' простирка?
Бјеше чоха чардаку до врата,
А по чоси лијепа кадифа.
Но каки су у Леке душеци!
Каки ли су под главу јастуци!
Све од суха злата исплетени.
По чардаку млоги чивилуци,
Ђе се вјеша господско оруже,
Чивилуци од бијела сребра;
Што бијаху на чардак' столови,
Столови су од бијела сребра,
А јабуке од сухога злата.
На чардаку на лијеву страну
Ту бијаше совра постављена,
Низа совру вино наточено,
У злаћене купе напуњено,
Уврх совре једна купа сједи,

Купа бере девет литар' вина,
Ал' је купа од сухога злата,
То је купа Леке капетана;
Томе се је Марко зачудио.
Позивље их Лека капетане,
Уврх совре мјесто начинио,
Војводе је једва дочекао.
Онда хитре допадоше слуге,
Те са совре купе подигоше,
У руке их даше војводама,
А најпрвом господару своме,
Господару Леки капетану.
Доста бјеше вина издобила
И у совру сваке госпоштине
И од млого руку ђаконије.
Пише вино па и зачамаше
Од неђеље опет до неђеље.
Марко често оком погледује,
Погледује оба побратима,
А који ће Леки поменути,
Проговорит' ријеч за ђевојку;
Како Марко у њих погледује,
Он' преда се у земљицу црну:
Није ласно Леки поменути,
Онакоме главноме јунаку!
Кад се Марко виђе на невољи,
За невољу ријеч проговори:
„Поглавице, Леко капетане!
„Ми сиђесмо и ми писмо вино,
„О свачему, Леко, бесједисмо,
„Све те гледам, све те ослушкујем,

„А кад ћеш ме, Леко, приупитат',
„Што смо даљну земљу проходили
„И ми наше коње уморили,
„А ти, Леко, не шће да упиташ."
Удари се јунак на јунака,
Удари се памет на памецу,
Те му Лека чудно одговара:
„О војводо, Краљевићу Марко!
„Како бих те, брате, упитао,
„Кад си, Марко, давно иштетио,
„Што почешће к мене не идете,
„Да с' за лако здравље упитамо
„И ми рујна вина напојимо,
„И видимо, јел' нам земља мирна?
„Ви сте к мене, ја ћу сјутра к вама."
С ријечима дочекао Марка,
За дуго му Марко не мучао,
Но му другу Марко проговара:
„Све је тако, Леко капетане!
„Ал' ти другу хоћу бесједити,
„Бесједити, а доста је стидно:
„Нама тешки гласи досадише
„А у тебе чудо казујући,
„Чудно чудо, поноситу Росу,
„Што је земље на четири стране,
„Бутун Босне и Уруменлије,
„Што је Шама и што је Мисира,
„Аћолије и Анадолије,
„И влашкијех седам краљевина,
„Да јој друге у сву земљу није;
„А њу фале, а и нас не куде;

„Ми смо дошли, Леко капетане,
„Да у тебе просимо ђевојку.
„Сва тројица јесмо побратими,
„Сва тројица јутрос нежењени;
„Подај сестру за кога ти драго,
„Бирај зета, кога тебе драго:
„Један да је хитар ђувеглија,
„А двојица да су два ђевера,
„С тобом да смо главни пријатељи.“
Плану Лека, па се намрдио:
„Прођи ме се, војевода Марко!
„Немој прстен вадит’ на ђевојку,
„Ни вадити просачку буклију:
„Што сам јунак у Бога желио,
„То сам данас једва дочекао,
„Да ја стечем таке пријатеље;
„Ал’ да тебе једну муку кажем:
„Што си чуо, ти војвода Марко,
„Да љепоте не има ђевојци,
„Истина је баш што људи кажу;
„Ал’ је сестра моја самовољна,
„Не боји се ни кога до Бога,
„А за брата ни хабера нема:
„Седамдесет и четири просца
„Што су сестри дослен доходила,
„Сваком сестра находи махану,
„Код просаца брата застидила;
„Не смијем ти прстен приватити
„Ни попити просачку буклију,
„Ако сестра сјутра не шће поћи,
„Како ћу ти онда одговорит’?“

Грохотом се Марко насмијао,
Па ти Леки ријеч проговара:
„Авај Лека! весела ти мајка![34])
„А какав би био старјешина
„Те судити једном земљом равном,
„Па се тебе сестра не бојати!
„Кунем ти се и Богом и вјером,
„Да је моја у Прилипу моме,
„Па кад она не би послушала,
„Ја бих њене руке осјекао,
„Ил' њезине очи извадио.
„А чујеш ли, Леко капетане!
„Ако с' бојиш миле секе твоје,
„Молим ти се, као старијему,
„Ну отиди на бијелу кулу,
„Иди, Лека, ђе ти сједи сека,
„Те се моли, доведи је амо,
„Нека она сагледа војводе,
„Белћи досле није ни виђела;
„Твоју сестру, Лека, ослободи,
„Нека пође, за кога јој драго,
„А ми браћа кавге не имамо:
„Један да је ђувеглија њезин,
„А двојица да су два ђевера,
„С тобом да смо красни пријатељи."
Скочи Лека, ријеч не порече,
Оде Лека на високу кулу,
Те Росанди сестри казиваше:
„Хајде, селе, поносита Росо!

---

[34]) И овдје *весела* значи готово *жалосна*.

„Хајде, селе, на танке чардаке,
„Запало ти у вијеку твоме,
„Да обираш три Српске војводе,
„Што их данас у свијету нема,
„Да ти братац стече пријатеље,
„А ти, селе, да с' удомиш дивно."
Сестра брату ријеч проговара:
„Хајде, брале, на танке чардаке,
„Те пиј шњима вино и наздрављај,
„Ето сестре на танке чардаке."
Оде Лека одмах к војводама,
Те сјеђаху браћа на чардаку,
Стаде звека висока чардака,
Зазвечаше ситни басамаци,
Потковице ситне на папучам',
Ал' ето ти буљук ђевојака,
Међу њима Росанда ђевојка;
А кад Роса дође на чардаке,
Сину чардак на четири стране
Од њезина дивна одијела,
Од њезина стаса и образа.
Погледнуше три Српске војводе,
Погледнуше, па се застидише,
Заисто се Роси зачудише.
Млого Марко чуда сагледао,
И виђао виле на планини,
И имао виле посестриме,
Ни од шта се није препануо,
Ни с' ода шта Марко застидио;
Баш се Роси бјеше зачудио,
И од Леке с' мало застидише,

Погледнуше у земљицу црну.
А то гледа Лека капетане,
Гледа сестру, погледа војводе,
Не ће л' који јунак проговорит'
Јали шњиме, јал' с танком ђевојком;
А кад виђе, ђе војводе муче,
Он ти сестру разумљује своју:
„Бирај, селе, кога тебе драго
„А од ове три војводе младе:
„Ти ако си, сестро, наумила
„Узет', секо, доброга јунака,
„Који ће нам образ освјетлати,
„Освјетлати на сваком мегдану,
„На мегдана сваког излазити,
„Узми, селе, Краљевића Марка,
„Хајде шњиме у Прилипа града,
„Тамо тебе лоше бити не ће;
„Ако ли си, селе, наумила
„Узет', селе, дилбера јунака,
„Коме снаге и љепоте нема,
„Нити има стаса и образа
„У свој земљи на четири стране,
„Узми, селе, војводу Милоша,
„Хајде шњиме ка пољу Косову,
„Ни тамо ти лоше бити не ће;
„Ако ли си, сестро, наумила,
„Да ти узмеш крилата јунака,
„Да га грлиш, а да се поносиш,
„Узми, селе, Рељу Крилатога,
„Хајде шњиме ка Јењи Пазару,
„Ни тамо ти лоше бити не ће.“

Ја кад зачу Росанда ђевојка,
По длану се дланом ошинула,
Звекну чардак на четири стране,
Грдну Роса ријеч започела:
„Фала Богу, фала истиноме!
„Свакоме се могу дочудити
„И свакоме јаду досјетити,
„А не могу свој Призренској земљи,
„Ја на коме држи капетанство,
„На манитом Леки капетану!
„Камо памет? ти је не имао!
„А у што си, брате, преумио?
„На што си се данас преварио?
„Вољела бих с'једу косу плести
„У Призрену, нашој царевини,
„Но ја поћи у Прилипа града,
„Маркова се називати љуба;
„Јел је Марко Турска придворица,
„Са Турцима бије и сијече,
„Ни ће имат' гроба ни укопа,
„Ни ће с' Марку гроба опојати.
„Што ће мене код љепоте моје,
„Бидем љуба Турске придворице?[35])
„Ни ту ти се не бих ражљутила,
„Ђе се вараш Марку рад' јунаштва,
„Но се на те јесам ражљутила,
„Шта с' видио, шта си смиловао
„А на томе војводи Милошу,

---

[35]) У овоме је стиху из почетка изостављено *да*, да не би један слог био више.

„Ђе је виђен, ђе је снажан јунак;
„Јеси л' чуо, ђе причају људи,
„Ђе ј' Милоша кобила родила,
„А некака сура бедевија,
„Бедевија, што ждријеби ждрале,
„Нашли су га јутру у ерђели,
„Кобила га сисом одојила,
„С тога снажан, с тога висок јесте?
„Ни ту ти се не бих ражљутила,
„Но се јесам, брате, ражљутила,
„Што ми кажеш Рељу Крилатога.
„Камо памет? ти је изгубио!
„Камо језик? њим не говорио!
„Што ти, брате, Рељу не упита,
„Од кога је ђела и кољена,
„Ко ли отац, ко л' његова мајка?
„Ја сам чула, ђе причају људи,
„Да је Реља Пазарско копиле,
„Нашли су га јутру на сокаку,
„Јеђупкиња њега одојила,
„С тога има крила и окриље.
„Не ћу томе поћи ни једноме."
То изрече, оде низ чардаке.
Запали се образ од образа,
А застиди јунак од јунака.
Плану Марко, као огањ живи,
Па поскочи на ноге лагане,
Фати бритку сабљу с чивилука,
Шћаше Леки главу да укине;
Милош скочи, те уфати Марка,
У руке му сабљу уфатио:

„К себе руке, Краљевићу Марко!
„Остав' сабљу, да је Бог убије!
„Би л' оваког брата иштетио,
„Који нас је красно дочекао,
„А са једне грдне копилице,
„И сву Леки земљу расплакао?“
Не да Милош Леки кидисати.
Виђе Марко, па се досјетио,
Не шће њему сабљу отимати,
Но погледну пињал за појасом,
Па потрча низ танке чардаке;
Кад се Марко земље доватио
И на земљи камене калдрме
Али Роса близу куле била,
Опколиле Росанду ђевојке,
Држе скуте и држе рукаве,
Виђе Марко, па из грла викну:
„О ђевојко, поносита Росо!
„А тако ти те младости твоје!
„Ну одбаци од себе ђевојке,
„А обрни к мене твоје лице,
„Е се, Росо, јесам застидио
„На чардаку од брата твојега,
„Те те, Росо, добро не сагледах,
„А кад дођем у Прилипа града,
„Хоће мене сестра досадити
„Питајући: „„Каква бјеше Роса?“ “
„Обрни се, да ти виђу лице.“
А ђевојка одћушну ђевојке,
Поврати се и обрну лице:
„Виђи, Марко, и сагледај Росу.“

Љутит Марко, па се придрнуо,
Једном крочи и далеко скочи,
И за руку дофати ђевојку,
Остар пињал вади од појаса,
Те јој десну осијече руку,
Ос'јече јој руку до рамена,
Десну руку даде у лијеву,
А пињалом очи извадио,
Па их зави у свилени јаглук,
Па јој тури у десно њедарце,
Па јој Марко ријеч проговара:
„Бирај саде, Росанда ђевојко!
„Бирај саде, кога тебе драго:
„Ја ти драго Турску придворицу,
„Ја ти драго Кобилић-Милоша,
„Ја ти драго Рељу копилана.“
Пишти Роса, далеко се чује,
Свога брата Леку помињаше:
„А мој брате, Лека капетане!
„Та л' не видиш, ђе погибох лудо
„Од силнога Краљевића Марка?“
Чује Лека на танке чардаке,
Мучи Лека, како камен студен,
Не смијаше ништа проговорит',
Јел и Лека може погинути.
Викну Марко, не шће на чардаке,
Викну Марко оба побратима:
„Хајте, браћо, к земљи низ чардаке,
„Понес'те ми сабљу у рукама,
„Земан дође, да ми путујемо.“
Побратими Марка послушаше,

Допадоше к земљи и калдрми,
Под чардаком Марко сабљу паше,
На добре се коње доватише,
Отидоше пољем широкијем;
Оста Лека, како камен студен,
Оста Роса грдна кукајући.

41.

Дјевојка надмудрила Марка.

Сиротује сирота девојка:
Каде руча, она не вечера,
Кад састави ручак и вечеру,
Онда јој је руа недостало;
Ал' је за то добре среће била:
Испроси је Краљевићу Марко,
А препроси војевода Јанко,
Прстен дао Уступчићу Павле.
Дигоше се сва три младожење,
Сваки води иљаду сватова,
Право иду двору девојачком:
Напред Марко, а за Марком Јанко,
А за Јанком Уступчићу Павле.
Осврте се Краљевићу Марко,
Па беседи војеводи Јанку:
„Куд си ми се подигао, Јанко?
„Што с' толике свате потрудио
„И толике коње поморио,
„Кад то није за тебе девојка,
„Већ за мене Краљевића Марка?“
Јанко ћути, ништа не говори,

Већ с' окрену к Уступчићу Павлу,
Па је њему тијо беседио:
„Куд си ми се подигао, Павле?
„Што с' толико свате потрудио
„И толике коње поморио?
„Нит' је твоја, ни моја девојка,
„Већ сокола Краљевића Марка.“
Павле ћути, ништа не говори,
Веће језди напред пред сватови.
Кад су били близу бела двора,
Далеко и угледала мајка,
Весела је пред њи ишетала
И господско коло изводила,
По тројицу у двор уводила:
Сади кума једног до другога,
Старог свата једног до другога,
Младожењу једног до другога;
Па се онда сватом окренула:
„Ви остали кићени сватови!
„Изволите, добри пријатељи!“
Кад се свати мало одморише,
Подиже се Краљевићу Марко,
Па извади сабљу димишћију,
Па је метну себи на колена,
И Јанку се онда окренуо,
Па је њему тијо говорио:
„Чујеш ли ме, војеводо Јанко!
„И ти шњиме Уступчићу Павле!
„Извадимо три златне јабуке,
„Положимо три златна прстена,
„Нек изведу лепоту девојку,

„Нека бира, чију ће јабуку,
„Ил' јабуку, или прстен златан:
„Машила се за коју јој драго,
„Онога је лепота девојка.“
Ту су Марка ома послушали:
Извадише три златне јабуке,
Положише три златна прстена,
Изведоше лепоту девојку,
Па говори Краљевићу Марко:
„Чујеш ли ме, лепото девојко,
„Саде бирај, чију ћеш јабуку,
„Ил' јабуку, или прстен златан.“
Кад девојка речи разабрала,
Сирота је, ал' је мудра била,
Беседила Краљевићу Марку:
„Богом куме, Краљевићу Марко!
„Стари свате, војеводо Јанко!
„И остали кићени сватови!
„Богом браћо, добри пријатељи!
„Јабука је дечина забава,
„А прстен је јуначка белега;
„Ја ћу поћи за Уступчић-Павла.“
Кад је Марко речи разабрао,
Цикну Марко, као горско звере,
Удари се руком по колену,
Па беседи сироти девојки:
„Кучко једна, сирото девојко!
„Мор'о те је когод научити,
„Веће казуј, ко те научио?“
Одговара сирота девојка:
„Мили куме, Краљевићу Марко!

„Твоја ме је сабља научила.“
Тад' се Марко на њу насмејао,
Па је њојзи тијо беседио:
„Срећа твоја, лепото девојко!
„Што се ниси јабуке машила,
„Ил' јабуке, ил' прстена златна,
„Вера моја тако ми помогла!
„Обе би ти одсекао руке;
„Нити би се наносила главе,
„Ни на глави зеленога венца.“

42.

Марко Краљевић и Вуча џенерал

Или грми, ил' се земља тресе?
Нити грми, нит' се земља тресе,
Већ пуцају на граду топови,
На тврдоме граду Варадину:
Шенлук чини Вуча џенерале,
Јер је Вуча шићар задобио,
Три војводе Српске уватио:
Једно јесте Милош од Поцерја,
Друго јесте Топлица Милане,
А треће је Косанчић Иване;
Бацио их на дно у тавницу,
Ђено лежи вода до кољена,
А јуначке кости до рамена.
Цвили јунак Милош од Поцерја,
Цвили Милош, како љута гуја;
Јер се Милош није научио

Подносити муку и невољу;
Цвили Милош, како љута гуја,
Привлачи се на пенџер тавници,
Те он гледа јунак по сокаци,
Не би л' кога знана опазио,
Ал' припази пошту књигоношу [36]),
Па дозивље Милош од Поцерја:
„Богом брате, пошта књигоноша!
„Донеси ми један лист хартије,
„Да ти градим једну ситну књигу."
То је пошта за Бога примио,
Донесе му један лист хартије;
Сједе Милош ситну књигу писат'
У Прилипа у бијела града,
Своме побру Краљевићу Марку:
„Богом брате, Краљевићу Марко!
„Ил' не чујеш, ил' не хајеш за ме?
„Тешке сам ти муке допануо,
„Побратиме, у Маџарске руке.
„Уватп ме Вуча џенерале,
„И још моја оба побратима;
„Бацио нас на дно у тавницу,
„Ђено лежи вода до кољена,
„А јуначке кости до рамена;
„Лежим, брате, три бијела дана,
„Ако будем, брате, још три дана,
„Никада ме више вићет' не ћеш;
„Избављај ме, побратиме Марко,
„Јал' за благо, јали на јунаштво."

---

[36]) Једни пјевају: *Пера Латинина.*

Па у лице пером ударио,
Од образа крви наточио,
С крви њему књигу запечати,
Па је даде пошти књигоноши,
И даде му дванаест дуката;
Па је пошти Милош говорио:
„Носи књигу бијелу Прилипу
„На кољено Краљевићу Марку.“
Оде пошта бијелу Прилипу,
У њег' стиже у свету неђељу,
Када Србљи у цркви бијаху;
Стаде пошта пред бијелом црквом,
Докле Марко изиђе из цркве;
Кад изиђе Краљевићу Марко,
Пошта капу под мишицу баци,
Поклања се до земљице Марку,
Па му даде лист књиге танане.
Када Марко ситну књигу прими,
Стојећи је књигу проучио;
Када виђе, што му књига каже,
Уд'рише му сузе од очију,
Па је онда Марко бесједио:
„Авај мене, драги побратиме!
„Ту ли си ми, болан, допаднуо!
„Ал' тако ми моје вјере тврде!
„Хоће тебе побро избавити
„Јал' за благо, јали на јунаштво.“
Па он оде својој танкој кули,
Сједе мало, те се напи вина,
Па припаса сабљу оковану,
И пригрну ћурак од курјака,

А на главу капу од курјака,
Привеза је мрком јеменијом;
Па узимље копље убојито,
Па се спушта у подруме Шарцу,
Те опреми Шарца од мејдана:
Притеже му седморе колане,
Заузда га уздом позлаћеном;
Па наточи тулумину вина,
Објеси је оункаш Шарину,
С десне стране тешку топузину,
Да не крива ни тамо ни амо;
Па се Шарцу на рамена баци,
Окрену га од Прилипа града,
Оде право стојну Бијограду.
Кад је био покрај Бијограда,
Уврати се, те се напи вина;
Па одатле поклопи Шарина,
За Дунавом скела догоди се;
Двапут Марко скелеџију викну,
Па га више ни чекати не шће,
Већ наћера Шарца на Дунаво,
Оде право граду Варадину,
Под Варадин у поље зелено.
Ту устави Шарца од мејдана,
Па удари копље у ледину,
За копље је привез'о Шарина,
Тулумину скиде са ункаша
И врже је у зелену траву,
Па он сједе пити мрко вино;
Не пије га чим се вино пије,
Већ леђеном од дванаест ока,

Пола пије, пола Шарцу даје
Кад у јутру јутро освануло,
Пошетала Велимировица,
Мила снаха Вуче џенерала,
По бедену града Варадина,
Она гледа низ поље зелено,
У пољу је опазила Марка;
Кад угледа Краљевића Марка,
Трољетна је ухвати грозница,
Па побјеже у бијеле дворе.
Њу ми пита Вуча џенерале:
„Што је тебе, моја снахо драга?“
Казује му Велимировица:
„О мој свекре, Вуча џенерале!
„Сједи јунак у пољу широку,
„У ледину копље ударио,
„За копље је коња привезао,
„А пред њиме стоји тулум вина;
„Не пије га чим се пије вино,
„Већ леђеном од дванаест ока,
„Пола пије, пола коњу даје;
„Коњ му није каквино су коњи,
„Веће шарен, како и говече;
„Јунак није какви су јунаци:
„На плећима ћурак од курјака,
„На глави му капа од курјака,
„Привез'о је мрком јеменијом;
„Нешто црно држи у зубима
„Колик' јагње од пола године.“
Вели њојзи Вуча џенерале:
„Не плаши се, моја снахо драга!

„Ја онаких имам у тавници,
„И њега ћу сада добавити.“
Па дозива сина Велимира:
„Велимире, моје чедо драго!
„Узми, сине, за триста катана,
„Иди доље у поље широко,
„Доведи ми онога јунака.“
Велимир је на ноге скочио,
Па узима триста катаније,
Он усједе вранца помамнога,
И изиђе граду на капију,
Сколи Марка са четири стране,
Марко сједи, пије мрко вино,
Ал' катане Шарац опазио,
Поче ногам' о земљицу тући,
Примиче се своме господару.
Кад погледа Краљевићу Марко,
Ал' катане њега опколиле;
Попи Марко леђенину вина,
Баци леђен у зелену траву,
Па се тури на рамена Шарцу,
А катане на њег' ударише
Да је коме погледати било,
Кад удари у катане Марко,
Како соко међу голубове:
Што погуби сабљом окованом,
Што погази Шарцем од мејдана,
Што подави у тихом Дунаву;
Побјеже му Велимир дијете,
Ћера њега на Шарину Марко,
Достиже га у пољу широку,

Довати га мало топузином,
Паде дите[37]) у зелену траву;
Одја Марко од коња Шарина,
Савеза му и ноге и руке,
Па г' обjеси Шарцу оункашу;
Па он оде својој тулумини,
Баци дите у зелену траву,
А он опет сједе пити вино.
То гледала Велимировица,
Па отиде Вучи ценералу:
„Зло ти вино, Вуча ценерале!
„Зло ти вино, а горе ти било!
„Све катане тебе изгибоше,
„Велимиру јунак своза руке,
„Савеза му и ноге и руке,
„Па ено га, пије рујно вино,
„А Велимир у травици лежи.“
Проговара Вуча ценерале:
„Не бој ми се, моја снахо драга!
„Сад ћеш виђет', док се старац крене.“
Па он дрмну на граду топове,
Три хиљаде састави катана,
Па посједе своју бедевију,
И изиђе граду на капију;
Он нареди низ поље катане,
Опколише са четири стране,

---

[37]) Који Срби говоре *дијете*, они у овакијем догађајима воле казати *дите* него *дете!* Тако се у пјесмама може чути и *липо* мјесто *лијепо*, *било* мјесто *бијело* и т. д.

А то ништа и не види Марко,
Ал' припази Шарац од мејдана,
Па ногама о земљицу туче,
Примиче се своме господару;
Кад погледа Краљевићу Марко,
Ал' катане њега опколиле,
Он поскочи на ноге лагане,
Па се маши Шарцу на рамена;
Да је коме сјести, те виђети!
Кад поћера по пољу катане!
Сабља му је у десници руци,
У лијевој копље убојито,
У зубима дизген од Шарина;
Кога Марко сабљом удараше,
По двојицу од једног грађаше;
Кога Марко копљем удараше,
Преко себе њега претураше;
Док с' окрену неколико пута,
Оде к врагу млада катанија;
Побјеже му Вуча ђенерале
На његовој танкој бедевији,
Поћера га на Шарину Марко;
Брза му је пуста бедевија,
Шћаше утећ' граду Варадину;
Љуљну Марко тешком топузином,
Па је пушта за њим преко поља,
Удари га сапом од топуза,
Паде Вуча у зелену траву,
Тад' допаде од Прилипа Марко,
Своза Вучи руке наопако,
Савеза му и ноге и руке,

Објеси га Шарцу о ункашу,
И увати танку бедевију,
Па он оде сину Велимиру,
Привеза их једног за другога,
Па пребаци преко бедевије,
Бедевију свеза за Шарина,
Оде право бијелу Прилипу;
Обојицу баци у тавницу.
Књигу пише ценераловица,
Те је шаље бијелу Прилипу:
„Богом брате, Краљевићу Марко!
„Не губи ми Вуче ценерала
„И мојега сина Велимира;
„Ишти, Марко, што је тебе драго.“
Дође књига Краљевићу Марку,
Када виђе, што му књига каже,
Онда Марко другу књигу пише:
„Вјерна љубо Вуче ценерала!
„Пусти мене до три побратима,
„И подај им три товара блага;
„И пусти ми старога Топлицу[38]),
„И подај му три товара блага,
„Јер је јунак млого дангубио:
„И дај мене три товара блага,
„Што сам мога мучио Шарина;

[38]) У другој пјесми, која је управо као почетак овој, пјева се, да је отац Топлице Милана био од прије затворен у Варадину, па су ова тројица били отишли да га отму, те и њих (пошто су разбили капију и ушли у град) некако уватио Вуча ценерал.

„Иза тога, ђенераловице,
„Ето тамо Милош' од Поцерја,
„Па ви с њиме како начините“
Оде књига граду Варадину;
Када дође ђенераловици,
Књигу гледа ђенераловица,
Шаље благо од Прилипа Марку,
Па узима од тавнице кључе,
Те отвори проклету тавницу,
И извади три војводе младе
И са њима старога Топлицу;
Па их води на бијелу кулу;
Па бербере хитре добавила:
Једни мију, други косу брију,
А трећи им нокте сарезују;
Донесе им вина и ракије
И лијепе сваке ђаконије,
Показа им, што учини Марко;
Па говори Милошу војводи:
„Богом брате, војвода Милошу!
„Пустите ми мога господара
„И мојега сина Велимира.“
Њој говори Милош од Поцерја:
„Не бој ми се, ђенераловице;
„Дај ми вранца Вуче ђенерала;
„Што га јаше једном у години,
„Када иде у Текију[39]) цркви,

[39]) *Текија* је црквица између Варадина и Карловаца, а ја сам ову пјесму писао у Карловцима од Подруговића: да ли је он пак и прије знао за Текију, или ју је тек онда овдје уметнуо, то ја управо не знам.

„Опреми га, како г' Вуча према,
„Да поиграм преко Ђемадије;
„И дај мене од злата каруце,
„И у њима дванаест вранаца,
„Што их преже Вуча џенерале,
„Када иде од Беча ћесару,
„Да м' однесу старога Топлицу;
„Дај ми рухо Вуче џенерала,
„Што га носи о васкрсенију,
„Да обучем мојега Топлицу."
Све му даде џенераловица,
И свакоме хиљаду дуката,
Што ће пити вино до Прилипа,
Па одоше бијелу Прилипу.
Лијепо их дочекао Марко.
Пусти Марко Вучу џенерала,
И његова сина Велимира,
И даде му млоге пратиоце
До његова града Варадина.
А војводе дијелише благо,
Па се рујна накитише вина,
И у б'јело изљубише лице,
Сваки Марка у бијелу руку,
Па одоше сваки своме двору.

43.

Царица Милица и змај од Јастрепца.

Вала Богу, вала јединоме!
Цар Лазаре сједе за вечеру,

Покрај њега царица Милица;
Милица је сјетна невесела,
У образу бл'једа и потмула;
А пита је славан цар Лазаре:
„О Милице, о моја царице!
„Што те питам, право да ми кажеш:
„Што си тако сјетна невесела,
„У образу бл'једа и потмула?
„Шта т' је мало у двору нашему?"
Вели њему царица Милица:
„Цар-Лазаре, Српска круно златна!
„Кад ме питаш, право ћу ти казат':
„Свашта доста у двору нашему,
„Него има годиница дана
„Како је се змаје навадио,
„Навадио змаје од Јастрепца;
„Те долази на бијелу кулу,
„Те ме љуби на бијелој кули."
Кад то чуо славан цар Лазаре,
Он говори царици Милици:
„Чу ли мене, царице Милице!
„Када буде вече по вечери,
„Те отидеш на бијелу кулу,
„А дође ти змаје од Јастрепца,
„Упитајде змаја од Јастрепца,
„Боји ли се још кога до Бога,
„И на земљи какога јунака."
Мало време за тим постајало,
Оде царе на танке чардаке,
А царица на високу кулу.
Мало било, за дуго не било,

Засија се Јастребац планина
А полеће змаје од Јастрепца
Од Змајевца од воде студене,
Те се прими уз Крушево равно
А долеће на бијеле куле,
Те он паде на меке душеке,
Збаци змаје рухо огњевито,
Па с царицом леже на јастуке.
Онда вели царица Милица:
„О Бога ти, змаје од Јастрепца!
„Кад долазиш на бијелу кулу,
„Те ти самном лежиш у душеку,
„Бојиш ли се још кога до Бога,
„Ја на земљи какога јунака?“
Али вели змаје од Јастрепца:
„Муч' Милице, муком замукнула!
„Томе те је Лазо научио.“
Милица се змају кунијаше:
„Није, змаје, живота ми мога!
„Већ те видим да си добар јунак.“
А кад чуо змаје од Јастрепца,
Превари се, уједе га гуја,
Па царици оде говорити:
„О Милице, о моја царице!
„Кад ме питаш, да ти право кажем:
„Што је земље на четири стране,
„Не бојим се никога до Бога
„Ни на земљи какога јунака,
„До што кажу Сријем земљу равну
„И у њему село Купиново,
„А у селу Змај-Деспота Вука,

„Њега с' бојим на земљи јунака;
„Јер ја Вука одавно познајем:
„Кад смо били ђеца у лудости,
„У Јастрепцу високој планини,
„Те кад би се игре поиграли,
„Свагда би ме надиграо Вуче;
„Њега с' бојим на земљи јунака.“
То ти змаје у ријечи бјеше,
А изиђе даница звијезда,
Те се крену змаје од Јастрепца
И одлеће Јастрепцу планини,
А царица цару на чардаке,
Те казује, шта ј' од змаја чула.
А кад царе саслуша Милицу,
Он отиде ситну књигу писат',
Те је шаље Сријем-земљи равној
На кољено Змај-Деспоту Вуку:
„Чујеш мене, Змај-Деспоте Вуче!
„Дођи мене на Крушевцу граду,
„Те погуби змаја од Јастрепца,
„Да ми змаје царицу не љуби,
„А да ћу ти три товара блага,
„И да ћу ти Сремску бановину
„У државу за живота твога.“
Оде књига Сријем-земљи равној,
А кад дође Змај-Деспоту Вуку,
Те је Вуче књигу проучио,
Жао му је змаја погубити,
Па се Вуче врло замислио:
Ал' ће ићи, али ићи не ће;
Све мислио, на једно смислио,

Те с' опреми на танку чардаку,
А сиде се у подруме вранцу,
Виловита вранца посједнуо,
Ноћом оде ка Крушевцу граду,
Па не шћеде Лазаревој кули,
Веће паде у поље Крушево
У пшеницу славнога Лазара.
Туна Вуче вранца припињаше,
А пребијел шатор распињаше.
У том свану и ограну сунце,
Уранио славан цар Лазаре,
Те се шета по тананој кули,
Метну очи низ поље Крушево,
Те угледа шатор у пшеници
И под њиме Змај-Деспота Вука,
Па казује царици Милици:
„О Милице, о моја царице!
„Чудан јунак у пољу нашему
„У пшеници шатор разапео,
„И он сједи, пије рујно вино."
А кад чула царица Милица,
Метну очи пољу у пшеницу,
Те познаде Змај-Деспота Вука,
Па је тихо цару говорила:
„Оно јесте Змај-Деспоте Вуче:
„Онаки је змаје од Јастрепца."
Кад зачуо славан цар Лазаре,
Оправи му господску ужину
И спреми му вина рујевнога,
А зове га себе на вечеру;
Али Вуче на вечеру не ће,

Веће оста у пољу Крушеву,
И цару је 'вако поручио:
„Нека каже царици Милици,
„Нек на кули не затвори врата,
„И нек чека змаја на душеку,
„А нека му за ме не казује,
„А ја знадем, кад ћу ударити
„И како ћу змаја погубити."
Слуга каза цару честитоме,
А цар госпи царици Милици.
Тако било, за дуго не било:
Данак прође, тавна ноћца дође,
Те цар оде на танке чардаке,
А царица на бијелу кулу,
Па на кули не затвори врата,
Него чека змаја од Јастрепца.
Мало било време постајало,
Засија се Јастребац планина
И полеће змаје од Јастрепца,
Право паде на бијелу кулу,
Те царици сједе у душеке,
Ал' повика Змај-Деспоте Вуче:
„Ко се љуби на бијелој кули,
„Нек излази из бијеле куле
„Зар не види, ђе је погинуо?"
Кад то чуо змаје од Јастрепца,
А он рече царици Милици:
„Хеј Милице, да те Бог убије!
„Ти си мене издала Лазару."
То изрече, из куле утече,
Па не бјежи Јастрепцу планини,

Већ побјеже небу под облаке.
А ћера га Змај-Деспоте Вуче,
На високо њега сустигао,
Удари га тешком топузином,
Те му преби у рамену крила,
Змаје паде у зелену траву,
Па запишта, као змија љута:
„'Вако било свакоме јунаку,
„Који свашта љуби својој каже!“
А долеће Змај-Деспоте Вуче,
Те он змају одсијече главу,
Однесе је цару на чардаке,
Баци му је на свил'ну сеџаду.
А кад Лазо сагледао главу,
Од стра' њега увати грозница,
Па он спреми Змај-Деспоту Вуку,
Спреми њему три товара блага,
И спреми му сиһана вермана
А за ону Сремску бановину
У државу Змај-Деспоту Вуку
Докле тече сунца и мјесеца
И његова ђела и кољена;
Па је Лазо говорио Вуку:
„Ето сине, Змај-Деспоте Вуче,
„Ето тебе неколико блага;
„Ако тебе понестане блага,
„А ти дођи поочиму твоме,
„Биће блага колико ти драго.“
И по том су време живовали
И свој своме био на невољи,

Те с' спомиње јунак по јунаштву,
Као добар данак у години.

44.

Бановић Страхиња.

Нетко бјеше Страхинићу бане,
Бјеше бане у маленој Бањској,
У маленој Бањској крај Косова,
Да такога не има сокола.
Једно јутро бане подранио,
Зове слуге и к себе призивље:
„Слуге моје! хитро похитајте,
„Седлајте ми од мегдана ђога,
„Окитите, што љепше можете,
„Опашите, што тврђе можете;
„Јел ја, ђецо, мислим путовати:
„Хоћу Бањску оставити града.
„Мислим ђога коња уморити
„И у гости, ђецо, одлазити,
„У тазбину у била Крушевца,
„К милу тасту старцу Југ-Богдану,
„Ка шурева девет Југовића;
„Тазбина ме та жељкује моја."
Господара слуге послушаше,
Те сокола ђога оседлаше,
Опреми се Страхинићу бане,
Уд'ри на се дибу и кадифу,
Поноситу чоху сајалију,
Што од воде чоха црвенија,

А од сунца чоха руменија;
Окити се један Српски соко,
Па посједе ђога од мегдана,
Омах пође, у тазбину дође,
У тазбину у била Крушевца,
Ђе од скоро царство постануло,
А виђе га старац Југ Богдане,
И виђе га девет милих шура,
Соколова девет Југовића,
Мила зета једва дочекаше,
У наруче зета загрлише,
Вјерне слуге коња прифатише,
Зета воде на френђију кулу,
Код готове совре засједоше,
Те господску ријеч бесјеђају;
Навалише слуге и слушкиње,
Неко двори, неко вино служи.
Што бијаше ришћанске господе,
Посједаше, те пијаху вино:
Уврх совре стари Југ Богдане,
С десне стране уза рамо своје
Сједе зета Страхинића бана,
И ту сједе девет Југовића,
Низа совру остала господа;
Ко л' је млађи, двори господаре.
Но бијаше то девет шурњаја,
Но шурњаје дворе упоредо,
Дворе свекра силна Југ-Богдана,
И двораху своје господаре,
А највише зета поносита;
А слуга им једна вино служи,

Служи вино једном купом златном,
Златна купа девет бере литар';
Ја да видиш друге ђаконије,
Ђаконије, млоге госпоштине!
Како, брате, ђе је царевина.
Позадуго бане гостовао,
Позадуго бане зачамао,
Поноси се бане у тазбини.
Госпоштине што је у Крушевцу,
Досадише јутром и вечером
Молећи се силну Југ-Богдану:
„Господару, силан Југ-Богдане!
„Љубимо ти свиленога скута
„И десницу твоју билу руку,
„Ну потруди чудо и господство,
„И поведи мила зета твога,
„Ну доведи Страхинића бана
„У дворове и у куће наше,
„Да ми неку пошту учинимо."
Сваком Југе хатар навршује.
Доке тако изредили били,
Дуго било и вријеме прође,
И задуго бане зачамао;
Но да видиш јада изненада!
Једно јутро, кад огрија сунце,
Мезил стиже и бијела књига
Баш од Бањске од малена града,
Од његове остарјеле мајке,
Бану књига на кољено паде,
Кад разгледа и проучи књигу,
Ал' му књига доста грдно каже,

Књига каже, ђе га куне мајка:
„Ђе си, сине, Страхинићу бане?
„Зло ти било у Крушевцу вино!
„Зло ти вино, несретна тазбина!
„Виђи књигу, нечувених јада!
„Из убаха једна паде сила,
„Турски, сине, од Једрене царе,
„А цар паде у поље Косово,
„А цар паде, доведе везире,
„А везире, несретне већиле.
„Што је земље те облада царе,
„Сву је Турску силу подигао,
„У Косово поље искупио,
„Притискао све поље Косово,
„Уватио воде обадвије:
„Покрај Лаба и воде Ситнице
„Све Косово сила притиснула.
„Кажу, сине, и причају људи:
„Од мрамора до сува јавора,
„Од јавора, сине, до Сазлије,
„До Сазлије на ћемер ћуприје,
„Од ћуприје, сине, до Звечана,
„Од Звечана кажу до Чечана,
„Од Чечана врху до планине
„Турска сила притисла Косово.
„Под број, сине, на тефтере кажу
„Но у цара сто хиљада војске
„Некаквога царева спахије,
„Што имају по земљи тимаре
„И што једу љеба царевога
„И што јашу коње од мегдана,

„Што не носе по млого оружа,
„До по једну о псјасу сабљу;
„У Турчина, у Турскога цара,
„Кажу, сине, другу војску силну
„Огњевите јањичаре Турке,
„Што Једрене држе кућу билу,
„Јањичара кажу сто хиљада;
„Кажу, сине, и говоре људи
„У Турчина трећу војску силну
„Некакога Туку и Манџуку,
„А што хуче, а што грдно туче.
„У Турчина војске свакојаке,
„У Турчина једну кажу силу,
„Самовољна Турчин-Влах-Алију,
„Те не слуша цара честитога,
„За везире никад и не мисли,
„За цареву сву осталу војску
„А колико мраве по земљици;
„Таку силу у Турчина кажу;
„Он беза зла, сине, проћи не шће,
„Не шће с царем, сине, на Косово,
„Окренуо друмом лијевијем,
„Те на нашу Бањску ударио,
„Те ти Бањску, сине, ојадио
„И живијем огњем попалио,
„И најдоњи камен растурио,
„Вјерне твоје слуге разагнао,
„Стару мајку твоју ојадио,
„Са коњем јој кости изломио,
„Вјерну твоју љубу заробио,
„Одвео је у поље Косово,

„Љуби твоју љубу под чадором,
„А ја, сине, кукам на гаришту,
„А ти вино пијеш у Крушевцу!
„Зло ти вино напокоње било!“
Ја кад бане књигу проучио,
Мука му је и жао је било,
У образ је сјетно невесело,
Мрке брке ниско објесио,
Мрки брци пали на рамена,
У образ се љуто намрдио,
Готове му сузе ударити.
А виђе га старац Југ Богдане,
Виђе зета јутру на уранку,
Плану Јуже, како огањ живи,
Страхинићу зету проговара:
„О мој зете, Бог ми с тобом био!
„Што си, зете, јутрос подранио?
„А у образ сјетно невесело?
„Од шта си се, зете, раздертио?
„На кога си с', зете, ражљутио?
„Ал' се шуре тебе насмијаше,
„У јеглени ружно говорише?
„Ал' шурњаје тебе не дворише?
„Ал' махану тој тазбини нађе?
„Кажи, зете, шта је и ко је?“
Плану бане, па му проговара:
„Проћ' се тасте, стари Југ-Богдане!
„Ја сам с шурам' био у лијепо,
„А шурњаје господске госпође
„Дивно зборе, а дивно ме дворе,
„Тој тазбини мојој мане нема,

„Но да видиш, што сам невесео:
„Стиже књига од малене Бањске,
„Баш од моје остарјеле мајке.“
Каже јаде тасту на уранку,
Како су му двори похарани,
Како су му слуге разагнате,
Како ли је мајка прегажена,
Како ли је љуба заробљена:
„Но мој тасте, стари Југ-Богдане!
„И ако је моја данас љуба,
„Љуба моја, ал’ је шћера твоја:
„Срамота је и мене и тебе;
„Но мој тасте, старац Југ-Богдане!
„Мислиш ли ме мртва пожалити,
„Пожали ме док сам у животу.
„Молим ти се и љубим ти руку,
„Да даш мене ђеце деветоро,
„Ђецу твоју, а шуреве моје,
„Да ја, тасте, у Косово пођем,
„Да потражим душманина мога,
„А царева грдна хаинина,
„Који ми је робље заробио;
„А немој се, тасте, препанути,
„Ни за твоју ђецу убринути;
„Ја ћу ђеци, мојим шуревима,
„Хоћу њима рухо пром’јенити,
„А у Турско рухо облачити:
„Око главе бијеле кауке,
„А на плећи зелене доламе,
„А на ноге меневиш чакшире,
„О појасу сабље пламените;

„Призват' слуге и казаћу јунак,
„Нека слуге коње оседлају,
„Оседлају, тврдо опасују,
„Нек пригрћу мрким међединам':
„Учинићу ђецу јањичаре;
„Ја ћу ђецу шуре сјетовати,
„Каде са мном биду кроз Косово,
„А кроз војску цара на Косову,
„Пред њима ћу бити делибаша,
„Нек се стиде и нек се препану,
„Нек се свога боје старјешине;
„Когођ стане у царевој војсци,
„Когођ стане с нама говорити,
„Стане Турски, окрене Мановски,
„Ја с Турцима могу проговорит',
„Могу Турски, и могу Мановски,
„И Арапски језик разумијем,
„И на крпат ситно Арнаутски;
„Проводићу ђецу кроз Косово,
„Сву ћу војску Турску уводити,
„Док ја нађем душманина мога,
„А Турчина силна Влах-Алију,
„Који ми је робље поробио;
„Нек шуреви биду у невољи,
„Ел сам, тасте, могу погинути,
„Код шурева не ћу погинути
„Јали ране ласно допанути."
Кад то зачу стари Југ Богдане,
Плану Јуже, како огањ живи,
Страхињ-бану зету проговара:
„Страхињ-бане, ти мој зете мили!

„Вић̂ех јутрос, да памети немаш.
„Што ми ђеце иштеш деветоро,
„Да ми ђецу водиш у Косово,
„У Косово, да их кољу Турци,
„Немој, зете, више проговарат',
„Не дам ђеце водит' у Косово,
„Макар шћери нигда не видио.
„Мио зете, дели Страхињ-бане!
„Рашта си се тако раздертио?
„Знаш ли, зете? не зна ли те људи!
„Ал' ако је једну ноћ ноћила,
„Једну ноћцу шњиме под чадором,
„Не може ти више мила бити,
„Бог ј' убио, па је то проклето;
„Воли њему, него тебе, сине;
„Нека иде, враг је однесао!
„Бољом ћу те оженити љубом,
„С тобом хоћу ладно пити вино,
„Пријатељи бити до вијека;
„А не дам ти ђецу у Косово."
Плану бане, како огањ живи,
У иједу и тој муци љутој
Не шће викнут' ни призвати слугу,
За сеиза ни хабера нема,
Но сам оде к ђогу у ахаре,
Ја како га бане оседлао!
Како ли га тврдо опасао!
Па зауздa ђемом од челика,
Пред дворе га води у авлију
К бињекташу бијелу камену,
Па се ђогу фати на рамена

Погледује девет својих шура,
А шуреви у земљицу црну.
Бан погледну пашенога свога,
Некакога млада Немањића,
А Немањић гледа у земљицу.
Кад пијаху вино и ракију,
Сви се фале за добре јунаке,
Фале с' зету и Богом се куну:
„Волимо те, Страхинићу бане!
„Но сву земљу нашу царевину;“
Ал' да видиш јада на невољи!
Бану јутрос нема пријатеља:
Није ласно у Косово поћи.
Виђе бане, ђе му друга нема,
Сам отиде пољем Крушевачким.
Ја кад био низ широко пољё,
Обзире се ка Крушевцу б'јелу,
Не ће ли се шуре присјетити,
Не ће ли се њима ражалити;
А кад виђе јутрос на невољи
Ђе му нема главна пријатеља,
Паде на ум, па се досјетио
За његова хрта Карамана,
Кога воли него добра ђога,
Те привикну из бијела грла,
Остало је хрче у ахару;
Зачу гласа, хитро потрчало
Док у пољу пристиже ђогина,
Покрај ђога хрче поскакује,
А златан му литар позвекује,
Мило било, разговори с' бане

Оде бане на коњу ђогину,
Те пријеђе поља и планине,
Ја кад дође у поље Косово,
Кад сагледа по Косову силу,
Ал' се бане мало препануо,
Па помену Бога истинога,
У ордију Турску угазио.
Иде бане по пољу Косову,
Иде бане на четири стране,
Тражи бане силна Влах-Алију,
Ал' не може бане да га нађе;
Спушти с' бане ка води Ситници,
На једно је чудо нагазио:
На обали до воде Ситнице
Један зелен ту бијаше чадор,
Широк чадор поље притиснуо,
На чадору од злата јабука,
Она сија, како јарко сунце,
Пред чадором побијено копље,
А за копље врањац коњиц свезан;
На глави му маха Стамболија,[40])
Бије ногом десном и лијевом.
Кад то виђе Страхинићу бане,
Прохесапи и умом премисли,
Баш је чадор силна Влах-Алије,
Те ђогина коња пригоњаше,
Копље јунак скиде са рамена,
Те чадору врата отворио,
А да види, ко је под чадором;

---

[40]) т. ј. Стамболска (велика) *зобница.*

Не бијаше силан Влах-Алија,
Но бијаше један стари дервиш,
Бијела му прошла појас брада,
Шњиме нема нитко под чадором,
Бекрија је тај несрећан дервиш,
Пије Турчин вино кондијером,
Но сам лије, но сам чашу пије,
Крвав дервиш бјеше до очију;
Кад га виђе Страхинићу бане,
Те му селам турски називаше,
Пијан дервиш оком разгледаше,
Па му мучну ријеч проговара:
„Да си здраво! дели Страхин-бане
„Од малене Бањске крај Косова.“
Плану бане, препаде се љуто,
Те дервишу Турски одговара:
„Бре! дервишу, несретна ти мајка!
„Рашта пијеш? рашта се опијаш?
„Те у пићу грдно проговараш
„И Турчина зовеш кауриномъ.
„Шта помињеш некакога бана?
„Ово није Страхинићу бане,
„Но ја јесам цареви делија,
„Једеци се царски покидаше,
„У ордију Турску побјегоше,
„Све делије хитро потрчаше,
„Да једеке цару пофатамо;
„Ако кажем цару, ја везиру,
„Коју си ми ријеч бесједио,
„Хоћеш, стари, јада допанути.“
Грохотом се дервиш осмјенуо:

„Ти делијо, Страхинићу бане!
„Знаш ли, бане, не знали те јади!
„Да сам саде на Голеч-планини,
„Да те видим у царевој војсци,
„Познао бих тебе и ђогина,
„И твојега хрта Карамана,
„Кога волиш, него добра ђога.
„Знаш ли, бане од малене Бањске!
„Познајем ти чело како ти је,
„И под челом очи обадвије,
„И познајем оба мрка брка.
„Знаш ли бане? не знало те чудо!
„Кад западох ропства у вијеку,
„Пандури ме твоји ухитише
„У Сухари врху на планини,
„У руке ме твоје додадоше,
„Ти ме баци на дно од тамнице,
„Те робовах и тамницу трпљех
„И зачамах за девет година,
„Девет прође, а стиже десета,
„А тебе се, бане, ражалило,
„Те ти зовну Рада тамничара,
„Твој тамничар на тамничка врата,
„Изведе ме к тебе у авлију.
„Знаш ли, бане? знаш ли Страхинићу?
„Кад запита и мене упита:
„„Ропче моје, змијо од Турака!
„„Ђе пропаде у тамници мојој!
„„Мож' ли с', робе, јунак откупити?““
„Ти ме питаш, ја право казујем:
„Могао бих живот откупити!

„„Тек да ми се двора доватити,
„„Очевине и пак постојбине;
„„Имао сам нешто мало блага,
„„Млоге лаве и млоге тимаре,
„„Могао бих откуп саставити;
„„Ал' ми, бане, вјеровати не ћеш,
„„Да ме пустиш двору бијеломе:
„„Тврда ћу ти јамца оставити,
„„Тврда јамца, Бога истинога,
„„Другог јамца Божу вјеру тврду,
„„Како ћу ти откуп донијети.““
„И ти, бане, повјерова мене,
„И пушти ме двору бијеломе,
„Очевини и тој постојбини;
„А кад дођох грдној постојбини,
„Тамо су ме јади забушили:
„У дворове, постојбину моју,
„У дворове куга ударила,
„Поморила и мушко и женско,
„На оџаку нико не остао,
„Но ти моји двори пропанули,
„Пропанули, па су опанули,
„Из дувара зовке проникнуле;
„Што су били лави и тимари,
„Појагмили Турци на миразе;
„Кад ја виђех дворе затворене:
„Неста блага, неста пријатеља;
„Нешто мислих, па на једно смислих:
„Мезилских се ја дофатих коња,
„Те отидох граду Једренету,
„Одох к цару и одох к везиру,

„Виђе везир, па доказа цару,
„Ја какав сам јунак за мегдана;
„Ођеде ме цареви везире,
„Ођеде ме и чадор ми даде;
„Цар ми даде од мегдана вранца,
„И даде ми свијетло оружје;
„Потписа ме цареви везире,
„Да сам војник цару до вијека.
„А ти, бане, данас к мене дође,
„Да ти узмеш твоје дуговање,
„А ја, бане, ни динара немам.
„Страхинићу, јада допануо!
„Ђе ти дође, да погинеш лудо
„У Косову у војсци царевој!“
Виђе бане, познаде дервиша,
Од ђогата коња одсједаше,
Пак загрли стариша дервиша:
„Богом брате! старишу дервишу!
„На поклон ти моје дуговање!
„Ја не тражим, брате, ни динара,
„Ни ја тражим твоје дуговање,
„Но ја тражим силна Влах-Алију,
„Који ми је дворе растурио,
„Који ми је љубу заробио;
„Кажи мене, старишу дервишу,
„Кажи мене мога душманина?
„Братимим те и јоште један пут,
„Немој мене војсци проказати,
„Да ме војска Турска не опколи.“
Но се дервиш Богом проклињаше:
„Ти соколе, Страхинићу бане!

„Тврђа ми је вјера од камена,
„Да ћеш саде сабљу повадити,
„Да ћеш пола војске погубити,
„Невјере ти учинити не ћу,
„Ни твојега љеба погазити:
„И ако сам био у тамници,
„Доста си ме вином напојио,
„Бијелијем љебом наранио,
„А често се сунца огријао,
„Пуштио си мене вересијом;
„Не издадох ни додадох тебе,
„Не свјеровах, ели немах откуд;
„Од мене се немој побојати.
„А што питаш и разбираш, бане,
„За Турчина силна Влах-Алију,
„Он је бијел чадор разапео
„На Голечу високој планини;
„Тек ти хоћу, бане, проговорит':
„Јаши ђога, бјежи из Косова,
„Ел ћеш, бане, погинути лудо:
„У себе се поуздати немој,
„Ни у руку, ни у бритку сабљу,
„Ни у твоје копље отровано,
„Турчину ћеш на планину доћи,
„Хоћеш доћи, ал' ћеш грдно проћи:
„Код оружа и код коња твога
„Жива ће те у руке фатити,
„Хоће твоје саломити руке,
„Живу ће ти очи извадити."
Насмија се Страхинићу бане:
„Богом брате, старишу дервишу!

„Не жали ме, брате, од једнога,
„Тек ме војсци Турској не прокажи.“
А Турчин му ријеч проговара:
„Чујеш ли ме, дели Страхин-бане!
„Тврђа ми је вјера од камена,
„Да ћеш саде ђога наљутити,
„Да ћеш саде сабљу повадити,
„Да ћеш сатрт’ пола цару војске,
„Невјере ти учинити не ћу,
„Ни Турцима проказати тебе.“
Збори бане, па подрани отлен,
Обраћа се са коња ђогина:
„О мој брате, старишу дервишу!
„Појиш коња јутром и вечером,
„Појиш коња на води Ситници,
„Ђу увјеџбај, и право ми кажи,
„Ђе су броди на тој води ладној,
„Да ја мога коња не углибим?“
А дервиш му право проговара:
„Страхни-бане, ти соколе Српски!
„Твоме ђогу и твоме јунаштву
„Свуд су броди, ђегођ дођеш води.“
Бан удари, воду пребродио,
И прими се на коњу ђогину,
Прими с’ бане уз Голеч планину,
Он је оздо, а сунашце озго,
Те огрија све поље Косово,
И обасја сву цареву војску.
Ал’ да видиш силна Влах-Алије!
Сву ноћ љуби Страхинову љубу
На планину Турчин под чадором;

У Турчина грдан хадет бјеше:
Каил сваки заспат' на уранку,
На уранку, кад огр'јева сунце;
Очи склопи, те борави санак;
Колико је њему мила била
Та робиња љуба Страхинова,
Пануо јој главом на криоце,
Она држи силна Влах-Алију,
Па чадору отворила врата,
Она гледа у поље Косово,
Те ти Турску силу разгледује,
Прегледује каки су чадори.
Прегледује коње и јунаке;
За јад јој се очи откинуше,
Те погледну низ Голеч планину,
Виђе оком коња и јунака.
Како виђе и оком разгледа,
Турчина је дланом ошинула,
Ошину га по десном образу,
Ошину га, па му проговара:
„Господаре, силан Влах-Алија!
„Ну се дигни, главу не дигао!
„Ну опасуј мукадем-појаса,
„И припасуј свијетло оружје,
„Ето к нама Страхинића бана,
„Сад ће твоју главу укинути,
„Сад ће мене очи извадити."
Плану Турчин, како огањ живи,
Плану Турчин и оком погледну,
Па се Турчин гротом насмијао:
„Душо моја, Страхинова љубо!

„Чудно ли те влашче препануло!
„Од њега си џаса задобила,
„Кад т' оведем граду Једренету,
„Бан ће ти се и онђе призират';
„Оно није Страхинићу бане,
„Већ је оно царев делибаша,
„К мене га је царе оправио,
„Јал' је царе, јал' Мемед везире,
„Да ме царе зове на предају,
„Да ја војску цару не растурам:
„Препали се цареви везири,
„Да им почем сабљу не ударим;
„Но да можеш оком погледати,
„Ти се, душо, немој препанути,
„Кад потегнем моју бритку сабљу,
„Те ошинем цар'ва делибашу,
„Нека другог већ не шиље к мене."
Страхинова проговара љуба:
„Господаре, силан Влах-Алија!
„Та л' не видиш? испале ти очи!
„Оно није цареви делија,
„Мој господар Страхинићу бане,
„Ја познајем чело како му је
„И под челом очи обадвије,
„И његова оба мрка брка,
„И под њиме пуљата ђогата,
„И жутога хрта Карамана;
„Не шали се главом, господару!"
Ја кад зачу Туре Влах-Алија,
Како ли се Туре придрнуло,
Те поскочи на лагане ноге,

Опасује мукадем-појаса,
А пињале остре за појаса,
И ту бритку сабљу припасује,
А све врана коња погледује.
У то доба бане пристасао,
Мудар бане, пак је иштетио:
На јутру му не зва добро јутро,
Нити Турски селам називаше,
Но му грдну ријеч проговара:
„А ту ли си? један копилане!
„Копилане, царев хаинине!
„Чије ли си дворе похарао?
„Чије ли си робље поробио?
„Чију л' љубиш под чадором љубу?
„Излази ми на мегдан јуначки!“
Скочи Турчин ка' да се придрну,
Једном крочи, до коња докрочи,
Другом крочи, коња појахао,
Притегну му обадва дизђена.
Ал' не чека Страхинићу бане,
Но на њега ђога нагоњаше,
Па на њега бојно копље пушти;
Удари се јунак на јунака,
Пружи руке силан Влах-Алија,
У руку му копље уфатио,
Па ти бану ријеч проговара:
„Копилане, Страхинићу бане!
„А шта ли си, влашче, премислило?
„Није с' ово бабе Шумадијнске,
„Да разгониш и да набрекујеш,
„Но је ово силан Влах-Алија,

„Што с' не боји цара ни везира,
„Што ј' у цара војске државине,
„Чини ми се сва царева војска,
„Као мрави по зеленој трави;
„А ти, море! мегдан да дијелиш!“
То му рече, бојно копље пушти,
Од прве га обранити шћаше,
Бог поможе Страхинићу бану,
Има ђога коња од мегдана,
Како копље на планини звизну,
Соко ђого паде на кољена,
Изнад њега копље прелетило,
Ударило о камен студени,
На троје се копље саломило:
До јабуке и до десне руке.
Док сатрше она копља бојна,
Потегоше перне буздохане:
Кад удара силан Влах-Алија,
Кад удара Страхинића бана,
Из седла га коњу изгоњаше,
А на уши ђогу нагоњаше,
Бог поможе Страхинићу бану,
Има ђога коња од мегдана,
Што га данас у Србина нема,
У Србина, нити у Турчина,
Узмахује и главом и снагом,
Те у седло баца господара;
Кад удара Страхинићу бане
Мучну алу силна Влах-Алију,
Из седла га маћи не могаше,
Тону вранцу коњу до кољена

У земљицу ноге све четири.
Буздохане перне поломише,
Поломише, и пера просуше,
Па су бритке сабље повадили,
Да јуначки мегдан подијеле.
Но да видиш Страхинића бана!
Кажу има сабљу о појасу:
Ковала су сабљу два ковача,
Два ковача и три помагача,
Од нећеље опет до нећеље,
Од челика сабљу претопили,
У острицу сабљу угодили;
Турчин ману, а дочека бане,
На сабљу му сабљу дочекао,
По поли му сабљу пресјекао;
Виђе бане, па се разрадова,
Љуто сави и отуд и отуд,
Еда би му главу осјекао,
Јал' Турчину руке обранио;
Удари се јунак на јунака,
Не да Турчин главу укинути,
Не да своје руке иштетити,
Но се брани с оном половином:
Половину на врат натураше,
И својега врата заклоњаше,
И банову сабљу оштрпкује,
Све откида по комат и комат.
Обадвије сабље исјекоше,
До балчака сабља догонише,
Побацише њине одломчине,
Од хитријех коња одскочише,

За била се грла доватише,
Те се двије але понијеше
На Голечу на равној планини;
Носише се љетни дан до подне,
Док Турчина пјене попануше,
Бијеле су како горски снијег,
Страхин-бана б'јеле, па крваве,
Искрвави низ прси хаљине,
Искрвави чизме обадвије.
А кад бану мука досадила,
Тада бане ријеч проговара:
„Љубо моја, тебе Бог убио!
„Које јаде гледаш на планини?
„Но ти подби један комат сабље,
„Удри, љубо, мене, ја Турчина:
„Мисли, љубо, кога тебе драго."
Али Турчин љуто проговара:
„Душо моја, Страхинова љубо!
„Немој мене, но удри Страхина,
„Нигда њему мила бити не ћеш,
„Пријекорна бити до вијека:
„Кориће те јутром и вечером,
„Ђе си била са мном под чадором;
„Мене бити мила до вијека,
„Одвешћу те Једренету граду,
„Наредићу тридест слушкињица,
„Нек ти држе скуте и рукаве,
„Ранићу те медом и шећером,
„Окитити тебе дукатима
„Саврх главе до зелене траве;
„Удри саде Страхинића бана!"

Женску страну ласно преварити:
Лако скочи, ка' да се помами,
Она нађе један комат сабље,
Зави комат у везени јаглук,
Да јој билу руку не обрани,
Па облеће и отуд и отуд,
Чува главу Турчин-Влах-Алије,
А ошину господара свога,
Господара Страхинића бана,
Поврх главе по чекрк-челенци
И по њег'ву бијелу кауку,
Прес'јече му златали челенку,
И прес'јече бијела каука,
Мало рани главу на јунаку,
Поли крвца низ јуначко лице,
Шћаше залит' очи обадвије.
Препаде се Страхинићу бане,
Ђе погибе лудо и безумно,
А нешто се бане домислио,
Викну бане из бијела грла
Некакога хрта Карамана,
Што је хрче на лов научио,
Викну бане и опет привикну,
Скочи хрче и одмах дотрча,
Те банову љубу доватило;
Ал' је женска страна страшивица,
Страшивица свака од пашчади,
Баци комат у зелену траву,
Љуто врисну, далеко се чује,
Жута хрта за уши подбила,
Те се шњиме коље низ планину,

А Турчину очи испадоше,
Колико му нешто жао бјеше,
Те он гледа, што се чини шњоме;
Али бану друга снага дође,
Друга снага и срце јуначко,
Те оману тамо и овамо,
Док Турчина с ногу укинуо.
Колико се бане уострио,
Он не тражи ништа од оружа,
Но му грлом бане запињаше,
А под грло зубом доваташе,
Закла њега како вуче јагње;
Скочи бане, па из грла викну,
Те набрекну оног хрта жута,
Доке своју курталиса љубу.
Запе љуба бјежат' низ планину,
Она шћаше бјежат' у Турака,
Не даде јој Страхинићу бане,
За десну је руку ухитио,
Приведе је к пуљату ђогату,
Па се ђогу фати на рамена,
Тури љубу за се на ђогина,
Па побјеже бане упријеко,
Упријеко, али попријеко,
Отклони се од те силе Турске,
Те долази у равна Крушевца,
У Крушевац, у тазбину своју.
Виђе њега старац Југ Богдане,
А срете га девет милих шура,
Руке шире, у лица се љубе,
За лако се упиташе здравље.

А кад виђе стари Југ Богдане
Обрањена зета и челенку,
Просу сузе низ господско лице:
„Весела ти наша царевина!
„Међер има у цара Турака,
„Међер има силнијех јунака,
„Који зета обранише мога,
„Кога данас у далеко нема.“
Шуреви се њему препадоше.
Проговара Страхинићу бане:
„Немој ми се, тасте, раскарити,
„Ни ви, моје шуре, препанути;
„У цара се не нађе јунака,
„Да дохака мене и обрани;
„Да ви кажем, ко ме обранио,
„Од кога сам ране допануо:
„Кад дијелих мегдан са Турчином,
„О мој тасте, стари Југ-Богдане!
„Онда мене љуба обранила,
„Љуба моја, мила шћера твоја,
„Не шће мене, поможе Турчину.“
Плану Јуже, како огањ живи,
Викну Јуже ђеце деветоро:
„Повадите ноже деветоре,
„На комате кују искидајте.“
Силна ђеца баба послушаше,
Те на своју сестру кидисаше,
Ал’ је не да Страхинићу бане,
Шуревима ријеч говораше:
„Шуре моје, девет Југовића!
„Што се, браћо, данас обрукасте?

„На кога сте ноже потргнули?
„Кад сте, браћо, ви таки јунаци,
„Камо ножи, камо ваше сабље,
„Те не бисте са мном на Косову,
„Да чините с Турцима јунаштво,
„Десите се мене у невољи?
„Не дам вашу сестру похарчити,
„Без вас бих је могао стопити,
„Ал' ћу стопит' сву тазбину моју,
„Немам с киме ладно пити вино;
„Но сам љуби мојој поклонио."
Помало је такијех јунака,
Ка' што бјеше Страхинићу бане.

45.

Цар Лазар и царица Милица.

(О боју Косовском).

Цар Лазаре сједе за вечеру,
Покрај њега царица Милица;
Вели њему царица Милица:
„Цар-Лазаре, Српска круно златна!
„Ти полазиш сјутра у Косово,
„С' собом водиш слуге и војводе,
„А код двора никог' не остављаш,
„Царе Лазо! од мушкијех глава[41])

---

[41]) Ја се не могу начудити, како је Г. *М. Светић* (у Љетопису за 1830 годину Ч. друга страна 59) овдје могао разумјети, да је Лазар *цар* (или кнез) *од мушкијех глава!* Ово значи: од мушкијех глава

„Да ти може књигу однијети
„У Косово и натраг вратити;
„Одводиш ми девет миле браће,
„Девет браће, девет Југовића:
„Остави ми брата бар једнога,
„Једног брата сестри од заклетве.“
Њој говори Српски кнез Лазаре:
„Госпо моја, царице Милице!
„Кога би ти брата највољела
„Да т' оставим у бијелу двору?“ —
„Остави ми Бошка Југовића.“
Тада рече Српски кнез Лазаре:
„Госпо моја, царице Милице!
„Када сјутра бијел дан осване,
„Дан осване и огране сунце,
„И врата се отворе на граду,
„Ти ишетај граду на капију,
„Туд' ће поћи војска на алаје:
„Све коњици под бојним копљима,
„Пред њима је Бошко Југовићу,
„И он носи крсташа барјака;
„Кажи њему од мене благосов,
„Нек да барјак, коме њему драго,
„Па нек с тобом код двора остане.“
Кад у јутру јутро освануло
И градска се отвориша врата,
Тад' ишета царица Милица,
Она стаде граду код капије,

никога не остављаш код двора (а за *женскиње* није, да књиге носи у Косово).

Ал' ето ти војске на алаје:
Све коњици под бојним копљима,
Пред њима је Бошко Југовићу
На алату вас у чистом злату,
Крсташ га је барјак поклопио,
Побратиме! до коња алата;
На барјаку од злата јабука,
Из јабуке од злата крстови,
Од крстова златне ките висе,
Те куцкају Бошка по плећима;
Примаче се царица Милица,
Па увати за узду алата,
Руке склопи брату око врата,
Пак му поче тихо говорити:
„О мој брате, Бошко Југовићу!
„Цар је тебе мене поклонио,
„Да не идеш на бој на Косово,
„И тебе је благосов казао,
„Да даш барјак, коме тебе драго,
„Да останеш са мном у Крушевцу,
„Да имадем брата од заклетве.“
Ал' говори Бошко Југовићу:
„Иди, сестро, на бијелу кулу;
„А ја ти се не бих повратио,
„Ни из руке крсташ барјак дао,
„Да ми царе поклони Крушевац;
„Да ми рече дружина остала:
„Гле страшивца, Бошка Југовића!
„Он не смједе поћи у Косово
„За крст часни крвцу прољевати
„И за своју вјеру умријети.“

Пак проћера коња на капију.
Ал' ето ти старог Југ-Богдана
И за њиме седам Југовића,
Све је седам устављала редом,
Ал' нијєдан ни гледати не ће.
Мало време за тим постајало,
Ал' ето ти Југовић-Воина,
И он води цареве једеке
Покривене са сувијем златом,
Она под њим ували кулаша,
И склопи му руке око врата,
Па и њему стаде говорити:
„О мој брате, Југовић-Воине!
„Цар је тебе мене поклонио,
„И тебе је благосов казао,
„Да даш једек' коме тебе драго,
„Да останеш са мном у Крушевцу,
„Да имадем брата од заклетве.“
Вели њојзи Југовић Воине:
„Иди, сестро, на бијелу кулу;
„Не бих ти се јунак повратио,
„Ни цареве једеке пустио,
„Да бих знао, да бих погинуо;
„Идем, сејо, у Косово равно
„За крст часни крвцу прољевати
„И за вјеру с браћом умријети.“
Пак проћера коња на капију.
Кад то виђе царица Милица,
Она паде на камен студени,
Она паде, пак се обезнани;
Ал' ето ти славнога Лазара,

Када виђе госпођу Милицу,
Уд'рише му сузе низ образе;
Он с' обзире с десна на лијево,
Те дозивље слугу Голубана:
„Голубане, моја вјерна слуго!
„Ти одјаши од коња лабуда,
„Узми госпу на бијеле руке,
„Пак је носи на танану кулу;
„Од мене ти Богом просто било!
„Немој ићи на бој на Косово,
„Већ остани у бијелу двору.“
Кад то зачу слуга Голубане,
Проли сузе низ бијело лице,
Па одсједе од коња лабуда,
Узе госпу на бијеле руке,
Однесе је на танану кулу;
Ал' свом срцу одољет' не може,
Да не иде на бој на Косово,
Већ се врати до коња лабуда,
Посједе га, оде у Косово.
Кад је сјутра јутро освануло,
Долећеше два врана гаврана
Од Косова поља широкога,
И падоше на бијелу кулу,
Баш на кулу славнога Лазара,
Један гракће, други проговара:
„Да л' је кула славног кнез-Лазара?
„Ил' у кули нигђе никог нема?“
То из куле нитко не чујаше,
Већ то чула царица Милица,
Па излази пред бијелу кулу,

Она пита два врана гаврана:
„Ој Бога вам, два врана гаврана!
„Одкуда сте јутрос полећели?
„Нијесте ли од поља Косова?
„Viђесте ли двије силне војске?
„Јесу ли се војске удариле?
„Чија ли је војска задобила?“
Ал’ говоре два врана гаврана:
„Ој Бога нам, царице Милице!
„Ми смо јутрос од Косова равна,
„Виђели смо двије силне војске;
„Војске су се јуче удариле,
„Обадва су цара погинула;
„Од Турака нешто и остало,
„А од Срба и што је остало,
„Све рањено и искрвављено.“
Истом они тако бесјеђаху,
Ал’ ето ти слуге Милутина,
Носи десну у лијевој руку,
На њему је рана седамнаест,
Вас му коњиц у крв огрезнуо;
Вели њему госпођа Милица:
„Што је, болан! слуго Милутине?
„Зар издаде цара на Косову?“
Ал’ говори слуга Милутине:
„Скин’ ме, госпо, са коња витеза,
„Умиј мене студеном водицом,
„И залиј ме црвенијем вином;
„Тешке су ме ране освојиле.“
Скиде њега госпођа Милица,
И уми га студеном водицом,

И зали га црвенијем вином.
Кад се слуга мало повратио,
Пита њега госпођа Милица:
„Што би, слуго, у пољу Косову?
„Ђе погибе славни кнеже Лазо?
„Ђе погибе стари Југ Богдане?
„Ђе погибе девет Југовића?
„Ђе погибе Милош војевода?
„Ђе погибе Вуче Бранковићу?
„Ђе погибе Бановић Страхиња?“
Тада слуга поче казивати:
„Сви осташе, госпо, у Косову.
„Ђе погибе славни кнез Лазаре,
„Ту су млога копља изломљена,
„Изломљена и Турска и Српска,
„Али више Српска, него Турска,
„Бранећ', госпо, свога господара,
„Господара, славног кнез-Лазара.
„А Југ ти је, госпо, погинуо
„У почетку, у боју првоме.
„Погибе ти осам Југовића,
„Ђе брат брата издати не шћеде,
„Доклегође један тецијаше;
„Још остаде Бошко Југовићу,
„Крсташ му се по Косову вија;
„Још разгони Турке на буљуке,
„Као соко тице голубове.
„Ђе огрезну крвца до кољена,
„Ту погибе Бановић Страхиња.
„Милош ти је, госпо, погинуо
„Код Ситнице код воде студене,

„Ђено млоги Турци изгинули;
„Милош згуби Турског цар-Мурата
„И Турака дванаест хиљада;
„Бог да прости, ко га је родио!
„Он остави спомен роду Српском,
„Да се прича и приповиједа
„Док је људи и док је Косова.
„А што питаш за проклетог Вука,
„Проклет био и ко га родио!
„Проклето му племе и кољено!
„Он издаде цара на Косову
„И одведе дванаест хиљада,
„Госпо моја! љутог оклопника.“

46.

Пропаст царства Српскога.

Полетио соко тица сива
Од Светиње од Јерусалима,
И он носи тицу ластавицу.
То не био соко тица сива,
Веће био светитељ Илија;
Он не носи тице ластавице,
Веће књигу од Богородице,
Однесе је цару на Косово,
Спушта књигу цару на колено,
Сама књига цару беседила:
„Царе Лазо, честито колено!
„Коме ћеш се приволети царству?
„Или волиш царству небескоме,
„Или волиш царству земаљскоме?

„Ако волиш царству земаљскоме,
„Седлај коње, притежи колане,
„Витезови сабље припасујте,
„Па у Турке јуриш учините,
„Сва ће Турска изгинути војска;
„Ако л' волиш царству небескоме,
„А ти сакрој на Косову цркву,
„Не води јој темељ од мермера,
„Већ од чисте свиле и скерлета,
„Па причести и нареди војску;
„Сва ће твоја изгинути војска,
„Ти ћеш, кнеже, шњоме погинути."
А кад царе саслушао речи,
Мисли царе мисли свакојаке:
„Мили Боже, што ћу и како ћу?
„Коме ћу се приволети царству?
„Да или ћу царству небескоме?
„Да или ћу царству земаљскоме?
„Ако ћу се приволети царству,
„Приволети царству земаљскоме,
„Земаљско је за мален(о) царство,
„А небеско у век и до века."
Цар воледе царству небескоме,
А него ли царству земаљскоме,
Па сакроји на Косову цркву,
Не води јој темељ од мермера,
Већ од чисте свиле и скерлета,
Па дозива Српског патријара
И дванаест велики владика,
Те причести и нареди војску.
Истом кнеже наредио војску,

На Косово ударише Турци.
Маче војску Богдан Јуже стари
С девет сина девет Југовића,
Како девет сиви соколова,
У сваког је девет иљад' војске,
А у Југа дванаест иљада,
Па се бише и секоше с Турци:
Седам паша бише и убише,
Кад осмога бити започеше,
Ал' погибе Богдан Јуже стари,
И изгибе девет Југовића,
Како девет сиви соколова,
И њиова сва изгибе војска.
Макош' војску три Мрњавчевића:
Бан Угљеша и војвода Гојко
И са њима Вукашине краље,
У свакога триест иљад' војске,
Па се бише и секоше с Турци:
Осам паша бише и убише,
Деветога бити започеше,
Погибоше два Мрњавчевића,
Бан Угљеша и војвода Гојко,
Вукашин је грдни рана доп'о,
Њега Турци с коњма прегазише;
И њиова сва изгибе војска.
Маче војску Ерцеже Степане,
У Ерцега млога силна војска,
Млога војска, шездесет иљада,
Те се бише и секоше с Турци:
Девет паша бише и убише,
Десетога бити започеше,

Ал' погибе Ерцеже Степане,
И његова сва изгибе војска.
Маче војску Српски кнез Лазаре,
У Лазе је силни Србаљ био,
Седамдесет и седам иљада,
Па разгоне по Косову Турке,
Не даду се ни гледати Турком,
Да камо ли бојак бити с Турци;
Тад' би Лаза надвладао Турке,
Бог убио Вука Бранковића!
Он издаде таста на Косову;
Тада Лазу надвладаше Турци,
И погибе Српски кнез Лазаре,
И његова сва изгибе војска,
Седамдесет и седам иљада;
Све је свето и честито било
И миломе Богу приступачно.

47.

Мусић Стефан.

Вино пије Мусићу Стеване
У Мајдану чисто сребрноме[42]),
У свом красном двору господскоме;
Вино служи Ваистина слуга.
Кад се ладна поднапише вина,
Ал' беседи Мусићу Стеване:
„Ваистино, моје чедо драго!

---

[42] Приповиједа се, да је Мусић Стефан био из Мајдана у нахији Пожаревачкој.

„Ја ћу лећи санак боравити,
„Ти вечерај, па се напиј вина,
„Па пошетај пред господског двора,
„Па погледај чистом ведром небу;
„Јели јасан месец на заоду,
„Јел' даница на истоку звезда;
„Јели нама путовати време
„На Косово лепо поље равно
„На рочиште честитоме кнезу;
„Јер знадеш ли, моје чедо драго,
„Кадоно смо на заклетви били
„Како нас је заклињао кнеже,
„Заклињао, проклињао љуто:
„„Ко је Србин и Српскога рода,
„„И од Српске крви и колена,
„„А не дош'о на бој на Косово,
„„Не имао од срца порода!
„„Ни мушкога ни девојачкога;
„„Од руке му ншшта не родило!
„„Рујно вино ни шеница бела;
„„Рђом кап'о, док му је колена!“ “
Леже Стева у меке душеке,
Повечера Ваистина слуга,
Повечера и напи се вина,
Па ишета пред господског двора
И погледа чистом ведром небу,
Јесте јасан месец на заоду,
Јест даница на истоку звезда;
Јесте њима путовати време
На Косово лепо поље равно
На рочиште честитоме кнезу;

Па се шеће коњма у ахаре,
Па изведе два коња витеза,
Оседла и и оправи лепо,
Једног себи, другог господару;
Па се шеће у господске дворе,
И изнесе крстат свилен барјак,
На коме је дванаест крстова,
Сви дванаест од чистога злата,
И икона светога Јована,
Крсно име Мусића Стевана,
Прислони га уз господског двора,
Па се шеће горе на чардаке,
Да пробуди господара свога.
Кад је био чардаку на врати,
Коб га коби Стеванова љуба,
Загрли га, па га и пољуби:
„Богом брате, Ваистино слуго!
„Вишњим Богом и светим Јованом:
„До сад си ми верна слуга био,
„Од јако си Богом побратиме,
„Немој будит' господара мога;
„Јер сам јадна зао санак вид'ла,
„Гди полети јато голубова,
„И пред њима два сокола сива,
„Испред нашег двора господскога,
„Одлетише на Косово равно
„И падоше међ' Муратов табор,
„Гди падоше, већ се не дигоше;
„То је, браћо, ваше зламеније,
„Бојати се, да не изгинете."
Ал' беседи Ваистина слуга:

„Драга секо, Стеванова љубо!
„Не ћу, секо, невере чинити
„Господару и моме и твоме;
„Јер ти ниси на заклетви била,
„Како нас је заклињао кнеже,
„Заклињао, проклињао љуто:
„„Ко је Србин и Српскога рода,
„„И од Српске крви и колена,
„„А не дош'о на бој на Косово,
„„Од руке му ништа не родило!
„„Рујно вино, ни шеница бела;
„„Не имао пољског берићета!
„„Ни у дому од срца порода!
„„Рђом кап'о док му је колена!""
„Па ја не смем невере чинити
„Господару и моме и твоме."
Већ ушета у чардаке горње,
Па пробуди господара свога:
„Устаните, драги господару!
„Јесте нама путовати време."
Уста Стева на ноге јуначке,
И умива своје лице бело,
И облачи господско одело,
Па припаса сабљу оковану,
Па узима кондир вина рујна,
Те напија красну славу Божју
Сретна пута и крста часнога
У свом двору за столом својијем,
Војводи је то и пре и после;[43])

[43]) т. ј. И *прво* и *пошљедње* (нигда више у своме двору не ће у славу напијати).

Па ишета пред господске дворе,
Уседоше два коња витеза,
Развише крстате барјаке,
Ударише бубњи и свирале,
Дигоше се Богом путовати.
Бела и је зора забелила
На Косову красном пољу равном,
Сусрете и Косовка девојка,
У руку јој два кондира златна,
Оба златна, ал' обадва празна,
Под пазуом клобук свиле беле,
За клобуком бела кита перја,
У дну перје сребром заливено,
А по среди златом преплетено,
И по връу бисером кићено;
Ал' беседи Мусићу Стеване:
„Божја помоћ, моја секо драга!
„Гди си, душо, на ограшју била?
„Откуда ти клобук свиле беле?
„Дај ми, секо, клобук свиле беле,
„Да га познам, кога је војводе;
„А тако ми срећна пута мога
„Невере ти учинити не ћу!"
Ал' беседи Косовка девојка:
„Зраво да си, кнежева војводо!
„Нисам нигди на ограшју била,
„Рано ме је пробудила мајка,
„Ми ранимо те воду грабимо;
„Кад ја дођо на воду Ситницу,
„Ал' Ситница мутна и поводна,
„Носи, брате, коње и јунаке,

„Турске капе и бијеле чалме,
„Красне Српске бијеле клобуке
„Овај клобук близу краја беше,
„Ја загази у воду Ситницу,
„И увати клобук свиле беле,
„Брата имам од мене млађега,
„Носим клобук брату рођеноме,
„Ја сам млада мило ми је перје.“
Клобук даде кнежевој војводи,
Чим га виде Мусићу Стеване,
Чим га виде, тим га и познаде,
Просу сузе низ господско лице,
Удари се по колену руком,
Чисти скерлет на колену пуче,
Златна копча на десном рукаву:
„Тешко мени и до Бога мога!
„На мени је останула клетва
„Од мојега честитога кнеза.“
Клобук даде Косовки девојки,
Па се маши у џепове руком,
Те јој даде три дуката жута:
„Нај ти, секо, Косовка девојко!
„А ја идем на бој на Косово
„У пресвето име Исусово[44]),
„Ако Бог да, те се натраг вратим,
„Лепшим ћу те даривати даром:
„Ако л', секо, ја погибо амо,
„Помени ме по пешкешу моме.“
Ударише коње мамузама,

[44]) Ја мислим, да је овај стих додат у наше вријеме.

Па Ситницу воду пребродише,
Ударише у цареви табор.
Како дође Мусићу Стеване,
Три је паше био и убио,
Кад започе бити четвртога,
Ту погибе Мусићу Стеване
И са њиме Ваистина слуга
И војске му дванаест иљада;
И ту нам је и кнез погинуо.
Ту су Србљи изгубили царство
Честитога цара земаљскога.

48.

Смрт мајке Југовића.

(из Хрватске).

Мили Боже, чуда великога!
Кад се слеже на Косово војска,
У тој војсци девет Југовића
И десети стар Јуже Богдане;
Бога моли Југовића мајка,
Да јој Бог да очи соколове
И бијела крила лабудова,
Да одлети над Косово равно,
И да види девет Југовића
И десетог стар-Југа Богдана.
Што молила Бога домолила:
Бог јој дао очи соколове
И бијела крила лабудова,
Она лети над Косово равно,
Мртви нађе девет Југовића

И десетог стар-Југа Богдана,
И више њи девет бојни копља,
На копљима девет соколова.
Око копља девет добри коња,
А поред њи девет љути лава.
Тад' завришта девет добри коња,
И залаја девет љути лава,
А закликта девет соколова;
И ту мајка тврда срдца била,
Да од срдца сузе не пустила,
Већ узима девет добри коња,
И узима девет љути лава,
И узима девет соколова,
Пак се врати двору бијеломе.
Далеко је снае угледале,
Мало ближе пред њу ишетале,
Закукало девет удовица,
Заплакало девет сиротица,
Завриштало девет добри коња,
Залајало девет љути лава,
Закликтало девет соколова;
И ту мајка тврда срдца била,
Да од срдца сузе не пустила.
Кад је било ноћи у по ноћи,
Ал' завришта Дамјанов зеленко;
Пита мајка Дамјанове љубе:
„Снао моја, љубе Дамјанова!
„Што нам вришти Дамјанов зеленко?
„Ал' је гладан шенице бјелице,
„Али жедан воде са Звечана?“
„Проговора љуба Дамјанова:

„Свекрвице, мајко Дамјанова!
„Нит' је гладан шенице бјелице,
„Нити жедан воде са Звечана,
„Већ је њега Дамјан научио
„До по ноћи ситну зоб зобати,
„Од по ноћи на друм путовати;
„Пак он жали свога господара
„Што га није на себи донијо."
И ту мајка тврда срдца била,
Да од срдца сузе не пустила.
Кад у јутру данак освануо,
Али лете два врана гаврана,
Крвава им крила до рамена,
На кљунове б'јела пјена тргла;
Они носе руку од јунака
И на руци бурма позлаћена,
Бацају је у криоце мајци;
Узе руку Југовића мајка,
Окретала, превртала с њоме,
Па дозивље љубу Дамјанову:
„Снао моја, љубо Дамјанова!
„Би л' познала, чија ј' ово рука?"
Проговара љуба Дамјанова:
„Свекрвице, мајко Дамјанова!
„Ово ј' рука нашега Дамјана,
„Јера бурму ја познајем, мајко,
„Бурма са мном на вјенчању била."
Узе мајка руку Дамјанову,
Окретала, превртала с њоме,
Пак је руци тијо бесједила:
„Моја руко, зелена јабуко!

„Гдје си расла, гдје л' си устргнута!
„А растла си на криоцу моме,
„Устргнута на Косову равном!“
Надула се Југовића мајка,
Надула се, па се и распаде
За својије девет Југовића
И десетим стар-Југом Богданом.

49.

Царица Милица и Владета војвода.

Пошетала царица Милица
Испод града бијела Крушевца
С њоме шећу двије миле кћери;
Вукосава и лијепа Мара;
К њима језди Владета војвода
На дорату на коњу доброме;
Владета је коњаознојио
И у б'јелу пјену обукао.
Пита њега царица Милица:
„Ој Бога ти, кнежева војводо!
„Што си тако коња ознојио?
„Не идеш ли са поља Косова?
„Не виђе ли честитога кнеза,
„Господара и мога и твога?“
Ал' бесједи Владета војвода:
„Ој Бога ми, царице Милице!
„Та ја идем са поља Косова,
„Ал' не виђех честитога кнеза,

„Већ ја виђех кнежева зеленка,
„Ћерају га по Косову Турци,
„А кнез мислим да је погинуо.“
Кад то зачу царица Милица,
Проли сузе низ бијело лице,
Пак још пита Владету војводу:
„Још ми кажи, кнежева војводо!
„Кад си био на Косову равну,
„Не виђе ли девет Југовића
„И десетог старог Југ-Богдана?“
Ал' бесједи Владета војвода:
„Та ја проћох кроз Косово равно,
„И ја виђех девет Југовића
„И десетог старог Југ-Богдана:
„Они бјеху у пола Косова,
„Крваве им руке до рамена
„И зелени мачи до балчака;
„Али су им малаксале руке
„Сијекући по Косову Турке.“
Још му рече царица Милица:
„Стан' почекај, кнежева војводо!
„Не виђе ли још два зета моја:
„Бранковића, Милош-Обилића?“
Ал' бесједи Владета војвода:
„Та ја проћох кроз Косово равно,
„И ја виђех Милош-Обилића:
„Он стајаше у пољу Косову,
„На бојно се копље наслонио,
„Бојно му се копље преломило,
„Пак на њега Турци навалише,
„До сад мислим да је погинуо;

„Ал' не виђех Вука Бранковића,
„Не виђех га, не вид'ло га сунце!
„Он издаде честитога кнеза,
„Господара и мога и твога.“

50.

Комади од различнијех Косовскијех пјесама.

I.

Цар Мурате у Косово паде,
Како паде, ситну књигу пише,
Те је шаље ка Крушевцу граду,
На кољено Српском кнез-Лазару;
„Ој Лазаре, од Србије главо!
„Нит' је било, нити може бити:
„Једна земља, а два господара;
„Једна раја, два харача даје;
„Царовати оба не можемо,
„Већ ми пошљи кључе и хараче,
„Златне кључе од свијех градова,
„И хараче од седам година;
„Ако ли ми то послати не ћеш,
„А ти хајде у поље Косово,
„Да сабљама земљу дијелимо.“
Кад Лазару ситна књига дође,
Књигу гледа, грозне сузе рони.

II.

Да је коме послушати било,

Како љуто кнеже проклињаше:
„Ко не дође на бој на Косово,
„Од руке му ништа не родило:
„Ни у пољу бјелица пшеница,
„Ни у брду винова лозица!“

III.

Славу слави Српски кнез Лазаре
У Крушевцу мјесту скровитоме,
Сву господу за софру сједао,
Сву господу и господичиће:
С десне стране старог Југ-Богдана,
И до њега девет Југовића;
А с лијеве Вука Бранковића,
И осталу сву господу редом;
У заставу војводу Милоша,
И до њега дв'је Српске војводе:
Једно ми је Косанчић Иване,
А друго је Топлица Милане.
Цар узима златан пехар вина,
Па говори свој господи Српској:
„Коме ћ' ову чашу наздравити?
„Ако ћу је напит' по старјештву,
„Напиһу је старом Југ-Богдану;
„Ако ћу је напит' по господству,
„Напићу је Вуку Бранковићу;
„Ако ћу је напит' по милости,
„Напићу је мојим девет шура,
„Девет шура, девет Југовића;
„Ако ћу је напит' по љепоти,

„Напиђу је Косанчић-Ивану;
„Ако ђу је напит' по висини,
„Напиђу је Топлици Милану;
„Ако ђу је напит' по јунаштву,
„Напиђу је војводи Милошу.
„Та ником' је другом напит' не ђу,
„Већ у здравље Милош-Обилића:
„Здрав Милошу, вјеро и невјеро!
„Прва вјеро, потоња невјеро!
„Сјутра ђеш ме издат' на Косову,
„И одбјеђи Турском цар-Мурату;
„Здрав ми буди! и здравицу попиј:
„Вино попиј, а на част ти пехар!"
Скочи Милош на ноге лагане,
Пак се клања до земљице црне:
„Вала тебе, славни кнез-Лазаре!
„Вала тебе на твојој здравици,
„На здравици и на дару твоме;
„Ал' не вала на такој бесједи;
„Јер, тако ме вјера не убила!
„Ја невјера никад био нисам,
„Нит' сам био, нити ђу кад бити,
„Него сјутра мислим у Косову
„За ришђанску вјеру погинути;
„Невјера ти сједи уз кољено,
„Испод скута пије ладно вино:
„А проклети Вуче Бранковићу.
„Сјутра јесте лијеп Видов данак,
„Виђеђемо у пољу Косову,
„Ко је вјера, ко ли је невјера.
„А тако ми Бога великога!

„Ја ћу отић' сјутра у Косово,
„И заклаћу Турског цар-Мурата,
„И стаћу му ногом под гръоце;
„Ако ли ми Бог и срећа даде,
„Те се здраво у Крушевац вратим,
„Уватићу Вука Бранковића,
„Везаћу га уз то бојно копље,
„Као жена кућељ' уз преслицу,
„Носићу га у поље Косово."

IV.

„Побратиме, Косанчић-Иване!
„Јеси л' Турску уводио војску?
„Јели млого војске у Турака?
„Можемо ли с Турци бојак бити?
„Можемо ли Турке придобити?"
Вели њему Косанчић Иване:
„О мој брате, Милош Обилићу!
„Ја сам Турску војску уводио,
„Јесте силна војска у Турака;
„Сви ми да се у со прометнемо,
„Не би Турком ручка осолили:
„Ево пуно петнаест данака
„Ја све ходах по Турској ордији,
„И не нађох краја ни хесапа:
„Од мрамора до сува јавора,
„Од јавора, побро, до Сазлије,
„До Сазлије на ћемер ћуприје,
„Од ћуприје до града Звечана,
„Од Звечана, побро, до Чечана,

„Од Чечана врху до планине,
„Све је Турска војска притиснула:
„Коњ до коња, јунак до јунака,
„Бојна копља као чарна гора,
„Све барјаци као и облаци,
„А чадори као и сњегови;
„Да из неба плаха киша падне,
„Нигђе не би на земљицу пала,
„Већ на добре коње и јунаке.
„Мурат пао на Мазгит на поље,
„Уватио и Лаб и Ситницу.“
Још га пита Милош-Обилићу:
„Ја Иване, мио побратиме!
„Ђе је чадор силног цар-Мурата?
„Ја сам ти се кнезу затекао,
„Да закољем Турског цар-Мурата,
„Да му станем ногом под грлоце.“
Ал' говори Косанчић Иване:
„Да луд ти си, мио побратиме!
„Ђе је чадор силног цар-Мурата,
„Усред Турског силна таобора,
„Да ти имаш крила соколова,
„Пак да паднеш из неба ведрога,
„Перје меса не би изнијело.“
Тада Милош заклиње Ивана:
„О Иване, да мој мили брате,
„Нерођени, као и рођени!
„Немој тако кнезу казивати,
„Јер ће нам се кнеже забринути,
„И сва ће се војска поплашити,
„Већ овако нашем кнезу кажи:

„Има доста војске у Турака,
„Ал' с' можемо с њима ударити,
„И ласно их придобит' можемо;
„Јера није војска од мејдана,
„Већ све старе хоџе и хаџије,
„Занатлије и младе ћарџије,
„Који боја ни вићели нису,
„Истом пошли, да се љебом ране;
„А и што је војске у Турака,
„Војска им се јесте побољела
„Од болести тешке срдобоље,
„А добри се коњи побољели
„Од болести коњске сакагије.

V.

„Који оно добар јунак бјеше,
„Што један пут бритком сабљом мане,
„Бритком сабљом и десницом руком,
„Пак двадесет одсијече глава?“ —
„Оно јесте Бановић Страхиња“ —
„Који оно добар јунак бјеше,
„Што два и два на копље набија,
„Преко себе у Ситницу тура?“
„Оно јесте Срђа Злопоглеђа.“ —
„Који оно добар јунак бјеше
„На алату коњу великоме
„Са крсташем у руци барјаком,
„Што сагони Турке у буљуке
„И нагони на воду Ситницу?“ —
„Оно јесте Бошко Југовићу.“

51.

Косовка дјевојка.

Уранила Косовка девојка,
Уранила рано у недеђу,
У недеђу прије јарка сунца,
Засукала бијеле рукаве,
Засукала до бели лаката,
На плећима носи леба бела,
У рукама два кондира златна,
У једноме лађане водице,
У другоме руменога вина;
Она иде на Косово равно,
Па се шеће по разбоју млада,
По разбоју честитога кнеза,
Те преврће по крви јунаке;
Ког јунака у животу нађе,
Умива га лађаном водицом,
Причешћује вином црвенијем
И залаже лебом бијелијем.
Намера је намерила била
На јунака Орловића Павла,
На кнежева млада барјактара,
И њега је нашла у животу,
Десна му је рука осечена
И лијева нога до колена,
Вита су му ребра изломљена,
Виде му се џигерице беле;
Измиче га из те млоге крвце,
Умива га лађаном водицом,

Причешћује вином црвенијем
И залаже лебом бијелијем;
Кад јунаку срце заиграло,
Проговара Орловићу Павле:
„Сестро драга, Косовко девојко!
„Која ти је голема невоља,
„Те преврћеш по крви јунаке?
„Кога тражиш по разбоју млада?
„Или брата, или братучеда?
„Ал' по греку стара родитеља [45])?“
Проговара Косовка девојка:
„Драги брато, делијо незнана!
„Ја од рода никога не тражим:
„Нити брата, нити братучеда,
„Ни по греку стара родитеља;
„Мож' ли знати, делијо незнана,
„Кад кнез Лаза причешћива војску
„Код прекрасне Самодреже цркве
„Три недеље тридест калуђера?
„Сва се Српска причестила војска,
„Најпослије три војводе бојне:
„Једно јесте Милошу војвода,
„А друго је Косанчић Иване,
„А треће је Топлица Милане:
„Ја се онде деси на вратима,

[45]) *По греку* (по гријеху) родитељ значи *прави отац.* Овдје се показује знак народнога мишљења, да је гријех и *женити се.* Ја сам слушао од оца једнога великог господара гдје говори за свога сина: „Он је мој *по гријеху син*, али га мени сад ваља слушати.“

„Кад се шета војвода Милошу,
„Красан јунак на овоме свету,
„Сабља му се по калдрми вуче,
„Свилен калпак, оковано перје,
„На јунаку коласта аздија,
„Око врата свилена марама,
„Обазре се и погледа на ме,
„С' себе скиде коласту аздију,
„С' себе скиде, па је мени даде:
„„На, девојко, коласту аздију,
„„По чему ћеш мене споменути,
„„По аздији по имену моме:
„„Ево т' идем погинути, душо,
„„У табору честитога кнеза;
„„Моли Бога, драга душо моја,
„„Да ти с' здраво из табора вратим,
„„А и тебе добра срећа нађе,
„„Узећу те за Милана мога,
„„За Милана Богом побратима,
„„Кој' је мене Богом побратио,
„„Вишњим Богом и светим Јованом;
„„Ја ћу теби кум венчани бити.““
„За њим иде Косанчић Иване,
„Красан јунак на овоме свету,
„Сабља му се по калдрми вуче,
„Свилен калпак, оковано перје,
„На јунаку коласта аздија,
„Око врата свилена марама,
„На руци му бурма позлаћена,
„Обазре се и погледа на ме,
„С руке скиде бурму позлаћену,

„С руке скиде, па је мени даде:
„„На, девојко, бурму позлаћену,
„„По чему ћеш мене споменути,
„„А по бурми по имену моме:
„„Ево т' идем погинути, душо,
„„У табору честитога кнеза;
„„Моли Бога, моја душо драга,
„„Да ти с' здраво из табора вратим,
„„А и тебе добра срећа нађе,
„„Узећу те за Милана мога,
„„За Милана Богом побратима,
„„Кој' је мене Богом побратио,
„„Вишњим Богом и светим Јованом;
„„Ја ћу теби ручни девер бити.““
„За њим иде Топлица Милане,
„Красан јунак на овоме свету,
„Сабља му се по калдрми вуче,
„Свилен калпак, оковано перје,
„На јунаку коласта аздија,
„Око врата свилена марама,
„На руци му копрена од злата,
„Обазре се и погледа на ме,
„С руке скиде копрену од злата,
„С руке скиде, па је мени даде:
„„На, девојко, копрену од злата,
„„По чему ћеш мене споменути,
„„По копрени по имену моме:
„„Ево т' идем погинути, душо,
„„У табору честитога кнеза;
„„Моли Бога, моја душо драга,
„„Да ти с' здраво из табора вратим,

„„Тебе, душо, добра срећа нађе,
„„Узећу те за верну љубовцу.““
„И одоше три војводе бојне.
„Њи ја данас по разбоју тражим.“
Ал' беседи Орловићу Павле:
„Сестро драга, Косовко девојко!
„Видиш, душо, она копља бојна
„Понајвиша а и понајгушћа,
„Онде ј' пала крвца од јунака
„Та доброме коњу до стремена,
„До стремена и до узенђије,
„А јунаку до свилена паса,
„Онде су ти сва три погинула,
„Већ ти иди двору бијеломе,
„Не крвави скута и рукава.“
Кад девојка саслушала речи,
Проли сузе низ бијело лице,
Она оде свом бијелу двору
Кукајући из бијела грла:
„Јао јадна! уде ти сам среће!
„Да се, јадна, за зелен бор ватим,
„И он би се зелен осушио.“

52.

Јуришић Јанко.

Нешто цвили у Стамболу граду;
Да л' је гуја, да л' је вила б'јела?
Нит' је гуја, ни бијела вила,
Но је јунак Јуришићу Јанко;

Ако цвили, и невоља му је:
Ево има три године дана,
Ка' је Јанко таме допаднуо,
Бре тавнице цара тирјанина,
Тирјанскога цара Сулејмана;
Јесте њему тама додијала,
Те он цвили јутром и вечером,
Досадио студену камену,
А некмо ли цару Сулејману.
Тад' долази царе Сулејмане,
Он долази тавници на врата,
Те дозивље Јуришића Јанка:
„Копилане, Јуришићу Јанко!
„Која ти је голема невоља,
„Те ти цвилиш у мојој тавници?
„Ал' си гладан, ал' си ожеднио?
„Али си се силан ужелио,
„Ужелио младе кауркиње?“
Тад' говори Јуришићу Јанко:
„Воља ти је, царе, бесједити;
„Нит' сам гладан, нит' сам ожеднио;
„А мене су жеље пролазиле,
„Још како сам пао у тамницу;
„Но је мене тама досадила.
„Султан-царе, ако Бога знадеш!
„Ишти блага, колико ти драго,
„Пушти, царе, кости из тавнице.“
Ал' говори царе Сулејмане:
„Бре, курвићу, Јуришићу Јанко!
„Не ћу тебе паре ни динара,
„Но ти хоћу, право да ми кажеш,

„Које оно бјеху три војводе,
„Штоно моју крдисаше војску,
„Кад ја иђах кроз Косово равно?“
Тад’ говори Јуришићу Јанко:
„Вољан буди, царе, говорити,
„Кад ме питаш, право ћу ти казат’:
„Штоно бјеше најпрва војвода,
„Што веома разгоњаше Турке,
„Нагоњаше у Лаб и Ситницу,
„Оно бјеше Краљевићу Марко;
„Штоно бјеше за њиме војвода,
„Што веома с’јецијаше Турке,
„Оно бјеше нејачак Огњане,
„Мио сестрић Краљевића Марка;
„А што бјеше трећа војевода,
„Штоно сабљу бритку саломио,
„Па на копље набијаше Турке,
„Преко себе у Лаб потезаше,
„Потезаше у Лаб и Ситницу,
„Оно бјеше Јуришићу Јанко,
„Ето ти га, царе, у тавници,
„Чини од њег’, шта је тебе драго.“
Тад’ говори царе Сулејмане:
„Бре, курвићу, Јуришићу Јанко!
„Коју муку најволиш мучити,
„Оном ћу ти душу извадити:
„Али волиш по мору пливати,
„Али волиш на ватри горети,
„Али волиш, да те растргнемо,
„Растргнемо коњма на репове?“
Тад’ говори Јуришићу Јанко:

„Вољан јеси, царе, на бесједи;
„Ником муке миле мучит' нису,
„Али веће кад бити не море:
„Нисам риба да по мору пливам;
„Нисам дрво, да на ватри горим;
„Курва нисам, да ме растржете,
„Растржете коњма на репове;
„Но ја јесам јунак од јунака:
„Дај ми, царе, коња разломљена,
„Нејахана тридесет година,
„Нејахана, на бој не ћерана;
„И дај мене сабљу посталицу,
„Невађену тридесет година,
„Невађену, на бој неношену,
„Која се је рђом протурила,
„Те с' из кора извадит' не море;
„Па ме пусти у поље широко,
„А напусти двјеста јаничара,
„Нека мене на сабљам' разнесу,
„Нек погинем јунак на јунаштву."
То је њега царе послушао,
Даде њему коња разломљена,
Нејахана тридесет година,
Нејахана, на бој нећерана;
И даде му сабљу посталицу,
Невађену тридесет година,
Невађену, на бој неношену,
Која се је рђом протурила,
Те с' из кора извадит' не море;
Па га пусти у поље широко,
А за њиме двјеста јањичара.

Кад се Јанко коња доватио,
Љуто Јанко коња удараше,
А љуће му коњиц побјегао,
Побјегао пољем широкијем,
За њим трчи двјеста јањичара.
Једно Туре измакнуло било,
Не би л' Јанку уграбило главу,
Да у цара узима бакшиша,
Сустигнуло Јуришића Јанка,
Кад се Јанко виђе на невољи,
Он помену Бога истинога,
Од појаса сабљу потегао,
Извади се, ка' нова с ковача,
Па дочека оно Туре младо
А на сабљу и на десну руку,
Удари га по свил'ну појасу,
Двије поле са коња падоше.
Туре паде, а Јанко допаде,
Па сустала коња одјахао,
На Турскога ђога узјахао,
И узе му сабљу од појаса,
Па на Турке јуриш учинио.
Пола их је сабљом исјекао,
А пола их цару опремио;
Па отиде пољем широкијем
Двору своме здраво и весело.

53.

Обретеније главе кнеза Лазара.

Кад Лазару одсекоше главу
На убаву на пољу Косову,
Од Србља се нико не десио,
Већ се деси једно Туре младо,
Јесте Туре, ал' је од робиње,
Родила га Српкиња робиња,
Па беседи Турско момче младо:
„Ао Турци, моја браћо драга!
„Ово ј' глава једног господара,
„Греота је од Бога једнога,
„Да је кљују орли и гаврани,
„Да је газе коњи и јунаци;"
Узе главу светога Лазара,
Зави у скут коласте аздије,
Па је носи до воде кладенца,
Спушта главу у воду кладенац.
Стајала је глава у кладенцу
Лепо време четрдесет лета,
А убаво на Косову тело,
Ни га једу орли ни гаврани,
Ни га газе коњи ни јунаци.
Мили Боже на свем' теби вала!
Подигле се кириџије младе
Од убава Скопља бела града,
Они возе Грке и Бугаре,
Они иду Нишу и Видину,
На Косову конак учинили.

Вечерале кириџије младе,
Вечерале, пак су ожедниле;
Измеђ' себе веџер ужегоше,
Ужегоше веџер јасну свећу,
Они траже воде по Косову.
Намера и намерила била,
Намерила на воду кладенца,
Један вели кириџија млади:
„Ев' у води месечине сјајне.“
Други вели кириџија млади:
„Није, браћо, месечина сјајна.“
Трећи мучи, ништа не беседи,
Окрену се право ка Истоку,
Па помену Бога истинога,
Ист'ног Бога и светог Николу:
„Помоз' Боже, и оче Никола!“
Па загази у воду кладенца,
Те извади из кладенца главу
Светитеља Српскога Лазара,
Па је меће на зелену траву,
И заити воде у кондиру.
Док се жедни водом обредише,
Кад су црној земљи погледали,
Неста главе са зелене траве,
Оде глава преко поља сама,
Света глава до светога тела,
Припоји се како што ј' и била.
Кад у јутру бео дан освану,
Глас дадоше кириџије младе,
Глас дадоше старим свештеником,
И ту дође млого свештеника,

Три стотине стари свештеника,
И дванаест велики владика,
И четири стара патријара:
Прво Пећки, друго Цариградски,
Васиљенски Јерусалимски;
Облачише велике одежде,
И на главе капе камилавке,
И у руке књиге староставне,
Па чатише велике молитве,
И држаше велика денија
За три дана и три ноћи тавне
Ни седоше, ни се одморише,
Ни легоше, ни санка имаше,
Моле свеца, куд ће светац поћи,
Да којој ће Лаза задужбини:
Ил' Опову, или Крушедолу,
Ил' ће Јаску, или Бешеновој,
Ил' Раковцу, или Шишатовцу,
Ил' ће Ђивши или Кувеждину,
Да или ће у Маћедонију;
Не ће светац задужбини туђој,
Већ он оће својој задужбини,
А у своју красну Раваницу
Под високом под Кучај-планином,
Што је Лаза саградио цркву
За живота јоште за својега,
Саградио себи задужбину
О свом лебу и о своме благу
А без суза без сиротињскије.

54.

Марко Краљевић и соко.

Разболе се Краљевићу Марко
Покрај пута друма јуначкога,
Више главе копље ударио,
А за копље Шарца привезао,
Још говори Краљевићу Марко:
„Ко би мене воде напојио,
„Ко ли би ми ладак начинио,
„Тај би души мјесто уфатио.“
Ту допаде соко тица сива,
У кљуну му воде доносио,
Па је Марка воде напојио;
Над Марком је крила раскрилио,
Па је Марку ладак начинио;
Још говори Краљевићу Марко:
„О соколе, сива тицо моја!
„Какво сам ти добро учинио,
„Кад си мене воде напојио
„И кад си ми ладак начинио?“
Соко тица одговара Марку:
„Не будали, Краљевићу Марко!
„Кадно бјесмо на Косову бојном,
„Тешки бојак ми с Турци трпљесмо,
„Онда Турци мене уфатише,
„Оба моја крила одсјекоше;
„Ти си мене уфатио, Марко,
„Метнуо ме на јелу зелену,
„Да ме Турски коњи не сатару,

„И јуначка меса наранио
„И црвене крви напојио;
„Ту си мени добро учинио.“

55.

Опет то, мало друкчије.

Лежи Марко крај друма царева,
Покрио се зеленом доламом,
По образу срмајли марамом,
Чело главе копље ударио,
За копље је Шара коњиц свезан,
На копљу је сура тица орле,
Шири крила, Марку чини лада,
А у кљуну носи воде ладне,
Те запаја рањена јунака.
Ал’ беседи из горице вила:
„О Бога ти, сура тицо орле!
„Што је теби добра учинио,
„Учинио Краљевићу Марко,
„Шириш крила, те му чиниш лада,
„И у кљуну носиш воде ладне,
„Те запајаш рањена јунака?“
Ал’ беседи сура тица орле:
„Мучи, вило, муком се замукла!
„Како м’ није добра учинио,
„Учинио Краљевићу Марко?
„Можеш знати и паметовати,
„Кад изгибе војска на Косову
„И обадва цара погинуше,
„Цар Мурате и кнеже Лазаре,

„Паде крвца коњу до стрмашца
„И јунаку до свил'на појаса,
„По њој плове коњи и јунаци,
„Коњ до коња, јунак до јунака?
„А ми тице долетисмо гладне,
„Долетисмо и гладне и жедне,
„Љуцкога се наранисмо меса
„И крви се љуцке напојисмо,
„А моја се крила заквасише,
„Плану сунце из неба ведрога,
„Те се моја крила окореше,
„Ја не мого с крилма полетити,
„А моје је друштво одлетило,
„Ја остадо насред поља равна,
„Те ме газе коњи и јунаци;
„Бог донесе Краљевића Марка,
„Узе мене из крви јуначке,
„Па ме метну за себе на Шарца,
„Однесе ме у гору зелену,
„Па ме метну на јелову грану,
„Из небеса ситан дажд удари,
„Те се моја крила поопраше,
„И ја мого с крилма полетити,
„Полетити по гори зеленој,
„Састадо се с мојом дружбиницом.
„Друго ми је добро учинио,
„Учинио Краљевићу Марко:
„Можеш знати и паметовати,
„Кад изгоре варош на Косову
„И изгоре кула Ацагина?
„Онде били моји орлушићи,

„Па и скупи Краљевићу Марко,
„Он и скупи у свил'на недарца,
„Однесе и двору бијеломе,
„Па и рани читав месец дана,
„Читав месец и недељу више,
„Па и пусти у гору зелену,
„Састадо се с моји орлушићи;
„То је мени учинио Марко.“
Спомиње се Краљевићу Марко,
Као добар данак у години.

56.

Женидба Марка Краљевића.

Сједе Марко за вечеру с мајком,
Стаде мати Марку бесједити!
„О мој синко, Краљевићу Марко!
„Већ је твоја остарјела мајка,
„Не може ти приправљат' вечере,
„А не може служит' мрка вина,
„А не може лучем свијетлити:
„Ожени се, мој премили сине,
„Да замјену стечем за живота.“
Вели Марко остарилој мајци:
„Ој Бога ми, моја стара мајко!
„Прошао сам девет краљевина,
„И десету Турску царевину;
„Ђе ја нађох за мене ђевојку,
„Онђе нема за те пријатеља,
„Ђе ја нађох за те пријатеља,
„Онђе нема за мене ђевојке,

„Осим једну, моја стара мајко,
„А под двором краља Шишманина,
„Мати моја, у земљи Бугарској,
„Ја је нађох на води чатрњи,
„Кад је виђех, моја стара мајко!
„Око мене трава окрену се.
„Ено, мати, за мене ђевојке,
„Ено за те добра пријатеља;
„Спреми мене танке брашњенице,
„Да ја идем просити ђевојку.“
Стара мати једва дочекала,
Та не чека док јутро осване,
Већ му гради шећерли колаче.
Кад у јутру јутро освануло,
Спреми Марко себе и Шарина,
Па наточи тулумину вина,
Објеси је о седлу Шарину,
С другу страну топузину тешку,
Па посједе помамна Шарина,
Оде право у земљу Бугарску,
Б’јелу двору краља Шишманина.
Далеко га краљу угледао,
Мало ближе пред њег’ ишетао:
Руке шире, у лице се љубе,
За јуначко питају се здравље;
Слуге вјерне коње приватише,
Одведоше у подруме доње,
Краља Марка на бијелу кулу,
За готову софру засједоше,
Па стадоше мрко пити вино.
А када се понапише вина,

Марко скочи на ноге лагане,
Капу скида, до земље се свија,
Он у краља запроси ђевојку,
Краљ јє даде, не рече ријечи.
Док постави прстен и јабуку,
И пореза рухо на ђевојку,
И дарива свасти и пунице,
Даде Марко три товара блага.
Одгодио до мјесеца дана,
Док отиде бијелу Прилипу
И покупи киђене сватове.
Бесједи му ђевојачка мајка:
„О мој зете, од Прилипа Марко!
„Немој водит' туђина ђевера,
„Већ јал' брата, јали братучеда:
„Ђевојка је одвише лијепа,
„Бојимо се големе срамоте.“
Ту је ноћцу преноћио Марко,
Па у јутру опреми Шарина,
Оде право бијелу Прилипу.
Кад је био до Прилипа града,
Далеко га мати опазила,
Мало ближе пред њег' ишетала.
Руке шири, у лице га љуби,
Марко мајку у бијелу руку.
Пита мајка Краљевића Марка:
„О мој сине, Краљевићу Марко!
„Јеси л' мене мирно путовао?
„Јеси л' мене снаху испросио?
„Мене снаху, себе вјерну љубу.“
Рече Марко остарилој мајци:

„Јесам, мати, мирно путовао,
„И ђевојку себе испросио,
„Потрошио три товара блага,
„И кад пођох двору бијеломе,
„Рече мене ђевојачка мајка:
„„О мој зете, Краљевићу Марко!
„„Немој водит' туђина ђевера,
„„Већ јал' брата, јали братучеда:
„„Ђевојка је одвише лијепа,
„„Бојимо се големе срамоте.““
„А ја, мати, брата не имадем,
„Брата немам, братучеда немам.“
Вели њему остарила мајка:
„О мој сине, од Прилипа Марко!
„За то немај бриге николико,
„Већ начини једну ситну књигу,
„Те је пошљи дужду од Млетака,
„Нек ти пође на кумство вјенчано,
„Нек поведе пет стотина свата;
„Другу шаљи Земљићу Стјепану,
„Да ти буде ђевер код ђевојке,
„Нек поведе свата пет стотина,
„Па се не бој никакве срамоте.“
Када Марко разумијо р'јечи,
Онда своју послушао мајку,
Он начини књиге на кољену,
Једну шаље дужду Млетачкоме,
Другу побру Земљићу Стјепану.
Мало време за тим постајало,
Ал' ето ти дужда од Млетака,
Са њим иде пет стотина свата;

Дужде оде на танану кулу,
А сватови у поље широко;
Мало за тим, ето и Стјепана,
И он води пет стотина свата.
Састаше се на кули тананој,
Те се мрка понапише вина.
Одатле се свати подигоше,
Отидоше у земљу Бугарску,
Право двору краља Шишманина.
Лијепо их краљу дочекао:
Воде коње у подруме доње,
А јунаке на бијеле куле;
Придржа их три бијела дана,
Починуше коњи и јунаци.
Кад четврто јутро осануло,
Повикаше кићени чауши:
„Азурала, кита и сватови!
„Кратки данци, а дуги конаци,
„Хоће нам се дома застарати.“
Краљ изнесе господске дарове:
Ком јаглука, коме бошчалука,
Куму даде од злата синију,
А ђеверу од злата кошуљу
И даде му коња и ђевојку;
Још ђеверу краље говораше:
„Ето тебе коња и ђевојке
„До Маркова двора бијелога,
„Подај Марку лијепу ђевојку,
„На част тебе коњиц од мејдана.“
Дигоше се кићени сватови
Путовати уз поље Бугарско.

Ђе је срећа, има и несреће:
Дуну вјетар у пољу широку,
Те подиже дувак на ђевојци,
Указа се лице у ђевојке,
Виђе лице дужде од Млетака,
Од муке га глава забољела,
Једва чека, кад ће ноћца доћи.
Кад сватови на конак падоше,
Тад' пошета дужде од Млетака
До чадора Земљића Стјепана,
Па Стјепану тихо говораше:
„О ђевере, Земљићу Стјепане!
„Дај ти мене твоју милу снаху
„Једну ноћцу за вјерну љубовцу,
„Ево тебе једна чизма блага,
„Мој Стјепане, жутијех дуката.“
Вели њему Земљићу Стјепане:
„Шути, дужде, окаменио се!
„Пало ти је на ум погинути?“
Поврати се дужде од Млетака.
Кад су били на другом конаку,
Шета дужде бијелу чадору,
Па говори Земљићу Стјепану:
„Дај, Стјепане, твоју милу снаху
„Једну ноћцу за вјерну љубовцу,
„Ево тебе двије чизме блага,
„Мој Стјепане, жутијех дуката.“
Стјепан њему горко одговори:
„Иди, дужде, изгубио главу!
„Како ће се обљубити кума!“
Поврати се дужде под чадора.

Кад су били на трећем конаку,
Иде дужде ђеверу Стјепану:
„Дај, ђевере, твоју милу снаху
„Једну ноћцу за вјерну љубовцу,
„Ево тебе три чизме дуката."
Превари се Земљићу Стјепане
На три чизме жутијех дуката,
Даде дужду своју снаху милу,
Узе њему три чизме дуката,
А дужд куму за бијелу руку,
Одведе је под чадоре своје,
Па је куми тихо бесједио:
„Сједи доље, моја мила кумо!
„Да с' грлимо и да с' милујемо."
Вели њему Бугарка ђевојка:
„Болан куме, дужде од Млетака!
„Под нам' ће се земља провалити,
„А више нас небо проломити,
„Како ће се кума миловати?"
Рече ријеч дужде од Млетака:
„Ој не лудуј, моја мила кумо!
„Ја сам до сад девет обљубио,
„Кумо моја! кума крштенијех,
„А вјенчане двадест и четири;
„Ни једном се земља не провали,
„Нит' се небо више нас проломи;
„Већ ти сједи, да се милујемо."
А ђевојка куму говораше:
„А мој куме, дужде од Млетака!
„Мене стара проклињала мајка,
„Да не љубим брадата јунака,

„Већ јунака млада голобрада,
„Као што је Краљевићу Марко."
Кад то чуо дужде од Млетака,
Он бербере хитре добавио,
Један мије, други браду брије;
Поклања се лијепа ђевојка,
Купи браду, у јаглук завија.
Па бербере дужде изгонио,
Својој куми тихо бесједио:
„Сједи доље, моја мила кумо."
А Бугарка њему бесјеђаше:
„А мој куме, дужде од Млетака!
„Ако чује Краљевићу Марко,
„Обоје ћем' изгубити главе."
Вели дужде лијепој ђевојци:
„Сједи доље, немој лудовати!
„Ено Марка на среди сватова,
„Ђе је бијел чадор разапео,
„На чадору јабука од злата,
„У јабуци два камена драга,
„Те се види до полу сватова;
„Већ ти сједи, да се милујемо."
Рече њему лијепа ђевојка:
„Стани мало, мој предраги куме!
„Док изиђем пред чадоре б'јеле,
„Да погледам небу под облаке,
„Ил' је ведро, или је облачно."
Кад изиђе млада пред чадоре,
Виђе чадор Краљевића Марка,
Заигра се млада низ сватове,
Кано јелен од године дана,

До чадора Краљевића Марка.
Марко лег'о санак боравити,
А ђевојка стаде више њега,
Рони сузе од бијела лица,
Кад се прену Марко Краљевићу,
Онда рече Бугарци ђевојци:
„Хорјаткињо, Бугарка ђевојко!
„Зар не може мене причекати
„Док дођемо до бијела двора
„И ришћански закон савршимо?“
Привати се сабље оковане.
Поклони се лијепа ђевојка,
Па говори Краљевићу Марку:
„Господару, Краљевићу Марко!
„Ја нијесам рода хорјатског,
„Већ једнога рода господског,
„Ти са собом водиш хорјатине:
„Хорјатина кума и ђевера;
„Продаде ме Земљићу Стјепане
„Дужду куму за три чизме блага;
„Ако ми се, Марко, не верујеш,
„Ево браде дужда од Млетака.“
Па просипа браду из јаглука.
Када вађе Краљевићу Марко,
Он ђевојци бјеше говорио:
„Сједи доље, лијепа ђевојко,
„У јутру ће потражити Марко.“
Па он леже санак боравити.
Када свану и ограну сунце,
Уста Марко на ноге лагане,
И пригрну ћурак наопако,

А у руку топузину тешку,
Оде право куму и ђеверу,
Те он њима добро јутро даје:
„Добро јутро, куме и ђевере!
„Ој ђевере! камо твоја снаша?
„А ти куме! камо твоја кума?“
Шути ђевер, ништа не говори,
Проговори дужде од Млетака:
„О мој куме, Краљевићу Марко!
„Сад су људи свакојаке ћуди,
„Сад се није ни нашалит’ с миром.“
Вели њему Краљевићу Марко:
„Зла ти шала, дужде од Млетака!
„Није шала обријана брада!
„Камо тебе брада јучерања?“
Још му ћаше дужде говорити,
Ал’ не даде Краљевићу Марко,
Ману сабљом, откиде му главу
Побјеже му Земљићу Стјепане,
Стиже њега Краљевићу Марко,
И њега је сабљом ударио,
Од једнога двојицу огради.
Па се врати натраг до чадора,
Те опреми себе и Шарина.
Подиже се кита и сватови,
Здрав’ одоше бијелу Прилипу.

57.

Марко Краљевић познаје очину сабљу.

Рано рани Туркиња ђевојка,
Прије зоре и бијела дана,
На Марицу бијелити платно.
До сунца јој бистра вода била,
Од сунца се вода замутила,
Ударила мутна и крвава,
Па проноси коње и калпаке,
Испред подне рањене јунаке;
Па нанесе једнога јунака,
Узела га вода на матицу,
Окреће се низ воду Марицу.
Виђе јунак код воде ђевојку,
Па је поче Богом сестримити:
„Богом сестро, лијепа ђевојко!
„Баци мене једну крпу платна,
„Извади ме из воде Марице,
„Честиту ћу тебе оставити.“
Ђевојка је за Бога примила:
Баци њему један крај од платна,
Извади га води на обалу.
На јунаку рана седамнаест;
На јунаку чудно одијело;
О бедри му сабља окована,
На сабљи су три балчака златна,
У балчацим' три камена драга;
Ваља сабља три царева града.

Вели јунак Туркињи ђевојци:
„Сестро моја, Туркиња ђевојко!
„Кога имаш код бијела двора?“
Рече њему Туркиња ђевојка:
„Имам једну остарјелу мајку,
„И имадем брата Мустаф-агу.“
Проговара добар рањен јунак:
„Сестро моја, Туркиња ђевојко!
„Иди кажи брату Мустаф-аги,
„Да ме носи двору бијеломе;
„Код мене су три ћемера блага,
„У свакоме по триста дуката:
„Ја ћу један тебе поклонити,
„Други твоме брату Мустаф-аги,
„А трећи ћу себе оставити,
„Да ја видам моје грдне ране;
„Ако Бог да, те ране извидам,
„Честиту ћу тебе оставити
„И твојега брата Мустаф-агу.“
Оде цура двору бијеломе,
Те казује брату Мустаф-аги:
„О мој брате, ага Мустаф-ага!
„Добила сам рањена јунака
„На Марици на води студеној;
„Код њега су три ћемера блага,
„У свакоме по триста дуката:
„Један хоће мене поклонити,
„А други ће тебе, Мустаф-ага,
„А трећи ће себе оставити,
„Да он вида своје грдне ране;
„Немој ми се, брате, преварити,

„Да погубиш рањена јунака,
„Донеси га двору бијеломе.“
Оде Туре на воду Марицу,
А кад виђе рањена јунака,
Узе гледат’ сабљу оковану:
Ману њоме, одс’јече му главу,
Скиде с њега дивно одијело,
Па он оде двору бијеломе.
Пред њега је сестра излазила,
А кад виђе, шта је учинио,
Она рече брату Мустаф-аги:
„За што, брате, да од Бога нађеш!
„За што згуби мога побратима?
„На што си се, болан, преварио?
„А на једну сабљу оковану!
„Еда Бог да, одсјекла ти главу!“
То му рече, уз кулу утече.
Мало време за тим постајало,
Дође ферман од цара Турскога
Мустаф-аги да иде на војску.
Оде Мујо на цареву војску,
Припасао сабљу оковану;
А кад дође у цареву војску,
Гледа сабљу мало и велико;
Никоме се извадити не да:
Оде сабља од руке до руке,
Дођ’ у руке Краљевићу Марку,
Сама му се сабља извадила.
Кад је Марко сабљу загледао,
Ал’ на сабљи три слова ришћанска:
Једно слово Новака ковача,

Друго слово Вукашина краља,
Треће слово Краљевића Марка.
Пита Марко Туре Мустаф-агу:
„Ој Бога ти, Турско момче младо!
„Откуд тебе ова бритка сабља?
„Или си је за благо купио?
„Или си је у боју добио?
„Или ти је од баба остала?
„Или ти је љуба донијела,
„Донијела љуба од мираза?“
Вели њему Туре Мустаф-ага:
„Ој Бога ми, каурине Марко!
„Кад ме питаш, право ћу ти казат':“
Све му каза, каконо је било.
Вели њему Краљевићу Марко:
„За што, Туре, да од Бога нађеш!
„Нијеси му ране извидао?
„Данас бих ти дао агалуке
„Код нашега цара честитога.“
Вели њему Туре Мустаф-ага:
„Бе не лудуј, каурине Марко!
„Да ти можеш добит' агалуке,
„Најприје би себе извадио;
„Већ дај амо сабљуоковану.“
Ману сабљом од Прилипа Марко,
Скиде главу Турчин-Мустаф-аги.
Отидоше цару казивати,
Цар по Марка оправио слуге;
Како који Марку долазаше,
Марка зове, Марко не говори,
Већ он сједи, пије мрко вино;

Кад се Марку веће досадило,
Он пригрну ћурак наопако,
А узима тешку топузину,
Па отиде цару под чадора;
Колико се ражљутио Марко,
У чизмама сједе на серџаду,
Па погледа цара попријеко,
Крваве му сузе из очију.
Кад је царе сагледао Марка
И пред њиме тешку топузину,
Цар с' одмиче, а Марко примиче,
Док доћера цара до дувара;
Цар се маши у џепове руком,
Те извади стотину дуката,
Па их даје Краљевићу Марку:
„Иди, Марко, напиј ми се вина;
„Што су ми те тако ражљутили?“ —
„Не питај ме, царе поочиме!
„Познао сам сабљу баба мога;
„Да сам Бог д'о у твојим рукама,
„И ти би ме 'вако ражљутио.“
Па он уста и оде чадору.

58.

Опет то, мало друкчије.

Султан царе у Косово сиђе
Са својијех сто хиљада војске,
И он паде крај воде Ситнице,
Царев телал по ордији хода,
И продаје сабљу димишћију:

Гола сабља три стотин' дуката,
Коре су јој три стотин' дуката,
А гајтани три стотин' дуката.
Ту се нико наћи не могаше,
Тко би сабљу за благо купио.
Намјера је намјерила Марка
На Турчина царева телала,
Па говори Краљевићу Марко:
„О Турчине, цареви телале!
„Дај да видим сабљу димишћију.“
Даде Турчин ријечи не рече.
Гледа Марко сабљу димишћију,
Па говори цареву телалу:
„Даћу тебе девет стотиница
„Све жутијех у злату дуката;
„Но чу ли ме, цареви телале!
„Да гледамо мјесто заклонито,
„Да с' одавде мало уклонимо,
„Да ти бројим све жуте дукате;
„Мрзи ме се овђе распасиват',
„Да одпашем три ћемера злата,
„Јер сам овђе Турком млого дужан,
„Не ће ми дат' сабље исплатити.“
То је Турчин једва дочекао,
Отидоше уз воду Ситницу
Под бијелу камену ћуприју.
Распаса се Краљевићу Марко,
Те отпаса три ћемера злата,
Па он стере зелену мавлуту,
И истресе три ћемера злата;
Турчин броји све жуте дукате,

Марко гледа сабљу димишћију,
Ал' на сабљи три слова ришћанска:
Једно слово свети Димитрије,
Друго слово свети Аранђеле,
Треће слово краљу Вукашине.
Кад то виђе Краљевићу Марко,
Он ми пита царева телала:
„О Турчине, цареви телале!
„А тако ти Бога јединога!
„Откуд тебе сабља димишћија?
„Или ти је од баба остала?
„Или ти је љуба донијела?
„Или си је ђегођ задобио?“
Стаде Турчин Марку бесједити:
„Ој Бога ми, незнана делијо!
„Хоћу тебе право казивати:
„Није сабља од баба остала,
„Нити ми је љуба донијела,
„Већ чујеш ли, незнана делијо!
„На мејдану сабљу сам добио:
„Кад је Српско царство погинуло
„И два цара пала у Косову:
„Султан Мурат и царе Лазаре,
„Ја сам онђе сабљу задобио:
„Ја пораних рано на Ситницу,
„Да напојим дора дебелога,
„Намјера ме била намјерила
„На зелена свилена чадора,
„Под чадором лежи рањен јунак,
„Та страшан је, да га Бог убије!
„Брци су му по прсима пали,

„Покрио се зеленом мавлутом,
„Поред њега сабља димишћија.
„Кад угледа мене рањен јунак,
„Он је мене Богом братимио:
„„Богом брате, незнана делијо!
„„Не с'јеци ми моје русе главе,
„„Грднијех сам рана допаднуо,
„„Скоро ће ми душа излазити,
„„Причекај ме само до по сата,
„„Сарани ме крај воде Ситнице,
„„Ев' код мене три ћемера злата,
„„И ево ти сабља димишћија,
„„Која ваља хиљаду дуката,
„„И ево ти свилена чадора.““
„Ја му не шћех за Бога примити,
„Већ извукох рањена јунака,
„Тргох сабљу, одсјекох му главу,
„Узех њега за бијелу руку
„И баш ону за ногу десницу,
„Бацих њега у воду Ситницу.
„Ту сам чудан шићар задобио,
„И ту сам ти сабљу задобио.“
Кад то зачу Краљевићу Марко,
Он говори цареву телалу:
„О Турчине, да од Бога нађеш;
„Оно ј' био мој мио бабајко,
„Мој бабајко, краљу Вукашине!
„Да си њему душу причекао,
„Да си њега онђе саранио,
„Ја бих тебе љепше саранио.“
Па потеже сабљу димискију,

Те Турчину одсијече главу,
Узе њега за бијелу руку,
А за руку и за десну ногу,
Баци њега у воду Ситницу:
„Ид', Турчине, тражи баба мога."
Оде Марко у војску цареву
И однесе и сабљу и благо;
Питају га Турци јаничари:
„Ој Бога ти, Краљевићу Марко!
„Камо тебе цареви телале?"
А Турцима Марко одговара:
„Пројдите се, Турци јаничари!
„Узе Туре гроше и дукате,
„Пак отиде морем трговати."
Сами Турци међу собом зборе:
„Тешко Турком тргујући с Марком!"

59.

Марко Краљевић и Филип Маџарин.

Вино пије тридест капетана
У Карловцу [46]) бијеломе граду,
Међу њима Вилип Маџарине,
А до њега Змај-Деспоте Вуче,
Докле су се вина напојили
И од вина ћеив задобили,
Па се вали тридест капетана,

---

[46]) Једни пјевају у *Будиму* мјесто у *Карловцу*, и онда Марко иде преко Биограда.

Што је који робља наробио,
Колико ли глава осјекао;
Али вели Вилип Маџарине:
„Браћо моја, тридест капетана!
„Видите ли бијела Карловца
„И у њему тридест и три куле?
„Ја сам сваку главом накитио,
„До нијесам кулу на ћуприји,
„А и њу ћу скоро окитити
„Русом главом Краљевића Марка.“
То говори Вилип Маџарине,
А мишљаше, нико га не чује
Од Маркових вјерних пријатеља;
Ал' га чује Змај-Деспоте Вуче,
Побратим је Краљевићу Марку,
Па се скочи од земље на ноге,
Доватио дивит и хартију,
Те је ситну књигу написао
Ка Прилипу граду бијеломе
Побратиму Краљевићу Марку,
'Вако Вуче Марку говораше:
„Чујеш ли ме, Богом побратиме!
„Ево имаш грдна душманина
„У Карловцу Вилип-Маџарина,
„Он се јесте, брате, зарекао,
„Да ће твоју укинути главу,
„Њом бијелу накитити кулу;
„Но се чувај, Богом побратиме,
„Од Вилипа каке пријеваре.“
Па му Вуче књигу оправио.
А кад Марку ситна књига дође,

Те виђео, што му побро пише,
Он се скочи на ноге лагане,
Опреми се на бијелој кули,
И припаса сабљу оковану,
И пригрну ћурак од курјака,
Па се скиде у арове доње,
Те опреми Шарца дебелога:
Покри њега суром мећедином,
А заузда ђемом од челика,
Објеси му тешку топузину,
И гадаре с обадвије стране;
Па се Шарцу на рамена баци,
А упрти копље убојито,
Оде право низ Косово равно,
Од Пазара ломним Влахом Старим,
Па се спусти Ваљевској нахији,
Оде право преко Мачве равне
Докле дође шеру Дмитровици,
Туна Марко Саву пребродио,
Оде право преко Срема равна,
А кад дође ка Карловцу граду,
Оде Марко низ нову чаршију
Докле дође двору Вилипову,
Угна Шарца у мермер-авлију,
Па га догна пред бијеле дворе,
Ал' Вилипа дома не бијаше,
Већ отиш'о у лов у планину,
Но му стоји љуба Анђелија,
А око ње четири дворкиње,
Те јој држе скуте и рукаве.
Када дође Краљевићу Марко,

Он јој Божју помоћ називао:
„Божја помоћ, моја снахо мила!
„Јел' код двора Вилип побратиме?“
А вели му љуба Вилипова:
„Ид' отале, гола дервишино!
„С такијем се Вилип не братими.“
Кад то чуо Краљевићу Марко,
Удари је дланом по образу,
На руци му бурма позлаћена,
Начини јој рану на образу
И три здрава помјери јој зуба,
Па јој скиде три низа дуката,
Те их баци у свил'не џепове,
Па говори љуби Вилиповој:
„Поздрави ми Вилип-Маџарина
„Када дође озго из планине,
„Нека дође у нову механу,
„Да се рујна накитимо вина,
„Ни за моје ни његово благо,
„Већ за твога злаћена ђердана.“
Па окрену помамна Шарина,
Оде право у нову механу;
Одја Шарца, свеза пред механу,
А он сједе пити рујно вино.
Мало било, за дуго не било,
Дође Вилип двору бијеломе,
А срете га љуба Анђелија,
Рони сузе низ бијело лице,
Држи крвав јаглук у рукама,
А пита је Вилип Маџарине:
„Што је тебе, моја вјерна љубо?

„Те прољеваш сусе од очију,
„Држиш крвав јаглук у рукама?“
Оде њему љуба говорити:
„Господару, Вилип-Мацарине!
„Ти кад оде у лов у планину,
„А ја стајах пред бијелом кулом,
„Враг донесе једну дервишину,
„На њему је ћурак од курјака,
„Па по ћурку сабљу припасао,
„Упртио копље на рамена,
„Па он јаше коња шаренога,
„Па га догна пред бијелу кулу,
„Мене Божју помоћ називао:
„„Божја помоћ, моја снахо мила!
„„Јели дома Вилип побратиме?““
„А ја њему Бога не приватих,
„Но овако њему проговорих:
„„Ид' отале, гола дервишино!
„„С такијем се Вилип не братими.““
„А он догна коња шаренога,
„Удари ме дланом по образу,
„На руци му бурма позлаћена,
„Нагрди ми пребијело лице
„А помјери до три здрава зуба;
„Скиде с мене три низа дуката,
„Па отиде у нову механу,
„А тебе је 'вако подзравио:
„Да отидеш у нову механу,
„Да се рујна напојите вина,
„Ни за твоје, ни његово благо,
„Већ за мога злаћена ђердана.“

Кад то зачу Вилип-Маџарине,
А он рече љуби Анђелији:
„Муч', не плачи, моја вјерна љубо!
„Сад ће њега Вилип уватити,
„Довешћу га двору бијеломе,
„Нек ти нија у бешици сина.“
Па окрену суру бедевију,
Оде право низ нову чаршију
Докле дође пред нову механу,
Али Шарац везан пред вратима,
Вилип нагна суру бедевију,
Да уиђе у нову механу,
Али не да Шарац од мејдана,
Већ кобилу бије по ребрима;
Наљути се Вилип-Маџарине,
Па потрже перна буздована,
Оде бити пред механом Шарца;
Ал' пропишта Шарац пред механом:
„Авај мене до Бога милога!
„Ђе погибох јутрос пред механом
„Од силнога Вилип-Маџарина
„А код мога славна господара!“
Но му рече из механе, Марко:
„Пропушти га у механу, Шарче!“
Кад је Шарац саслушао Марка,
Пропусти га у нову механу.
А кад Вилип уђе у механу,
А он Марку Бога не назива,
Веће трже тешку топузину,
Па удари Краљевића Марка,
Удари га у плећи јуначке,

Али Марко ни хабера нема,
Веће вели Вилип-Маџарину:
„Сједи с миром, Маџарско копиле!
„Не буди ми по кожуху буха,
„Већ одјаши, да пијемо вино,
„Па још има дана за мејдана.“
Ал' то Вилип не слушаше Марка,
Већ га уд'ри у десницу руку,
Те му разби чашу позлаћену
А просу му црвенику вино.
Кад то виђе Краљевићу Марко,
А он скочи од земље на ноге,
На Маџара јуриш учинио,
Његову му сабљу уграбио,
Те га њоме Марко ударио,
Удари га по десну рамену,
Раздвоји га на седлу бојноме,
Па кроз њега Марко доватио
На вратима мермера камена,
И њега је пола пресјекао,
Па је оштру сабљу загледао,
Па говори Краљевићу Марко:
„Мили Боже, чуда великога!
„Добра гвожђа у лоша јунака!“
Њоме ману, одс'јече му главу,
Па је Шарцу баци у зобницу,
Оде право двору Вилипову,
Те му оби бијелу ризницу,
Из ње Марко повадио благо,
Па отиде друмом пјевајући,

Оста Вилип ногом копајући,
А љуба му млада кукајући.

60.

Марко Краљевић и бег Костадин.

Коње јашу до два побратима,
Бег Костадин и Краљевић Марко,
Бег Костадин беседио Марку:
„Побратиме, Краљевићу Марко!
„Да ти мени о јесени дођеш,
„О јесени, о Дмитрову данку,
„А о моме крсноме имену,
„Па да видиш части и поштења,
„А и лепа, брате, дочекања,
„И господске ђаконије редом.“
Ал' беседи Краљевићу Марко:
„Не вали се, беже, с дочекањем!
„Кад ја тражи брата Андријаша,
„Ја се деси у двору твојему
„О јесени о Дмитрову данку
„А о твоме крсноме имену,
„Видио сам твоје дочекање,
„И види ти до три нечовештва.“
Ал' беседи беже Костадине:
„Побратиме, Краљевићу Марко!
„Та каква ми нечовештва кажеш?“
Вели њему Краљевићу Марко:
„Прво ти је, брате, нечовештво:
„Дођоше ти до две сиротице,
„Да ј' нараниш леба бијелога

„И напојиш вина црвенога;
„А ти велиш двема сиротама:
„„Ид’т’ одатле, један љуцки гаде!
„„Не гад’те ми пред господом вина.““
„А мени је жао, беже, било,
„Жао било двеју сиротица,
„Па ја узе до две сиротице,
„Одведо и доле на чаршију,
„Нарани и леба бијелога
„И напоји вина црвенога,
„Па покроји на њи чисти скерлет,
„Чисти скерлет и зелену свилу,
„Па и онда посла двору твоме,
„А ја, беже, гледим из прикрајка,
„Како ћеш и онда дочекати;
„А ти узе једно сирочади,
„Узе њега на лијеву руку,
„Друго узе на десницу руку,
„Однесе и у дворе за столе:
„„Јед’те, пијте, господски синови.““
„Друго ти је, беже, нечовештво:
„Што су били стари господари,
„Па су своју азну изгубили,
„И на њима стари скерлет беше,
„Оне мећеш у доњу трпезу;
„А који су нови господари
„И од скора азну заметнули
„И на њима нови скерлет беше,
„Оне мећеш у горњу трпезу,
„Пред њи носиш вино и ракију
„И господску ђаконију редом.

„Треће ти је, беже, нечовештво:
„Ти имадеш и оца и мајку,
„Ни једнога у асталу нема,
„Да ти пије прву чашу вина.“

61.

Марко Краљевић и Алил-ага.

Појездише до два побратима
Преко красна места Цариграда:
Једно јесте Краљевићу Марко,
А друго је беже Костадине.
Та и поче беседити Марко:
„Побратиме, беже Костадине!
„Сад ја идем преко Цариграда,
„Тева м' која сукобити беда,
„Те ме тева на мејдан зазвати;
„Ја ћу с' тешко болан учинити
„Од зла бола тешке срдобоље.“
Пак се Марко болан учинио
Без болести, од мудрости тешке,
По добру се Шарцу положио,
На седло се срцем наслонио,
Тако иде преко Цариграда.
Добра копца сукобила Марка,
Сукоби га царев Алил-ага,
И за агом тридест јањичара;
Алил-ага беседио Марку:
„О јуначе, Краљевићу Марко!
„Ајд' на мејдан, да с' надстрељујемо,
„Па ако ти Бог и срећа даде,

„Те ти мене данаске надстрелиш,
„На част тебе моји бели двора
„И у двори моје достојање
„И кадуна моја верна љуба;
„Ако ли те данаске надстрелим,
„Не тражим ти ни двора ни љубе,
„Теке што ћу тебе обесити,
„Витеза ти освојити Шарца."
А беседи Краљевићу Марко:
„Остан' ме се, Турчине проклети!
„Мене није до стрељања твога,
„Већ ево ме тешка болест нашла,
„Тешка болест, срдобоља љута,
„Ни коња се држати не могу,
„А камо ли да се надстрељујем!"
Ал' се Турчин остануги не ће,
Вати Марку десни скут доламе,
Трже Марко ноже од појаса,
Те одсече десни скут доламе:
„Иди бедо, аратос те било!"
Ал' се Турчин остануги не ће,
Већ увати леви скут доламе,
Марко трже ноже од појаса,
Те и лева одсијече скута:
„Иди бедо, да те Бог убије!"
Ал' се Турчин остануги не ће,
Већ увати Шарца за вођице,
Десном руком за вођице Шарца,
Левом руком Марка за недарца.
Плану Марко, како ватра жива,
Исправи се на Шарцу витезу,

Добро Шарцу дизген потегао,
Игра Шарац, како и помаман,
И прескаче коње и јунаке;
Пак дозива бега Костадина:
„Побратиме, беже Костадине!
„Иди, брате, безистену моме,
„Донеси ми стрелу Татаранку,
„У којој је стрели Татаранки
„Девет бели соколови пера;
„А ја идем с агом на кадију,
„На мешћеми да нам синцилати;
„Да међ' нама после није кавге.“
Тад' се беже безистену врати,
Оде Марко с агом на кадију.
Како иде царев Алил-ага,
Папуч' скиде, седе код кадије,
Па извади дванаест дуката,
Те кадији меће под колено;
„Ефендија, ето ти дуката,
„Не дај Марку правог синцилата.“
Али Марко Турски разабрао,
А у Марка не има дуката,
Већ буздован меће преко крила:
„Чујеш ли ме, ефенди-кадија!
„Дај ти мене правог синцилата,
„Јер видиш ли шестопер позлаћен,
„Ако т' одем ударати њиме,
„Не ће тебе мелем требовати,
„Мешћему ћеш и заборавити
„А дукате ни видети не ћеш.“
Ефендију попаде грозница

Гледајући шестопер позлаћен,
Синцилати, а дркћу му руке.
Кад пођоше на мејдан јуначки,
За агом је тридест јањичара,
А за Марком не има никога,
До некол'ко Грка и Бугара.
Кад дођоше на мејдан јуначки,
А беседи царев Алил-ага:
„Делибаша, ајде мећи стреле;
„Ти се валиш, да си добар јунак,
„И валиш се цару на дивану,
„Да застрелиш орла крстатога,
„Крсташ' орла, што води облаке.“
Беседи му Краљевићу Марко:
„Ја, Турчине, ја сам добар јунак,
„Али ти си од мене старији,
„Јер је ваше господство и царство
„Твој је мејдан старији од мога,
„Јер си мене на мејдан зазвао;
„Већ, Турчине, ајде мећи стреле.“
Метну Турчин прву белу стрелу,
Стрелу метну, пак мере аршином,
Престријели сто двадест аршина;
Метну Марко прву белу стрелу,
Престријели две стотин' аршина;
Метну Турчин другу белу стрелу,
Престријели три стотин' аршина;
Метну Марко другу белу стрелу,
Престријели пет стотин' аршина;
Метну Турчин трећу белу стрелу,
Престријели шест стотин' аршина;

У том Марку и Костадин дође
И донесе стрелу Татаранку,
У којој је стрели Татаранки
Девет бели соколови пера;
Метну Марко стрелу Татаранку,
Оде стрела у пра и у маглу,
Очима се не да прегледати,
А камо ли премерит' аршином!
Стаде Турчин сузе просипати,
Стаде Марка Богом братимити:
„Богом брате, Краљевићу Марко!
„Вишњим Богом и светим Јованом
„По убаву закону вашему!
„На част тебе моји бели двори,
„И кадуна моја верна љуба.
„Тек ме немој, брате, обесити!"
А беседи Краљевићу Марко:
„О Турчине, жив' те Бог убио!
„Будме братиш, што ми жену дајеш?
„Мене твоја жена не требује,
„У нас није, кано у Турака,
„Снашица је, кано и сестрица;
„Ја на дому имам љубу верну,
„Племениту Јелицу госпођу;
„А све би ти, брате, опростио,
„Али си ми издръо доламу,
„Већ дај мене три товара блага,
„Да искрпим на долами скуте."
Скочи Турчин радо и весело,
Грли, љуби Краљевића Марка,
Одведе га двору господскоме,

Те га части за три бела дана,
Даде њему три товара блага,
Снаа када кошуљу са златом,
Уз кошуљу срмајли мараму;
Још му даде триста пратилаца,
Отпрати га двору господскоме.
И после су време живовали,
Светлу цару чували крајину:
Гди се годе крајина узбија,
Узбија је Алил-ага с Марком;
Гди се годе градови узимљу,
Узимље и Алил-ага с Марком.

62.

Марко Краљевиќ и Мина од Костура.

Сједе Марко с мајком вечерати
Сува љеба и црвена вина;
Али Марку три књиге дођоше:
Једна књига од Стамбола града,
Од онога цара Појазета;
Друга књига од Будима града,
Од онога краља Будимскога;
Трећа књига од Сибиња града,
Од војводе Сибињанин-Јанка.
Која књига од Стамбола града,
Цар га у њој на војску позива,
На Арапску љуту покрајину;
Која књига од Будима града,

Краљ га у њој у сватове зове,
У сватове на кумство вјенчано,
Да га вјенча с госпођом краљицом;
Која књига од Сибиња града,
Јанко у њој на кумство зазива,
Да му крсти два нејака сина.
Марко пита своју стару мајку:
„Сјетуј мене, моја стара мајко,
„Куда ми је сад ићи најпрече:
„Ил' ћу ићи на цареву војску,
„Ил' ћу ићи краљу у сватове,
„Да га вјенчам с госпођом краљицом;
„Ил' ћу ићи Сибињанин-Јанку,
„Да му крстим два нејака сина?“
Вели мајка Краљевићу Марку:
„О мој синко, Краљевићу Марко!
„У свате се иде на весеље,
„На кумство се иде по закону,
„На војску се иде од невоље:
„Иди, синко, на цареву војску;
„И Бог ће нам, синко, опростити,
„А Турци нам не ће разумјети.“
То је Марко послушао мајку,
Па се спреми на цареву војску,
С' собом води слугу Голубана;
На походу мајци наручује:
„Чу ли мене, моја стара мајко!
„Граду врата рано затворајте,
„А у јутру доцкан отворајте;
„Јера сам ти, мајко, у завади
„С проклетијем Мином од Костура,

„Па се бојим, моја стара мајко,
„Да ми б'јеле не похара дворе."
Оде Марко на цареву војску
Са својијем слугом Голубаном.
Кад су били на трећем конаку,
Сједе Марко вечер' вечерати,
Голубан му рујно вино служи:
Узе чашу Краљевићу Марко,
Чашу узе, у сан се занесе,
И испусти чашу на трпезу,
Чаша паде, вино се не просу;
Буди њега слуга Голубане:
„Господару, Краљевићу Марко!
„И досад си на војску ишао,
„Ал' нијеси тако дријемао,
„Ни из руке чашу изпуштао!"
А Марко се трже иза санка,
Па говори слуги Голубану:
„Голубане, моја вјерна слуго!
„Мало тренух, чудан санак усних,
„Чудан санак а у чудан часак,
„Ђе се прамен магле запођеде
„Од Костура града бијелога,
„Пак се сави около Прилипа,
„У тој магли Мина од Костура,
„Он похара моје б'јеле дворе,
„Све похара и огњем попали,
„Стару мајку с коњма прегазио,
„Зароби ми моју вјерну љубу,
„Одведе ми коње из арова,
„И однесе из ризнице благо."

Вели њему слуга Голубане:
„А не бој се, Краљевићу Марко!
„Добар јунак добар сан уснио:
„Сан је лажа, а Бог је истина.“
Кад дођоше граду Цариграду,
Диже царе силовиту војску,
Отидоше преко мора сињег
На Арапску љуту покрајину,
Те узимљу по мору градове,
Четрдесет и четири града;
Кад дођоше под Кара-Окана,
Окан бише три године дана,
Окан бише, узет' не могоше;
Марко с'јече Арапске јунаке,
Па све главе пред цара износи,
А цар Марку бакшише поклања.
То Турцима врло мучно било,
Па говоре цару честитоме:
„Господине, царе Појазете!
„Марко није јунак николико,
„Веће мртве одсијеца главе
„И пред тебе на бакшиш доноси.“
То зачуо Краљевићу Марко,
Па се моли цару честитоме:
„Господине, царе поочиме!
„Мене јесте сутра крсно име,
„Крсно име лијеп данак Ђурђев;
„Већ ме пусти, царе поочиме,
„Да прославим моје крсно име
„По закону и по обичају;
„И дај мене побра Алил-агу,

„Да се с миром понапијем вина.“
Од ина се цару не могаше,
Веће посла Краљевића Марка,
Да он слави своје крсно име,
И даде му побра Алил-агу.
Оде Марко у гору зелену
По далеко од војске цареве,
Па разапе бијела шатора,
Под њим сједе пити мрко вино
Са својијем побром Алил-агом.
Кад у јутру јутро освануло,
Одмах позна стража од Арапа,
Да у војсци не имаде Марка,
Па повика стража од Арапа:
„Сад навали, љута Арапијо!
„Нема оног страшнога јунака
„На шарену коњу великоме.“
Тад' навали љута Арапија,
Оде цару триест хиљад' војске.
Онда царе Марку књигу пише:
„Брже ходи, мој посинко Марко!
„Пропаде ми триест хиљад' војске.“
Али Марко цару одговара:
„Када брже, царе поочиме!
„Још се нисам вина напојио,
„А камо ли у славу устао!“
Кад је друго јутро освануло,
Опет виче стража од Арапа:
„Навалите, љута Арапијо!
„Нема оног страшнога јунака
„На шарену коњу великоме.“

А Арапи јуриш учинише,
Оде цару шесет хиљад' војске.
Опет царе Марку књигу пише:
„Ходи брже, мој посинко Марко!
„Пропаде ми шесет хиљад' војске.“
Али Марко цару одговара:
„Чекај мало, царе поочиме,
„Још се нисам добро почастио
„С кумовима и с пријатељима.“
Кад је треће јутро освануло,
Опет виче стража од Арапа:
„Навалите, љута Арапијо!
„Нема оног доброга јунака
„На шарену коњу великоме.“
А Арапи јуриш учинише,
Оде цару сто хиљада војске.
Онда царе Марку књигу пише:
„Брже да си, мој посинко Марко!
„Брже да си, мој по Богу синко!
„Арапи ми шатор оборише.“
Онда Марко усједе на Шарца,
Пак он оде у цареву војску;
Кад у јутру бијел дан освану
И двије се ударише војске,
Опази га стража од Арапа,
Пак повика из грла бијела:
„Сад уступи, љута Арапијо!
„Ето оног страшнога јунака
„На шарену коњу великоме.“
Онда Марко уд'ри међ' Арапе,
На три стране војску рашћерао:

Једну војску сабљом исјекао,
Другу војску Шарцем погазио,
Трећу војску пред цара догнао;
Ал' се Марко љуто изранио:
Седамдесет рана допануо,
Седамдесет рана од Арапа;
Пак он цару паде преко крила,
Пита њега царе господине:
„Мој посинко, Краљевићу Марко!
„Јесу ли ти ране од самрти?
„Можеш ли ми, синко, преболети,
„Да ти тражим мелем и ећиме?“
Вели њему Краљевићу Марко:
„Господине, царе поочиме!
„Нијесу ми ране од самрти,
„Чини ми се, могу преболети.“
Цар се маши руком у џепове,
Те му даје хиљаду дуката,
Да он иде грдне ране видат',
За њим посла двије вјерне слуге,
Да гледају, да не умре Марко;
Али Марко не тражи ећима,
Већ он иде из крчме у крчму,
Те он тражи, ђе је боље вино.
Тек се Марко вина понапио,
И грдне му ране зарастоше;
Али њему ситна књига дође,
Да су њему двори похарани:
Похарани, огњем попаљени,
Стара мајка с коњма прегажена
И вјерна му љуба заробљена;

Тад' протужи Краљевићу Марко
Уз кољено цару поочиму:
„Господине, царе поочиме!
„Б'јели су ми двори похарани,
„В'јерна ми је љуба заробљена,
„Стара мајка с коњма прегажена,
„Из ризнице однешено благо,
„Однијо га Мина од Костура."
Њега тјеши царе господине:
„Не бој ми се, мој посинко Марко!
„Ако су ти двори изгорели,
„Љепше ћу ти дворе начинити
„Поред мојих, ко и моји што су;
„Ако ти је благо однешено,
„Да т' учиним агом харачлијнским,
„Пак ћеш више блага сакупити;
„Ако ти је љуба одведена,
„Бољом ћу те љубом оженити."
Ал' говори Краљевићу Марко:
„Фала тебе, царе поочиме!
„Кад ти станеш мене дворе градит',
„Мене хоће сиротиња клети:
„„Гле курвића Краљевића Марка!
„„Они су му двори изгорели,
„„А ови му пусти останули!""
„Да м' учиниш агом харачлијнским,
„Ја харача покупит' не могу
„Док не свежем ништа и убога,
„Па ће мене сиротиња клети:
„„Гле курвића Краљевида Марка!
„„Оно му је благо однешено,

„„А ово му остануло пусто!““
„А што ћеш ме женит' другом љубом,
„Кад је моја љуба у животу?
„Већ дај мене триста јаничара,
„Покуј њима криве косијере,
„И дај њима лагане мотике,
„Ја ћу ићи бијелу Костуру
„Не би л' своју повратио љубу.“
Цар му даде триста јаничара,
Покова им криве косијере,
И даде им лагане мотике.
Јаничаре сјетовао Марко:
„Браћо моја, триста јаничара!
„Ви идите бијелу Костуру,
„Кад дођете ка Костуру граду,
„Вама ће се Грци радовати:
„„Благо нама, ево нам аргата:
„„Јефтино ће радит' винограде.““
„Ви немојте, браћо моја драга,
„Већ падните под Костуром градом,
„Пијте вино и бистру ракију,
„Докле и ја у Костур не дођем.“
Отидоше триста јаничара,
Отидоше бијелу Костуру,
Марко оде Светој гори славној,
Причести се и исповједи се,
Јер је многу крвцу учинио;
Па обуче рухо калуђерско,
Пусти црну браду до појаса,
А на главу капу камилавку;
Па се баци Шарцу на рамена,

Оде право бијелу Костуру.
Када дође Мини од Костура,
Ал' он сједи, рујно пије вино,
А Маркова служи му га љуба;
Пита њега Мина од Костура:
„Ој Бога ти, црни калуђере!
„Откуд тебе тај шарени коњиц?“
Вели њему Краљевићу Марко:
„Ој Бога ми, Мина господару!
„Ја сам био у царевој војсци
„На Арапској љутој покрајини,
„Тамо бјеше једна будалина
„По имену Краљевaћу Марко,
„И он тамо јесте погинуо:
„И ја њега јесам саранио
„По закону и по обичају,
„Дадоше ми коња од подушја.“
Кад то зачу Мина од Костура,
Од радости на ноге скочио,
Па говори Краљевићу Марку:
„Бе аферим, црни калуђере!
„Ево има девет годин' дана
„Како чекам ја такове гласе:
„Маркове сам похарао дворе,
„Похарао, огњем попалио,
„Вјерну сам му љубу заробио,
„Још је за се нијесам вјенчао;
„Све сам чек'о, док погине Марко,
„А сад ћеш ме ти вјенчати с њоме.“
Узе књигу Краљевићу Марко,
Књигу узе, те Мину вјенчава,

Да са киме, већ са својом љубом!
Па сједоше рујно пити вино,
Вино пити и веселити се,
Ал' говори Мина од Костура:
„Чујеш Јело, и срце и душо!
„До сад си се Марковица звала,
„А од сад си Минина госпођа;
„Иди, душо, у ризнице доње,
„Те донеси три купе дуката,
„Да дарујем црна калуђера."
Оде Јела у ризнице доње,
Те донесе три купе дуката,
Не носи их од Минина блага,
Већ их носи од Маркова блага;
И донесе сабљу зарђалу,
Па је даје црном калуђеру;
„На ти и то, црни калуђере,
„Од подушја Краљевићу Марку."
Узе сабљу Краљевићу Марко,
Сабљу узе, па је загледује,
Па говори Мини од Костура:
„Господару, Мина од Костура!
„Јел' слободно на весељу твоме
„Поиграти ситно калуђерски?"
Вели њему Мина од Костура:
„Јест слободно, црни калуђере,
„Јест слободно, за што не би било?"
Скочи Марко на ноге лагане,
Обрну се и два и три пута,
Сав се чардак из темеља тресе;
Па потрже сабљу зарђалу,

Ману сабљом с десна на лијево,
Те он Мини одсијече главу,
Па повика из грла бијела:
„Сад навал'те, моја аргатио!
„Нема вама Мине од Костура.“
Навалише триста јаничара
У дворове Мине од Костура,
Бијеле му дворе похараше,
Похараше, огњем попалише;
Марко узе своју вјерну љубу
И Минино он покупи благо,
Па отиде бијелу Прилипу
Пјевајући и поп'јевајући.

63.

Марко Краљевић и 12 Арапа.

Шатор пење Краљевићу Марко
На Арапској покрајини љутој,
Под шатором седе пити вино.
Јоште Марко чаше не попио,
Ал' допаде робиња девојка
Под шатора Краљевића Марка,
Стаде Марка Богом братимити:
„Богом брате, Краљевићу Марко!
„Вишњим Богом и светим Јованом!
„Опрости ме данас од Арапа,
„У троје сам допадала руке,
„Ево данас, брате, у четврте,
„Мећ' дванаест браће Арапчади;
„Не држе ме, к'о се држи робље,

„Већ ме бију троструком канцијом,
„Нагоне ме, да им лице љубим;
„Не могу и јадна ни гледати,
„А камо ли, да им лице љубим.“
А Марко је привати за руку,
Посади је до десна колена,
Огрте је коластом аздијом,
А у руке даде чашу вина:
„На, девојко, те се напиј вина,
„Данас те је огрејало сунце,
„Кад си дошла к мене под шатора.“
Тек девојка чашу приватила,
И приниче, да с' напије вина,
Ал' допаде дванаест Арапа
На дванаест ата Арапскије,
Сташе Марка називати курвом!
„Курво̆ једна, Краљевићу Марко!
„Ти ли поста други цар на земљи,
„Да отимљеш робље од Арапа?“
А смеје се Краљевићу Марко:
„Ид'т' одатле, децо Арапчади!
„Да ја о вас не огрешим душе.“
Ал' срдити дванаест Арапа,
Сви дванаест сабље потргоше,
Те над Марком шатор оборише,
На шатору исекли конопце,
Паде шатор на сокола Марка
И на његов крсташ алај-барјак
И на Шарца коња великога.
Каде виде Краљевићу Марко
Оборена свилена шатора,

Плану Марко, као ватра жива,
Пак он скочи на ноге лагане,
Довати се Шарца великога,
За се баци Богом посестриму,
Три пута је опаса појасом,
А четвртом од сабље кајасом,
Пак потрже сабљу оковану,
Те потера дванаест Арапа;
Не сече и по грлу бијелу,
Већ и сече по свилену пасу;
Од једнога двојица падају,
Од дванаест Марко начинио,
Од дванаест двадест и четири.
Пак се многу преко поља равна,
Кано звезда преко ведра неба,
Оде право ка Прилипу граду,
Ка својему двору бијеломе,
Пак дозивље Јевросиму мајку:
„Јевросима, моја стара мајко!
„Моја мајко, моја слатка рано!
„Ево, мати, Богом посестриме,
„Ран' је, мајко, мене каконо си,
„Удоми је, кано чедо своје,
„Да би, мајко, стекли пријатеље“
Ранила је Јевросима стара,
Ранила је, и удомила је
У Рудника града бијелога
У велику кућу Диздарића
Међу мили девет братенаца.
Отуд Марко стече пријатеље;
Одлазио често посестрими;

Као својој сестрици рођеној,
И често се вина напијао.

64.

Марко Краљевић и ћћи краља Арапскога.

Пита мајка Краљевића Марка:
„Ја мој синко, Краљевићу Марко!
„Што ти градиш млоге задужбине?
„Ил' си тешко Богу згријешио,
„Ил' си лудо [47]) благо задобио?“
Вели њојзи од Прилипа Марко:
„Ој Бога ми, моја стара мајко!
„Једном бијах у земљи Арапској,
„Па ураних на воду чатрњу,
„Да напојим мојега Шарина;
„Кад ја дођох на воду чатрњу,
„Ал' на води дванаест Арапа;
„Ја шћадијах, мати, преко реда
„Да напојим мојега Шарина,
„Не даде ми дванаест Арапа;
„Мати моја, извадисмо кавгу:
„Ја потегох тешку топузину,
„Те ударих црна Арапина,
„Ја једнога, мене једанаест,
„Ја двојицу, мене десетина,
„Ја тројицу, мене деветина,

---

[47]) „*лудо* благо задобио“ значи: без муке и *без памети*, само срећом, а много блага.

„Ја четири, а мене осмина,
„Ја петину, а мене седмина,
„Ја шестину, а мене шестина;
„Шестина је мене надвладала,
„Свезаше ми руке наопако,
„Одведоше краљу Арапскоме,
„Краљ ме баци на дно у тавницу,
„Ја тавновах за седам година,
„Нит' ја знадох, кад ми љето дође,
„Нит' ја знадох, кад ми зима дође,
„Осим једно, моја стара мајко:
„Зими би се грудале ђевојке,
„Пробаце ми по груду снијега,
„По том знадем, да је дошла зима;
„Љети баце стручак босиока,
„По том знадем, да је љето, мајко.
„А кад наста осма годиница,
„Тавница ми није додијала,
„Додија ми Арапка ђевојка,
„Мила ћерца краља Арапскога,
„Долазећи јутром и вечером;
„Виче мене на тавнички пенџер:
„„Не трун', јадан, у тавници, Марко!
„„Већ дај мене твоју вјеру тврду,
„„Да ћеш мене узет' за љубовцу,
„„Да избавим тебе из тавнице,
„„Добра твога из подрума Шарца,
„„Накупићу жутијех дуката,
„„Болан Марко! колико ти драго.““
„Кад се, мати, виђех на невољи,
„Скинух капу, метнух на кољено,

„Па се кунем капи на кољену:
„„Тврда вјера! оставит' те не ћу,
„„Тврда вјера! преварит' те не ћу;
„„И сунце је вјером преврнуло,
„„Те не грије зими к'о и љети,
„„А ја вјером преврнути не ћу.““
„То промисли Арапка ђевојка,
„Промислила, да се кунем њојзи:
„Једно вече бјеше омркнуло,
„Отвори ми од тавнице врата,
„Изведе ме из тавнице, мајко,
„Доведе ми помамна Шарина,
„И још себе бољег од Шарина,
„На обадва бисаге дуката,
„Донесе ми сабљу оковану;
„Отале се доватисмо коња
„И одосмо кроз земљу Арапску.
„Каде јутро бјеше освануло,
„И ја сједох, мати, отпочиват'
„А уза ме Арапка ђевојка,
„Загрли ме црнијем рукама,
„Кад погледах, моја стара мајко,
„Она црна, а бијели зуби,
„То се мене мучно учинило,
„Ја потегох сабљу оковану,
„Ударих је по свилену пасу,
„Кроз њу сабља, мати, пролећела;
„Приватих се мојега Шарина,
„Још Арапци глава проговара:
„„Богом брате, Краљевићу Марко!
„„Немој, болан, мене оставити!““

„Ту сам, мати, Богу згријешио,
„А велико благо задобио,
„Те ја градим млоге задужбине.“

65.

Марко Краљевић у Азачкој тамници.

(комад од пјесме).

Боже мили! на свем' тебе вала!
Какав бјеше делибаша Марко!
Какав ли је данас у тамници,
У тамници Азачкој проклетој!
Тамница је кућа необична:
У тамници вода до кољена,
Од јунака кости до појаса;
Туде иду змије и јакрепи,
Хоће змије очи да попију,
А јакрепи лице да нагрде,
Да отпадну ноге до кољена
И јунаку руке до рамена.
Пишти јадан по тамници Марко,
Пишти Марко, до Бога се чује,
Гледа Марко Азачкој чаршији,
Не ће л' кога угледати свога;
Ни ког свога, до Бога једнога,
Но угледа лијепу ђевојку,
Милу шћерцу краља од Азака,
Ђевојку је Богом сестримио:
„Богом сестро, краљева ђевојко!
„Дођи мене тамници на пенџер.“

Ђевојка је за Бога примила,
И за Бога и за брата свога,
Она дође тамници на пенџер,
Марко њојзи тихо проговара:
„Богом сестро, краљева ђевојко!
„Иди бабу од Азака краљу,
„Од мене му поклон и поздравље:
„Кумим њега Богом истинијем,
„Нек ме пусти из тамнице клете
„А на вјеру и на вересију
„И на јемца Бога истинога,
„Да ја идем до Прилипа града,
„Да донесем за откупа благо,
„Вјера моја, двадесет товара;
„Ако ли ми вјеровати не ће,
„Нек ме пусти из тамнице клете,
„Па нека ме у гвожђе окује,
„Ја ћу ситну књигу оправити
„Мајци мојој у Прилипа града,
„За откуп ће донијети благо!
„У тамници живити не могу."
Кад ђевојка р'јечи разумјела,
Она оде краљу на дивана,
Када бабу на диван изиђе,
Питао је од Азака краљу:
„Ој Бога ти, мила ћери моја!
„Шта је тебе тамо нестануло?
„Ил' ти мало свиле и кадиве,
„Или злата, ил' бијела платна?
„Ал' лијепе чохе Парагуна
„И резане, па и нерезане?"

Бесједи му лијепа ђевојка:
„О мој бабо, од Азака краљу!
„Свашта доста у двору твојему,
„Ништа мене није нестануло;
„Но ево ти поклон и поздравље
„А од сужња Краљевића Марка,
„Да га пустиш из тамнице, бабо,
„А на вјеру и на вересију
„И на јемца Бога истинога,
„Док отиде до Прилипа града,
„За откуп ће донијети благо,
„Донијети двадесет товара;
„Ако ли му вјеровати не ћеш,
„Пусти њега из тамнице, бабо,
„У жељез га гвожђе окуј тешко,
„Он ће ситну књигу оправити
„Мајци својој у Прилипа града,
„За откуп ће донијети благо “
Кад то зачу од Азака краљу,
Он ђевојци пр'јеке р'јечи каже:
„Кучко једна, а не ћери моја!
„Шњиме си се, кучко, сјаранила!
„А тако ми Бога великога!
„Не ћу пустит' из тамнице Марка,
„Држаћу га за девет година,
„Док му змије очи не попију,
„А јакрепи не нагрде лице;
„Док м' отпадну ноге до кољена
„И јунаку руке до рамена;
„Кад допадне таке муке Марко,
„Ја ћу пустит' сужња без динара,

„Изнијећу туц'ка на сокаке,
„Нека проси, нек се љебом рани.“
Кад ђевојка р'јечи разумјела,
Она оде на тамницу Марку,
Све му каза, како краљу каже.
Каде зачу Краљевићу Марко,
Пишти Марко, до Бога се чује,
Па ђевојци био говорио:
„Богом сестро, краљева ђевојко!
„Донеси ми дивит и хартије,
„Да ја китим једну ситну књигу,
„Да је пратим у Прилипа к Мајци,
„Нек продаје земље и градове,
„Нек продаје, нек за душу даје,
„Нек се рани и ода зла брани;
„Вјерној љуби, нек се преудаје;
„Милој сеји, да с' не куне мноме;
„Мене вође кости иструнуше
„У тамници Азачкој проклетој.“
Донесе му дивит и хартију,
Те је ситну књигу накитио,
Не кити је, куд је њојзи каже,
Но је кити преко мора сињег,
Преко мора до града Солуна,
До Дојчила Богом побратима:
„О Дојчило, Богом побратиме!
„Тешке сам ти муке допаднуо,
„Тешке муке, у Арапске руке,
„Допаднуо ропства и тамнице,
„А проклете Азачке тамнице;
„У тамници живити не могу,

„Тамница је кућа необична;
„Избави ме, ако Бога знадеш!“
Па дозивље сивога сокола:
„О соколе, пуст ми не остао!
„Носи књигу ка граду Солуну,
„Ка Дојчилу Богом побратиму,
„Нек избави мене из тамнице.“
Узе соко ону ситну књигу,
Па се изви небу под облаке,
Право оде ка Солуну граду
Баш у јутру у свету неђељу,
Ал' бијаше господа Солунска,
Ал' бијаше у бијелој цркви
На јутрењи и на летурђији,
Паде соко на бијелу цркву,
Пишти соко, до Бога се чује,
Познаде га Дојчило војвода,
Па ишета из бијеле цркве,
Те он сједе у сребрна стола,
К њему дође сив-зелен соколе,
Испод крила ситну књигу пушти.
Узе Дојчил ону ситну књигу,
Кад он виђе, што му књига каже,
Удари се по кољену руком,
Нова чоха прште на кољену
И од злата бурма на рукама,
Сузе рони низ бијело лице:
„Ала! брате, Краљевићу Марко!
„Тешке ти си муке допануо!
„Без јада се избавити не ћеш.“
Па он мисли, што ће и како ће,

Све мислио, на једно смислио,
Па узимље боју карабоју,
Бијело је обојио лице,
Начини се црни Арапине,
Па изведе добра коња дора,
На добра се дора дохитио,
Право оде ка Азаку граду.
Кад је био низ поље Азачко,
Тешко био наљутио дора,
Добар доро на колаче скаче,
У пријеко дванаест аршина,
У дужину двадест и четири,
У висину три копља јуначка[48]),

— — — — —
— — — — —

---

[48]) У Будиму су прије осам година прештампане из *друге* и *четврте* књиге пређашњега изданија све пјесме о *Марку Краљевићу* под именом: „*Песме Краљевића* „*Марка* совокуплѣне изъ различити юначки песна- „рица. Изданіемъ *Константина Каулиціе*, Книго- „продавца Ново-Садскога. (Serbische Heldenlieder) у „*Будиму* Писмены Крал: Всеучилища Пештанскогъ. „1836.“ (на осмини 225 страна). Да су пјесме ове прештампане вјерно, од слова до слова, онда ја овдје не бих ни спомињао неправде, коју ми је књижар с тијем учинио свога добитка ради; али су оне тобожњијем *поправљањем* тако *искварене* и *нагрђене*, да је криво по сав народ наш и срамота готово по све наше књижевнике данашњега нараштаја. Не само што је Г. Каулиција, или неко други на његову молбу или за плату, у овој пјесми *овдје* додао *из своје главе* 36 стихова (те пјесму тобоже довршио), него су и у другима

66.

Марко Краљевић и Арапин.

Кулу гради црни Арапине,
Кулу гради од двадест тавана,

многе ријечи (на стотине) измијењане и читави стихови нагрђени. Ја ћу овдје чуда ради додати само неколико примјера, које сам опазио гдје сам у књижицу загледао, а сву је редом нијесам ни читао. Тако н. п. у пјесми *Сестра Леке капетана* (стих 470—477):

у оригиналу:	*прештампано:*
Шта с' видио, шта си смиловао	Шта с' видіо шта си смиловао
А на томе војводи Милошу,	*На томъ твоме* Войводи Милошу,
Ђе је виђен, ђе је снажан јунак;	*Ди* є виђенъ *дил'* є снажанъ юнакъ,
Јеси л' чуо, ђе причају људи,	*Нисил'* чуо *шта говоре* люди,
Ђе ј' Милоша кобила родила,	*Да є Милошъ одъ кобиле рођенъ,*
А некака сура бедевија,	*И то нека* сура бедевія,
Бедевија, што ждријебн ждрале,	Бедевія што *ждреби ждралѣве,*
Нашли су га јутру у ерђели.	Нашли су га *зоромъ* у *ергели.*

Тако у пјесми *Марко Краљевић* и *Арапин* (стих 5 и 6):

мјесто:	*прештампано:*
Ударио стакла у певцере,	*Прилепіо* стакла *на* пенцере
Простръо је свилом и кадифом.	*Простреo* є *свилу* и *кадифу*

За *хартију* би се могло казати *прилепио на* пенцере, а за *стакло* се говори *ударио у* пенцере; тако

Украј сињег мора дебелога;
Кад је Арап кулу начинио,

———

је у оригиналу смисао, да је Арапин простръо (застръо) *кулу* свилом и кадифом, а не *свилу* и *кадифу!* Тако у пјесми *Женидба Марка Краљевића* (стих 6):

мјесто:	*прештампано:*
А не може служит' мрка вина	А не може служит' *Марка віномъ* (*!!!*).

А у пјесми *Смрт Марка Краљевића* (стих 69):

мјесто:	*прештампано:*
Л'јеп ти бјеше, ја за мало ода	*Лѣпъ ты быше я за мало доба* (*?!!!*).

Тако је прештампано „*чинишъ* задужбине" мјесто „*градиш* задужбине", а у Српскоме је рјечнику (код ријечи *задужбина*) назначена разлика између *градити* задужбину и *чинити* задужбину! Тако је у пјесми *Марко Краљевић и Муса кесеџија* (у стиху 10) од „*одврћ*' ћу се" начињено „*одврт*' ћу се!" Тако је у пјесми *Урош и Мрљавчевићи* (у стиху 71) од *сагр'јешио* начињено *согрѣшіо*, а у пјесми *Марко Краљевић и кћи краља Арапскога* (у стиху 4) од *згријешио* начињено *согрешіо;* а и Француз у Паризу, који је иоле учно познати разлику између Славенскијех нарјечија, може знати, да у овакијем догађајима није Српски *со* (него *са*, или *су*, или *с* — које се пред гдјекојијем словима претвара у *з*, као и *з* у *ж*—)! Тако је у пјесми *Смрт Марка Краљевића* (у стиху 109) мјесто „нек се цркве *красе*" прештампано „нек се Цркве *красу*"! Тако је у пјесми *Марко Краљевић и кћи краља Арапскога* на два мјеста (у стиху 35 и 37) од „По *том*" начињено „По *тимъ*"! А у тој истој пјесми (у стиху 16) „од *извадисмо* кавгу" начињено је „*завадисмо* кавгу"! По народноме говору

Ударио стакла у пенџере,
Простръо је свилом и кадифом,
Па је онда кули говорио:
„Што ћеш пуста у приморју, куло?
„Кад по тебе нитко шетат' нема:
„Мајке немам, а сестрице немам,
„А јоште се оженио нисам,
„Да по тебе љуба моја шеће;
„Ал' тако ме не родила мајка,
„Већ кобила, која бедевију,
„Запросићу у цара ђевојку;
„Јал' ће ми је царе поклонити,
„Јали ће ми на мејдан изићи."
То је Арап кули изрекао,
Па он одмах ситну књигу пише,
Те је шаље цару у Стамбола:
„Господине, царе од Стамбола!
„Код мора сам кулу начинио,
„По њојзи ми нитко шетат' нема,
„А јоште се оженио нисам;

кавга се не може *завадити*, него се *заметне*, *учини*, *огради* и (у пјесмама) *извади;* а *људи* се *заваде*, те постане кавга! и т. д.

Кад се ова ствар расуди са свију страна, онда се може казати, да је ово право мјерило жалоснога стања данашње наше литературе. По овоме сад сваки паметан човјек може помислити: кад се овако чини с народнијем пјесмама, које су наштампане, по свијету се разишле и на различне језике превођене, а шта би од њих било, да су их оваки наши књижевници скупљали и први пут штампали?

„Поклони ми шћерцу за љубовцу;
„Ако л' ми је поклонити не ћеш,
„А ти хајде на мејдан јуначки.“
Дође књига цару честитоме,
Када виђе, што му књига каже,
Стаде царе тражит' мејданџије,
Обећава благо небројено,
Ко погуби црног Арапина.
Мејданџије млоге одлазише,
Ал' Стамболу ни један не дође.
Нуто цару велике невоље!
Веће њему неста мејданџија,
Све погуби црни Арапине.
Ни ту није големе невоље,
Ал' с' опреми црни Арапине
Из приморја са бијеле куле:
Он с' обуче у рухо господско,
А припаса сабљу оковану,
Па опреми сиву бедевију:
Потеже јој седмере колане,
Зауздa је уздом позлаћеном,
Па привеза чадор у теркију,
И са стране тешку топузину;
Кобили се на рамена баци,
Па упрти копље убојито,
Оде право бијелу Стамболу.
Кад је дош'о пред Стамболска врата,
Пред вратима копље ударио,
А за копље свез'о бедевију,
Пак разапе бијела чадора.
И на Стамбол он наметну намет:

Све на ноћцу по јалову овцу
И фуруну љеба бијелога,
Један чабар жежене ракије,
По два чабра црвенога вина,
И по једну лијепу ђевојку,
Те му служи црвенику вино,
А ноћи јој б'јело лице љуби,
Дневи даје у земљу Талију,
Те узима небројено благо.
Тако држа три мјесеца дана;
Ни ту није голема зулума;
Арап узја танку бедевију,
Наћера је кроз Стамбол бијели,
Дође право под цареве дворе,
Виче цара из грла бијела:
„Море царе! изводи ђевојку."
Па потеже тешку топузину,
Њоме лупа цареве дворове,
Сасу њему стакла у пенџере.
Кад се царе виђе на невољи,
Даде њему цуру на срамоту.
Сједе Арап свадбу уговарат':
„До петнаест бијелијех дана,
„Док отидем у приморје равно,
„И сакупим киту и сватове "
Пак посједе танку бедевију,
И отиде у приморје равно,
Да он купи кићене сватове.
Кад то зачу царева ђевојка,
Цвили јадна, како љута гуја:
„Јаох мене до Бога милога!

„За кога сам лице одгајила!
„Да га љуби црни Арапине!“
У то доба и ноћ омркнула;
Сан уснила госпођа царица;
Ђе јој на сну чоек говорио:
„Има, госпо, у држави вашој
„Равно поље широко Косово,
„И град Прилип у пољу Косову,
„У Прилипу Краљевићу Марко;
„Вале Марка, да је добар јунак;
„Пошљи књигу Марку Краљевићу,
„Посини га Богом истинијем,
„Обреци му благо небројено,
„Нек ти отме шћерцу од Арапа.“
Кад у јутру јутро освануло,
Она трчи цару господару,
Те казује, шта је у сну снила.
Кад је царе р'јечи разумијо,
Брже пише сиђана фермана,
Те га шаље бијелу Прилипу,
На кољено Краљевићу Марку:
„Богом синко, Краљевићу Марко!
„Ходи мене бијелу Стамболу,
„Погуби ми црног Арапина,
„Да ми Арап не води ђевојку,
„Даћу тебе три товара блага.“
Ферман оде Краљевићу Марку,
Када Марко сиђан ферман прими,
И кад виђе, шта с' у њему пише,
Он говори царском татарину:
„Иди с Богом, царев татарине!

„Поздрави ми цара поочима:
„Ја не смијем на Арапа доћи;
„Арапин је јунак на мејдану;
„Кад ми узме са рамена главу,
„Што ће мене три товара блага?“
Оде татар цару честитоме,
Те казује, што је рек'о Марко.
Кад то чула царица госпођа,
Она гради другу ситну књигу,
Те је шаље Краљевићу Марку:
„Богом синко, Краљевићу Марко!
„Не дај мене шћерцу Арапину,
„Ево тебе пет товара блага.“
Књигу прими Краљевићу Марко,
Када viђе, што се у њој пише,
Он говори царском татарину:
„Иди натраг, царев татарине!
„Иди кажи мојој поматери:
„Ја не смијем на Арапа доћи;
„Арапин је јунак на мејдану,
„Скинуће ми главу са рамена;
„А ја волим моју русу главу,
„Нег' све благо цара честитога.“
Оде татар и каза царици,
Што је рек'о Краљевићу Марко.
Кад то зачу царева ђевојка,
Скочи млада на ноге лагане,
Пак довати перо и хартију,
У лице је пером ударила,
Од образа крви отворила,
Марку ситну књигу написала:

„Богом брате, Краљевићу Марко!
„Братимим те Богом истинијем,
„И кумим те Богом истинијем
„И вашијем светијем Јованом,
„Не дај мене црну Арапину,
„Ево тебе седам товар' блага,
„И ево ти седам бошчалука,
„Нит' су ткани, нити су предени,
„Ни у ситно брдо увођени,
„Већ од чиста злата саљевани:
„И даћу ти од злата синију,
„На синији оплетена гуја,
„Повисоко главу издигнула,
„У зубима држи драги камен,
„Поред ког се види вечерати
„У по ноћи, као у по дана:
„И даћу ти сабљу оковану,
„На којој су три балчака златна
„И у њима три драга камена
„(Ваља сабља три царева града),
„Још ћу царев печат ударити,
„Да те везир погубит' не може
„Док честитог цара не запита."
Посла Марку књигу по татару;
Када Марку ситна књига дође,
Те он виђе, што му књига каже,
Онда стаде Марко говорити:
„Јаох мене, моја посестримо!
„Зло је поћи, а горе не поћи:
„Да с' не бојим цара и царице,
„Ја се бојим Бога и Јована;

„Баш ћу поћи, да не ћу ни доћи.“
Он опреми натраг татарина,
Нит' му рече доћи, ни не доћи,
А он оде на танану кулу,
Те облачи на се одијело:
А на плећи ћурак од курјака,
А на главу капу од курјака;
Па припаса сабљу оковану,
Јоште узе копље убојито;
И он сиђе у подруме Шарцу,
Потеже му седмере колане;
Па наточи један мијех вина,
Објеси га Шарцу с десне стране,
А с лијеве тешку топузину,
Да не крива ни тамо ни амо;
Тад' се баци Шарцу на рамена,
Оде право бијелу Стамболу.
Када дође бијелу Стамболу,
Он не иде цару ни везиру,
Веће иде у Новога хана,
У хану је конак учинио.
Кад је било испред тавне ноћи,
Он поведе Шарца на језеро,
Да га ладне напоји водице,
Ал' му Шарац воде пити не ће,
Већ погледа често око себе,
Ал' ето ти Туркиње ђевојке,
Покрила се злаћеном марамом;
Како дође на језеро млада,
Поклони се зелену језеру,
Пак језеру стаде бесједити:

„Божја помоћ, зелено језеро!
„Божја помоћ, моја кућо вјечна!
„У тебе ћу вијек вјековати,
„Удаћу се за тебе, језеро,
„Волим за те, него за Арапа.“
Јави јој се Краљевићу Марко:
„Ој госпођо, Туркињо ђевојко!
„Што нагони тебе у језеро?
„За што л' ћеш се удат' за језеро?
„Каква ти је голема невоља?“
Поговара Туркиња ђевојка:
„Прођи ме се, гола дервишино!
„Што ме питаш, кад помоћ' не можеш?“
Све му каза од краја до конца,
Од шта млада бјежи у језеро:
„Најпослије казаше ми Марка
„У Прилипу граду бијеломе,
„И казаше, да је јунак Марко,
„Да би мог'о Арапа згубити;
„Ја сам њега Богом братимила,
„И кумила светијем Јованом,
„И даре му млоге обрицала;
„Но залуду! не шће доћи Марко,
„Не шће доћи, не дошао мајци!“
Ал' говори Краљевићу Марко:
„Не куни ме, моја посестримо!
„Ја сам главом Краљевићу Марко.“
Кад то зачу лијепа ђевојка,
Објеси се Марку око врата:
„Богом брате, Краљевићу Марко!
„Не дај мене црну Арапину.“

Рече њојзи Краљевићу Марко:
„Посестримо, Туркињо ђевојко!
„Док је мене и на мене главе,
„Не дам тебе црном Арапину;
„Немој другом казивати за ме,
„Веће кажи цару и царици,
„Нек ми штогођ за вечеру спреме,
„Ал' нека ми вина не омале,
„Нек ми пошљу у Новога хана;
„Кад Арапин са сватови дође,
„Нека њега л'јепо дочекају,
„И нек тебе даду Арапину,
„Да у двору не замеће кавге,
„А ја знадем, ђе ћу те отети,
„Ако Бог да и срећа јуначка.“
Оде Марко у хана Новога,
А ђевојка у цареве дворе,
Па казује цару и царици,
Да је дош'о Краљевићу Марко;
Кад то зачу царе и царица,
Спремише му господску вечеру,
И спремише црвенога вина,
И послаше у Новога хана.
Сједе Марко пити рујно вино,
А Стамбол се стаде затворати;
Дођ' ханџија, да затвори врата,
Пита њега Краљевићу Марко:
„Што се тако рано затворате?“
Ханџија му право казиваше:
„Ој Бога ми, незнани јуначе!
„Арапин је шћерцу испросио

„На срамоту у цара нашега,
„Вечерас ће доћи по ђевојку;
„Од његова страха великога
„Ми се тако рано затворамо.“
Не да Марко затворити врата,
Већ он стаде, да види Арапа
И његове кићене сватове.
Стаде јека бијела Стамбола,
Ал' ето ти црна Арапина
На кобили танкој бедевији,
И за њиме пет стотина свата,
Пет стотина црнијех Арапа:
Арап ђевер, стари сват Арапин,
А Арапин црни младожења;
Скаче пуста под њим бедевија,
Испод ногу камен излијеће,
Те разбија хане и дућане!
Кад су били испред Новог хана,
Онда Арап сам себе говори:
„Боже мили! чуда великога!
„Цијел Стамбол јесте позатворан
„Од мојега страха великога,
„Осим врата од Новога хана!
„Да л' у њему није никог нема?
„Да л' је како лудо и манито,
„Које јоште за мој страх не знаде?“
Оде Арап пред цареве дворе,
И ту тавнуноћцу преноћише.
Кад у јутру јутро освануло,
Цар изведе Арапу ђевојку,
И опреми рухо ђевојачко:

Натовари дванаест товара.
Пође Арап кроз Стамбол бијели
Са ђевојком и са сватовима;
Кад су били испред Нова хана,
Опет ханска врата отворена;
Арап нагна танку бедевију,
Да погледа, тко има у хану;
Марко сједи насред Новог хана,
Те он пије црвенику вино,
Не пије га чим се вино пије,
Већ леђеном од дванаест ока,
Пола пије, пола Шарцу даје;
Шћаше Арап да заметне кавгу,
Али Шарац свезан на вратима,
Не даде му унутра уићи,
Већ кобилу бије по ребрима.
Арапин се у сватове врати,
Па одоше низ Стамбол-чаршију.
Тада уста Краљевићу Марко,
Он изврати ћурак од курјака,
И изврати капу од курјака;
Своме Шарцу потеже колане,
Па објеси мјешину са вином,
С друге стране тешку топузину,
Да не крива ни тамо ни амо;
Он узима копље убојито,
Пак се скаче Шарцу на рамена,
Ишћера га на Стамбол-чаршију.
Када стиже Арапске сватове,
Одмах стаде заметати кавгу
И прогонит' стражње мимо прве;

Кад доћера Шарца до ђевојке,
Он погуби кума и ђевера.
Глас допаде црном Арапину:
„Зла ти срећа, црни Арапине!
„Стиже јунак у твоје сватове;
„Коњ му није коњи каквино су,
„Веће шарен, како и говече;
„Нит' је јунак к'о што су јунаци:
„На њему је ћурак од курјака,
„На глави му капа од курјака,
„Нешто му се у зубима црни
„Као јагње од пола године;
„Како стиже, он заметну кавгу,
„И прогони стражње мимо прве,
„Погуби ти кума и ђевера."
Врати Арап сиву бедевију,
Па говори Краљевићу Марку:
„Зла ти срећа, незнани јуначе!
„Који те је ђаво навратио,
„Да ти дођеш у моје сватове,
„Да погубиш кума и ђевера?
„Или си луд и ништа не знадеш?
„Ил' си силан, пак си полудио?
„Или ти је живот омрзнуо?
„А тако ми моје вјере тврде!
„Потегнућу дизген бедевији,
„Седам ћу те пута прескочити,
„Седам отуд, а седам одовуд,
„Пак ћу онда тебе одсјећ' главу."
Ал говори Краљевићу Марко:
„Бре не лажи, црни Арапине!

„Ако Бог да и срећа јуначка,
„Ти до мене ни доскочит' не ћеш,
„А камо ли мене прескочити!“
Ал' да видиш црног Арапина!
Кад покупи дизген бедевији,
Пак је уд'ри оштром бакрачлијом,
Доиста га прескочити шћаше;
Ал' не даде Шарац од мејдана,
Већ се пропе он на ноге стражње,
И кобилу на предње дочека,
И мало је довати зубима,
Те јој уво десно одадрије,
Сва кобила у крви огрезну.
Да је коме стати, те виђети,
Кад удари јунак на јунака:
Црни Арап на Краљевића Марка!
Нити може погубити Марка,
Нит' се даде Арап погубити;
Стоји звека бриткијех сабаља.
Ћераше се четири сахата;
Када виђе црни Арапине,
Да ће њега освојити Марко,
Он окрену танку бедевију,
Па побјеже кроз Стамбол-чаршију.
За њиме се натурио Марко;
Ал' је брза пуста бедевија,
Брза му је, као горска вила,
И тијаше да утече Шарцу;
Паде Марку на ум топузина,
Пак заљула покрај себе њоме,
Стиж' Арапа међу плећи живе,

Арап паде, а Марко допаде,
Одсијече од Арапа главу,
И увати танку бедевију;
Он се врати кроз Стамбол-чаршију,
Ал' од свата нигђе никог нема,
Сама стоји лијепа ђевојка,
И око ње дванаест товара
Лијепога руха ђевојачког.
Врати Марко лијепу ђевојку,
Одведе је у цареве дворе,
Па говори цару честитоме:
„Ето, царе, лијепе ђевојке,
„А ето ти од Арапа главе,
„А ето ти дванаест товара
„Што с' спремио руха уз ђевојку."
Па он врати својега Шарина,
Оде право бијелу Прилипу.
Кад у јутру јутро освануло,
Спрема царе седам товар' блага
А ђевојка седам бошчалука,
Нит' су ткани, нити су предени,
Ни у ситно брдо увођени,
Већ од чиста злата саљевани;
Послаше му од злата синију,
На синији исплетена гуја,
Повисока главу издигнула,
У зубима држи драги камен,
Код кога се види вечерати
У по ноћи, као у по дана;
Послаше му сабљу оковану,
На којој су три балчака златна,

И у њима три драга камена,
И међ' њима царев печат стоји,
Да га везир погубит' не може,
Док честитог цара не запита;
Све послаше Краљевићу Марку:
„Ето, Марко, блага неколико;
„Ако л' тебе понестане блага,
„Опет дођи поочиму твоме."

67.

Марко Краљевић и Муса кесеџија.

Вино пије Муса Арбанаса [49])
У Стамболу у крчми бијелој;
Кад се Муса накитио вина,
Онда поче пијан бесједити:
„Ево има девет годиница
„Како дворим цара у Стамболу,
„Ни издворих коња ни оружја,
„Ни доламе нове ни половне;
„Ал' тако ми моје вјере тврде!
„Одврћ' ћу се у равно приморје,
„Затворићу скеле око мора
„И друмове около приморја,
„Начинићу кулу у приморју,
„Око куле гвоздене ченгеле,
„Вјешаћу му хоџе и хаџије."
Штогођ Туре пјано говорило,

[49]) *Арбанаса* је место *Арбанас* или *Арбанасин.*

То тријезно бјеше учинило:
Одврже се у приморје равно,
Позатвора скеле око мора,
И друмове около приморја,
Куд пролази царевина благо,
На годину по триста товара,
Све је Муса себе уставио;
У приморју кулу начинио,
Око куле гвоздене ченгеле,
Вјеша цару хоџе и хаџије,
Када цару тужбе додијаше,
Посла нањга Ћуприлијћ-везира
И са њиме три хиљаде војске:
Кад дођоше у равно приморје,
Све поломи Муса по приморју,
И ували Ћуприлић-везира,
Савеза му руке наопако,
Па га посла цару у Стамбола.
Стаде царе мејданџије тражит',
Обећава небројено благо,
Тко погуби Мусу кесеџију;
Како који тамо одлазаше,
Већ Стамболу он не долазаше.
То се царе љуто забринуо;
Ал' му вели хоџа Ћуприлијћу:
„Господине, царе од Стамбола!
„Да је сада Краљевићу Марко,
„Згубио би Мусу кесеџију."
Погледа га царе попријеко,
Па он проли сузе од очију:
„Прођи ме се, хоџа Ћуприлијћу!

„Јер помињеш Краљевића Марка?
„И кости су њему иструнуле;
„Има пуно три године дана
„Како сам га врг'о у тавницу,
„Нијесам је више отворио."
Вели њему хоџа Ћуприлијћу:
„На милости, царе господине!
„Шта би дао ономе јунаку,
„Који би ти жива каз'о Марка?"
Вели њему царе господине:
„Дао бих му на Босни везирство
„Без промјене за девет година
„Да не тражим паре ни динара."
Скочи хоџа на ноге лагане,
Те отвори на тавници врата,
И изведе Краљевића Марка,
Изведе га пред цара честитог;
Коса му је до земљице црне,
Полу стере, полом се покрива;
Нокти су му орати би мог'о;
Убила га мемла од камена,
Поцрнио, као камен сињи.
Вели царе Краљевићу Марку:
„Јеси л' ђегођ у животу, Марко?" —
„Јесам, царе, али у рђаву."
Сједе царе казивати Марку,
Што је њему Муса починио;
Па он пита Краљевића Марка:
„Можеш ли се, Марко, поуздати,
„Да отидеш у приморје равно,
„Да погубиш Мусу кесеџију?

„Даћу блага, колико ти драго.“
Вели њему Краљевићу Марко:
„Аја, Богме, царе господине!
„Убила ме мемла од камена,
„Ја не могу ни очима гледат’,
„Камо л’ с Мусом мејдан дијелити!
„Намјести ме ђегођ у механу,
„Примакни ми вина и ракије
„И дебела меса овнујскога,
„И бешкога љеба бијелога;
„Да посједим неколико дана,
„Казаћу ти, кад сам за мејдана.“
Цар добави три бербера млада:
Један мије, други Марка брије,
А трећи му нокте сарезује;
Намјести га у нову механу,
Примаче му вина и ракије
И дебела меса овнујскога,
И бешкога љеба бијелога.
Сједе Марко три мјесеца дана,
Док је живот малоповратио;
Пита царе Краљевића Марка:
„Можеш ли се веће поуздати?
„Досади ми љута сиротиња
„Све тужећи на Мусу проклетог.“
Вели Марко цару честитоме:
„Донеси ми суве дреновине
„Са тавана од девет година,
„Да огледам, може ли што бити.“
Донеше му суву дреновину,
Стеже Марко у десницу руку,

Прште дрво на двоје на троје;
Ал' из њега вода не удари:
„Богме, царе, јоште није време.“
Тако стаде јоште мјесец дана,
Док се Марко мало поначини;
Када виђе, да је за мејдана,
Онда иште суву дреновину.
Донесоше дреновину Марку;
Кад је стеже у десницу руку,
Прште пуста на двоје на троје,
И дв'је капље воде искочише.
Тада Марко цару проговара:
„Прилика је, царе, од мејдана.“
Па он оде Новаку ковачу:
„Куј ми сабљу, Newваче ковачу!
„Какву ниси прије саковао.“
Даде њему тридесет дуката,
Па он оде у нову механу,
Пије вино три-четири дана,
Пак дошета опет до Новака:
„Јеси л', Ново, сабљу саковао?“
Изнесе му сабљу саковану.
Вели њему Краљевићу Марко:
„Јели добра, Новаче ковачу?“
Новак Марку тихо говорио:
„Ето сабље, а ето наковња,
„Ти огледај сабљу каква ти је.“
Ману сабљом и десницом руком
И удари по наковњу Марко,
Наковња је пола пресјекао,
Па он пита Новака ковача:

„Ој Бога ти, Новаче ковачу!
„Јеси л' и кад бољу саковао?“
Вели њему Новаче ковачу:
„Ој Бога ми, Краљевићу Марко!
„Јесам једну бољу саковао,
„Бољу сабљу, а бољем јунаку:
„Кад с' одврже Муса у приморје,
„Што сам њему сабљу саковао,
„Кад удари њоме по наковњу,
„Ни трупина здрава не остаде.“
Ражљути се Краљевићу Марко,
Па говори Новаку ковачу!
„Пружи руку, Новаче ковачу!
„Пружи руку, да ти сабљу платим.“
Превари се, уједе га гуја,
Превари се, пружи десну руку,
Ману сабљом Краљевићу Марко,
Одс'јече му руку до рамена:
„Ето сада, Новаче ковачу!
„Да не кујеш ни боље ни горе;
„А нај тебе стотину дуката,
„Те се рани за живота твога.“
Даде њему стотину дуката,
Пак посједе Шарца од мејдана,
Оде право у приморје равно,
Све се скита, а за Мусу пита.
Једно јутро бјеше поранио
Уз Клисуру тврда Качаника,
Ал' ето ти Мусе кесеџије,
На вранчићу ноге прекрстио,
Топузину баца у облаке,

Дочекује у бијеле руке.
Кад се један другом прикучише,
Рече Марко Муси кесеџији:
„Дели Муса! уклон' ми се с пута,
„Ил' с' уклони, ил' ми се поклони."
Ал' говори Муса Арбанаса:
„Прођи, Марко, не замећи кавге,
„Ил' одјаши, да пијемо вино;
„А ја ти се уклонити нећу
„Ако т' и јест родила краљица
„На чардаку на меку душеку,
„У чисту те свилу завијала,
„А злаћеном жицом повијала,
„Одранила медом и шећером;
„А мене је љута Арнаутка
„Код оваца на плочи студеној,
„У црну ме струку завијала,
„А купином лозом повијала,
„Одранила скробом овсенијем;
„И још ме је често заклињала,
„Да се ником не уклоњам с пута."
Кад то зачу од Прилипа Марко,
Он тад' пушћа своје бојно копље
Своме Шарцу између ушију
Дели-Муси у прси јуначке,
На топуз га Муса дочекао,
Преко себе копље претурио,
Пак потеже своје бојно копље,
Да удари Краљевића Марка,
На топуз га Марко дочекао,
Пребио га на три половине.

Потегоше сабље оковане,
Један другом јуриш учинише:
Ману сабљом Краљевићу Марко,
Дели Муса буздован подбаци,
Преби му је у три половине,
Пак потеже своју сабљу нагло,
Да удари Марка Краљевића,
Ал' подбаци топузину Марко,
И изби му сабљу из балчака.
Потегоше перне буздоване,
Стадоше се њима ударати;
Буздован'ма пера обломише,
Бацише их у зелену траву,
Од добријех коња одскочише,
Шчепаше се у кости јуначке
И погнаше по зеленој трави.
Намјери се јунак на јунака,
Дели Муса на Краљића Марка;
Нити може да обори Марка,
Нит' се даде Муса оборити.
Носише се љетни дан до подне;
Мусу б'јела пјена попанула,
Краљевића б'јела и крвава.
Проговара Муса кесеџија:
„Мани, Марко, јали да оманем."
Омахује Краљевићу Марко,
Ал' не може ништа да учини,
Тад' оману Муса кесеџија,
Уд'ри Марка у зелену траву,
Пак му сједе на прси јуначке.
Ал' процвиље Краљевићу Марко:

„Ђе си данас, посестримо вило?
„Ђе си данас? није те не било!
„Еда си се криво заклињала,
„Ђегођ мене до невоље буде,
„Да ћеш мене бити у невољи?“
Јави му се из облака вила:
„За што брате, Краљевићу Марко!
„Јесам ли ти, болан, говорила,
„Да не чиниш у нећељу кавге?
„Срамота је двоме на једнога;
„Ђе су тебе гује из потаје?“
Гледну Муса брду и облаку,
Откуд оно вила проговара;
Маче Марко ноже из потаје,
Те распори Мусу кесеџију
Од учкура до бијела грла;
Мртав Муса притиснуо Марка,
И једва се ископао Марко.
А кад стаде Марко преметати,
Ал’ у Муси три срца јуначка,
Троја ребра једна по другијем;
Једно му се срце уморило,
А друго се јако разиграло,
На трећему љута гуја спава;
Када се је гуја пробудила,
Мртав Муса по ледини скаче,
Још је Марку гуја говорила:
„Моли Бога, Краљевићу Марко!
„Ђе се нисам пробудила била
„Док је Муса у животу био,
„Од тебе би триста јада било.“

Кад то виђе Краљевићу Марко,
Проли сузе низ бијело лице:
„Јаох мене до Бога милога!
„Ђе погубих од себе бољега.“
Па он Муси одсијече главу,
И баци је Шарцу у зобницу,
Однесе је бијелу Стамболу;
Кад је баци пред цара честитог,
Цар је од стра' на ноге скочио,
Вели њему Краљевићу Марко:
„Не бој ми се, царе господине!
„Како би га жива дочекао,
„Кад од мртве главе поиграваш?“
Цар му даде три товара блага.
Оде Марко бијелу Прилипу,
Оста Муса уврх Качаника.

68.

Марко Краљевић и Ђемо Брђанин.

Славу слави Краљевићу Марко,
Славу слави светога Ђорђија.
У Марка су млоге узавнице:
Двјеста попа, триста калуђера,
И дванаест Српскијех владика,
И четири старе патријаре,
Од осталог ни броја не има.
Свему доста пива и јестива;
Ал' говори стари калуђере:
„Вала тебе, Краљевићу Марко!

„Свега имаш у бијелу двору,
„Још да имаш рибе од Орида!“
Мучно бјеше Краљевићу Марку,
Па дозива слугу Богосава,
Додаје му чашу и матару:
„Точи вино, Богосаве слуго!
„Редом чаше око совре даји,
„Немој кога прескочити, слуго.“
Па он оде низ бијелу кулу,
Те опрема Шарца од мејдана.
За њим стара пристанула мајка,
Па је Марку тихо бесједила:
„Ја мој синко, Краљевићу Марко;
„Немој носит’ ништа од оружја,
„Ти се јеси крви научио,
„Учинићеш крвцу о празнику.“
Нуто Марку велике невоље!
Мучно му је ићи без оружја,
А још горе не послушат’ мајке.
Не шће узет’ ништа од оружја,
Већ посједе Шарца од мејдана,
Окрену га низ поље зелено,
Оде право бијелу Ориду.
Кад је био води на ћуприју,
Ал’ ето ти једнога јунака,
На дорату ноге прекрстио,
Топузину баца у облаке,
Дочекује у бијеле руке;
Божју помоћ називаше Марку,
Лијепо му Марко приватио.
Вели јунак од Прилипа Марку:

„Ој Бога ти, незнана делијо!
„Нијеси ли отуд од Прилипа,
„Од оџака Краљевића Марка?
„Јели Марко код бијела двора?
„Има л' Марко доста узавница?“
Вели њему Краљевићу Марко:
„Ој Бога ми, незнани јуначе!
„Ја сам јутрос од Прилипа била,
„Код двора је Краљевићу Марко,
„Слави Марко свога светитеља;
„Има Марко доста узавница.“
Вели њему незнан добар јунак:
„Нека има, незнана делијо;
„Ако Бог да и срећа јуначка,
„Совра ће му у крв огрезнути,
„Бога ми ћу њега објесити
„Баш о вратим' бијела Прилипа;
„Давно ми је брата погубио,
„Погубио Мусу кесеџију.“
Па окрену коња доратаста,
Оста јадан Марко гледајући.
Свакојако мисли и премишља:
Да би му се казивао Марко,
Хоће њега Туре погубити,
Јер не има ништа од оружја;
Да га пусти бијелу Прилипу,
Хоће исјећ' млоге узавнице
А тражећи по оџаку Марка.
Све мислио, на једно смислио,
Па он викну из грла бијела;
„Куд ћеш тамо, Ђемо Брђанине?

„Ево, море, Краљевића Марка!“
Поврати се Ђемо Брђанине.
Поузда се Краљевићу Марко,
Да ће утећ' на своме Шарину,
Па побјеже пољем широкијем,
За њиме се Ђемо натурио.
Брз је Шарац, утећи му шћаше,
Ал' потеже Ђемо топузину,
Па заљуља покрај себе њоме
Јадна Марка међу плећи живе,
Паде Марко у зелену траву,
Марко паде, а Ђемо допаде,
Свеза Марку наопако руке,
Па извади синџир из егбета,
Окова га све у гвожђе љуто:
А на ноге двоје букагије,
А на руке двоје белензуке,
А на грло синџир гвожђе тешко;
Па посједе његова Шарина,
А дората води у поводу,
Привезао Марка за дората,
Оде право бијелу Ориду,
Под Оридом вјешала огради,
Да објеси Краљевића Марка;
Моли му се господа ришћанска:
„Богом брате, Ђемо Брђанине!
„Ту нам немој објесити Марка,
„Не ће родит' вино ни шеница,
„Ево тебе три товара блага.“
Узе Ђемо три товара блага,
Води Марка граду Вучитрну,

Па под градом вјешала огради,
Хоће Ђемо да објеси Марка;
Моли му се господа ришћанска:
„Богом брате, Ђемо Брђанине!
„Ту нам немој објесити Марка,
„Не ће родит' вино ни шеница,
„Ево тебе три товара блага.“
Узе Ђемо три товара блага,
Гони Марка бијелу Звечану,
И ту Ђемо вјешала огради,
Да објеси Краљевића Марка;
Моли му се господа Звечанска:
„Богом брате, Ђемо Брђанине!
„Ту нам немој објесити Марка,
„Не ће родит' вино ни шеница,
„Ево тебе три товара блага.“
Узе Ђемо три товара блага.
Отале се Ђемо подигао
Кроз некакву Јањину планину.
Тешко Ђемо ожедњео бјеше,
Дели-Марку тихо говораше:
„Знаш ли, Марко, воде ја механе?
„Тешко ме је освојила жеђа.“
Вели њему Краљевићу Марко:
„Тако, Ђемо, не раде јунаци,
„Већ закољу коња ја сокола,
„Напију се крви од грьоца.“
Вели њему Ђемо Брђанине:
„Нит' ћу клати коња, ни сокола,
„Већ ћу заклат' тебе Краљевића,
„Па се напит' крви од грьоца.“

Па потеже сабљу оковану,
Да закоље Краљевића Марка.
Вели њему Краљевићу Марко:
„Има, Ђемо, бијела механа,
„И проклета крчмарица Јања,
„Сад ће ми се осветити Јања:
„Доста сам јој вина потрошио,
„А нијесам дао ни динара.“
То је Ђемо једва дочекао.
У то доба пали пред механу,
А испаде крчмарица Јања,
Кад сагледа савезана Марка,
Марко на њу очим’ преваљује,
Насмија се крчмарица Јања:
„Бе аферим, јунак од јунака!
„Боже мили, на свему ти вала!
„Кад ја виђех савезана Марка!
„Појићу те Брђанине Ђемо,
„Без бијеле паре и динара
„Баш ак’ хоћеш три бијела дана.“
Па под Ђемом коња уватила,
Одведе га у механу билу,
Донесе му вина и ракије.
Пије вино Брђанине Ђемо,
А наздравља Краљевићу Марку,
Наздравља му, али му не даје.
Кад се Ђемо накитио вина,
Донесе му крчмарица Јања
Рујна вина од седам година,
Меће у њег’ биље свакојако.
Паде Ђемо главом без узглавља,

Скочи Јања на ноге лагане,
На свом побру гвожђе отвораше,
А на Ђема Марко удараше;
Кад удари синџир гвожђе тешко,
Па засједе пити рујно вино,
Удари га чизмом и мамузом:
„Устан', Ђемо, да пијемо вино."
Кад погледа Ђемо Брђанине
Више себе Марка Краљевића,
А на врату синџир гвожђе тешко,
Скочи Ђемо на ноге лагане,
Синџир гвожђе земљи притезаше,
Он потеже рукам' и ногама,
Попуцују руке из рамена,
Попуцују ноге из кољена;
Ал' је тврдо гвожђе уватило.
Сједе Ђемо на земљицу црну,
Марко сједе пити мрко вино,
А наздравља Ђему Брђанину,
Наздравља му, али му не даје.
Кад се Марко накитио вина,
Онда Шарца свеза за дората,
А за Шарца Ђема Брђанина,
Па усједе Ђемова дората,
Оде право граду Вучитрну;
Изилази господа ришћанска:
„Богом брате, Краљевићу Марко!
„Објеси нам Ђема Брђанина,
„Ево тебе три товара блага."
Марко њима три товара врати,
Што су дали Ђему Брђанину,

Па он оде бијелу Звечану;
Ту господа Српска излазила;
„Богом брате, Краљевићу Марко!
„Објеси нам Ђема Брђанина,
„Ево тебе три товара блага.“
Марко њима три товара врати,
Што су дали Ђему Брђанину;
Оде Марко бијелу Ориду,
Ту излази господа ришћанска:
„Богом брате, Краљевићу Марко!
„Објеси нам Ђема Брђанина,
„Ево тебе три товара блага.“
Марко не ће да узима блага,
Већ он њима три товара врати,
Што су дали Ђему Брђанину;
Код Орида начини вјешала,
И објеси Ђема Брђанина,
Па он узе рибе од Орида,
Оде право бијелу Прилипу,
Те он слави свога светитеља.

69.

Марко Краљевић укида свадбарину.

Поранио Краљевићу Марко,
Поранио низ Косово равно,
Кад је био на води Сервани,
Сукоби га Косовка девојка,
Божју помоћ назива јој Марко:
„Божја помоћ, Косовко девојко!“

Девојка се до земље поклања:
„Здраво да си, делијо незнана!“
Ал' јој Марко поче беседити:
„Драга сестро, Косовко девојко!
„Лепа ти си, секо, млађа била!
„Красна ти си стаса и узраста!
„Руменила, господска погледа!
„Ал' те, секо, коса покварила;
„Јер си тако, секо, оседила?
„С ког' си млада срећу изгубила?
„Ил' са себе, ил' са своје мајке,
„Или са свог стара родитеља?“
Проли сузе Косовка девојка,
Па говори Краљевићу Марку:
„Драги брато, делијо незнана!
„С' себе срећу изгубила нисам,
„Ни са себе, ни са своје мајке,
„Ни са свога стара родитеља;
„Већ сам јадна срећу изгубила:
„Ево има девет годин' дана,
„Како дође Арап прекоморац,
„Па од цара Косово закупи,
„И наметну зулум на Косово:
„Косово га и поји и рани;
„Па је други зулум наметнуо:
„Ко с' удаје, тридесет дуката;
„Ко се жени, тридест и четири;
„Који има, те толико даде,
„Тај се јунак може оженити
„И девојка млада удомити;
„А у мене браћа сиромашна,

„Нема блага, да Арапу даду,
„У томе сам јадна заостала,
„Те се нисам млада удомила;
„Са тога сам срећу изгубила.
„Па још за то не би ни жалила,
„Што нам с' не да младим удавати,
„И јунаком младим оженити;
„Него ево и веће невоље,
„Још је већи зулум наметнуо:
„На ноћ иште младу и девојку
„Па девојку Арапине љуби,
„А невесту слуге Арапове;
„Обреди се све Косово редом,
„Даваше му младе и девојке,
„Ево мени тужној редак дође,
„Да довече идем Арапину,
„Да му ноћас, јадна, будем љуба,
„Па ја мислим и размишљам мисли:
„Мили Боже, што ћу и како ћу?
„Ил' ћу јадна у воду скочити,
„Или ћу се млада обесити;
„Волим, брате, изгубити главу,
„Нег' љубити свој земљи душмана."
Ал' беседи Краљевићу Марко:
„Драга сестро, Косовко девојко!
„Не шали се, у воду не скачи,
„Немој себи смрти учинити,
„Немој, секо, душе огрешити!
„Већ ми кажи Арапове дворе,
„Гди су двори Арапина црна?
„Имам речи беседити с њиме."

Девојка му поче беседити:
„Драги брато, незнана делијо!
„А што питаш Арапове дворе?
„Што и питаш? остали му пусти!
„Може да си нашао девојку,
„Пак му идеш, носиш свадбарину:
„А можда си јединац у мајке,
„Па ћеш, брате, тамо погинути,
„Па што ће ти саморана мајка?“
Марко с' маши руком у ценове,
Те извади тридесет дуката,
Па и даје Косовки девојки:
„На ти, секо, тридесет дуката,
„Пак ти иди своме белом двору,
„Пак се рани, док ти с' срећа јави;
„Само кажи Арапове дворе,
„Ја ћу платит' свадбарину за те.
„Зашто би ме Арап погубио,
„Кад ја имам, сестро, доста блага,
„Мог'о б' платит' све Косово равно,
„Камо л' не би за се свадбарину?“
Девојка му поче беседити:
„Нису двори, већ шатори пусти.
„Погледајде доле низ Косово
„Гди се онај свилен барјак вије,
„Онде ј' шатор црног Арапина,
„Око њега зелена авлија,
„Сва авлија главам' накићена:
„Ево нема још недеља дана,
„Како ј' проклет' Арап исекао
„Седамдесет и седам јунака,

„Косоваца тужни ђувегија;
„Арап има четрдесет слугу,
„Што чувају стражу око њега“
А кад Марко саслушао речи,
Крену Шарца, оде низ Косово,
Добра Шарца врло расрдио,
Из копита жива ватра сева,
Из ноздрва модар пламен лиже;
Срдит Марко језди низ Косово,
Рони сузе низ јуначко лице,
А кроз сузе гњевно проговара:
„Ој давори, ти Косово равно!
„Шта си данас дочекало тужно,
„После нашег кнеза честитога,
„Да Арапи сад по теби суде!
„Ја срамоте поднети не могу,
„Ни жалости велике трпити,
„Да Арапи таки зулум чине
„И да љубе младе и девојке.
„Данас ћу вас, браћо, осветити,
„Осветити, или погинути.“
Оде Марко право пред шаторе,
Угледа га Арапова стража,
Па казује црну Арапину:
„Господине, Арап-прекоморче!
„Чудан јунак језди низ Косово
„На витезу коњу шареноме,
„Добра коња врло расрдио,
„Из копита жива ватра сева,
„Из ноздрва модар пламен лиже;
„Оће јунак на нас ударити.“

Ал' беседи Арапине црни:
„Децо моја, четрдесет слугу!
„Не сме јунак на нас ударити,
„Ваља да је нашао девојку,
„Па нам иде носи свадбарину,
„Жао му је, што ће дати благо,
„Са тога се врло расрдио;
„Већ изид'те пред нашу авлију,
„Па јунака дочекајте лепо,
„Пред њиме се смерно поклоните,
„Под њим добра коња привatите,
„Примите му коња и оружје,
„Пустите га мени под шаторе,
„Не ћу блага, узећу му главу,
„Да добијем коња према себе."
Испадоше Арапове слуге,
Да под Марком добра коња приме,
А кад близу угледаше Марка,
Не смедоше пред Марка изићи;
Беже слуге под шатор Арапу,
Па се крију за Арапа слуге,
Покривају сабље јапунџети,
Да им Марко не види сабаља.
И сам Марко у авлију уђе,
Пред шатором одседнуо Шарца,
Своме Шарцу тако беседио:
„Одај, Шаро, и сам по авлији,
„А ја идем под шатор Арапу,
„Наоди се шатору на врати,
„Ако б' мени до невоље било."
Пак се Марко под шатора шеће,

Арап седи, пије вино ладно,
Служи му га млада и девојка;
Божју помоћ називао Марко:
„Божја помоћ, драги господине!“
Арап њему лепше одговара:
„Здрав, јуначе, делијо незнана!
„Од' јуначе, да пијемо вина,
„Па ми кажи, што си ми дошао.“
Ал' беседи Краљевићу Марко:
„Немам каде с тобом пити вина;
„А добро сам до тебе дошао,
„Врло добро, боље бит' не може:
„Ја испроси лепоту девојку,
„Осташе ми на друму сватови,
„Дошао сам, дон'о свадбарину,
„Да дам благо, да водим девојку,
„Да ми нико на пута не стане;
„Кажи мени, што је свадбарине?“
Арап лепо Марку проговара:
„Та ти за то и одавно знадеш:
„Ко с' удаје, тридесет дуката;
„Ко се жени, тридест и четири;
„Ти се видиш јунак од мејдана,
„Није квара да стотину дадеш!“
Марко с' маши руком у џепове,
Пред Арапа три дуката баци:
„Веруј мени, више немам блага,
„Већ кад би ме тео причекати,
„Док се вратим с лепотом девојком,
„Тамо ће ме даривати лепо,
„Све ћу теби поклонити даре,

„Теби даре, а мени девојка.“
Цикну Арап, као змија љута:
„У мен', курво, вересије нема!
„Не даш блага, са мном се подсмеваш;“
Па потрже тешка буздована,
Те удара Краљевића Марка,
Удари га три четири пута.
Насмеја се Краљевићу Марко:
„О јуначе, Арапине црни!
„Ил' се шалиш, ил' од збиље бијеш?“
Цичи Арап, као змија љута:
„Не шалим се, већ од збиље бијем.“
Али Марко поче беседити:
„А ја мислим, да се шалиш, тужан;
„А кад, море, ти од збиље бијеш,
„И ја имам нешто буздована,
„Да те куцнем три четири пута;
„Колико си мене ударио,
„Толико ћу тебе ударити,
„Па ћем' онда на поље изићи
„И из нова мејдан започети.“
Трже Марко буздована свога,
Пак удари Арапина црна,
Како га је лако ударио,
Искиде му из рамена главу!
Насмеја се Краљевићу Марко:
„Боже мили, на свем' теби вала,
„Кад брж' оде са јунака глава!
„Кан' да није на њему ни била!“
Трже Марко сабљу од појаса,
Пак зареди Арапове слуге,

Исече му четрдесет слугу,
А четири не кте погубити,
Већ и Марко остави за правду,
Кој' ће сваком право казивати,
Како ј' било Арапу и Марку;
Све с авлије поскидао главе,
Па је главе саранио лепо,
Да ј' не кљују орли и гаврани,
Па авлију пусту накитио,
Накити је Арапским главама;
Арапово благо покупио;
А четири слуге Арапове,
Које није тео погубити,
Оправи и по Косову Марко,
Оправи и на четири стране,
Те телале по Косову слуге:
„Гди девојка има за удају,
„Нека тражи себи господара,
„Нек с' удаје, док је за младости;
„А гди јунак има за женидбу,
„Нек се жени, нека љубу тражи;
„Од сад више нема свадбарине,
„Марко за све свадбарину плати.“
Све повика, мало и велико:
„Бог да живи Краљевића Марка!
„Који земљу од зла избавио,
„Који сатр земљи зулумћара;
„Проста м' била и душа и тело!“

70.

Лов Марков с Турцима.

Лов ловио Мурате везире,
Лов ловио по гори зеленој
Са својијех дванаест делија
И с трин'естим Краљевићем Марком;
Лов ловили три бијела дана,
И не могли ништа уловити;
Намјера их нанијела била
На зелено у гори језеро,
По ком плове утве златокриле,
Пусти везир својега сокола,
Да ували утву златокрилу,
Она му се не да ни гледати,
Већ се диже небу под облаке,
Соко паде на јелу зелену.
Тад' говори Краљевићу Марко:
„Јели тестир, Мурате везире!
„Да ја пустим мојега сокола,
„Да ували утву златокрилу?"
Вели њему Мурате везире:
„Јесте тестир, за што није, Марко."
Пусти Марко својега сокола,
Он одлеће небу под облаке,
И уваки утву златокрилу,
Пак с њом паде под зелену јелу.
Кад то соко угледа везиров,
Врло му се тешко учинило,
А наваду лошу научио:

Отимати ловак од другога;
Залеће се к Маркову соколу,
Да му отме утву златокрилу;
Али Марков соко јогуница,
Као што је и његов господар:
Он не даде утве златокриле,
Већ сокола шчепа везирева,
Па му просу оно сиво перје.
Кад то виђе Мурате везире,
Врло му се жао учинило,
Пак он узе Маркова сокола,
Те га уд'ри о јелу зелену
И преби му оно десно крило,
Па обрну кроз гору зелену
Са својијех дванаест делија;
Стаде писка Маркова сокола,
Као љуте у камену гује;
Марко узе својега сокола,
Пак му стаде завијати крило
И с љутитим гласом говорити:
„Тешко мене и тебе, соколе,
„Лов ловећи с Турци без Србаља,
„Лов ловећи, криво дијелећи!“
Кад соколу он завио крило,
Тада скочи Шарцу на рамена,
Пак поћера преко горе чарне,
Шарац иде, као горска вила,
Брзо иде, далеко одмиче,
Одмах бише на крај горе чарне,
И угласе у пољу везира
С његовијех дванаест делија.

Обазре се Мурате везире,
Па кад виђе Краљевића Марка,
Он говори својим делијама:
„Ђецо моја, дванаест делија!
„Видите ли онај прамен магле,
„Прамен магле испод горе чарне?
„У магли је Краљевићу Марко,
„Гле, како је наљутио Шарца!
„Нека Бог зна, добра бити не ће.“
У том стиже Краљевићу Марко,
Пак потрже сабљу од бедрице,
И окупи Мурата везира:
Поб'јегоше по пољу делије
Као врапци од копца по трњу;
Стиже Марко Мурата везира
И русу му одсијече главу;
А од младих дванаест делија
Он начини двадест и четири.
Стаде Марко мисли размишљати:
Ил' ће ићи цару у Једрене,
Ил' у Прилип свом бијелу двору,
Све мислио, пак је говорио:
„Боље ићи цару у Једрене,
„Да му кажем, шта сам учинио,
„Него да ме Турци њему туже.“
Када Марко у Једрене дође
И на диван пред цара изиђе,
Очи му се бјеху узмутиле,
К'о у гладна у гори курјака:
Кад погледа, кан' да муња сине;
Пита њега царе господине:

„Мој посинко, Краљевићу Марко!
„Што си ми се тако ражљутио!
„Да ти није нестануло блага?“
Стаде Марко цару казивати;
Све му каза, каконо је било.
Кад је царе саслушао Марка,
Тад' се царе гротом насмијао,
Пак је Марку био бесједио:
„Бе аферим, мој посинко Марко!
„Да нијеси тако учинио,
„Ја те не бих више сином звао:
„Свако Туре може везир бити,
„А јунака нема, као Марко.“
Пак се маши у џепе свилене
И извади хиљаду дуката,
Те их даје Краљевићу Марку:
„Нај то тебе, мој посинко Марко,
„Пак ти иди, те се напиј вина.“
Марко узе хиљаду дуката,
И отиде с царева дивана;
Ал' цар Марку дукате не даје,
Да он иде пити рујно вино,
Већ да му се кине са очију;
Јер се Марко врло ражљутио.

71.

Марко пије уз рамазан вино.

Цар Сулеман јасак учинио,
Да с' не пије уз рамазан вино,
Да с' не носе зелене доламе,

Да с' не пашу сабље оковане,
Да с' не игра колом уз кадуне;
Марко игра колом уз кадуне,
Марко паше сабљу оковану,
Марко носи зелену доламу,
Марко пије уз рамазан вино,
Још нагони оџе и аџије,
Да и они с њиме пију вино.
Иду Турци цару на парницу:
„Цар Сулеман, и отац и мајко!
„Нијеси ли јасак учинио,
„Да с' не пије уз рамазан вино,
„Да с' не носе зелене доламе,
„Да с' не пашу сабље оковане,
„Да с' не игра колом уз кадуне;
„Марко игра колом уз кадуне,
„Марко паше сабљу оковану,
„Марко носи зелену доламу,
„Марко пије уз рамазан вино;
„Па му просто, да сам пије вино,
„Већ нагони оџе и аџије,
„Да и они с њиме пију вино."
Кад је царе разумео речи,
Он пошиље два своја чауша:
„Отидите, два чауша млада,
„Пак кажите Краљевићу Марку
„Да га царе на диван зазива."
Отидоше два чауша млада.
Кад дођоше Краљевићу Марку,
Али Марко под шатором пије,
Пред њим купа од дванаест ока;

Беседе му два чауша млада:
„Да чујеш ли, Краљевићу Марко!
„Тебе царе на диван зазива,
„Да ти идеш цару на дивана.“
Расрди се Краљевићу Марко,
Пак довати ону купу с вином,
Па удара царева чауша,
Прште купа а прште и глава,
И проли се и крвца и вино.
Оде Марко цару на дивана,
Седе цару до десна колена,
Самур-калпак на очи намиче,
А буздован уза се привлачи,
Бритку сабљу на крило намиче.
Беседи му царе Сулемане:
„Мој посинко, Краљевићу Марко!
„Та ја јесам јасак учинио,
„Да с' не пије уз рамазан вино,
„Да с' не носе зелене доламе,
„Да с' не пашу сабље оковане,
„Да с' не игра колом уз кадуне;
„Добри људи о злу говорише,
„На јаднога Марка потворише,
„Да ти играш колом уз кадуне,
„Да ти пашеш сабљу оковану,
„Да ти носиш зелену доламу,
„Да ти пијеш уз рамазан вино,
„Још нагониш оџе и аџије,
„Да и они с тобом пију вино.
„За што калпак на очи намичеш?
„Што л' буздован уза се привлачиш?

„Што ли сабљу на крило намичеш?“
Ал' беседи Краљевићу Марко:
„Поочиме, царе Сулемане!
„Ако пијем уз рамазан вино,
„Ако пијем, вера ми доноси;
„Ак' нагоним оце и аџије,
„Не може ми та образ поднети,
„Да ја пијем, они да гледају,
„Нек не иду мени у меану;
„Ако л' носим зелену доламу,
„Млад сам јунак и доликује ми;
„Ако л' пашем сабљу оковану,
„Ја сам сабљу за благо купио;
„Ако играм колом уз кадуне,
„Ја се, царе, нисам оженио,
„И ти с', царе био неожењен;
„Ако калпак на очи намичем,
„Чело гори с' царем се говори,
„Што буздован уза се привлачим
„И што сабљу на крило намичем,
„Ја се бојим, да не буде кавге,
„Ако би се заметнула кавга,
„Тешко оном, тко ј' најближе Марка!“
Гледи царе на четири стране,
Не има ли тко ближе до Марка:
Ал' код Марка нигди никог нема,
Већ најближе царе Сулемане;
Цар с' одмиче, Марко се примиче,
Док дотера цара до дувара;
Цар се маша руком у џепове,
Он извади стотину дуката,

Па и даје Краљевићу Марку:
„Иди, Марко, те се напиј вина.“

72.

Турци у Марка на слави.

Бога моли Краљевићу Марко
Од године опет до године,
Да прослави крсно име красно,
Крсно име, светог летног Ђурђа,
Да му Турци на свето не дођу;
А кад Марку свети Ђурађ дође,
Сву господу на свето зазива,
У двору му три софре бијау:
Прва софра дванаест владика,
Друга софра господа ришћанска,
Трећа софра ншшти и убоги;
Марко служи вино свештеником
И убавој господи ришћанској,
Мајка служи ниште и убоге,
А Јелица носи ђаконије,
Ваистину послао на стражу,
Да му чува стражу од Турака,
Да му Турци на свето не дођу.
Отуд иду три аге цареве
И за њима триест јањичара,
У глас вичу три аге цареве
И за њима триест јањичара:
„Каурине, отвори капију,
„Да видимо, луди каурине,
„Како Марко крсно име служи.“

Слуга лепо Турски одговара:
„Ман'те ме се, Турци јањичари!
„Ја вам не смем отворити врата,
„Ја се бојим господара мога.“
Ал' то Турци ништа и не маре,
Потргоше триест буздована,
На капији оборише врата,
На слугина плећа набројише
Триест и шест златни буздована,
Добро слуги леђа намекшаше.
Кад јунаку бојак досадио
И јуначка плећа утрнула,
Оде Марку у дворе плачући,
Беседи му Краљевићу Марко:
„Ваистина, моје чедо драго!
„Што је, сине, те сузе проливаш?
„Ил' си гладан, ил' си жедан, сине?
„Ако с' гладан, ето ђаконије;
„Ако с' жедан, ето вина ладна:
„Немој грозне сузе проливати,
„Не скрви ми моје име крсно.“
Ал' беседи слуга Ваистина:
„Господару, Краљевићу Марко!
„Нит' сам гладан па нити сам жедан:
„Зло је мене изело из леба,
„А горе ме из вина попило
„А у твоме двору господскоме:
„Ти ме посла, да ти чувам стражу;
„Тко би теби сачувао стражу?
„Отуд иду три аге цареве
„И за њима триест јањичара,

„У глас вичу три аге цареве:
„„Каурине, отвори капију,
„„Да видимо, луди каурине,
„„Како Марко крсно име служи.““
„Ја им лепо Турски одговарам:
„„Ман'те ме се, Турци јањичари!
„„Ја вам не смем отворити врата,
„„Ја се бојим господара мога;““
„Но то Турци ништа и не маре,
„Потргоше триест буздована,
„На капији оборише врата,
„И на моја плећа набројише
„Триест и шест златни буздована.“
Кад је Марко саслушао речи,
Узе Марко сабљу и буздован,
Па се стаде софри заклињати:
„Чујете ли, софро и господо!
„Тако мене не родила мајка,
„Племенита госпођа краљица,
„Не могу вам Прилип накитити
„Ни босиљком ни руменом ружом,
„Већ све редом Турскијем главама.“
А стаде га закљињати мајка,
Племенита госпођа краљица:
„Не мој Марко, моје чедо драго!“
Мајка вади дојке из недара:
„Не убила т' рана материна!
„Немој данас крви учинити,
„Данас ти је крсно име красно:
„Тко ти данас у дворове дође,
„Напој жедна, а нарани гладна

„За душицу твоји родитеља
„И за здравље твоје и Јелино.“
То је Марко послушао мајку,
Сабљ' остави, буздован не кtеде,
У двор иду за невољу Турци
Па и седа за трпезу редом:
„Ваистина, донеси им вина,
„Душо Јело, носи ђаконију.“
Слуга носи вино и ракију,
А Јелица царску ђаконију;
Ужинаше, напише се вина.
Кад се Турци понапише вина,
Турци Турски међ' собом беседе:
„Море, друштво! ајд' да путујемо,
„Док нам није присела ужина.“
Мисле Турци, не зна Турски Марко,
Ал' је Марко у цара дворио
Преко мора у Шаму Турскоме,
Дворио га за седам година,
Па је чисто Турски научио,
Кан' да га је Туркиња родила;
Па је Марко Турком беседио:
„Море Турци, сед'те, пијте вино,
„Плаћајте ми слуги мелемашче;
„Баш ако ли и тако не ћете,
„Ви станите, да вам одударим
„По једаред мојим буздованом,
„У мом више буздовану нема,
„Четрдесет ока ладна гвожђа,
„Дваест ока лепа чиста сребра,
„И шест ока жеженога злата:

„Једно с другим шесет и шест ока;
„То видите да сте заслужили,
„Поклем сте ми врата оборили,
„На мог слуге плећа набројили
„Триест и шест златни буздована.“
Ал’ све Турке повата грозница
Од Маркова страшна буздована:
Сваки вади по двaест дуката,
Аге ваде по триест дуката,
Међу Марку на скут на доламу,
Не би ли се беда оставила;
Ал’ се беда оставити не ће:
Каурин се вина понапио,
Рад је с Турци да замете кавгу:
„Море, Турци, сед’те, пијте вино,
„Дарујдете вашу кравајношу,
„Није моја Јела робињица,
„На себи је свилу помрчила,
„Док је вама ужину донела.“
Ал’ је Турком голема невоља:
Већ у једни понестало блага,
Узаима један од другога,
Сваки вади по десет дуката,
Аге ваде по двaест дуката,
Међу Марку на скут на доламу,
Грће Марко у џепове руком.
Оде Марко у двор певајући
Јевросими својој старој мајки:
„Јевросима, моја стара мајко!
„Не узимам благо од Турака,
„Не узимам, што ја блага немам,

„Већ узимам благо од Турака,
„Нек се пева и нек приповеда,
„Што ј' чинио Марко од Турака.“
Одош' Турци из двора плачући,
Турци Турски међ' собом беседе:
„Бог убио свакога Турчина,
„Који више каурину дође,
„Кад каурин крсно име служи!
„Што дадосмо за једну ужину,
„Била б' рана за годину дана.“

73.

Орање Марка Краљевића.

Вино пије Краљевићу Марко
Са старицом Јевросимом мајком,
А кад су се напојили вина,
Мајка Марку стаде бесједити:
„О мој синко, Краљевићу Марко!
„Остави се, синко, четовања,
„Јер зло добра донијети не ће,
„А старој се досадило мајци
„Све перући крваве хаљине;
„Већ ти узми рало и волове,
„Пак ти ори брда и долине,
„Те сиј, синко, шеницу бјелицу,
„Те ти рани и мене и себе.“
То је Марко послушао мајку:
Он узима рало и волове;
Ал' не оре брда и долине,
Већ он оре цареве друмове;

Отуд иду Турци јањичари,
Они носе три товара блага,
Па говоре Краљевићу Марку:
„Море Марко, не ори друмова.“ —
„Море Турци, не газ'те орања.“ —
„Море Марко, не ори друмова.“ —
„Море Турци, не газ'те орања.“ —
А када се Марку досадило,
Диже Марко рало и волове,
Те он поби Турке јањичаре,
Пак узима три товара блага,
Однесе их својој старој мајци:
„То сам тебе данас изорао.“

74.

Смрт Марка Краљевића.

Поранио Краљевићу Марко
У недељу прије јарког сунца
Покрај мора Урвином планином.
Када Марко био уз Урвину,
Поче њему Шарац посртати,
Посртати и сузе ронити.
То је Марку врло мучно било,
Па је Марко Шарцу говорио:
„Давор', Шаро, давор' добро моје!
„Ево има сто и шесет љета
„Како сам се с тобом састануо,
„Још ми нигда посрнуо ниси,
„А данас ми поче посртати,
„Посртати и сузе ронити:

„Нека Бог зна, добро бити не ће,
„Хоће једном бити према глави,
„Јали мојој, јали према твојој.“
То је Марко у ријечи био,
Кличе вила с Урвине планине,
Те дозива Краљевића Марка:
„Побратиме, Краљевићу Марко!
„Знадеш, брате, што ти коњ посрће?
„Жали Шарац тебе господара,
„Јер ћете се брзо растанути.“
Али Марко вили проговара:
„Б'јела вило, грло те бољело!
„Како бих се са Шарцем растао,
„Кад сам прош'о земљу и градове,
„И обиш'о Исток до Запада,
„Та од Шарца бољег коња нема,
„Нит' нада мном бољега јунака?
„Не мислим се са Шарцем растати
„Док је моје на рамену главе.“
Ал' му б'јела одговара вила:
„Побратиме, Краљевићу Марко!
„Тебе нитко Шарца отет' не ће,
„Нит' ти можеш умријети, Марко,
„Од јунака ни од оштре сабље,
„Од топуза ни од бојна копља,
„Ти с' не бојиш на земљи јунака;
„Већ ћеш, болан, умријети, Марко,
„Ја од Бога од старог крвника.
„Ако л' ми се вјеровати не ћеш,
„Када будеш вису на планину,
„Погледаћеш с десна на лијево,

„Опазићеш двије танке јеле,
„Сву су гору врхом надвисиле,
„Зеленијем листом зачиниле,
„Међу њима бунар вода има,
„Онђе хоћеш Шарца окренути,
„С коња сјаши, за јелу га свежи,
„Наднеси се над бунар на воду,
„Те ћеш своје огледати лице,
„Па ћеш вијет, кад ћеш умријети.“
То је Марко послушао виле,
Кад је био вису на планину,
Погледао с десна на лијево,
Опазио двије танке јеле,
Сву су гору врхом надвисиле,
Зеленијем листом зачиниле;
Онђе Марко окренуо Шарца,
С њега сјао, за јелу га свез'о,
Наднесе се над бунар над воду,
Над водом је лице огледао;
А кад Марко лице огледао,
Виђе Марко, кад ће умријети,
Сузе проли, па је говорио:
„Лажив св'јете, мој лијепи цв'јете!
„Л'јеп ти бјеше, ја за мало ходах!
„Та за мало, три стотин' година!
„Земан дође, да св'јетом пром'јеним.“
Па повади Краљевићу Марко,
Па повади сабљу од појаса,
И он дође до коња Шарина,
Сабљом Шарцу осијече главу,
Да му Шарац Турком не допадне,

Да Турцима не чини измета,
Да не носи воде ни ђугума;
А кад Марко посијече Шарца,
Шарца коња свога укопао,
Боље Шарца, нег' брата Андрију;
Британу сабљу преби на четверо,
Да му сабља Турком не допадне,
Да се Турци њоме не поносе,
Што је њима остало од Марка,
Да ришћанлук Марка не прокуне;
А кад Марко британу преби сабљу,
Бојно копље сломи на седмеро,
Па га баци у јелове гране;
Узе Марко перна буздована,
Узе њега у десницу руку,
Па га баци с Урвине планине
А у сиње у дебело море,
Па топузу Марко бесједио:
„Кад мој топуз из мора изиш'о,
„Онда 'ваки ђетић постануо!"
Када Марко сактиса оружје,
Онда трже дивит од појаса,
А из џепа књиге без јазије,
Књигу пише Краљевићу Марко:
„Когођ дође Урвином планином
„Међу јеле студену бунару,
„Те затече онђе дели-Марка,
„Нека знаде, да је мртав Марко;
„Код Марка су три ћемера блага,
„Каква блага? Све жута дуката,
„Један ћу му ћемер халалити,

„Што ће моје т'јело укопати,
„Други ћемер нек се цркве красе,
„Трећи ћемер кљасту и слијепу,
„Нек слијепи по свијету ходе,
„Нек пјевају и спомињу Марка.“
Како Марко књигу накитио,
Књигу врже на јелову грану
Откуда је с пута на погледу;
Златан дивит у бунар бацио;
Скиде Марко зелену доламу,
Простриjе је под јелом по трави,
Прекрсти се, сједе на доламу,
Самур-калпак на очи намаче,
Доље леже, горе не устаде.
Мртав Марко крај бунара био
Од дан' до дан' нећељицу дана,
Когођ прође друмом широкијем,
Те опази Краљевића Марка,
Свако мисли, да ту спава Марко,
Око њега далеко облази,
Јер се боји, да га не пробуди.
Ђе је срећа, ту је и несрећа,
Ђе несрећа, ту и среће има:
А сва добра срећа изнијела
Игумана Светогорца Васа
Од бијеле цркве Вилиндара
Са својијем ђаком Исаијом;
Кад игуман опазио Марка,
На ђакона десном руком маше:
„Лакше, синко, да га не пробудиш,
„Јер је Марко иза сна зловољан,

„Па нас може оба погубити.“
Гледећ' кале како Марко спава
Више Марка књигу опазио,
Према себе књигу проучио,
Књига каже, да је мртав Марко.
Онда кале коња одсједнуо,
Па привати за делију Марка,
Ал' се Марко давно преставио.
Проли сузе проигуман Васо,
Јер је њему врло жао Марка;
Отпаса му три ћемера блага,
Отпасује, себе припасује.
Мисли мисли проигуман Васо,
Ђе би мртва саранио Марка,
Мисли мисли, све на једно смисли:
Мртва Марка на свог коња врже,
Па га снесе мору на јалију,
С мртвим Марком сједе на галију,
Одвезе га право Светој гори,
Извезе га под Вилиндар цркву,
Унесе га у Вилиндар цркву,
Чати Марку, што самртну треба,
На земљи му т'јело опојао,
Насред б'јеле цркве Вилиндара
Онђе старац укопао Марка,
Биљеге му никакве не врже,
Да се Марку за гроб не разнаде,
Да се њему душмани не свете.

75.

Радул-Бег и Бугарски краљ Шишман.

Мили Боже, на свему ти вала!
Двије су се завадиле гује,
Двије гује, два брата рођена:
Завади се бего Радул-бего
Са Мирчетом братом рођенијем;
Да око шта, веће ни око шта,
Око пусте земље Каравлашке,
Каравлашке и Карабогданске:
Мирко иште земље старјешинство,
А не да му бего Радул-бего,
Већ увати Мирчету војводу,
Те га баци на дно у тавницу,
Кључе баци у тихо Дунаво.
Како баци кључе у Дунаво,
Тако беже брата заборави.
Но Мирчети Бог и срећа дала,
У Радула добра љуба бјеше,
Жао снаси милосна ђевера,
Ноћом пусти ронце и рибаре,
Те извади кључе од тавнице,
Па огледа милосна ђевера,
Носи њему танке преобуке,
И рани га љебом бијелијем
А напаја вином црвенијем.
Тако стаде за три годинице,
Кад настаде година четврта,

Књигу пише краљу Шишманине
Од Трнова од земље Бугарске,
Те је шиље бегу Радул-бегу:
„О чу ли ме, бего Радул-бего!
„Ево ми се мушко чедо нађе,
„Но те кумим Богом истинијем
„И нашијем светијем Јованом,
„Дођи мене ка Трнову граду,
„Те ми крстиш у бешици сина,
„Нек смо, бего, главни пријатељи!“
Књига дође бегу Радул-бегу,
А кад бего књигу проучио,
Уд'рише му сузе од очију,
На ум паде бегу Радул-бегу,
Ђе ће њега краљу преварити,
На невјери сама погубити,
Пак дозивље љубу Анђелију,
Оде шњоме бего говорити:
„О чу ли ме, моја вјерна љубо!
„Ево мене ситна књига стиже
„Од Шишмана из земље Бугарске,
„Краљ ме зове, да му крстим сина,
„Но ја видим, ђе је пријевара,
„Ђе ће краље мене да превари
„И на вјери мене да погуби,
„Да ми отме земље и градове
„И зароби тебе за љубовцу;
„Но ме свјетуј, моја вјерна љубо!“
Женска страна мудро проговара:
„Господару, бего Радул-бего!
„Ђе су жене људе свјетовале?

„Што л' ћу и ја тебе свјетовати,
„Кад ено ти свјета у тавници,
„Брата твога, а ђевера мога,
„Господара Мирка војеводе?
„Он ће тебе мудро свјетовати.“
Ал' говори бего Радул-бего:
„Мучи љубо, муком умукнула!
„Јер помињеш Мирчету војводу?
„И кости су њему иструнуле.“
Кад то зачу љуба Радулова,
Она оде на тавничка врата,
Те изведе Мирчету војводу,
Одведе га у бијеле дворе,
Па добави млада берберина,
Те обрија Мирчету војводу,
Обуче му господско од'јело,
Оде шњиме бегу на чардаке.
Кад га виђе бего Радул-бего,
Пред њиме је на ноге скочио,
Руке шири, те г' у лице љуби,
А пита га за јуначко здравље:
„Јеси ли ми, брате, у животу?“
Проговара Мирчета војвода:
„Јесам, брате, али у рђаву:
„Убила ме рђа од тавнице,
„Једва носим у костима душу.“
Оде му се бего туговати,
Шта му пише краљу Бугарине:
„Но чу ли ме, мој брате Мирчета!
„Свјетуј мене и научи, брате,
„Хоћу л' ићи граду Трновоме

„И повести триста Угричића?“
Ал' му вели Мирчета војвода:
„О мој брате, бего Радул-бего!
„Што ће тебе триста Угричића,
„Тек да буде триста удовица;
„Но јесу л' нам наше старе слуге?
„Јели ђегођ Србе Радосаве
„Јели шњиме Пијаница Ђуро?
„Служи л' јоште, Грчићу Манојло?“
Ал' говори бего Радул-бего:
„Јесу нама у животу слуге:
„Дома нам је Грчићу Манојло
„И са њиме Пијаница Ђуро;
„Нема овђе Срба Радосава,
„Већ га кажу у Видину граду.“
Али вели Мирчета војвода:
„Пиши књигу Србу Радосаву,
„Нек те чека на води Босути,
„А ти узми двије вјерне слуге,
„Пак ти иди граду Трновоме,
„Не плаши се краља Шишманина:
„Ако стане рујно пити вино,
„Пиће за те Пијаница Ђуро;
„Ако л' оду Грчки говорити,
„Говориће Грчићу Манојло;
„Ако л' буде мејдан дијелити,
„Дијелиће Србе Радосаве.
Кад то зачу бего Радул-бего,
Књигу посла Србу Радосаву,
Да га чека на води Босути,
А он оде с двије вјерне слуге;

Таман бјеше на воду студену,
Ал' ето ти Срба Радосава,
Шњим се бего у лице пољуби,
Раде бега у скут и у руку,
Па одоше Трновоме граду.
Лијепо их дочекао краљу:
Коње води у ахаре доње,
Бега води на горње чардаке,
За готову совру засједоше.
Пише вино за нећељу дана,
С краљем пије дванаест рицала,
А са бегом цигле до три слуге.
Често гледа беже Радул-беже,
Често гледа у бијеле дворе,
Хоће ли му кумче донијети;
Ал' да видиш краља Шишманина,
Ђе донесе једну купу вина,
Купа, кажу, од дванаест ока,
На здрави је бегу Радул-бегу,
Бег је даде Пијаници Ђуру,
Ђуро попи, ништа не осјети.
Кад то виђе краљу Бугарине,
Он отиде Грчки говорити,
Да погуби бега Радул-бега
И његове до три вјерне слуге;
Но Манојло Грчки разабрао,
Па подвикну Срба Радосава:
„Зар не видиш, ђе смо изгинули?“
А кад зачу Србе Радосаве,
Он потрже мача зеленога,
Те погуби краља Шишманина,

Око њега дванаест рицала,
Трново му похараше града,
Из ризнице покупише благо,
Одведоше коње и соколе,
Отидоше ка Букрешу граду.
Тешко брату једном без другога!

76.

Љутица Богдан и војвода Драгија.

Служио је Љутица Богдане,
Служио је војводу Драгију,
Служио га за девет година;
Не служи га, што он блага нема,
Већ за добра из потаје шарца.
Кад настала година десета,
Подиже се војвода Драгија
Са господом итар лов ловити;
Сва господа соколе понела,
А Драгија малена крагуја.
Кад дођоше на језеро мутно,
По језеру утве златокриле,
Сва господа соколе пустише,
А Драгија малена крагуја;
Сваки соко утву уватио,
Крагуј птица утве не ували.
То Драгији врло мучно било,
Пак дозива Љутицу Богдана:
„О Богдане, моја верна слуго!
Трчи, сине, двору бијеломе,

„Донеси ми сивога сокола,
„Еда би нам утву уватио,
„Еда би нам образ осветлао
„На језеру међу господари.“
А беседи Љутица Богдане:
„О Драгија, драги господару!
„Не ће дати разумна госпођа
„Без твојега кака обележја.“
Он му даде и два обележја:
Од појаса свилену мараму,
С десне руке бурму позлаћену:
„Ево, сине, и два обележја,
„Донес’ брже сивога сокола.“
Узе Богдан оба обележја,
Оде брже двору Драгијину,
Пак дозива љубу Драгијину:
„О госпођо, Драгијина љубо!
„Поздравље ти од твог господара,
„Господара и мога и твога,
„Да му пошљеш из потаје шарца,
„И да пошљеш сивога сокола.“
А беседи љуба Драгијина:
„О Богдане, наша верна слуго!
„Ја ћу дати сивога сокола,
„Али не смем из потаје шарца.“
Он извади оба обележја:
„Ево бурма за витеза шарца,
„А марама за сива сокола.“
Нема куда љуба Драгијина,
Отворила деветора врата
И десету браву Дубровничку,

Из потаје коња изводила,
Оседла га и накити лепо,
Па га даде Љутици Богдану,
Даде њему коња и сокола;
Кад се Богдан на шарцу видио,
Онда рече Љутица Богдане:
„Остај с Богом, љубо Драгијина!
„Ја не дворим тебе и Драгију
„Ево има девет годиница
„И настала година десета,
„Не дворим вас, што ја блага немам,
„Већ за овог из потаје шарца.“
Отиште се преко поља равна,
Кано звезда преко ведра неба;
А запишта љуба Драгијина,
Па потрча у господске дворе,
Те дозива девера Манојла:
„Јао мене, девере Манојло!
„Одбеже нас Љутица Богдане,
„И одведе из потаје шарца,
„И однесе сивога сокола.“
Онда скочи дијете Манојло,
Па уседе на коња Шаврана,
Отиште се за њим преко поља.
Брзо Шавран достигнуо шарца;
Кад то виде Љутица Богдане,
Осврте се с десна на лијево,
Те погуби дијете Манојла,
Па освоји и коња Шаврана,
Те састави шарца и Шаврана.
Глас допаде Драгији војводи:

„Зло си сео, војвода Драгија!
„Зло си сео и вино попио
„На језеру међу господари!
„Одбеже ти Љутица Богдане,
„Одведе ти шарца и Шаврана,
„Манојла ти брата погубио.“
Онда скочи војвода Драгија,
Оде вришко двору господскоме,
Па уседе шару бедевију,
Од које је и Шавран и шарац;
Доброј шари добру вољу даје,
Цичи шара, како змија љута,
На ноздрве модар пламен лиже,
Меће пене преко господара,
По с три копља у висине скаче,
По с четири добре[50]) у напредак;
Брзо шара достиже Богдана,
Достиже га, па га и престиже;
А када се натраг повратила,
Она цикну, како змија љута,
Пак довати Љутицу Богдана,
Довати га зуби за ождреље,
Уд'ри шњиме о земљицу чарну,
Те се Богдан с душом растануо.
Над њим стао војвода Драгија,
Над њим стао, те сузе пролива:
„О Богдане, моја слуго верна!
„И Богдане, моје чедо драго!

---

[50]) *Добре* ваља да је овдје мјесто *добро*, Славенски добрѣ.

„Кад је тебе шарац омилио,
„За што ми га заискао ниси?
„Ја би ти га поклонио, сине,
„И твоју би трудбу наплатио;
„Не би тако лудо погинуо,
„Ни ја мога браца изгубио.“
Па Богдана онде саранио,
Браца свога двору однесао,
Те и њега саранио лепо,
Обојици издао за душу,
Како царски ваља и требује,
Како ј' закон у вери ришћанској.

77.

Опет то, али друкчије.

Цар честити диван учинио,
Све везире на диван позива,
Све му паше на диван дођоше,
Ал' не дође паша Сеидиме.
Цар пашама даде пашалуке,
И агама даде агалуке.
А кад царе диван разметнуо,
Ал' ето ти паше Сеидима.
Онда му је царе бесједио:
„Слуго моја, пашо Сеидиме!
„Камо се ти прије на дивана?
„Ја пашама дадо пашалуке,
„И агама дадо агалуке,
„Што ћеш сада, пашалука нема?“
Вели њему паша Сеидиме:

„О честити царе господине!
„Нисам мог'о на диван ти доћи,
„Јер сам иш'о доље у Дољане,
„Те гледао чуда негледана
„У некога Комнен-каурина,
„Каква јаше вранца од мегдана,
„Онакога у свијету нема:
„На челу му јарко сунце сија,
„А на грлу сјајна мјесечина,
„На сапима звијезда даница;
„Кад га игра, згледати се не да."
Онда царе стаде бесједити:
„А да чујеш, пашо Сеидиме!
„Добави ми вранца Комненова,
„Ја укради, ја за благо купи,
„Метнућу те до себе везиром,
„И да ћу ти три бијела града,
„Нек су твоји, докле ти је трага;
„Ако л' ми га добавити не ћеш,
„Нека знадеш, осјећ' ћу ти главу."
Кад то чуо паша Сеидиме,
Све мислио, на једно смислио,
Па он оде младу берберину,
Те је своју обријао браду,
Па се гради од Пазара Раде,
Право иде Комненову двору,
И Комнену Божју помоћ виче;
Мало га је Комнен познавао,
Па је њему био говорио:
„Здраво да си, пашо Сеидиме!
„Што си, море, обријао браду,

„Кад ти није за невољу биго?“
Мудро га је паша преварио:
„О Комнене, што си полудио,
„Ја нијесам паша Сеидиме,
„Већ сам главом од Пазара Раде;
„Ја сам чуо и људи ми кажу,
„Да ти имаш доста соколова,
„Да ми дадеш два сокола сива,
„Служићу те, колико рекнемо!“
Онда вели Комнен војевода:
„Ој Бога ми, Раде од Пазара!
„Ја би рек'о да си Сеидиме,
„Да нијеси обријао браде,
„Јер је таког струка и узраста,
„И такога ода и погледа;
„А ја имам доста соколова,
„Даћу теби два сокола сива,
„Служићеш ме три године дана.“
И на то је паша пристануо.
Служио га до двије године,
Не мог'о му ни видити вранца,
А камо ли њега да одведе;
Кад настала трећа годиница,
Пође Комнен у лов у планину,
И поведе пашу Сеидима,
Да он лови утве златокриле,
Не понијо стари соколова,
Већ понијо тиће соколиће,
Који лову научени нису.
А кад Комнен у планину дође
Ка ономе зелену језеру,

Ђено плове утве златокриле,
Он ми пусти тиће соколиће,
Да ватају утве златокриле,
Полетише утве под облаке,
А соколи утве и не гледе,
Него лете од јеле до јеле;
Онда вели Комнене војвода:
„Слуго моја, Раде од Пазара!
„Иди брже двору бијеломе,
„Донеси ми старе соколове,
„Да поватам тиће соколиће.“
Ал' бесједи паша Сеидиме:
„Ој Бога ми, Комнен-господару!
„Твоја госпа вјеровати не ће,
„Не ће мени дати соколова,
„Већ дај мени каква обиљежја.“
Превари се Комнене војвода,
Те му даде златан прстен с руке.
Лети паша Комненову двору.
Пита њега љуба Комненова:
„Слуго наша, од Пазара Раде!
„Камо теби Комнен господару?“
Онда јој је паша бесједио:
„Ој Бога ми, Комненова госпо!
„Ти не питај за Комнена твога!
„Силна га је опколила војска,
„Видиш, да сам коња уморио,
„До тебе је мене оправио,
„И ево ти посл'о обиљежје,
„Да му пошљеш вранца од мегдана,
„Не би л' своју избавио главу.“

Превари се љуба Комненова,
Превари се, уједе је гуја,
И отвори деветера врата,
И десета, па изведе вранца;
А кад паша посједнуо вранца,
Не даде му ђаво мировати,
Већ овако стаде бесједити:
„Јеси л' чула, Комненова љубо!
„Овако ми поздрави Комнена:
„Да му ј' Турчин одјахао вранца;
„Ја нијесам Раде од Пазара,
„Већ сам главом паша Сеидиме.“
То изрече, па с коњем утече.
Оста јадна госпа кукајући,
Кукајући, кано кукавица,
Преврћући, како ластавица;
Пак изиђе на високу кулу,
Те припали бојницу лубарду.
А кад пуче бојница лубарда,
Чини ти се, земља се потресе.
То зачуо Комнен у планини,
И у ма се јаду осјетио,
Пак се тиња соколића,
Лети брже двору бијеломе,
Нађе јадну госпу кукајући:
„Што је, љубо, да од Бога нађеш?
„Јесу л' жива два близанца сина?“
Онда њему љуба говорила:
„О Комнене, жив' те Бог убио!
„Јесу живи, не били ти живи!
„Јесам ли те свагда сјетовала,

„Да свакије не наимаш слуга?
„А ти најми пашу Сеидима,
„Превари нас, одведе нам вранца;
„Што ћеш саде, јадна твоја мајка?“
Онда јој је Комнен говорио:
„Муч’, не бој се, драга моја љубо!
„Јел’ остала сива бедевија,
„Што је нашег ождр’јебила вранца?“ —
„Остала је, ујели је вуци!
„Али вранца стигнути не можеш,
„Далеко је душман одмакао.“
Узја Комнен сиву бедевију,
Оде право трагом за Турчином.
Што је вранац у три пута скак’о,
То кобила у један пут вата.
Насред га је горе сустигао;
Кад кобила угледала вранца,
Она врисну, гора се потресе;
Кад је вранац осјетио мајку,
Стаде вранац, макнути се не ће.
Бије њега паша Сеидиме,
Бије њега оштром бакарлијом:
„Ајде, вранче, жив’ те Бог убио!
„Видиш, да сам изгубио главу.“
Вранац стоји, макнути се не ће.
Повикује Комнене војвода:
„Стан’дер, пашо, да ти најам платим,
„Није право, тако да отидеш.“
Достиже га, одс’јече му главу.
И поврати вранца од мегдана,
Оде двору и здраво и мирно.

78.

Болани Дојчин.

Разболе се војвода Дојчине
У Солуну граду бијеломе,
Боловао за девет година;
По Солуна не зна за Дојчина,
Они мисле, да је преминуо.
То се чудо на далеко чуло,
Чак далеко у земљу Арапску,
Зачуо је Усо Арапине,
Једнак чуо, једнак седла вранца,
Право оде ка Солуну граду,
Те он паде под Солуна града,
Под Солуна у поље широко,
Усред поља шатор разапео,
Од Солуна иште заточника,
Да изиђе њему на мејдана,
Да јуначки мејдан подијеле.
У Солуну не има јунака,
Да изиђе њему на мејдана:
Дојчин био, па се разболео;
Био Дука, па га боли рука;
Јест Илија луда аџамија,
Оно боја није ни виђело,
А камо ли с киме учинило,
Та ако би оно и изишло,
Ал' му не да остарила мајка:
„Не, Илија, луда аџамијо!
„Тебе хоће Арап преварити,
„Те ће ми те луда погубити,

„Оставити саморану мајку.“
Кад то виђе црни Арапине,
Ђе јунака у Солуну нема,
Да изиђе њему на мејдана,
На Солун је порез ударио:
Све на двора по јалова овна,
По фуруну љеба бијелога,
И по товар вина црвенога,
И по кондир жежене ракије,
И по двадест жутијех дуката,
И по једну лијепу ђевојку,
Ја ђевојку, ја невјесту младу,
Којано је скоро доведена,
Доведена, јоште не љубљена.
Сав је Солун порез изредио,
Редак дође двору Дојчинову;
Али Дојчин никога не има,
До имаде љубу вијерницу
И Јелицу своју милу сеју:
Оне јадне порез састављале,
Ал’ га нико да однесе нема,
Јер га Арап приватити не ће
Без Јелице лијепе ђевојке.
Оне су се јадне узмучиле:
Сједе Јела брату више главе,
Рони сузе низ бијело лице,
Те је брату лице покапала;
Тад се јадан Дојчин разабрао,
Па бесједи болани Дојчине:
„Двори моји, огњем сагорели!
„А каде ми брже прокапасте?

„Да ми није умријети с миром.“
Проговара Јелица ђевојка:
„О мој брате, болестан Дојчине!
„Нису твоји двори прокапали,
„Но су сузе Јелице сестрице.“
Тад' говори болестан Дојчине:
„Што је селе, ако Бога знадеш!
„Ал' је вама љеба нестануло?
„Али љеба, ал' црвена вина?
„Али злата, ал' бијела платна,
„Немаш чиме на ђерђефу вести,
„Немаш чиме, ал' немаш по чему?“
Проговара Јелица ђевојка:
„О мој брате, болани Дојчине!
„Доста имам љеба бијелога,
„А још више вина црвенога;
„Доста злата и бијела платна,
„Имам чиме на ђерђефу вести,
„Имам чиме, и имам по чему;
„Ал' да видиш и друге невоље:
„Јест дошао Усо Арапине
„Под Солуна у поље широко,
„Од Солуна иште заточника,
„Да изиђе њему на мејдана;
„У Солуну не има јунака,
„Да изиђе њему на мејдана;
„А кад виђе црни Арапине,
„Он удари порез на Солуна:
„Све на двора по дебела овна,
„По фуруну љеба бијелога,
„И по товар црвенике вина,

„И по кондир жежене ракије,
„И по двадест жутијех дуката,
„И по једну лијепу ђевојку,
„Ја ђевојку, ја невјесту младу;
„Сав је Солун порез изредио,
„Редак дође на твоје дворове:
„Ти не имаш брата никаквога,
„Да саставља порез Арапину,
„Но смо јадне саме састављале,
„И ми јесмо порез саставиле,
„Ал' га нико однијети нема,
„Јер га Арап приватити не ће
„Без Јелице баш твоје сестрице;
„А чу ли ме, болестан Дојчине,
„Ја не могу љубит' Арапина,
„Чу ли брате, за живота твога."
Таде рече болани Дојчине:
„Хеј Солуне, огњем сагорео!
„Ђе у тебе не има јунака,
„Да изиђе Арапу на мејдан,
„Но ми не би умријети с миром."
Па дозива љубу Анђелију:
„Анђелија, моја вјерна љубо!
„Јел' ми јоште у животу доро?"
Проговара љуба Анђелија:
„Господару, болестан Дојчине!
„Јесте тебе доро у животу,
„И добро сам угојила дора."
Тад бесједи болани Дојчине:
„Анђелија, моја вјерна љубо!
„Иди узми дора дебелога,

„Те га води моме побратиму,
„Побратиму Петру налбантину,
„Да ми kује вересијом дора,
„Хоћу исти Арапу на мејдан.
„Хоћу исти, ако доћи не ћу.“
Једнак њега љуба послушала,
Она узе дора дебелога,
Одведе га Петру налбантину.
Кад је виђе Перо налбантине,
Још је њојзи био говорио:
„Снахо моја, танка Анђелија!
„Зар је мене побро преминуо,
„Те ти водиш дора на продају?“
Ја говори дилбер-Анђелија:
„Мој ђевере, налбантине Перо!
„Није тебе побро преминуо,
„Но се тебе побро поздравио,
„Да му кујеш вересијом дора,
„Да он иде Арапу на мејдан;
„Кад се врати, да ти потков плати.“
Проговара налбантине Перо:
„Анђелија, моја снахо мила!
„Ја не кујем коње вересијом;
„Да ми дадеш твоје оке чарне,
„Да их љубим, док се побро врати
„И док мене потковицу плати.“
Анђелија љута и проклета,
Она плану, као ватра жива,
Па одведе некована дора,
Те одведе болесну Дојчину.

Вели њојзи болани Дојчине:
„Анђелија, моја вјерна љубо!
„Јел' ми побро дора потковао?
Писну Анђа, како љута гуја:
„Господару, болани Дојчине!
„Бог убио твога побратима!
„Он не кује коња вересијом,
„Но он иште моје очи црне,
„Да их љуби, док му потков платиш;
„Ја не могу налбанте љубити,
„Та, Дојчине, за живота твога.“
Кад то чуо болестан Дојчине,
Он говори вијерници љуби:
„Анђелија, моја вјерна љубо!
„Оседлај ми дора дебелога,
„Изнеси ми копље убојито.“
Па дозивље сестрицу Јелицу:
„О Јелица, моја мила сејо!
„Донеси ми једну крпу платна,
„Утегни ме, селе, од бедара,
„Од бедара до витих ребара,
„Да се моје кости не размину,
„Не размину кости мимо кости.“
Хитро су га обје послушале:
Љуба седла дебела дората,
И износи копље убојито;
А сеја је доносила платно,
Утегоше болана Дојчина
Од бедара до витих ребара,
Припасаше сабљу Аламанку,
Приведоше дора од мејдана,

Турише га дору на рамена,
Додаше му копље убојито;
Познаде га доро од мејдана,
Па му оде силан поиграват'.
Окрену га Дојчин низ чаршију;
Колико му силан подиграва,
Из калдрме искаче камење.
Ал' говоре Солунски трговци:
„Вала Богу! вала јединоме!
„Од како је Дојчин преминуо,
„Није бољи јунак проишао
„Кроз Солуна града бијелога,
„Ни бољега коња projахао."
Оде Дојчин у поље широко
Ка шатору црна Арапина.
Кад га виђе црни Арапине,
Од страха је на ноге скочио,
Па говори црни Арапине:
„Ој Дојчине, да те Бог убије!
„Јоште ли си, море, у животу?
„Ходи, јолдаш, да пијемо вино,
„А прођи се кавге и ђавола,
„Џаба тебе порез од Солуна."
Ал' говори болани Дојчине:
„Изиђ' курво, црни Арапине!
„Изиђи ми на мејдан јуначки,
„Да јуначки мејдан дијелимо,
„А ласно је пити рујно вино
„И љубити Солунске ђевојке."
Вели њему црни Арапине:
„Богом брате, војвода Дојчине!

„Ти се прођи кавге и ђавола,
„Но одјаши, да пијемо вино,
„Џаба тебе порез од Солуна,
„И џаба ти Солунске ђевојке;
„Кунем ти се Богом истинијем,
„Да ти овђе никад доћи не ћу.“
Кад то виђе болестан Дојчине,
Ђе му Арап изићи не смије,
Он нагони дебела дорина
На његова бијела шатора,
На копљу му шатор претурио.
Кад да видиш чуда под шатором!
Под шатором триест ђевојака,
Међу њима црни Арапине.
Ја кад виђе црни Арапине,
Ђе га с' Дојчин оканити не ће,
Он се вати вранцу на рамена,
А у руку копље убојито;
Изиђоше у поље широко,
Наљутише коње од мејдана.
Проговара болесан Дојчине:
„Удри курво, црни Арапине,
„Удри прије, да ти жао није.“
Баци копље црни Арапине,
Да удари болесна Дојчина,
Ал' се доро боју научио,
Клече доро до зелене траве,
Високо га копље претурило,
Те удара у земљицу црну,
Пола копља у земљу нагнао,
А пола се одломило било,

Кад то виђе црни Арапине,
Плећи даде бијежати стаде,
Право бјежи к бијелу Солуну,
А за њиме болани Дојчине
Таман Арап на врата Солунска,
А стиже га болани Дојчине,
Па потеже копље убојито,
Прикова га Солуну за врата,
Па повади сабљу Аламанку,
Те Арапу одсијече главу,
Па на сабљи главу дохитио,
Арапове очи извадио,
Очи зави у танка јаглука,
Баци главу у зелену траву.
Па он оде тамо уз чаршију,
Кад је био побратиму своме,
Побратиму Петру налбантину,
Он дозивље свога побратима:
„Изиђ', побро, да ти потков платим,
„Што си мене коња потковао,
„Потковао вересијом дора."
Проговара Перо налбантине:
„Побратиме, болани Дојчине!
„Нијесам ти дора потковао:
„Ја се, брате, мало нашалио,
„Анђелија љута и проклета,
„Она плану, како ватра жива,
„Па одведе некована дора."
„Њему вели болесан Дојчине:
„Изиђ' амо, да ти потков платим."
Он изиђе пред свога дућана,

Ману сабљом болани Дојчине,
Налбантину одсијече главу,
Па на сабљи главу дохитио,
Извадио очи налбантину,
Очи зави у јаглука танка,
Главу баци на мермер-чаршију,
Право оде двору бијеломе,
Пред двором је дора одсједнуо,
Па он сједе на меку ложницу,
Па извади очи Арапове,
Те их баци својој милој сеји:
„Ето, селе, очи Арапове,
„Нека знадеш, да их љубит' не ћеш,
„Селе моја, за живота мога.“
Па извади очи налбантове,
Те их даје љуби Анђелији:
„Нај ти, Анђо, очи налбантове,
„Нека знадеш, да их љубит' не ћеш,
„Љубо моја, за живота мога.“
То изусти, а душу испусти.

79.

Женидба Ђурђа Смедеревца.

Кад се жени Смедеревац Ђуро,
На далеко запроси ђевојку,
У лијепу граду Дубровнику,
У онога краља Мијаила,
По имену Јерину ђевојку.
Ђуро проси, краље му је даје.
Док испроси лијепу ђевојку,

Строши Ђуро три товара блага,
Док дарива свасти и пунице,
Он потроши хиљаду дуката.
Када стаде свадбу уговарат',
Онда краље говорио Ђуру:
„Чујеш мене, Смедеревче Ђуро!
„Када дођеш Смедереву твоме,
„Те ти станеш купити сватове,
„Ти не зови Срба у сватове,
„Јер су Срби тешке пијанице,
„А у кавзи љуте кавгаџије,
„Опиће се, заметнуће кавгу,
„Не ћеш кавзи ћевап учинити,
„А камо ли одвести ђевојку;
„Већ ти зови Грке и Бугаре,
„Купи свата, колико ти драго,
„По ђевојку, кад је тебе драго.“
Кад то зачу Смедеревац Ђуро,
Опрема се двору бијеломе,
Па он оде Смедереву граду,
У путу га ситна књига стиже
Од Јерине лијепе ђевојке:
„Чујеш мене, Смедеревче Ђуро!
„Кад ти дођеш б'јелу Смедереву,
„Те ти станеш купити сватове,
„Ти не слушај старца баба мога:
„Ти не зови Грка ни Бугара,
„Не ћеш изић' ни изнијет' главе
„Из нашега града Дубровника,
„Ја некмоли извести ђевојке;
„Веће зови Србе у сватове;

„Кума куми Дебелић-Новака,
„А прикумка Новаковић-Груја,
„Старог свата Сибињанин-Јанка,
„А ђевера Краљевића Марка,
„А чауша Рељу Крилатицу,
„А војводу Обилић-Милоша,
„Барјактара Топлицу Милана,
„А привенца Косанчић-Ивана,
„А остале које тебе драго;
„Купи, Ђуро, хиљаду сватова,
„Па ти хајде, када тебе драго.“
Када Ђуро књигу разгледао,
Не бјеше му мило николико,
Он у мисли Смедереву дође.
Далеко га мати угледала,
Мало ближе пред њег' ишетала,
Руке шире, у лице се љубе,
Ђуро мајку у бијелу руку,
Узеше се за бијеле руке
И одоше на бијелу кулу,
Па сједоше за совру готову.
Пита мајка Смедеревца Ђура:
„А мој сине, Смедеревче Ђуро!
„Јеси ли ми путовао мирно?
„Јеси л' мене снаху испросио,
„Мене снаху, тебе вјерну љубу?“
Вели њојзи Смедеревац Ђуро:
„Ој Бога ми, моја стара мајко!
„Ја сам тебе путовао мирно,
„И тебе сам снаху испросио,
„Тебе снаху, мене вјерну љубу,

„У лијепу граду Дубровнику
„У онога краља Мијаила,
„По имену Јерину ђевојку.
„Док испросих Јерину ђевојку,
„Ја потроших три товара блага,
„Док даривах свасти и пунице,
„Ја потроших хиљаду дуката;
„А кад стадох свадбу уговарат',
„Онда мене краљу бесједио,
„Када станем купити сватове,
„Да не зовем Срба у сватове:
„„У пиђу су тешке пијанице,
„„А у кавзи љуте кавгације,
„„Опиће се, заметнуће кавгу,
„„Не ћеш кавзи ђевап учинити,
„„А камо ли одвести ђевојку;
„„Веће зови Грке и Бугаре,
„„Па их купи колико ти драго,
„„По ђевојку, када тебе драго.““
„Ја отале пођох, стара мајко!
„У путу ме ситна књига стиже
„Од Јерине од моје ђевојке:
„„Чујеш мене, Смедеревче Ђуро!
„„Кад ти дођеш б'јелу Смедереву,
„„Те ти станеш купити сватове,
„„Ти не слушај старца баба мога:
„„Ти не зови Грка ни Бугара,
„„Не ћеш изић' ни изнијет' главе
„„Из нашега града Дубровника,
„„Ја некмоли извести ђевојке:
„„Веће зови Србе у сватове

„„Кума куми Дебелић-Новака,
„„А прикумка Новакова Груја,
„„Старог свата Сибињанин-Јанка,
„„А ђевера Краљевића Марка,
„„А чауша Рељу Крилатицу,
„„А војводу Обилић-Милоша,
„„Барјактара Топлицу Милана,
„„А привенца Косанчић-Ивана,
„„А остале које тебе драго;
„„Купи, Ђуро, хиљаду сватова,
„„Па ти хајде, када тебе драго.““
„Сад ме сјетуј, моја стара мајко!
„Ал' ћу слушат' краља таста мога,
„Ал' Јерину лијепу ђевојку?“
Вели њему остарила мајка:
„О мој синко, Смедеревче Ђуро!
„Латини су варалице старе,
„Хоће тебе, синко, преварити;
„Ти не слушај краља таста свога,
„Већ послушај Јерину ђевојку,
„Па ти зови Србе у сватове,
„Ако тебе буде до невоље,
„Они ће ти бити у невољи.“
Кад то зачу Смедеревац Ђуро,
Сједе писат' књиге на кољену,
Растури их на четири стране,
Па почину неколико дана,
Ал' ето ти Старога Новака
И са њиме дијете Груица;
Мало за тим постајало време,
Али ето од Сибиња Јанка,

Води Јанко стотину сватова;
Оде Јанко на бијелу кулу,
Помоли се низ пољице Марко,
А за Марком Реља од Пазара,
А за Рељом војвода Милошу,
За Милошем Топлица Милане,
За Миланом Косанчић Иване.
Састаше се Српске војеводе
И хиљада кићених сватова.
Лијепо их дочекао Ђуро,
Па је њима тихо бесједио:
„Браћо моја, хиљада сватова!
„Ја не идем сада Дубровнику,
„Веће шаљем побратима Марка;
„Лијепо ми послушајте Марка
„И мог кума Старину Новака.“
Одатле се свати подигоше,
Дубровнику путоваше мирно.
Кад су дошли Дубровнику граду,
Ондај рече Краљевићу Марко:
„Браћо моја, хиљада сватова!
„Сада ћемо на капије доћи,
„Ваља проћи, моја браћо драга!
„Седамдесет и седам капија,
„Док се дође под бијелу кулу,
„Под кулом су совре постављене,
„На соврама вино и ракија
„И остале сваке ђаконије;
„Око соври слуге и слушкиње,
„Да примају коње и оружје:
„Коње дајте, оружја не дајте,

„Под оружјем за совре сједајте,
„Прек' оружја мрко вино пијте;
„Када дође Дубровачки краљу,
„Ви шутите, ја ћу говорити."
У ријечи под кулу падоше.
Слуге њима коње приватише,
А слушкиње свијетло оружје;
Коње даше, оружје не дају,
Под оружјем за совре сједају,
Прек' оружја мрко пију вино.
Ал' ето ти Дубровачког краља,
Па је њима тихо говорио:
„О мој куме, Старина Новаче!
„И до сад су свати долазили,
„Под оружјем нису пили вина.
Новак ћути, ништа не говори,
Проговори Краљевићу Марко:
„Пријатељу, Дубровачки краљу!
„Оваки је адет у Србаља:
„Прек' оружја пију мрко вино,
„Под оружјем и санак бораве."
Краљ се врати и оде на кулу.
Ту су ноћцу тавну преноћили,
Кад у јутру јутро освануло,
Ал' повика с бедена Латинче:
„Чујеш куме, Дебелић-Новаче!
„Ето горе на бијелој кули,
„Онђе има двоје Латинчади,
„Зову тебе на мејдан јуначки,
Ваља њима на мејдан изићи,
„Па одвести Јерину ђевојку."

Кад то зачу Старина Новаче,
Он погледа на Груицу свога,
А Груица не шће ни на кога,
Веће скочи на ноге лагане,
Па он оде уз бијелу кулу,
Кад изиђе на кулу танану,
Срете њега двоје Латинчади
С двије оштре сабље у рукама.
На Груицу јуриш учинише,
Паде Грујо по земљици црној.
Ману руком и мачем зеленим.
Од двојице начини четири,
Па он пође низ бијелу кулу,
Јави му се Јерина ђевојка:
„Стани мало, дијете Груица!“
Па му баци јабуку од злата:
„Нај то тебе, дијете Груица:
„Ако тебе до невоље буде,
„Нека знадеш, ђе Јерина сједи.“
Сиђе Грујо Старини Новаку
И донесе главе од Латина.
Истом Грујо сједе за трпезу,
А повика с бедена Латинче:
„Чујеш куме, Старина Новаче!
„Ето доље под бијелом кулом,
„Ту имају три коња витеза,
„У седлима до три бојна копља,
„Врхови им небу окренути,
„Да прескочиш три коња витеза,
„Па да водиш Јерину ђевојку.“
Кад то зачу Старина Новаче,

Он погледа Краљевића Марка,
Марко гледа од Сибиња Јанка,
Јанко гледа Рељу Бошњанина,
Реља скочи на ноге лагане,
Па он оде под бијелу кулу,
И прескочи три коња витеза
И на њима до три копља бојна,
Па потеже сабљу оковану,
Око коња дванаест катана,
Све дванаест Реља погубио,
Па узима три коња витеза,
Одведе их Старини Новаку.
Истом Реља сједе за трпезу,
Али виче с бедена Латинче:
„Хајде куме, Старина Новаче!
„Те стријељај на кули јабуку.“
Гледа Новак војводу Милоша,
Милош скочи на ноге лагане,
Узе стр'јелу за златну тетиву,
Устријели на кули јабуку,
Па донесе Старини Новаку.
Ражљути се Краљевићу Марко,
Па говори Старини Новаку:
„Да ја знадем, ђе сједи Јерина,
„Ја их не бих више ни молио.“
Вели њему дијете Груица:
„Хајде за мном, Краљевићу Марко,
„Виђео сам, ђе сједи Јерина.“
Изиђоше на кулу танану,
И нађоше Јерину ђевојку,
Сведоше је низ танану кулу,

Ал' повика с бедена Латинче:
„Чујеш куме, Старина Новаче!
„Пред вама је сада затворено
„Седамдесет и седам капија."
Проговори Краљевићу Марко:
„Дај ми, Грујо, Шарца од мејдана,
„На њему су кључи од капија."
Грујо њему доведе Шарина;
Кад се Марко довати Шарина,
Па потеже тешку топузину,
Колико се Марко рашљутио,
Како врата која udараше,
На четири поле одлијећу,
Док он дође на градску капију
Тврда бјеше, да је Бог убије!
Кад удара тешком топузином,
Сва се љуља из темеља кула,
И просу се из куле камење;
Ал' повика Дубровачки краљу
(На кули се оној догодио):
„Немој више ударати, Марко."
Па долеће и донесе кључе,
И отвори од капије врата.
Стаде Марко капији на врата,
Броји својих хиљаду сватова,
Сватови му на број изиђоше.
Онда рече Краљевићу Марко:
„Ходи амо, пријатељу краљу,
„Ходи краљу, да се дарујемо,
„Дарујемо, и да с' опростимо,
„Што је који учинио квара."

Дође њему Дубровачки краљу,
Он мишљаше и очекиваше,
Да ће њега даривати Марко;
Ману Марко топузином тешком,
Мртав краље паде на капију,
А отиде хиљада сватова,
Прав' одоше Смедереву граду,
Кад су дошли граду Смедереву,
Лијепо их Ђуро дочекао,
И држа их петнаест данака;
Оде Ђуро с Јерином на кулу,
А остали сваки двору своме.

80.

Ђурђева Јерина.

Пошетала Ђурђева Јерина
Испод града б'јела Смедерева
Покрај воде тихога Дунава,
А за њоме Гргуревић Максо,
За Максимом мајка Максимова.
Бесједила Ђурђева Јерина:
„Мој унуче, нејачак Максиме!
„Би ли мене нешто сјетовао?
„Ја имадем шћерцу мљезиницу;
„Троји су је просци запросили:
„Једно проси Вилип Маџарине,
„Од Маџарске од земље богате;
„Друго проси од Москова краљу;
„Треће проси цар Отмановићу
„Од Стамбола града Цариграда;

„Сјетуј мене, дијете Максиме,
„Ком ћу просцу моју ћерку дати?“
Бесједи јој дијете Максиме:
„Ја ћу тебе, бако, сјетовати:
„Ако хоћеш мене послушати,
„Подај ћерку Вилипу Маџару,
„Те ће она бити у богату;
„Ако не даш ћерку за Маџара,
„А ти подај од Московске краљу,
„Кад будемо с краљем пријатељи,
„Москови су од боја јунаци,
„Могу нама помоћ' војевати;
„Ако ли је дадеш за Турчина,
„Турчин хоће земљу од мираза,
„Хоће земљу, хоће и градове.“
Кад то зачу Ђурђева Јерина,
Максима је руком ударила,
Удари га руком по образу,
Како га је лако ударила,
Ударила по бијелу лицу,
Четири му помјерила зуба,
Максим паде у траву зелену,
Свега г' црна крвца обалила,
Крвцу пљује, а тихо бесједи:
„Бог т' убио, моја стара бако!
„Куд је дала, уз'о час је дала!
„С њоме дала земљу и градове!“
Како рече, онако се стече:
Даде ћерку за Отмановића,
И с њом даде земљу и градове.

81.

Смрт војводе Каице.

Подиже се господине краљу
Од прекрасне од Маћедоније
Из питома места Смедерева
Од својега двора честитога,
С' собом води дванаест војвода;
Подиже се итар лов ловити.
На Ковину Дунав пребродио,
Па се маши Влашке земље равне,
Док є' доити Вршачке планине,
Лов ловио Вршачком планином,
Лов ловио летњи дан до подне.
Тако краљу Бог и срећа дала,
Те од лова ништа не улови:
Ни јелена, ни кошуте брзе,
Нити каква од ситна зверинъа.
Добар краља кобак сукобио,
Сукоби га војвода Сибињска,
С' собом води три стотин' Маџара
И шездесет деце Каравлаа;
Краљ му Божју помоћ називао:
„Божја помоћ, војводо Сибињска!“
Војвода му боље одазива:
„Здраво, краљу од Маћедоније!
„Златна круно под небом на земљи,
„Јасна звездо на Маћедонији!
„Звао би те, да се напијемо,
„Немам овде вина ни ракије,

„А да си ме затекао, краљу,
„Код Немеша бана Вршачкога,
„Може бити, да би се напили;
„Већ сам с децом игру заметнуо,
„Оди, краљу, да се поиграмо.“
Ал' беседи господине краљу:
„Брате Јанко, будаласта главо!
„За нас није вика, ни скакање,
„Већ је за нас вино и ракија,
„И господство, да господујемо,
„Мудра памет, да паметујемо;
„У мен' има и млађи војвода,
„Који би се ради поиграти,
„Своме краљу образ осветлати.“
Распе краљу свилена шатора,
Зелен шатор од зелене свиле,
На њем' златни дванаест крстова,
Тринаеста јабука од злата,
У њој сјаји бесцен камен драги;
Под шатором седе пити вино,
Посађује до десна колена
Елчи-башу Дојчетића Вука,
Па до Вука Бошка Рајчевића,
Па Стојана Степојева сина,
Па до њега Јовицу Ресавца,
Кучајинска бојна копљеника
Од Ресаве лепе воде ладне;
Па до њега Големовић-Ђуру,
Па до Ђуре Орловића Павла,
Па до Павла Радо-бег-Мијајла,
До Мијајла Грчића Манојла,

До Манојла Шајновић-Дамњана,
До Дамњана Облачића Рада,
А до Рада Каицу Радоњу;
Каицом је совру зачелио
Спроћ' честитог лица краљевога.
Каква ј' красна Каица војводо!
У каквом ли господском оделу!
На плећи му зелена долама
Од кадиве, извезена златом,
На долами токе сува злата,
А покрај њи тридесет путаца,
Свако му је од по литре злата,
А под грлом литра и по злата,
Које му се на бурму одвија,
Те војвода њиме пије вино;
На војводи чизме и чакшире,
Чизме су му сребром потковане,
А чакшире од плаве кадиве;
По долами коласта аздија,
Сва од сребра и од чиста злата;
На војводи калпак свиле беле,
За калпаком од сребра челенка,
О њој златни триста трепетљика,
Свакаваља два дуката златна,
У челенки два камена драга,
Војводи се види путовати,
Кроз крајину водити војводе,
У по ноћи, кано и у подне;
Око врата колајна од злата,
За појасом две убојне стреле;
Висок јунак, танак у појасу,

Бела лица, црни наусница,
Црн му перчин појас премашио;
Преко крила гола сабља бритка,
Преко голе сабље пије вино;
Покрај чизме буздован позлаћен.
Кад се трипут обредише вином,
Каица ти на ноге устаде,
Па се своме он поклања краљу:
„Краљу Ђурђу, родитељу красни!
„Пусти мене међ' Маџаре, бабо!
„Да се мало поиграм с Маџари."
А краљ Ђурађ заче беседити:
„О Каица, моје чедо драго!
„Мој пернати од сунашца штите!
„Дико моја свагда на дивану!
„Сабљо бритка свагда на мејдану!
„А крепости међу војводама!
„Пустићу те међ' Маџаре, сине!
„Ал', тако ти улеве од краља!
„И тако ти леба царевога!
„Немој, сине, заметати кавге;
„Нас је мало, а млого Маџара:
„Што нас има? дванаест војвода,
„Није шала три стотин' Маџара
„И шездесет деце Каравлаа!"
Ал' Каица беседио краљу:
„Краљу Ђурђу, родитељу красни!
„Не ћу, бабо, заметати кавге
„А тако ми улеве краљеве!
„И тако ми леба царевога!"
Краљ га не сме отправити сама,

Већ шњим посла Облачића Рада;
Обе љуте змије од крајине.
Војводе се међ' Маџаре шећу,
А Маџари игру започеше,
Прву игру, трка пешачкога;
Кад потрча Облачићу Раде,
Он натрча три стотин' Маџара
И шездесет деце Каравлаа,
Маџар-Јанка од Ердељ-крајине.
А Маџари игру започеше,
Другу игру, кола Маџарскога;
Кад заигра Каица Радоња,
Он надигра три стотин' Маџара
И шездесет деце Каравлаа,
Маџар-Јанка од Ердељ-крајине.
А Маџари игру започеше,
Трећу игру, скока јуначкога;
А кад скочи Облачићу Раде,
Он натскочи три стотин' Маџара
И шездесет деце Каравлаа,
Маџар-Јанка од Ердељ-крајине.
А Маџари игру започеше,
Започеше камена с рамена;
Камен дође Каици војводи,
Кад се баци Каица војвода,
Он надбаци три стотин' Маџара
И шездесет деце Каравлаа,
Маџар-Јанка од Ердељ-краине.
Ал' беседи војвода Сибињска:
„Мили Боже, да луда каура!
„Што би снаге, камену предаде."

Кад Каица разумео речи,
Он отима камен од Маџара,
Да белегу своју посведочи;[51])
Кад се баци Каица војвода,
Од белега даље одбацио.
Расрди се војвода Сибињска,
Па припаса сабљу оковану,
Па се краљу под шатора шеће:
„Краљу Ђурђу од Маћедоније!
„Оди краљу, да се променимо:
„Дај ти мени дванаест војвода,
„Голе, босе, у кошуљи танкој,
„Ја ћу теби три стотин' Маџара
„Све на коњма под оружјем светлим,
„И даћу ти шесет Каравлаа,
„И даћу ти на сваку годину
„За живота три товара блага.“
Славан Ђурађ заче беседити:
„Брате Јанко, будаласта главо!
„Јеси л' чуо, да ли запамтио:
„Да је била проја за шеницу?
„Да ли Маџар за Маћедонију?
„Да ли Србин за Ердељ-крајину?
„Не дам саме Каице војводе
„За четири на крајини бана:
„За Немеша бана Вршачкога,
„За Гецију бана Тителскога,

---

[51]) И сад кад се момци бацају камена ваља *биљегу своју посвједочити*, т. ј. по други пут бацити донде, иначе се не броји.

„За Иштвана бана Сланкаменска
„И за Петра бана Варадинског,
„Све до Вршца па до Варадина,
„За сву земљу и четири бана;
„За то не дам војводе Каице,
„А камо ли остали војвода!“ .
Расрди се војвода Сибињска,
Па ишета пред шатора свил'на,
Па дозива војводу Каицу:
„Од' јуначе, да с' надстрељујемо!
„Да бијемо нишан за облаком.“
Гди је Маџар оком погледао,
Ту Каица стрелом ударио,
Зла Каици срећа приступила,
Те не гледа стреле у Маџара,
Већ он гледа нишан за облаком:
Запе стреле од Сибиња Јанко,
И устрели војводу Каицу
На зло место баш под сису леву,
Токе разби, срце му расече,
Земљи паде војвода Каица,
Врисну јунак, као соко сиви:
„Краљу Ђурђу, родитељу красни!
„Уби мене Маџар изненада
„Брез јуначког мога огледања
„Моје сабље и деснице руке!“
Скочи краљу на ноге лагане,
Па Каицу узима на крило,
Па Каицу и грли и љуби:
„Мој пернати од сунашца штите!
„Дико моја свагда на дивану!

„Бритка сабљо свагда на мејдану!
„А крепости међу војводама!
„Можеш ли ми преболети, сине?
„Да те баба на лекаре даде?“
А Каица једва изговара:
„Краљу Ђурђу, родитељу красни!
„Ја ти, бабо, преболети не ћу;
„Јер су стреле пусте отроване,
„На змијину једу накаљене;
„Ако можеш, освети ме, бабо!“
То изрече, па се с душом раста.
Краљ закука, кано кукавица:
„Ј'о Каица, мој соколе сиви!
„Ал' ти баби крила одломише
„И обадва ока извадише!
„Како ће те преболети баба?
„На Бељацу оставити сама,
„Да ми чуваш брез промене стражу?“
Па погледа оком на војводе,
А војводе један на другога,
Па се добри доитише коња,
Бојна копља земљи положише,
За бритке се сабље преватише,
Међ' Маџаре јуриш учинише,
Погнаше се по пољу Бељацу.
Да је коме стати погледати,
Шта војводе од Маџара раде!
Тако краљу Бог и срећа даде,
Од војвода нико не погибе
Разма главом Каица Радоња;
Од Маџара нико не остаде

Разма главом од Сибиња Јанко,
И он бежи Вршцу на крајини.
А војводе, браћа милостива,
Са сабљама сандук отесаше,
Саранише војводу Каицу,
Чело главе копље ударише,
На копље му сокола метнуше,
За копље му коња привезаше,
По гробу му оружје простреше;
Од Маџара унку начинише,
Оградише гроба Каичина,
Да Маџари к њему не долазе,
Да му мртву не претресу тело.
Кука краљу, како кукавица:
„J'о Каица, моје чедо драго!
„Дико моја свагда на дивану!
„Сабљо бритка свагда на мејдану!
„И крепости међу војводама!
„Сува злата Смедеревски кључи!
„Десно крило од Српске крајине!
„Како ће те преболети баба!
„Како ће те оставити сама,
„Да ми чуваш на Бељацу стражу
„Брез промене докле је крајине!“

82.

Женидба Тодора од Сталаћа.

Седе Тодор за вечеру с мајком
У Сталаћу граду бијеломе
У својему двору господскоме,

Вечерају, пију вино ладно;
Стаде мати сузе просипати,
Своме сину поче беседити:
„О Тодоре, моје чедо драго!
„Већ сам, сине, врло остарила,
„Остарила и онемоћала,
„Не могу ти пословати, сине,
„Ни по белу двору посртати,
„Нити твоје госте приватати,
„Већ просипај ризницу и благо,
„Те ти проси госпођу девојку,
„Тебе љубу, а мене одмену,
„Нека ради по господску двору.“
Тодор мучи, ништа не беседи,
Повечера и напи се вина,
Па устаде на ноге јуначке,
Па се часну крсту прекрстио,
Поменуо оца Николаја
И недељу и васкрсеније
И велико часно ванђелије,
Па ужеже рзан јасну свећу,
Те одшета коњма у ахарс,
И изведе ђогу бабајина,
Трипут га је зоби назобио,
И трипут га напојио вина,
Оседла га седлом Цариградским,
А заузда уздом сератлијнском;
Па на себе руо измењује,
Све убаво руо крајишњичко,
А на главу капу и скувију,
За скувију позлаћено перје,

Јесте у дну сребром заливено,
А по среди преплетено златом,
А по врху кићено бисером;
Па припаса сабљу бабајину,
А уседе коња бабајина,
Отиште се низ воду Мораву,
Први су га петли запевали
Код убава места Пожаревца,
А јарко га огрејало сунце
Код малена села Дубровице
На Дунаву лепој води ладној,
Ал' на води тридест девојака,
Те девојке бело платно беле,
И мед њима сестра Николина,
Мила сеја Мартолоз-Николе;
Јерина је јесте испросила
За Томаша браца рођенога,
Прстен дала и јабуку златну,
Поарчила дван'ест товар' блага;
На девојки господско одело:
На њојзи су кафтани од злата,
А на глави три венца бисерна,
Три бисерна, четврти од злата,
Око грла три дробна ђердана,
Два од злата, трећи од бисера;
Па девојка за ђерђевом везе,
Златом везе све по чистој свили.
Њима Тодор вишња Бога назва:
„Божја в' помоћ, бељаре девојке!
„О девојке, тако срећу стекле!
„Тако вам се убелило платно!

„Душо моја, на дар га делиле!
„Кажите ми друма Смедеревска?“
Све девојке земљи погледаше,
Не погледа сестра Николина,
Већ побаци и ђерђев и злато,
Па ишета на друм пред јунака:
„Ето, јунак[52]), друма Смедеревска.“
А беседи Тодор Поморавац:
„Душо моја! госпођо девојко!
„Додајде ми мало воде ладне,
„Да с' напијем трудан и уморан
„Из далеке земље путујући.“
Узе кондир госпођа девојка,
Па загрте кафтанима скуте,
Па загази у воду Мораву,
Те завати воде у кондиру,
Те јунаку на коњу додаје.
Јунак воде ни гледати не ће,
Мимо кондир довати девојку,
Подиже је за се на ђогата,
Па је трипут опаса појасом,
А четврти од сабље кајасом;
Шњом се ману преко поља равна,
Како звезда преко ведра неба;
Сунце седе, стиже двору своме,
Те господу свате сакупио,
И милога окумио кума;
У поноћи нагна свештеника,
Те се јунак венча са девојком.

---

[52]) *Јунак* мјесто *јуначе*! Ово је за невољу ради стиха.

Кад у јутру бели дан свануо,
Глас допаде Јерини госпођи:
„О Јерина, луда женска главо!
„Залуду си снау испросила
„И толико потрошила благо
„Кад си лудо рока оставила
„Од године опет до године:
„Одведе је Тодор од Сталаћа.“
Кад то чула Јерина госпођа,
Оде брже на дивана Ђурђу:
„Славни Ђурђу, Српска круно златна!
„Ти не држиш код себе војводе,
„Веће држиш Турке јаничаре,
„Војводе ти, ка’ и јаничари,
„Те отимљу под сиље девојке
„Испрошене и прстеноване:
„Слушај чуда: Тодор Поморавац
„Одвео ми снау испрошену,
„Испрошену и прстеновану!“
Насмеја се Ђурађ на дивану:
„Оће Бог ме мој витез Тодоре!
„Ал’ му врло требује девојка.“
Ал’ не може славан деспот Ђурђу
Својој госпи атар да поквари,
Већ погледа по дивану редом:
„О војводе, моји соколови!
„Витезови, моја десна крила!
„Јели мајка родила јунака,
„Ил’ сестрица браца одржала
„И мушкијем опасала пасом,
„Да отиде до Сталаћа града,

„Да доведе везана Тодора?“
Све војводе земљи погледаше,
Добро знаду Тодор-Поморавца,
Лако маше, ал' удара тешко,
Гди удари, мелем не требује;
Ал' не гледе четири војводе,
Што су скоро приступиле Ђурђу,
Још Тодора ни видили нису,
А камо л' му на бој изодили;
Приступише славноме деспоту,
Целују га у скут и у руку:
„Прости Ђурђу, Српска круно златна!
„Ми идемо до Сталаћа града,
„Довешћемо везана Тодора.“
Онда Ђурађ поче беседити:
„Ид'те децо, пошли у добри час!
„Ал' чујете, моја децо драга!
„Ко се годи на Тодора фали,
„Срамотан је сваки се враћао:
„Ја се бојим, моја децо драга,
„И ви ћете срамотни се вратит',
„Мене ћете ви осрамотити.“
Не слушају четири војводе,
Уседоше коње витезове,
И одоше до Сталаћа града.
Кад дођоше Тодору пред дворе,
Ал' у двору игра и попевка,
А невеста стоји код девера;
А војводе с коња не сјаују,
Већ Тодора пред дворе зазивљу.
Упадоше Тодорове слуге:

„На милости, Тодор-господару!
„Пред двором ти краљеве војводе,
„Они тебе пред дворе зазивљу.“
Уста Тодор на ноге јуначке,
У десницу узе купу вина,
Купу вина од дванаест ока,
А у леву шестопер позлаћен,
Па изиђе пред господске дворе,
Па беседи Тодор Поморавац:
„Браћо моја, добро сте ми дошли!
„Од'те у двор, вино да пијемо,
„Ја се женим те чиним весеље.“
Ал' војводе не гледају вина,
Већ Тодора бију буздованом,
Намирише тридест буздована;
Кад јунака доболело беше
И јуначко плеће утрнуло,
Баци Тодор и кондир и вино,
Па и стаде бити буздованом,
А како и лако удараше,
Из бојни и седал' изметаше,
Са добријем коњма растављаше,
А са црном земљом састављаше,
Па бијене опет натерао,
Те бијени коње уседоше,
И попише једну купу вина,
Купу вина од дванаест ока;
Па и Тодор испратио лепо:
„Ид'те, браћо, пошли у добри час!
„Поздрав'те се Јерини и Ђурђу,
„Како сам вас дочекао лепо,

„А још лепше, браћо, испратио.“
Па се мајки у дворе поврати:
„Сандаћија, моја мила мајко!
„Светуј мене, моја слатка рано!
„Куд ћу саде, на коју ли страну?
„Ако ћ' ићи Смедереву славну,
„Оће мене Ђурађ обесити;
„Ако ћ' ићи цару у Цариград,
„Назваћу се царев нови пребег.“
А девојка слуша од девера,
Пак се млада пусти од девера,
Пак Тодора привати за руку:
„О Тодоре, драги господару!
„Зазор ми је у те погледати,
„А камо ли с тобом беседити,
„Бит' не може, ваља беседити:
„Ти не иди славну Смедереву,
„Нит' ти иди месту Цариграду,
„Одброј мене дван'ест товар' блага,
„И дај мене Србље витезове,
„Седамдесет бојнокопљаника,
„Копљаника, избрани јунака,
„Ја ћу сама ићи Смедереву,
„Да Јерини за'ви арач вратим;
„А тако ми добре среће моје!
„Невере ти учинити не ћу.“
Онда уста Тодор Поморавац,
Те отвори на ризници врата,
И одброји дван'ест товар' блага,
И даде јој Србље витезове,
Да госпођи зафаита нема

Путујући сама Смедереву;
Оде шњима граду Смедереву.
Кад је била граду на погледу,
Далеко је Јерина видела
Са чардака са бијеле куле,
Чим је вид'ла, тим је и познала,
И на њу се гротом насмејала:
„Благо мене, ето снае моје!
„Невере ми учинила није,
„Венчаћу је за браца Томаша.“
Поклања се љуба Тодорова:
„О Јерина, несуђена за'во!
„Не могу се по двапут венчати
„За живота господара мога.“
То не слуша Јерина госпођа,
Већ под сиљем окумила кума,
И под сиљем нагна свештенике,
Те венчала браца и снашицу.
А кад дошла она ноћца тамна,
Те сведоше двоје младенаца,
Кад Томаша санак преварио,
Трже ноже љуба Тодорова,
Те заклала браца Јеринина.
Кад у јутру бео дан освану,
Подранила госпођа Јерина,
Те отишла у нову ал-башчу,
И набрала цвећа свакојака,
Да пробуди браца и снашицу;
Кад ђердеку отворила врата,
Сва ложница у крви огрезла,
А братац јој у крви лежаше,

Невеста му стоји чело главе,
У руку јој ножеви крвави.
Кад то виде Јерина госпођа,
Уд'ри лицем о земљицу чарну,
А запишта, као змија љута:
„За што, снао? да од Бога нађеш!
„За што си ми браца уморила?
„Да ниј' ово Јерина госпођа!
„Ни ти не ћеш по свету одити."
Повикаше Срб.ьи витезови,
Седамдесет бојнокопљаника:
„Остани се, Јерина госпођо!
„Од невесте љубе Тодорове,
„Од невесте, од наше госпође!
„Да нис' ово Срб.ьи витезови!
„Ни ти не ћеш по свету одити."
Онда оде Јерина госпођа,
Оде брже на дивана Ђурђу:
„Славни Ђурђу, Српска круно златна!
„Снаа ми је невер' учинила,
„Заклала ми браца у ложници."
Тад' јој стаде Ђурађ беседити:
„О Јерина, луда женска главо!
„Шта с' тражила, још си мало нашла;
„А нисам ли тебе беседио:
„„Останн се, Јерина госпођа,
„„Од невесте љубе Тодорове?""
Она свога браца изгубила,
Свога браца саранила лепо,
Са снаом се лепо помирила.

И сав јој је арач поклонила,
Те невеста оде двору своме.

83.

Облак Радосав.

Поранио Облак Радосаве
Низ широко поље Годоминско,
Кад је био насред Годомина,
Сретоше га дв'је госпође младе:
Једно љуба Бијелић-војводе,
А друго је Златокосић-Павла;
Носе младе двоје ђеце лудо.
Кад сретоше Ђурђеву војводу,
О скуту му обискоше младе,
Љубе Рада у скут и у руку,
Па одоше смјерно говорити:
„Богом куме, Облак Радосаве!
„Богом куме и светим Јованом!
„Крсти нама двоје ђеце лудо,
„Па ти иди Смедереву граду,
„Тамо су ни наши господари:
„Бијелићу и Златокосићу,
„У тавници госпође Јерине,
„Па их хоће младе да погуби;
„Но се моли госпођи Јерини,
„Нек их пусти из тавнице клете.“
Ал' говори Облак Радосаве:
„Чујете л' ме, двије моје куме!
„Ви узмите двоје ђеце лудо,
„Па идите двору бијеломе,

„А ја одох Смедереву граду
„Молити се Ђурђу и Јерини,
„Нека пусте ваше господаре
„Из тавнице, да је Бог убије!“
То изрече, оде Смедереву,
А кад дође кэ Ђурђевој кули,
Али сједи Смедеревац Ђурђе,
Ево сједи пред бијелом кулом,
И са шњиме Тодор од Сталаћа
И Појезда од Голупца града;
Они пију црвенику вино;
Но кад дође Облак Радосаве,
А он њима Божју помоћ даде,
Па срдито оде говорити:
„Господару, Смедеревац-Ђурђе!
„Јазук тебе и господству твоме,
„Што с' Јерини, Ђурђе, допустио,
„Те погуби толике војводе
„И поломи крила од крајине!
„Но ти с' молим, драги господару!
„Поклони ми двије војеводе:
„Бијелића и Златокосића,
„Те их пусти са дна из тавнице.“
Ал' му вели Смедеревац Ђурђе:
„Слуго моја, Облачићу Раде!
„Иди, слуго, на горња вјешала,
„Отишло је тридесет катана,
„Одвели су двије војеводе,
„Хоће ти их данас објесити;
„Но се моли госпођи Јерини,
„Не ће л' ти их она поклонити.“

Кад то зачу Облачићу Раде,
Он окрену дебела ђогина,
Оде брзо на горња вјешала,
Те привикну на катане младе:
„Не вјешајте двије војеводе,
„Мене их је Ђурђе поклонио!“
То катане једва дочекаше,
Пустише му двије војеводе.
Ал' ето ти Јерине проклете,
Шњоме иде дванаест дворкиња,
Те јој носе скуте и рукаве:
Како клета на вјешала дође,
Та срдито на катане викну:
„Шта стојите, те их не вјешате?“
А припаде Облак Радосаве
Молити се госпођи Јерини:
„О госпођо, Ђурђева Јерино!
„Поклони ми двије војеводе,
Та немој их младе погубити!“
Ал' говори госпођа Јерина:
„Нос' те ђаво, Облачићу Раде!
„И тебе ћу сјутра објесити
„Са унуком Змај-деспотом Вуком.“
Кад то чуо Облачићу Раде,
Он потрже троструку камџију,
Те удари Ђурђеву Јерину,
Колико је лако ударио,
Са црном је земљом саставио;
Па он узе двије војеводе,
Одведе их двору бијеломе,
Угости их у бијелу двору,

Па их здраво дома отпустио,
И бјеше их Раде научио,
Да не држе вјере у Јерини.

84.

Смрт војводе Пријезде.

Честе књиге иду за књигама,
Од кога ли, коме ли долазе?
Од Мемеда од цара Турскога,
А долазе до Сталаћа града,
До Пријезде војводе Сталаћка:
„О Пријезда, војводо Сталаћка!
„Пошљи мени до три добра твоја:
„Прво добро сабљу навалију,
„Која сече дрвље и камење,
„Дрво, камен и студено гвожђе;
„Друго добро ждрала коња твога,
„Који коњиц може прелетити
„Засобице и по два бедена,
„Треће добро твоју љубу верну.“
Гледи књигу војвода Пријезда,
Ону гледи, другу ситну пише:
„Цар-Мемеде, Турски господару!
„Купи војске, колико ти драго,
„Под Сталаћа, кад је теби драго;
„Удри Сталаћ, како ти је драго,
„Ја ти добра не дам ни једнога;
„Ја сам сабљу за себе ковао,
„А ждрала сам за себе ранио,
„А љубу сам за себе довео;

„Па ти не дам добра ни једнога.“
Диже војску Турски цар Мемеде,
Диже војску, оде под Сталаћа,
Био Сталаћ три године дана,
Нит' му одби дрва ни камена,
Нит' га како може освојити,
Ни пак како може оставити.
Једно јутро у очи недеље
Попела се Пријездина љуба
На бедена малена Сталаћа,
Па с бедена у Мораву гледи,
Ал' Морава мутна испод града,
Па беседи Пријездина љуба:
„О Пријезда, драги господару!
„Ја се бојим, драги господару,
„Нас ће Турци лагумом дигнути.“
Ал' беседи војвода Пријезда:
„Мучи љубо, муком се замукла!
„Гди ће бити лагум под Моравом?“
По том дошла та недеља прва
И господа отишла у цркву
И Божју су службу остајали;
Кад господа изишла из цркве,
Тад' беседи војвода Пријезда:
„О војводе, моја десна крила!
„Крила моја, с вама ћу летити,
„Да ручамо, да се напијемо,
„Да на граду врата отворимо,
„Да на Турке јуриш учинимо,
„Па што нама Бог и срећа даде.“
Па Пријезда љубу дозиваше:

„Иди, љубо, у пивнице доње,
„Те донеси вина и ракије.“
Узе Јела два кондира златна,
Па отиде у пивнице доње.
Кад госпођа пред пивницу дошла,
Ал' пивница пуна јаничара,
Папучама пију вино ладно
А у здравље Јелице госпође,
С покој душе[53]) Пријезде војводе.
Кад то види Јелица госпођа,
Та кондиром о камен удари,
Па потрча у господске дворе:
„Зло ти вино, драги господару!
„Зло ти вино, а гора ракија!
„Пивница ти пуна јаничара,
„Папучама пију вино ладно,
„А за моје здравље намењују,
„А тебека жива сарањују,
„Сарањују, за душу ти пију.“
Онда скочи војвода Пријезда,
Те на граду отвори капију,
Па на Турке јуриш учинише.
Те се бише и секоше с Турци
Док погибе шездесет војвода,
Њи шездесет, иљаде Турака;
Тад' се врати војвода Пријезда,
Па за собом затвори капију,
Па потрже сабљу навалију,
Ждралу коњу одсијече главу:

[53]) „С покој душе“ је скраћено *за из покој* душе.

„Јао ждрале, моје добро драго!
„Та нека те Турски цар не јаше!“
Преби бритку сабљу навалију:
„Навалија, моја десна руко!
„Та нека те Турски цар не паше!“
Па отиде госпођи у дворе,
Па госпођу привати за руку:
„О Јелице, госпођо разумна!
„Или волиш са мном погинути,
„Ил’ Турчину бити љуба верна?“
Сузе рони Јелица госпођа:
„Волим с тобом часно погинути,
„Нег’ љубити на срамоту Турке;
„Не ћу своју веру изгубити
„И часнога крста погазити.“
Узеше се обоје за руке,
Па одоше на беден Сталаћа,
Па беседи Јелица госпођа:
„О Пријезда, драги господару!
„Морава нас вода одранила,
„Нек Морава вода и сарани.“
Па скочише у воду Мораву.
Цар је Мемед Сталаћ освојио,
Не освоји добра ни једнога.
Љуто куне Турски цар Мемеде:
„Град-Сталаћу, да те Бог убије!
„Довео сам три иљаде војске,
„А не водим, него пет стотина.“

85.

Секула се у змију претворио.

Оправља се војевода Јанко,
Оправља се на Косово равно,
И он води Секулу нећака;
Ал' беседе сестре Секулине:
„Ујко Јанко, немерено благо!
„Ти не води Секулу нећака,
„Секула је јошт нејако дете,
„Да Секула не изгуби главу:
„Секула је јединац у мајке.“
Кад Секула речи разабрао,
Љутито је Јанку говорио:
„Ујко Јанко, немерено благо!
„Ти не слушај моје миле сеје,
„Већ ме води на Косово равно.“
Оде Јанко на Косово равно
И одведе Секулу нећака.
Кад су били код Кучева града,
Код Кучева и код Браничева,
Кучевкиње бело платно беле,
Кучевкиње и Браничевкиње,
Беседи им војевода Јанко:
„Ој Бога вам, Кучевкиње младе,
„Кучевкиње и Браничевкиње!
„Дајте мени три аршина платна,
„Да окрпим белога шатора,
„Даћу вама три дуката жута.“
Ал' беседе Кучевкиње младе,

Кучевкиње и Браничевкиње:
„Војевода Сибињанин-Јанко!
„Дај ти нама Секулу нећака,
„Даћемо ти три шатора платна.“
Беседи им војевода Јанко:
„Не дам вама Секуле нећака
„За Кучево ни за Браничево.“
Кад то рече војевода Јанко,
Расрде се Кучевкиње младе,
Кучевкиње и Браничевкиње,
Па беседе војеводи Јанку:
„Кад нам не даш Секуле нећака,
„Не дамо ти три аршина платна.
„Већ га води на Косово равно,
„Па га подај црним гавранов'ма,
„Нек му они црне очи пију,
„Очи пију, бело лице грде.“
Оде Јанко на Косово равно,
Кад стигоше на Косово равно,
Разапеше те беле шаторе,
Пак беседи војевода Јанко:
„Сад на ноге, моји соколови,
„Те чувајте страже од Турака,
„А ја идем санак боравити.“
Секула је Јанку беседио:
„Ујко Јанко, немерено благо!
„Сад ти идеш санак боравити,
„А ја идем у тај Турски табор,
„Створићу се змијом шестокрилом,
„Донећу ти цара честитога
„У зубима, кано и сокола:

„Кад устанеш, ујко иза санка,
„Немој дати умље за безумље:
„Ти не стрељај змију шестокрилу,
„Већ ти стрељај сивога сокола.“
Оде Јанко санак боравити,
А Секула у тај Турски табор,
Створио се змијом шестокрилом
И донео цара честитога
У зубима, кано и сокола,
Шњиме паде Јанку на шатора,
Сви јунаци виком повикаше:
„Зло си лег'о, војевода Јанко!
„Зло си лег'о, а горе устао!
„Какво чудо на шатору твоме!“
Ђипи Јанко на ноге јуначке,
Па он узе ту злаћену стрелу,
Па он мисли, на једно се смисли:
„Зашт' да стрељам сивога сокола,
„Кад сам и сам рода соколова?
„Волим стрељат' змију шестокрилу.“
Запе стрелу за златну тетиву,
Па он стреља змију шестокрилу,
Писну змија, упусти сокола,
Змија паде на зелену траву,
А соко се диже под облаке,
Па одлети у тај Турски табор.
Кад то виде војевода Јанко,
Од љутине цикну, као гуја,
Ал' беседи Секула нећаче:
„Ујко Јанко, немерено благо!
„Нисам ли ти лепо говорио

„Кад си пош'о санак боравити,
„Да не дајеш умље за безумље,
„Да не стрељаш змију шестокрилу,
„Већ да стрељаш сивога сокола?“
Пита њега војевода Јанко:
„Слатко дете, Секула нећаче!
„Можеш ли ми ране преболети?“ —
„Ујко Јанко, немерено благо,
„Не могу ти ране преболети:
„Већ кад мени судни часак дође,
„Укопај ме на друму широку,
„Да с' наслушам трупка од коњица
„И јаука од добри јунака“
То изусти, па душу испусти.

86.

Опет то, али друкчије.

(комади од пјесме).

Боже мили! чуда великога!
Кад с' опрема од Сибиња Јанко,
Опрема се на бој на Косово,
Све поћера кљасто и слијепо,
И нејако од седам година;
Свог сестрића, Бановић-Секулу,
Њега млада од дванаест љета,
Оста њему девет сестреница,
И десета остарила мајка,
Више сина нема ниједнога
До дијете Бановић-Секулу,
Ал' је мајка шћерна бесједила:

„Ид'те, јадне, девет кукавица!
„Те молите свог мила ујака,
„Не би ли вам брата поклонио,
„Да не води њега у Косово.“
Подиже се девет сестреница,
Замолише свог мила ујака:
„Молимо те, наш мио ујаче!
„Поклони нам брата јединога,
„Не води га млада у Косово,
„Ми немамо брата ни једнога,
„Него млада Бановић-Секулу;
„Не остављај девет сестреница
„Свијех девет младих кукавица,
„Не остављај саморану мајку.“
Ал' то Јанко ништа не слушаше,
Већ опрема дијете Секулу,
Избира му коња по избору,
А избира пусат по избору.
Подиже се војска силовита
И пред војском Бановић-Секула,
За њим приста девет сестреница,
Па су тихо брату бесједиле:
„Мио брате, Бановић-Секула!
„Обрни се, да т' оке видимо,
„Да препочнем' оке на јаглуке;
„Кад се сестре брата поужеле,
„Да видимо оке на јаглуке.“
Јест нејачак Бановић-Секула,
Јест нејачак, али јесте мудар;
Он окрете сивога сокола,
Па сестрама тихо бесједио:

„Видите ли, моје сестренице!
„Ја виђите оке соколове,
„Оваке су оке у Секуле.“
Отален се војска подигнула,
Прав’ одоше у поље Косово.

— — — —

„Мој ујаче, од Сибиња Јанко!
„Немој дати умље за безумље,
„Цара ћу ти жива донијети
„У зубима гује шестокриле.“

— — — —

Цар се Турски сазда у сокола,
Па одлеће небу под облаке,
Припази га Бановић Секула,
Па се сазда у шарену гују,
Па одлеће небу под облаке,
Те Турскога цара уватио,
Донесе га Јанку на чадора,
Стоји писка цара Сулемана,
Стоји писка, како љуте гује.
Јанко бјеше лег’о под чадором,
Бјеше лег’о санак боравити,
Кад се прену и очима виђе,
Он дозива бан-деспота Ђура:
„Богом брате, бан-деспоте Ђуро!
„Да ви’ш, брате, чуда великога
„На мојему бијелу чадору:
„Уватила шестокрила гуја,
„Уватила сивога сокола,
„Пишти соко, како гуја љута;
„Ил’ ћу бити гују, ил’ сокола?

Ал' говори бан-деспоте Ђуро:
„Зар не знадеш, од Сибиња Јанко,
„Да ми јесмо гн'језда соколова,
„А Турци су гн'језда гујињега?
„Удри гују, не удри сокола.“
Кад то зачу од Сибиња Јанко,
Запе стр'јелу за златну тетиву,
Те удари гују шестокрилу,
Писну гуја, не пусти сокола;
Другом запе стр'јелу тетиву,
Те удара гују шестокрилу,
Писну гуја, не пусти сокола;
Трећом запе стр'јелу за тетиву,
Те удара гују шестокрилу,
Писну гуја, упусти сокола,
Гуја му се гаип учинила,
А соко се диже под облаке.
Мало време за тим постајало,
Ал' Секулу мало жива носе,
Па говори Бановић Секула:
„Мој ујаче, од Сибиња Јанко!
„Нисам ли ти, јадан, бесједио:
„„Немој дати умље за безумље,
„„Цара ћу ти жива донијети
„„У зубима гује шестокриле?“ “
Вели њему од Сибиња Јанко:
„Мој сестрићу, Бановић-Секула!
„Мореш ли ми ране преболети,
„Да ти тражим од мора ећиме,
„Да ти градим мекане мелеме?“
Вели њему Бановић Секула:

„Не могу ти, ујко, преболѣети:
„Што си гују једном ударио,
„Десну си ми руку саломио;
„Што си гују другом ударио,
„Десну си ми ногу саломио;
„Што си гују трећом ударио,
„То си мене у срц' ударио;
„Већ м' укопај, ујко, подалеко,
„Подалеко у гори зеленој,
„Да ми Турски коњи гроб не газе."
То изусти Бановић Секула,
То изусти, а душу изпусти [54]).

---

[54]) Приповиједају (као што се и пјева), да је бан-деспот Ђуро (Ђурађ Смедеревац) прије тога питао Јанка:

„Да ти да Бог, Сибињска војводо!
„Да добијеш цара на Косову,
„Каку б' нама вјеру оставио?"

А он одговорио, да ће им оставити лијепу Маџарску вјеру: да граде мисе и да вјерују Рим-папу. Онда бан-деспот Ђуро пошаље посланике Турскоме цару, те га запита, каку ће им он вјеру оставити, ако разбије Маџаре; а Турски цар одговори:

„Начиниħу цркву и џамију,
„Обадвије једну поред друге:
„Ко ће клањат', нек ид' у џамију,
„Ко ће с' крстит', нек иде у цркву."

И за то веле да је бан-деспот Ђуро преварио Јанка.

87.

Женидба Поповића Стојана[55]).

Запросио Поповић Стојане
На далеко лијепу ђевојку,
У питому Млетку Латинскоме,
У Млетачког краља Мијаила,
Прстен ставља, свадбу уговара:
Док отиде двору бијеломе
И покупи кићене сватове.
Док он даде прстен и јабуку,
Потрошио три товара блага;
Док дарива свасти и пунице,
Даде Стојан хиљаду дуката.
Краљ Стојану тихо говораше:
„О мој зете, Поповић-Стојане!
„Купи свата, колико ти драго,
„По ђевојку, кадгођ тебе драго;
„Ал' чујеш ме, Поповић-Стојане!
„Немој водит' Срба у сватове,
„Јер су Срби тешке пијанице,
„А у кавзи кавгаџије љуте,
„Опиће се, заметнуће кавгу,
„Па је тешко кавзи ћевап дати
„У Латинском Млетку плетеноме[56]);
„Већ поведи Грке и Бугаре."

---

[55]) О овоме *Поповићу* Стојану нити сам ја што више чуо нити знам осим овога, што се овдје пјева.

[56]) *Плетеноме* ваља да значи оно, што је по кућама споља у камену изрезано којешта.

А то слуша госпоја краљица,
Погледала мало на Стојана,
Погледала, па се насмјенула.
Опреми се Поповић Стојане,
Па он оде двору бијеломе,
У путу га књига достигнула
Од пунице ђевојачке мајке:
„О мој зете, Поповић-Стојане!
„Ти не води Грка ни Бугара,
„Већ све зови Србе у сватове:
„Латини су старе варалице,
„Бојати се какве пријеваре.“
Кад Стојану така књига дође,
Замисли се Поповић-Стојане,
У тој мисли своме двору дође.
Пред њег' стара ишетала мајка,
Руке шире, у лица се љубе,
Стојан мајку у бијелу руку;
Пита мајка Поповић-Стојана:
„Да мој синко, Поповић-Стојане!
„Јеси л' мене путовао мирно?
„Јеси л' мене снаху испросио,
„Мене снаху, себе вјерну љубу?“
Проговори Поповић-Стојане:
„Мирно сам ти, мати, путовао,
„И тебе сам снаху испросио,
„Тебе снаху, мене вјерну љубу,
„Три товара блага потрошио,
„Осим тога хиљаду дуката
„Док даривах свасти и пунице
„Јоште краљу мене говорио,

„Да не водим Срба у сватове,
„Већ да водим Грке и Бугаре,
„У путу ме, мати, књига стиже
„Од пунице ђевојачке мајке,
„Да поведем Србе у сватове.
„Сјетуј мене, моја стара мајко!
„Које сада боље послушати?“
Стара мајка бесједи Стојану:
„Боље, синко, ђевојачку мајку:
„Латини су варалице старе.
„Кума куми од Будима краља,
„Старог свата Мандушића Вука,
„А војводу од Сибиња Јанка,
„А чауша Рељу Крилатицу,
„Барјактара Милош-Обилића,
„А ђевера Краљевића Марка,
„А остале кога тебе драго,
„Па се не бој пријеваре, синко.“
Стојан своју послушао мајку:
Гради књиге на четири стране,
Те сакупи кићене сватове,
Скупи Стојан хиљаду сватова:
Кума куми од Будима краља,
Старог свата Мандушића Вука,
А војводу од Сибиња Јанка,
А чауша Рељу Крилатицу,
Барјактара Милош-Обилића,
А ђевера Краљевића Марка.
Па одоше Млетку Латинскоме.
Кад су дошли Млетку Латинскоме,
Лијепо их краљу дочекао:

Коње воде у подруме доње,
А јунаке на бијеле куле;
Придржа их три-четири дана
Док с' одморе коњи и јунаци.
Кад четврто јутро освануло,
Повикаше кићени чауши:
„Хазурала, кићени сватови!
„Кратки данци, а дуги конаци,
„Земан дође, треба путовати."
Тад' изиђе краљу од Млетака
И изнесе господске дарове:
Куму даје од злата кошуљу,
Старом свату од злата синију,
А војводи од злата јабуку,
А чаушу копље коштуницу,
А Милошу сабљу оковану,
Краљевићу тешку топузину,
Још му даше коња и ђевојку:
„Ето, Марко, коња и ђевојке:
„До бијела двора Стојанова,
„Предај њему лијепу ђевојку."
Дигоше се кићени сватови,
Лијепо их краљу испратио,
Све сватове редом даривао,
Ког јаглуком, кога бошчалуком.
Отидоше здраво и весело,
Примише се брду на планину.
Кад изишли брду на планину,
Сједи јунак крај друма широка,
На њему је чудно одијело:
Вас у срми и у чистом злату,

Тешко га је поклопило перје,
Побратиме, до зелене траве,
Нешто му се црни преко зуба
Колик' јагње од пола године,
Сјају му се токе кроз бркове,
Као јарко кроз горицу сунце,
Жуте му се ноге до кољена,
Побратиме, у чистоме злату,
Покрај њега лежи топузина,
Преко крила копље убојито,
А о бедри сабља окована;
Пије јунак црвенику вино,
Служи му га из горице вила
Десном руком и чашом од злата,
А лијевом мезе му додаје.
Кад наљезе кита и сватови,
Скочи јунак на ноге лагане,
Па говори краљу од Будима:
„Дајде море, од Будима краљу!
„Баци, куме, од злата кошуљу,
„Што су тебе тамо даривали."
Даде краљу, ријеч не учини.
Краљу прође, а наљезе Вуче,
Заиска му синију од злата,
Даде Вуче, ријеч не учини.
Тад' наљезе од Сибиња Јанко,
Заиска му од злата јабуку,
Даде Јанко, ријеч не учини.
Ал' ето ти Реље Крилатице,
Заиска му копље коштуницу,
Даде Реља, ријеч не учини.

Тад' наљезе Милош од Поцерја,
Заиска му сабљу оковану,
Шћаше Милош извадити кавгу,
Ал' дружина викну на Милоша:
„Подај сабљу, не замећи кавге.“
Даде Милош сабљу оковану.
Ал' ето ти Краљевића Марка
И он води коња под ђевојком,
Стаде јунак њему бесједити:
„Дајде море, Краљевићу Марко!
„Дајде, море, коња и ђевојку,
„Што су тебе тамо даривали.“
Вели њему Краљевићу Марко:
„Побратиме, џине од Латина!
„Коњ мој није, а ђевојка туђа,
„А мене су, брате, даривали,
„Даривали тешком топузином,
„И ја ћу је тебе поклонити.“
Више џине упитати не шће,
Већ он пође коња да увати,
Да увати коња под ђевојком,
Марко скиде тешку топузину,
А завара очи Латинину,
Па он ману тешком топузином
Латинина међу очи црне,
Оба ока њему искочише,
А допаде Краљевићу Марко,
Па од џина одсијече главу,
Скиде с њега ђузел одијело,
Па узима господске дарове,
Сватовима даре повратио:

Куму даде кошуљу од злата,
Старом свату од злата синију,
Војеводи од злата јабуку,
А чаушу копље коштуницу,
А Милошу сабљу оковану,
Оста Марку тешка топузина.
Отидоше кићени сватови.
Оде Марко гором пјевајући,
Оста џине ногом копајући.

88.

Женидба Влашића Радула [57].

Кад се жени Влашићу Радуле,
Запросио лијепу ђевојку,
Прстен даје, свадбу уговара:
„Ова свадба до петнаест дана,
„Док ја одем двору бијеломе
„И сакупим господу сватове.“
Он отиде двору бијеломе
И сакупи силу и сватове,
Он сакупи три стотине свата;
Свате купи, у сватове не ће,
Свога коња под ђевојку шиље,
И он шиље два брата рођена,

---

[57]) Т. j. *Радул-бега* из Каравлашке, а оженио се из Црне горе синовицом Ивана Црнојевића. У Црној се гори ова женидба и пјева и приповиједа много пространије, и врло ми је жао, што нијесам могао добити читаве пјесме по реду.

А два брата, два мила ђевера.
Па одоше свати по ђевојку;
Тамо су их л'јепо дочекали,
Сваком свату по бошчалук дали,
Младожењи коња и сокола,
И дадоше лијепу ђевојку.
Чауш виче, дабулана риче:
„Хазур! хазур! кићени сватови!
„Хазур свати, и хазур ђевојка!
„Већ хоћемо дома путовати.“
Дигоше се кићени сватови,
Отидоше двору бијеломе;
Кад су били насред горе чарне,
Ал' у гори Дињар Бањанине,
На бојно се копље наслонио,
Све сватове редом пропустио,
А кад дође лијепа ђевојка,
Под ђевојком коња уватио.
Кад вијеше два мила ђевера,
За оштре се сабље дохитише,
Да Дињару одсијеку главу;
Ал' говори госпођа ђевојка:
„О Бога ви, два мила ђевера!
„Ви немојте њега погубити,
„Док чујемо, шта ће говорити,
„Ласно ћете њега погубити.“
Преклања се Дињар Бањанине,
Пред ђевојком црну земљу љуби:
„Богом сестро, лијепа ђевојко!
„Ти ћеш бити љуба Радулова,
„Тамо су ми два нејака брата

„У тавници Влашића Радула,
„Не би ли их како избавила!“
Па се маши у свил’не џепове,
Те извади дванаест дуката
И дарива Богом посестриму,
Она њему свилену кошуљу.
Па одоше двору бијеломе.
Кад су били пред бијеле дворе,
Сви сватови коње одјахаше,
А ђевојка не ће да одјаше;
Изишла је мајка Радулова,
Изнијела од злата синију,
На синији змију оплетену,
Оплетену од сребра и злата,
На њојзи је алем драги камен;
Па говори мајка Радулова:
„Одјаш’ коња, мила снахо моја!
„На част тебе од злата синија,
„На синији змија оплетена,
„Оплетена од сребра и злата,
„И на њојзи алем драги камен,
„Те ми вези полуноћи, снахо,
„Полуноћи, као у по подне.“
Она јој се смјерно поклањаше,
Ал’ од коња не ће да одјаше.
Изишле су сеје Радулове,
Изнијеле злаћено прстење:
„Одјаш’ коња, мила снахо наша!
„На част тебе злаћено прстење,
„Те ти носи докле си нам млада.“
Она им се смјерно преклањаше,

Ал' им коња не ће да одјаше.
Љутите се у двор повратише,
Оштро ходе, а оштро говоре:
„О наш брате, Влашићу Радуле!
„Не ће снаха коња да одјаше,
„Док не види, за кога је дошла."
Наљути се Влашићу Радуле,
Голу сабљу у рукама носи:
„Одјаш' коња, кучко! не ђевојко,
„Одјаш' коња, одсјећ' ћу ти главу;
„Ниси коња од баба довела,
„Већ си мога коња уморила."
Говори му госпођа ђевојка:
„Господару, Влашићу Радуле!
„Не љути се, не имаш се за што:
„Не ћу тебе коња одјахати,
„Док ми не даш кључе од тавнице."
Грохотом се Радул насмијао,
Даде њојзи кључе од тавнице,
Па је онда коња одсједнула,
Па дозивље два мила ђевера:
„Ви хајдете, два мила ђевера,
„Кажите ми врата на тавници."
Отидоше шњоме на тавницу,
Отворише проклету тавницу,
Па говори лијепа ђевојка:
„Ко су браћа Дињар-Бањанина,
„Хајте амо на тавничка врата."
Изишла су два нејака брата,
Изишла су на тавничка врата,
Коса им је, њом би се покрили,

Нокти су им, укопали би се;
Још пропишта тридесет рабова:
„Богом сестро, лијепа ђевојко!
„Пусти и нас данас из тавнице.“
Ал’ говори лијепа ђевојка:
„Хајте, робље, на тавничка врата.“
Па изиђе робље из тавнице,
Вели њему лијепа ђевојка:
„Бјеж’те, робље, куда које знаде.“
Па узима до два побратима,
Одведе их у бијеле дворе,
Па дозива два бербера млада,
Један мије, други косу брије
И погане нокте сарезује;
Дала им је б’јеле бошчалуке,
И на њих је рухо порезала,
Па их спреми двору бијеломе,
И даде им од злата јабуку:
„Поздрав’те ми Богом побратима,
„Побратима Дињар-Бањанина,
„Подајте му од злата јабуку.“

89.

Женидба Максима Црнојевића.

Подиже се Црнојевић Иво,
Те отиде преко мора сиња,
И понесе три товара блага,
Да он проси лијепу ђевојку
За Максима за сина својега
Милу шћерцу дужда од Млетака.
Иво проси, дужде се поноси;

Но се Иво оканити не ће,
Снаху проси три пуне године,
Снаху проси, а просипље благо.
Ја кад Иван благо похарчио,
Латини му дадоше ђевојку,
Ђевојачки прстен прифатише.
Пријатељи свадбу устоваше:
Свадбу кажу у години првој,
Док отиде здраво до Жабљана,
И роди му вино и вшеница,
И сакупи хиљаду сватова.
Ја кад тако свадбу уредише,
Земан дође, те ти дому пође,
А прати га нови пријатељу,
Пријатељу дужде од Млетака,
И прате га два дуждева сина,
И прати га стотина Латина.
Но иштети Иван на походу:
Иде мудро, проговори лудо:
Рече дужду нову пријатељу:
„Пријатељу, дужде од Млетака!
„Чекај мене с хиљаду сватова,
„Од хиљаде мање бити не ће,
„Чини ми се хоће бити више;
„Кад пријеђем море у то поље,
„Ти истури хиљаду Латина,
„Нек ми срету у пољу сватове:
„Не ће бити љепшега јунака
„У мојијех хиљаду сватова
„Ни у твојих хиљаду Латина
„Од Максима од мојега сина,

„Сина мога, мила зета твога.“
А то слуша дужде од Млетака,
Два сокола, дваараждева сина,
И слушаше стотина Латина.
Мило било дужду од Млетака,
Руке шири, те г' у лице љуби:
„Фала, пријо, на бесједи такој!
„Кад ја стеког мила зета свога,
„Ком љепоте у хиљади нема,
„Вољећу га него око једно,
„Вољећу га њег' једнога сина;
„Ја ћу њему даре приправљати,
„Приправљати коње и соколе,
„И ковати чекркли челенке,
„И резати коласте аздије,
„Нека носи, нека се поноси;
„Ако л' тако то не буде, пријо,
„Хоћеш доћи, ал' ћеш грдно проћи.“
Отале ми Ива испратише
И на море воду натурише.
Из ђемија њега истурише,
Оде Иван здраво и весело.
Ја кад био под бијели Жабљак,
Виђе Иван своје б'јеле дворе:
Бијели се у висину кула,
На ћошета сиђани чардаци,
А сјају му срчали пенџери,
Виђе Иван, па се ужелио,
Ждрала коња фати бакрачлијом,
А притегну ђемом од челика,
Но му ждрале ситно подиграва.

Нитко први њега не угледа,
Угледа га вијерна љубовца
С биле куле на срчали пенџер;
Како виђе, позна господара
И под њиме од мегдана ждрала,
Па потрча низ високу кулу,
Па потрча, а из грла викну,
Викну слуге, набрекну слушкиње:
„А ви, слуге! пољу похитајте,
„Те сретите пољем господара; —
„Бре, слушкиње! бришите авлије; —
„А ђе си ми, дијете Максиме!
„Ну похитај пред капију нашу,
„Ето, сине, мила баба твога,
„Баба твога, господара мога,
„Јаше коња сјетно[58]) и весело,
„Чини ми се, снаху ј' испросио."
По Ивану слуге похитале,
Те у пољу сретош' господара,
А Ивану љуба потрчала,
Цјелива га у скут и у руку.
Отпаса му свијетло оруже,
Па оруже грли у наруче,
У наручу носи на чардаке;

---

[58]) *Сјетно* управо значи *жалосно*, као и у овој истој пјесми у стиху 133 и 420; али овдје значи као *радосно*! Из овога се види, да старац Милија ове ријечи у говору није познавао нити јој је знао правога значења, него ју је пјевао и уз *весело* и уз *невесело*. Ја сам споменуо у предговору к *пословицама*, да се у Перасту говори *сјета*, и значи *жалост*.

Вјерне слуге коње прифатише;
Ал' ето ти дијете-Максима,
Сребрн столак носи у наруче,
У сто сједе Црнојевић Иво,
Да с' одмори, да му чизме скину.
Како сједе у сребрна стола,
Очи му се одмах отимаше,
Те Максима погледује сина.
Та да видиш јада изненада!
Давно Иван дворе оставио
Просит' снаху три године дана,
Иза њега болест ударила
У Жабљака у постојбину му,
Мучна болест, оне красте веље,
На Максима красте напануле,
Те му б'јело лице нагрдиле,
Бијело му лице нашарале,
Иза краста лице поцрњело,
Поцрњело и одрпавило;
Кунем ти се, како тамо кажу,
Грднијега у хиљади нема
Од Максима сина Иванова.
Паде на ум Црнојевић-Иву,
Ја какву је ријеч оставио
Код његова нова пријатеља,
Да одведе хиљаду јунака,
Да љепшега од Максима нема,
Јутрос, брате! нема грднијега.
Те се Иво био раскарио:
Мрке брке ниско објесио,
Мрки брци пали на рамена,

У образ се љуто намрдио,
Ни с ким Иво ријеч не бесједи,
Веће гледа у земљицу црну;
Колико се јунак раздертио
Виђе љуба, па се досјетила,
Подви скуте и подви рукаве,
Цјелива му руку и кољено:
„Господару! ја се молим тебе,
„Што с' у образ сјетно невесело?
„Ал' нијеси снаху испросио?
„Ал' ти није по ћуди ђевојка?
„Али жалиш три товара блага?"
Ал' је Иво љуби бесједио:
„Ну одање! да те Бог убије!
„Ја сам нама снаху испросио;
„А по ћуди Латинка ђевојка:
„Што је земље на четири стране
„Љепоте јој у сву земљу нема,
„Онакога ока у ђевојке,
„Нит' онаког стаса ни образа:
„Ко ј' видио вилу на планини,
„Ни вила јој белћи друга није;
„Ја не жалим три товара блага,
„У Жабљаку пуна кула блага,
„На благу се ни познало није;
„Но сам дужду ријеч оставио,
„Да доведем хиљаду сватова,
„Да љепшега од Максима нема;
„Јутрос, љубо, нема грднијега;
„Ја се бојим кавге преко мора,
„Кад Максима сагледају мога."

Но да видиш једне женске стране,
Како грдно рече господару:
„Господаре, да од Бога нађеш!
„Куд те сила сломи преко мора
„На далеко четрѣест конака,
„Преко мора, да не видиш дома!
„Ни без јада, доведеш ђевојку!
„А код твоје земље државине,
„Земље твоје, Бара и Улћина [59]),
„Црне горе и Бјелопавлића,
„Ломна Куча и Братоножића,
„И лијепе варош-Подгорице,
„И Жабљака твоје постојбине,
„И Жабљака, и око Жабљака;
„Да ожениш јединога сина,
„И да нађеш за сина ђевојку,
„Прођу себе главна пријатеља;
„Но те сила сломи преко мора.“
Кад то зачу Црнојевић Иво,
Плану Иво, како огањ живи:
„Ни сам био, ни сам је просио;
„Ко ми дође, да ми је честита,
„Живу ћу му очи извадити.“
Хабер оде од уста до уста,

---

[59]) Овдје гдјекоји и овако пјевају:
„Мало л' ти је наше горе Црне?
„Мало л' ти је Скадра на Бојани?
„Мало л' ти је равна Миридита
„Испод Скадра покрај мора сиња?
„Мало л' ти је седам наших Брда.
„Седам Брда, седам војевода?“ —

То зачуше мали и велики,
И зачула сва господа Српска,
Те о томе нитко не бесједи.
Тако стаде од године једне,
Од године за девет пунијех
Не помиње нитко за ђевојку;
У десетој мезил књига стиже
Од његова нова пријатеља,
Пријатеља дужда од Млетака,
Нов је био, пак је постарио,
Давно ј' било то девет година!
Књига Иву на кољено паде,
Ал' му књига доста грдно каже:
„Пријатељу, Црнојевић-Иво!
„Кад забраниш у пољу ливаду,
„Јал' је коси, ја другоме даји,
„Да не бију слане ни шњегови
„По ливади цвијет расцавтио;
„Кад запросиш лијепу ђевојку,
„Јал' је води, јали је не проси:
„Ти ми проси милу шћеру моју,
„Ти је проси, и ја ти је дадох,
„И ми онда свадбу устовасмо,
„И ти каза до прве године,
„Док ти роди вино и вшеница,
„И сакупиш хиљаду сватова;
„Ево прође и девет година,
„Нити има тебе, ни сватова.
„Брже пиши лист књиге бијеле,
„Прати књигу милој шћери мојој,
„Шћери мојој, а тој снаси твојој,

„Да се твоја снаха преудаје
„Да ми слику тражи према себе,
„А ти рђу тражи према тебе.“
Ја кад виђе Црнојевић Иво,
Књигу учи, а љуто се мучи.
Код њега се нитко не придеси,
Не придеси мудрога јунака,
Ком' би своје дерте исказао,
Но од дерта погледује љубу:
„Љубо моја! ну ме сјетуј саде,
„Ал' ћу снаси књигу оправити,
„Да се наша снаха преудаје;
„Ал' ћу слати, али слати не ћу?“
Женска страна мудро проговара:
„Господару, Црнојевић Иво!
„Ког' су љубе досле сјетовале,
„Кога досле, кога ли ћ' одселе,
„С дугом косом, а памећу кратком?
„Ал' ти хоћу ријеч проговорит':
„Од Бога је велика гријота,
„А од људи зазор и срамота,
„Ђевојачку срећу затомити
„И у њену роду узаптити.
„Послушај ме, драги господаре!
„Од шта си се данас препануо?
„Ако су га красте иштетиле,
„Ако бидну главни пријатељи,
„За то ријеч проговорит' не ће:
„Свак се боји муке и невоље.
„Господару! још бесједим тебе:
„Ако с' кавге преко мора бојиш,

„Имаш данас пуну кулу блага,
„У подруме трољетнога вина,
„У амбаре бијеле вшенице;
„Имаш на што свате покупити,
„Рекао си хиљаду сватова,
„Данас купи и хиљаде двије,
„По избору коње и јунаке,
„Ја кад виде тамо у Латина,
„Прегледају силу и сватове,
„Да је Максим слијепо дијете,
„Не смију ти кавгу заметнути.
„Купи свате, те води ђевојку.
„Господаре! више не премишљај.“
Грохотом се Иван насмијао,
Књигу пише, даде татарину,
Те је прати дужду од Млетака:
„Пријатељу, дужде од Млетака!
„Ну ослушкуј и ноћи и дневи,
„Запалићу на граду топове,
„Запалићу тридесет топова,
„Па запалит’ Крња и Зеленка,
„Нека оде јека под облаке;
„Пријатељу! часа не почаси,
„Но ми прати низ море ђемије,
„Да ми сретеш на мору сватове.“
А кад Иво књигу оправио,
Он призивље к себе јазицију,
Па довати један табак књиге,
Искидаше књигу на комате,
Па пустише по књизи јазију,
Те позивље кићене сватове.

Прву књигу Иван оправио,
Прати књигу Бару и Улћину
На Милоша Обренбеговића:
„О Милошу Обренбеговићу!
„Позивљем те у моје сватове,
„Стари свате да си пред сватове;
„Но ми немој инокосан поћи,
„Купи свата штогођ можеш веће,
„Нек се знаду свати старосватски.“
Другу Иван књигу оправио
Покрај мора ломној гори Црној
На сестрића Јован-капетана:
„Бре, сестрићу, Јован-капетане!
„Виђи књигу, часа не почаси,
„Позивље те ујак у сватове,
„Да си ђевер уз танку Латинку
„Ти сестрићу, Јован капетане;
„Но ми немој инокосан поћи,
„Купи свате ломну гору Црну,
„Гору Црну и Бјелопавлиће,
„Нека биде барем пет стотина,
„Пет стотина ђеверскијех свата,
„Нек је фала и мене и тебе.
„Кад сакупиш кићене сватове,
„Ти, сестрићу, да си под Жабљака,
„Под Жабљака у поље широко.“
Трећу Иван ситну књигу пише
Ломну Кучу и Братоножићу
На војводу Ликовић-Илију:
„О Илија, Брдској земљи главо!
„Виђи књигу, не почаси часа,

„Ти војводо да си у сватове
„Под Жабљака у широко поље,
„Но, војводо, не пођ' инокосан;
„Поведи ми листом Брђанију."
А четврту књигу оправио,
Прати књигу у Дрекаловиће
На Милића Шереметовића:
„Бре, Милићу Шереметовићу!
„Купи свате све Дрекаловиће,
„Викни ђецу све Васојевиће,
„Крени ђецу до зелена Лима;
„Што је веће, то је боље за те."
Пету Иван књигу оправио,
Прати књигу варош-Подгорици,
Подгорици, бутун породици,
На рођака главнога јунака,
На сокола Кујунџијћа Ђура:
„Ти соколе, Ђуро Кујунџијћу!
„Виђи књигу, не почаси часа,
„Но ти купи кићене сватове,
„Купи браћу све Подгоричане,
„Па ођени коње и јунаке:
„Удри коњма седла османлије,
„И злаћене рате до копита,
„А на прси сјајна силембета,
„Нек с' јуначки коњи окићени;
„На јунаке дибу и кадифу
„И црвену чоху сајалију,
„Што од воде чоха црвенија,
„А од сунца чохаруменија,
„А на главе калпак и челенке,

„На јунаке меневиш доламе,
„А на ноге ковче и чакшире;
„Нек су наша ђеца окићена,
„Нек су наша ђеца ођевена
„Са онијем рухом господскијем,
„Да сватове моје зачините,
„Да љепоте ни тог руха нема,
„Да им нема лица ни облика
„У сву Српску земљу и Латинску:
„Латини се хоће зачудити
„А ономе Српском одијелу,
„У Латина свашта на свијету,
„Они могу сребро пековати,
„Поковати и сребро и злато,
„Сајалију чоху порезати;
„Не могу се довити Латини
„Господскоме на образу лицу,
„И господском оку јуначкоме,
„Што су ђеца ти Подгоричани."
Пету књигу Ђуру оправио,
И по књигам' позвао сватове,
А Жабљака и без књиге зовну,
И Жабљака и око Жабљака.
Ја да можеш оком погледати
И ушима јеку послушати,
Кад се ситне књиге растурише
Од тог мора до зелена Лима,
Те пођоше Српске поглавице
И војводе, што су за сватове,
И делије све главни јунаци!
Кад виђеше старци и тежаци,

Потурише рала и волове,
Све се на јад сломи у сватове
У широко поље под Жабљака;
А чобани стада оставише,
Девет стада оста на једноме,
Све се сломи у широко поље
Господару јутрос на весеље.
Од Жабљака до воде Цетиње[60])
Све широко поље притискоше:
Коњ до коња, јунак до јунака,
Бојна копља како чарна гора,
А барјаци како и облаци,
Разапе се чадор до чадора,
Под чадоре красне поглавице;
Дан данише пак и заноћише:
Но да видиш јутру на уранку
Прије данка и јаснога сунца
Подранила једна поглавица,
Што је једној земљи старјешина,
По имену Јован капетане,
Што бијаше ђевер уз ђевојку,
Подранио, поље оставио,
И у поље кићене сватове,
А дошао граду на бедене,
Нико шњиме није полазио,

---

[60]) Код Жабљака је вода *Морача*, која се више њега раздваја и тако оптјечући га утјече у Скадарско језеро, које се онуда зове *блато*; а вода је *Цетиња* чак у Далмацији (извире близу варошице Врљика и утјече у море код Омиша).

С господаром цигле двије слуге,
Двије слуге иду назорице,
А господар шњима не бесједи,
Но је чело грдно намрдио,
А пониско брке објесио,
Мрки брци пали на рамена;
Он ми шета граду по бедену,
Прегледује на граду топове,
Прегледује своју госпоштину,
Прегледује, брате, царевину,
Највише се очи отимаху
На кићене у пољу сватове:
Није шала, није шуркулија,
Од Жабљака до Цетиње воде
Ударен је чадор до чадора,
Коњ до коња, јунак до јунака,
Бојна копља како гора чарна,
А барјаци како и облаци.
Тако Јован бјеше уранио,
Те он шета граду по бедену,
А виђе га Црнојевић Иво,
Па Ивану врло мучно било,
На јутру му назва добро јутро:
„Добро јутро, Јован-капетане!
„Што с', сестрићу, јутрос уранио?
„Што с' у пољу чадор оставио,
„И у пољу кићене сватове?
„Што ли си се, сине, намрдио?
„У образ си сјетно невесело:
„Каж' ујаку јутрос на уранку?“
Проговара Јован-капетане:

„Пројђи ме се, мој ујаче Иво!
„Коју бих ти ријеч бесједио,
„Ти ми ријеч послушати не ћеш:
„А кад би ме, ујо, послушао,
„Да отвориш те подруме твоје,
„Де даш доста издобила вина,
„Да напојиш у пољу сватове,
„Па да пустиш те хитре телале,
„Нек телали кроз сватове викну,
„Нек сватови сваки дому иде.
„Ну растури то весеље твоје,
„Мој ујаче, Црнојевић-Иво!
„Е смо нашу земљу опустили,
„Сломила се земља у сватове,
„Оста земља пуста на крајини,
„Земља наша страшна од Турака,
„Од Турака преко воде сиње.
„Мој ујаче, Црнојевић-Иво!
„И прије су вођене ђевојке,
„И прије су момци ожењени,
„И прије су весеља бивала
„У свој земљи, у свој краљевини;
„Твога јада није није било,
„Да подигнеш земљу у сватове!
„А далеко кости занијети
„Браћи нашој преко мора сиња,
„Преко мора четрђест конака,
„Ђе нам тамо своје вјере нема,
„Нит' имамо красна пријатеља,
„Но је нама белћи земља жедна [61]),

[61]) Т. ј. *крви* жедна (жели нам зло).

„Па кад виде преко мора сиња,
„Када виде све Српске јунаке,
„Ја се бојим кавге међу браћом,
„Може јада бити на весељу.
„Мој ујаче, Црнојевић-Иво!
„Да ја тебе једне јаде кажем:
„Синоћ пољу легох под чадором,
„Допадоше двије моје слуге,
„На перо ме ћурком покриваше
„И господско лице завијаше;
„Очи склопих, грдан санак виђех,
„Грдан санак, да га Бог убије!
„Ђе у сану [62]) гледам на небеса,
„На небу се, ујо, наоблачи,
„Па се облак небом окреташе,
„Облак дође баш више Жабљака,
„Више твога поносита града,
„Од облака пукоше громови,
„Гром удари тебе у Жабљака,
„Баш у твоју красну краљевину,
„У дворове твоју постојбину;
„Жабљака ти огањ оборио
„И најдоњи камен растурио;
„Што бијаше један ћошак бијел,
„Ћошак паде на Максима твога,
„Под ћошком му ништа не бијаше,
„Испод ћошка здраво изишао. —
„Мој ујаче, Црнојевић-Иво!
„Не смијем ти санак исказати,

[62]) У *сану* мјесту у *сну*, да би се стих испунио.

„Тек ако је сану вјеровати,
„Вјеровати сану и биљези,
„Ја ти, ујо, хоћу погинути,
„Погинути у твоје сватове,
„Јал' погинут' јали рана допаст'
„Мој' ујаче, да од Бога нађеш!
„Ако мене штогођ биде тамо,
„Каква мука у весељу твоме,
„Јал' погинем, јал' допаднем рана,
„Чекај, ујо, онда јаде грдне;
„Ел' ја водим ђеце под барјаке
„Породице љута Црногорца,
„Под барјаке ђеце пет стотина:
„Ђе јаокнем, сви ће јаокнути,
„Ђе погинем, сви ће погинути.
„Но ти с' молим јутрос на подранку,
„Молим ти се, а љубим ти руку,
„Да растуриш у пољу сватове,
„Нек сватови сваки дому иде.
„Прођ' с' ђевојке, да је Бог убије!“
Кад то чуо Црнојевић Иво,
Плану Иво, како огањ живи,
Те он кара сестрића Јована,
Њега кара и љуто га куне:
„Зао санак, сестрићу Јоване!
„Бог годио и Бог догодио,
„На тебе се таки санак збио!
„Кад га виђе, рашта оповиђе,
„Оповиђе јутрос на подранку,
„Кад сватови мисле да полазе? —
„Мој сестрићу, Јован-капетане!

„Сан је лажа, а Бог је истина;
„Ружно си се главом наслонио,
„А мучно си нешто помислио. —
„Знаш, сестрићу, не знали те људи!
„Доста ми је и муке и руге:
„Насмија се сва господа наша,
„А шапатом збори сиротиња,
„Ђе ми сједи снаха испрошена
„И код баба и код старе мајке,
„А ђе сједи за девет година?
„Знаш, сестрићу, не знали те људи!
„Да ћу тамо јунак погинути,
„Не ћу моју снаху оставити
„Ни весеље јутрос растурити
„Но како си мене старјешина
„И пошао ђевер уз ђевојку,
„Ну набрекни на камену граду,
„Ну набрекни, призови тобџије,
„Нека топе пуне и напуне,
„Нек напуне тридесет топова;
„Па призови старца Недијељка,
„Што му б'јела прошла појас брада,
„Који чува топе баљемезе,
„Чува топе Крња и Зеленка,
„А којијех у свој земљи није
„У влашкијех седам краљевина,
„У Турскога Отмановић-цара;
„Ну призови старца Недијељка,
„Нека топе пуни па препуни,
„Нека прида праха и олова,
„Нек подигне небу под облаке,

„Нека пукну стари баљемези;
„Хабер подај пољу у сватове,
„Нек се наша браћа ослободе,
„Нек одмакну коње од обале
„Од студене од воде Цетиње,
„Е се могу коњи покидати,
„У Цетињу воду поскакати,
„Браћу нашу кићене сватове
„Из убаха ватити грозница:
„Ну објави и свој браћи кажи,
„Ђе ће пући тридесет топова,
„Хоће пући Крњо и Зеленко.
„Па закажи, мој мили сестрићу!
„Нек чауши у то поље викну,
„Нека крену из поља сватове,
„Ево ћемо преко мора сиња.“
Послуша га Јован капетане,
Те привикну на граду тобџије,
И призива стара Недијељка,
Напунише тридесет топова,
Напунише Крња и Зеленка,
Напунише, па их препунише,
Придадоше праха и олова,
Дигоше их небу под облаке,
Па им живи огањ придадоше.
Да се можеш, брате, придесити
У ушима јеку послушати,
И очима сеир погледати,
Ја кад пуче тридесет топова,
Па кад пуче Крњо и Зеленко,
Поље тутњи, а планина јечи,

Цетиња се вода усплъускује;
Попадоше коњи на кољена,
А јунаци млоги потрбушке:
Није шала на граду топови!
Није шала Крњо и Зеленко!
Чауш викну, куцну далбулана,
Кренуше се из поља сватови,
Отидоше и здраво и мирно.
Како који конак у напредак,
Све гаирет бољи међу браћом.
Преходише поља и планине,
Спустише се у приморје равно
У широко поље покрај мора,
Те сватови поље притискоше,
Угледаше у море ђемије,
Пријатеље у сретаоштину;
Сватови се рахат учинише
У широку пољу покрај мора:
Ко имаше коња од мегдана,
Окреће га по пољу џилита;
Ко л' бекрија, нагиње чутуром,
Те он пије оно рујно вино;
Ко имаше грло поуздано,
Попијева сватске поскочице;
Међу њима Црнојевић Иво
Јаше ждрала коња од мегдана,
Око њега два сокола сива:
С десне стране дијете Максиме,
Што је Максим красан ђувеглија,
На његову од мегдана вранцу;
А с лијеве Милош Обреновић

На дорату коњу од мегдана.
Иван гледа ђецу око себе,
Гледа ђецу, паке проговара:
„Браћо моја, кићени сватови!
„И ви браћо, све војводе младе!
„Ја бих стио проговорит' ријеч,
„Кад би сте ме, браћо, послушали:
„Ми хоћемо преко мора сиња,
„Преко мора четрђест конака,
„А водимо мила сина мога,
„Сина мога хитра ђувеглију,
„Ал' су њега красте нагрдиле,
„И сина ми мука оборила,
„Грднијега у сватове нема;
„А ја, браћо, јесам говорио
„На просидби, кад снаху испросих,
„Што доведем кићенијех свата,
„И у Млетку што биде Латина,
„Да љепшега не ће бит' јунака
„Од Максима од сина мојега;
„Јутрос, браћо, нема грднијега!
„И ја сам се љуто раздертио,
„Да кад дођем нову пријатељу,
„Пријатељ ће мене застиђети,
„И турити кавгу у сватове;
„Него, браћо, кићени сватови!
„Десио се данас међу нама
„Главан јунак војвода Милошу,
„Та Милошу Обренбеговићу,
„Љепоте му у сватове нема,
„Ни ће бити тамо у Латина;

„Кад бисте ме, браћо, послушали,
„Да скинемо перје и челенку
„Са Максима мила сина мога
„На Милоша Обренбеговића,
„Да Милоша зетом учинимо,
„Док ђевојку отуд изведемо.“
Кад то чуше кићени сватови,
Нема брата ни кићена свата,
Нема брата, томе да кметује;
Не смијаху кићени сватови,
Ел је Максим крвничко кољено,
Могу њему жао начинити,
Може неком главу укинути:
Нема кмета, да кметује томе;
Проговори војвода Милошу:
„О Иване, наша поглавице!
„Што дозивљеш и браћу сазивљеш,
„Но ми пружи десну твоју руку,
„И задај ми Божу вјеру тврду
„За Максима за твојега сина,
„Да Максиму жао не учиниш,
„На весељу ђе га сад потураш,
„Од мене ти Божа вјера тврда,
„Превешћу ти снаху преко мора
„И без кавге и без муке какве;
„Тек, Иване, не ће тевећели:
„Штогод биде дара зетовскога,
„Да ми дара нитко не дијели.“
Кад то зачу Црнојевић Иво,
Грохотом се, брате, осмјенуо:
„О Милошу, Српска поглавице!

„Шта помињеш дара зетовскога?
„Тврђа вјера, брате, од камена,
„Нитко т' дара дијелити не ће,
„Преведи ми снаху преко мора,
„Доведи је у бијели Жабљак,
„И ја ћу те, брате, даривати:
„Даћу тебе двије чизме блага,
„И даћу ти моју купу златну,
„Која бере девет литар' вина,
„Што ј' од сува саливена злата;
„И још ћу те, брате, даривати:
„Даћу тебе суру бедевију,
„Бедевију, што ждријеби ждрале,
„Што ждријеби коње огњевите;
„Објесићу т' сабљу о појасу,
„Која ваља тридест ћеса блага."
И тако се браћа погодише,
И скидоше перје са Максима,
Златно перје, чекркли челенку,
На Милоша Обренбеговића,
Те Максима јандал оћушнуше,
А Милоша зетом учинише.
У то доба мору ударише,
У сиње се море навезоше.
Бог им даде и од Бога срећа,
Из мора се здраво извезоше
А под Млетке града ударише,
Те Млетачко поље притискоше.
На граду се отвори капија,
А навали и мушко и женско,
Но да срету у пољу сватове,

Да учине сеир од сватова,
И да виде, јел' истина тако,
Да познају зета луждевога,
Јел' истина, како људи кажу,
Да м' љепоте у далеко нема,
У сватове ни пак у Латине.
Ласно зета познавати бјеше
По његову перју и челенци,
По његову стасу и образу.
Кад вијеше, да ј' истина тако,
Допадоше два луждева сина,
Те сретоше мила зета свога,
Грле зета и отуд и отуд,
Па га воде на танке чардаке,
А на конак свате растуриште
По тројицу и по четворицу,
Како ће им бити понајбоље.
Чудан адет бјеше у Латина,
Свадбовати роду ђевојачком
И одморит' коње и јунаке;
Посиђеше три-четири дана,
Кад четврто осавнуло јутро,
Те пукоше на граду топови,
Чауш викну, куцну далбулана,
Нек су хазур кићени сватови,
Земан дође, да ти дома пођу.
Сватови се на број искупише
У шарену камену авлију,
Затворена врата на капију,
Затворена и пак заклопљена,
На капији четири џелата,

Два Арапа и два Латинина,
Крваве им руке до рамена
И острице сабље до балчака,
Сватови се мало препадоше;
Но да видиш још повеће биде:
Нема њима два најбоља друга,
Нема друга војводе Милоша,
Што су њега зетом учинили,
И нема им Латинке ђевојке,
А ђевојке, око шта су дошли!
Ал' сватови мало причекаше,
Стаде звека камена сокака,
Стаде звека, стаде отуд јека,
Ал' ето ти војводе Милоша
На његову од мегдана дору,
Уставља га ђемом од челика,
А довата мало бакрачлијом,
А доро му ситно подиграва,
Те весело у дружину дође,
На јутру им назва добро јутро,
Сва дружина једну ријеч кажу:
„Добре дође, дијете Максиме!“
За Милошем омах пристадоше
Двије шуре, зета пристигоше,
Донијеше господскога дара,
Да дарују зета код сватова:
Један шура један пешкеш даје:
Доведе му без биљеге вранца,
И на вранцу Латинку ђевојку,
Но се пусник к земљи увијаше
Од чистога и сребра и злата,

У злато су коња опковали,
Златни рати бију по копити,
А на прси дивна силембета;
И на руци сивога сокола,
Те Максима зета дозиваше:
„На поклон ти коњиц и ђевојка
„И на коњу и сребро и злато,
„И на поклон сива тица соко,
„Кад си тако виђен међу браћом.“
А Милош се с коња поклањаше,
Те лијепо дара приваташе.
Други шура сабљу донесао
Саливену од сувога злата,
Сабља ваља млого била блага,
Опаса је зету о појасу:
„Ноѕи, зете, те ми се поноси!“
Ал' ето ти пунца и пунице,
Ја каква ли дара донијеше!
Пунац носи калпак и челенку,
У челенци алем камен драги,
Који сјаје како јарко сунце,
Погледати не да у јунака,
Те Максима зета дозиваше:
„На поклон ти калпак и челенка.“
Милош дара давно приваташе.
А да видиш злосретне пунице!
Она носи од злата кошуљу,
Која није кроз прсте предена,
Ни у ситно брдо увођена,
Ни на разбој она ударана,
Но кошуља на прсте плетена,

У колијер уплетена гуја,
А под грлом изведена глава,
Баш се чини, као да је жива
Љута гуја (гуја ће га уд'рит'),
На глави јој алем камен драги,
Каде иде момак са ђевојком
У ложницу, да не носи св'јеће,
Нек свијетли алем камен драги,
Те Максима зета дозиваше:
„На поклон ти од злата кошуља."
Но се чуде кићени сватови,
Но се чуде дару Латинскоме.
Но да видиш дара изненада:
Ал' ето ти старца Јездимира,
Мила брата дужда од Млетака,
Бијела му прошла појас брада,
На златну се штаку наслонио,
Рони сузе низ госпоско лице,
Рони сузе, и невоља му је:
Седам жена мијенио био,
А од срца не им'о порода,
Па узео к себе синовицу,
Синовицу, њему особницу,
Меште кћери и меште синова,
Пак се старцу саде ражалило,
Ел је спрема преко мора сиња;
Неко чудо бјеше сагучио
И турио под пазухо своје,
А кад дође к браћи сватовима,
По имену зета дозиваше,
Дозиваше, па га огрташе,

Огрну га коластом аздијом,
Саврх главе до зелене траве
Покри зета и коња дората;
Ја каква је, јада допанула!
У јуначке очи ударила,
И причају и казују људи,
Док изнутра уд'рио поставу,
Отишло је тридест ћеса блага,
А с лица јој ни хесапа нема:
„На поклон ти, ти мој мили зете!
„На поклон ти коласта аздија,
„Које данас у свијету није
„У нашега ни једнога краља,
„Ни ће бити у цара Турскога;
„Носи, зете, те ми се поноси.“
Максим гледа јаде испријека,
Испријека, али попријеко.
Ја кад тако зета дариваше,
На капиј' се отворише врата,
Па стадоше слуге и слушкиње
На капију свате даривати:
О коњима везене јаглуке,
Јунацима танке бошчалуке;
Дариваше, пољу испратише,
На ђемије води натурише,
Из ђемија здраво истурише;
Отидоше здраво и весело.
Ја кад бише пољу под Жабљака,
Ђено су се браћа састанула,
Ђено ће се с јадом растанути;
Но да видиш јаду започетка:

Похитао дијете Максиме
На његову без биљеге вранцу
И скупио десетину друга,
Хоће к својој на муштулук мајци;
А кад виђе војвода Милошу,
Те дората коња подиграва,
А догна га близу до ђевера,
До ђевера Јован-капетана,
Ђевојке се руком дофатио;
Ал' да видиш проклете ђевојке!
На очи јој златали мараме,
Ријетке су, те кроз њих виђаше,
Ја кад виђе коња и јунака,
Превари се, занесе је памет,
Те устури златали мараме,
А открива очи обадвије,
А пружи му руке обадвије;
Но ко виђе, чини с' не видио,
Виђе свекар Црнојевић Иво,
Виђе свекар, и за јад му било,
Те Латинци снаси проговара:
„К себе руке, мила снахо моја!
„К себе руке, обје ти отпале!
„Покри очи, обје ти испале!
„Рашта гледаш на јунака туђа,
„На Милоша Обренбеговића?
„Но погледај, мила снахо моја!
„Но погледај пољем пред сватове,
„Штоно јунак на коњу вранчићу,
„Бојно копље носи у рукама,
„Златан сјаје на плећима штитак,

„А красте му лице нагрдиле,
„Иза краста лице поцрњело,
„Оно ти је дијете Максиме;
„А ја сам се тамо пофалио,
„Кад сам тебе у баба просио,
„Штогођ биде кићенијех свата,
„Да не биде љепшега јунака
„Од Максима од сина мојега;
„У том сам се, снахо, препануо,
„Милоша смо зетом учинили,
„И Милошу даре поклонили,
„Да преведе тебе преко мора
„И без кавге и без муке наше."
Кад јој рече, ка' да посијече,
Те под собом коња уставила,
Напријед му ни крочити не ће,
Па Латинка свекру проговара:
„Мио свекре, Црнојевић-Иво!
„Максиму си срећу изгубио,
„Како с' другог зетом учинио.
„Рашта, свекре? да од Бога нађеш!
„Ако су га красте иштетиле,
„Ко је мудар' и ко је паметан,
„Томе, свекре, ваља разумјети,
„И свак може муке допанути;
„Ако су га красте нашарале,
„Здраве су му очи обадвије,
„Срце му је баш које је било;
„Ако л' си се, свекре, препануо,
„Ђе је Максим још танко дијете,
„Њега чеках за девет година,

„Њега чеках у бабову двору,
„И још бих га за девет чекала
„У Жабљаку у вашему граду,
„Ником не бих образ застидила,
„Ни ја роду, ни ја дому моме.
„Но ти, свекре, Богом ти се кунем!
„Ја ти враћај благо са јабане,
„Са вашега војводе Милоша,
„Те удари на Максима твога,
„Јал' напријед ни крочити не ћу,
„Баш да ћеш ми очи извадити.“
Но се Иван љуто узмучио,
Призва браћу и неке војводе:
„Браћо моја, ако Бога знате!
„Ну кметујте мене и Милошу
„За нашега дара из Латина.“
Нема кмета ни добра јунака,
Ја који ће томе кметовати,
Ел су биле руке уфатили,
И задали Божу вјеру тврду,
Да му дара нитко не дијели,
Но још Иван да га подарује.
Не могоше браћа да кметују,
Ел се једном утврдило било.
Ја кад зачу војвода Милошу,
Те пригони од мегдана дора,
А Ивану ријеч проговара:
„О Иване, наша поглавице!
„Камо вјера? стигла те невјера!
„Нијесмо ли вјеру учинили,
„Да ми дара нитко не дијели?

„А сад сте се томе присјетили!
„Кад си мучан и кад си невјеран,
„Море! ћу ти дара поклонити
„Рад' хатара наше браће красне,
„Прва ћу ти дара поклонити,
„На поклон ти вранац и ђевојка,
„Да је пута и правога суда,
„Ђевојка је мене поклоњена,
„Поклонио и отац и мајка,
„Поклонила оба брата њена;
„Ал' о томе не ћу говорити,
„Већ ти хоћу дара поклонити,
„И на коњу и сребро и злато,
„И поклонит' сивога сокола,
„И на поклон сабља од појаса;
„Свега ћу ти дара поклонити,
„Већ ја не дам цигле до три марве[63]):
„Не дам с главе тастове челенке,
„Са рамена коласте аздије,
„И ја не дам од злата кошуље,
„Хоћу носит' мојој земљи дивној,
„Нек пофала мојој браћи биде;
„Кунем ви се и Богом и вјером,
„Не дам тако три комата дара."
Кад зачуше кићени сватови,
Те сватови једну ријеч кажу:
„Фала тебе, војводо Милошу!

---

[63]) *Марва* у народу нашему, особито по сјевероисточнијем крајевима, зове се *жива стока*; али овдје значи *ствар*.

„Фала тебе, господско кољено!
„Кад си таки виђен међу браћом,
„Кад си виђен и кад си погодан.“
Сви сватови једну ријеч кажу;
Сватови се браћа погодише,
Но имају непогодна друга,
А на коњу несретну ђевојку,
Ђевојци је врло жао дара,
А највише од злата кошуље,
Те привикну из бијела грла
По имену дијете Максима;
Препаде се Црнојевић Иво,
Те Латинци снаси проговара:
„Снахо моја, Латинко ђевојко!
„Немој викат' дијете Максима,
„Ели смо му жао учинили,
„А Максим је хитар кавгација,
„Хоће, снахо, заметнути кавгу
„На весељу у сватове своје;
„Снахо моја, Богом ти се кунем!
„У Жабљаку пуна кула блага,
„Све ћу благо тебе поклонити,
„Чин' од блага, што је тебе драго.“
Ал' не слуша злосретна ђевојка,
Викну једном, па га не довикну,
Другом викну, доке га довикну;
Максим врана коња поврнуо,
Ослушкује, шта ће бесједити,
А ђевојка грдно проговори:
„О Максиме, немала те мајка:
„Мајка нема до тебе једнога,

„А по данас ни тебе не било!
„Од копља ти градили носила!
„А од штита гробу поклопнице!
„Црн ти образ на Божем дивану!
„Како ти је данас на мегдану
„Са вашијем војводом Милошем;
„За што благо дадосте другоме?
„А није ми ни тог жао блага,
„Нека носи, вода г' однијела!
„Но ми жао од злата кошуље,
„Којуно сам плела три године
„А са моје до три другарице,
„Док су моје очи искапале
„Све плетући од злата кошуљу,
„Мислила сам, да љубим јунака
„У кошуљи од самога злата.
„А ви данас дадосте другоме;
„Но ме чу ли, ђувеглија Максо!
„Брже враћај са јабане благо,
„Ако л' благо повратити не ћеш,
„Кунем ти се Богом истинијем!
„Напријед ти ни крочити не ћу,
„Но ћу добра коња окренути,
„Догнаћу га мору до обале,
„Па ћу ватит' листак шемишљиков,
„А моје ћу лице нагрдити,
„Док покапље крвца од образа,
„По листу ћу писати јазију[64]),

---

[64]) У југозападнијем крајевима народа нашега има заиста некаква трава, која се зове *шемишљика*, само не знам

„Додаћу је сивоме соколу,
„Нека носи стару бабу моме,
„Нека купи сву Латинску силу,
„Нек ти хара бијела Жабљака,
„Нек ти враћа жалост за срамоту.“
Кад то зачу дијете Максиме,
То Максиму врло за јад било,
Врана коња натраг приповрну,
Опаса га троструком канцијом,
Пуче кожа коњу по сапима,
А покапа крвца по копити,
Но му љуто пусник поскочио,
По три копља у небо скочио,
По четири земље прескочио.
Не деси се доброга јунака,
Да ували грдна злосретника,
Но му сокак пољем учинише,
А нико се јаду не досјети,
Пораштa је коња повратио.
А кад виђе војвода Милоше,
Грохотом се јунак насмијао:
„Фала Богу! фала истиноме!
„Куд се оно Максим затрчао?“
А не види јаде изненада.
Кад допаде дијете Максиме,
На Милоша бојно копље пушти [65]),

за сад, да ли јој је такови лист, да се по њему може писати.

[65]) Једни пјевају, да Максим није Милоша изненада убио, него да га је на мејдан изазвао, ево овако:

Бојнијем га копљем ударио
Под челенку међу очи црне,
На затиљак очи искочише,
Мртав паде под коња дората,
Милош паде, а Максим допаде,
Колико му крвце жедан бјеше,
Ману сабљом, одс'јече му главу,
Пак је вранцу баци у зобницу,
А ђевојку оте у ђевера,
Пак побјеже на муштулук мајци.
Мили Боже, на свем тебе фала!

А кад зачу нејачак Максиме,
Добру вранцу потеже дизгене,
Удара га тумбак-бакарлијом,
Окреће га по пољу широку,
Од копља је цилит начинио,
Па Милоша на цилит позивље;
Милошу се од ина не може,
Но изиђе Максу на мегдана.
Ћераше се по пољу широку,
Ћераше се тамо и овамо.
Каде ћера Обренбеговићу,
Каде ћера нејака Максима,
Није њега ни гледат' не може;
А кад ћера нејачак Максиме,
Каде ћера Обренбеговића,
Све престиже коња и јунака.
Баци копље нејачак Максиме,
Те удари војводу Милоша,
Колико га лако ударио,
Од добра га коња одвојио,
За црну га земљу приковао —

Да се коме онда придесити
И очима јаде прегледати,
Каде паде красна поглавица,
А згледа се млога породица,
У јунаке крвца узаврела,
Па се сташе даривати даром [66]),
А њинијем даром немилијем:
Из пушака црнијех крушака,
Доке дуге пушке истурише,
Док то поље магла притиснула
Од хитрога праха и олова,
Тад' с' у тами мачи повадише,
Те се њине мајке ојадише,
А сестрице у црно завиџе,
А љубовце осташ' удовице,
А огрезну крвца до кољена,
А по крви један гази јунак,
Јунак бјеше Црнојевић Иво,
Црно њему срце до вијека!
Крвцу гази, а Богу се моли:
„Дај ми, Боже, вјетар од планине,

---

[66]) Овдје гдјекоји и овако пјевају:

Стаде писка по пољу јунака,
Стаде вриска бијесних атова,
Стаде прасак ђумишли пиштоља,
Стаде звека оштријех мачева,
Стаде лелек рањених јунака:
Једни вичу: „Јао моја мајко!“
Други вичу: „Не бој ми се, брајко!
„Ту данаске не помаже мајка,
„Него сабља и десница рука.“

„Да раждене ову маглу клету,
„Да погледам и горе и доље,
„Ко погибе, ко л' остаде данас.“
Бог му даде, вјетар ударио,
Те разагна и разведри поље,
Иван гледа и горе и доље,
Ал' не знаде ништа, куд је горе:
Поломљени коњи и јунаци,
Но по пољу крче рањеници.
Ја кад виђе Црнојевић Иво,
Он преврће те лешеве мртве
И крваве огледује главе,
Све тражаше дијете Максима,
Ал' га Иван наћи не могаше,
Но он нађе сестрића Јована,
Што је ђевер био код ђевојке,
Што ујаку санак казивао
У Жабљаку јутру на походу;
Залуду га Иван находио,
У крви га познат' не могаше,
Мимо њега јунак пролазаше:
А виђе га Јован-капетане,
Те ујаку Иву проговара:
„Мој ујаче, Црнојевић-Иво!
„Чим си ми се тако понесао:
„Или снахом, или сватовима,
„Ил' господским даром пријатељским,
„Те не питаш несретна сестрића,
„Јесу ли му ране досадиле?“
Виђе Иван, па сузе просипље,
Из крви га мало исправио:

„Мој сестрићу, Јован-капетане!
„Јесу л’ твоје ране за видање,
„Да те носим у несрећан Жабљак,
„Да ти тражим од мора ећиме?“
А Јован му онда проговори:
„Прођи ме се, мој ујаче Иво!
„Камо очи? њима не гледао!
„Оваке се ране не видају:
„Лијева је нога саломљена,
„Саломљена на двоје, на троје,
„А десна је рука осјечена,
„Осјечена рука по рамену,
„А по срцу сабље доватиле,
„Испале су црне џигерице.“
Ја кад виђе Црнојевић Иво,
Брже пита сестрића својега:
„Мој сестрићу! док си у ријечи,
„Како ђевер бјеше код ђевојке,
„А допаде дијете Максиме,
„Еда виђе, ђе погибе Максим?
„И знаде ли, шта би од ђевојке?“ —
„Прођи ме се, мој ујаче Иво!
„Није тебе Максим погинуо,
„Но кад дође на коњу помамну,
„Те изгуби војводу Милоша,
„Пак ђевојку оте у ђевера,
„Он побјеже ка несрећној мајци [67].“

[67]) Једни опет пјевају, да Максим није тако одмах побјегао у Жабљак, него да се и он тукао ондје, док је год бој трајао, и много рана допануо, па онда, онако рањен, уватио коња под дјевојком и одвео у Жабљак:

То изусти, лаку пусти душу.
Побаци га Црнојевић Иван,

Тек остала на коњу ђевојка,
И остао ђувеглија Максо,
Проиграва добра коња свога,
Крвава му сабља до балчака
И десница рука до рамена,
Добру коњу ноге до кољена;
На њему је рана седамнаест;
А кад виђе, ђе никога нема,
Теке сама на коњу ђевојка,
Он догони коња до ђевојке,
Под ђевојком коња уватио,
Па окрену равноме Жабљаку.
Каде дође код куле бијеле,
Под кулом се коло уватило,
И у колу сестра Максимова,
Вије колом како вијор гором,
А кад виђе ђувеглију Макса,
Тад' ђевојка коло раскинула,
Па обадв'је раширила руке,
Објеси се Максу око грла,
Па је њему ријеч говорила:
„Брате, Максо, пиле соколово!
„Чудно ли си свате преварио,
„Те ти водиш лијепу ђевојку!"
Па му руке у њедарца баца,
Из њедара јабук' извадила,
Ал' јабуко сво у крв облито.
Сестра брату ријеч говорила:
„Брате Максо, за Бога једнога!
„Што ти крвав' јабук' у њедрима?"
Но говори ђувеглија Максо;

А похити у бијели Жабљак;
Ја кад дође пред градску капију,
А пред градом копље побијено,
А за копље вранац коњиц свезан,
Ситна му је зопца устакнута,
Пред њим сједи дијете Максиме,
На кољену ситну књигу пише
Своме тасту дужду од Млетака,
А двори га злосретна ђевојка;
На мезиле књигу оправио:
„О мој тасте, дужде од Млетака!
„Купи војску, сву Латинску земљу,
„Те ми харај бијела Жабљака,
„И ти води милу твоју шћеру
„Ни љубљену, ни омиловану:
„Мене прође моја госпоштина,
„И држава моја краљевина:
„Хоћу бјежат' преко земље дуге,
„Хоћу бјежат' цару у Стамбола,
„Како дођем, хоћу с' потурчити."

„Не питај ме, мила моја селе!
„Но потрчи на бијелу кулу,
„Те ми стери мекану постељу,
„С које ти се више дигнут' не ћу,"

Тако се по овоме пјева и приповиједа, да се Максим у Жабљаку лијечио годину дана, а у том Милошев брат први отишао у Цариград, и Турцима га једнако тужио; за то он, пошто се придигне од рана, пише тасту, те му пошаље двије шуре, и одведу дјевојку натраг: „Ни љубљену, ни омиловану;" па и он отиде у Цариград, да се одговара и брани: и онамо се послије обојица потурче.

Зло се зачу по свој земљи њиној,
Кад зачуше ти Обреновићи,
Зачу нетко Обреновић Јован,
Мио братац војводе Милоша,
Нешто мисли, па на једно смисли,
Брже коња свога доватио,
Седла коња, што га љепше може,
Опасује, што га тврђе може,
Пак се коњу фати на рамена,
Халали се и опрости јунак,
Каже роду, каже браћи својој:
„Хоћу, браћо, и ја у Стамбола,
„Одох, браћо, браћу да сачувам
„Ко дорасте у тој земљи нашој:
„Тамо оде крвничко кољено,
„Он ће дворит' цара у Стамболу,
„Издвориће каку војску силну,
„Те ће земљу нашу погазити.
„Браћо моја и пак породице!
„Док чујете мене у животу,
„У животу, у Стамболу билу,
„Немојте се ђецо, препанути,
„Он не смије војску подигнути:
„Он ће на вас, а ја ћу на њега.“
Тако рече, па у Стамбол оде;
Каде био близу до Стамбола,
У путу се оба пристигоше,
Те пред цара иду упоредо,
А цар знаде, ко су и како су,
Па их царе једва дочекао,
Дочекао, оба потурчио,

И Турска им имена нађео:
Јовану су име нађенули:
Мамут-беже Обренбеговићу;
А Максиму име нађедоше:
Скендер-беже Иванбеговићу.
Дворе цара за девет година,
Издворише девет зијамета,
Свијех девет даше за пашалук,
Цар им даде бијеле тугове
И везирство на те земље двије
Без промјене вазда до вијека:
Мамут-бегу Обренбеговићу
Даде земљу равна Дукађина, [68]
Ђено роди издобила вина,
Доста вина, више урметина,
Доста има бијеле вшенице,
Красну земљу, што је љепше нема;
А он даде сину Иванову
Грдну земљу Скадар на Бојани, [69]
А у коме никад ништа нема,
Но се легу жабе и биволи,
И имаше соли суторине.
Како таде, тако и данаске
Нијесу се нигда умирили,
Нити могу крвцу да умире,
Но и данас ту просипљу крвцу.

---

[68]) Мамутбеговићи и сад заповиједају у Пећи.

[69]) По *пјесмама* се говори, да су данашње Бушатлије од Иванбеговића; али они сами доказују, да су од Мрњавчевића, који су Скадар и зидали.

90.

Женидба Ђурђа Чарнојевића.

Љуто тужи Ђурађ Чарнојевић
У Млијетку граду Латинскоме
У тавници краља Латинскога.
Богом брати Ђурађ Чарнојевић,
Богом брати тавничаре младе:
„Богом браћо, млади тавничари!
„Остав'те ми на тавници пенџер,
„Да ја гледим уз Млетке низ Млетке,
„Не би л' кога опазио свога.“
Тавничари за Бога примише,
Оставише на тавници пенџер.
Ђурађ гледа уз Млетке низ Млетке,
Од свог никог опазит' не може,
Већ опази Богом побратима,
Побратима Дојчевића Вука,
Па беседи Ђурађ Чарнојевић:
„Побратиме, Дојчевићу Вуче!
„Брже ли ме, брате, заборави,
„И леб и со под ноге погази!“
Ал' беседи Дојчевићу Вуче!
„Побратиме, Чарнојевић-Ђурђу!
„Нисам тебе ја заборавио,
„Ни леб и со под ноге згазио:
„Ево данас цео месец дана,
„Како стојим на краљеви врати,
„Те се молим краљу Латинскоме,
„Да би ли те пустио за благо;
„Али неће Латини за благо,

„Веће ишту, што су и искали,
„Ишту, брате, до три добра твоја:
„Прво добро на мору Солило,
„Друго добро бео град Скатара[70]),
„Треће добро танана жерава.“
Кад то чуо Ђурађ Чарнојевић,
Он беседи побратиму своме:
„Побратиме, Дојчевићу Вуче!
„Иди, брате, Млетку на чаршију,
„Донеси ми три листа артије,
„Да ја пишем до три ситне књиге,
„Да и шаљем Иви брацу моме
„Седам дана преко мора сиња:
„Ако може добра прегорети,
„Тако ћ' брата очима видити.“
Оде Вуче Млетку на чаршију,
И донесе три листа артије,
Па и даје Чарнојевић-Ђурђу.
Ђурађ пише до три ситне књиге,
Не пише и самим мурећепом,
Веће меша с крвцои од образа;
Док три ситне књиге написао,
На образу рану отворио.
Даде књиге Дојчевићу Вуку:
„Носи, брате, до три ситне књиге,
„Носи, брате, Иви брацу моме:
„Ако може добра прегорети,
„Тако ћ' брата очима видити.“
Вук однесе до три ситне књиге

---

[70]) Ваља да је *Котор*, који се Талијански зове *Катаро*.

Седам дана преко мора сиња,
Па и даде Чарнојевић-Иви.
Када Ива прву књигу разви,
Ал' беседи Чарнојевић Ива:
„Ој Скатаре, мој бијели граде!
„Ти живијем огњем изгорео!
„Та и ти ли моме брацу дође,
„Моме брацу а у дуговање?“
Када Ива другу књигу разви,
Ал' беседи Чарнојевић Ива:
„Ој Солило, мој бијели граде!
„Та и ти се, граде, оборио,
„И с тобом се море осолило!
„Та и ти ли моме брацу дође,
„Моме брацу а у дуговање?“
Када Ива трећу књигу разви,
Ал' беседи Чарнојевић Ива:
„Добро моје, танани жераве!
„И ти Турске не минуо руке!
„Та и ти ли моме брацу дође,
„Моме брацу а у дуговање?
„Вера моја! жалити вас не ћу:
„Волим брата, него и градове,
„Нег' и тебе, танани жераве.“
Паке ђипи Иван Чарнојевић,
Те оседла танана жерава,
Сребрним га седлом оседлао,
А од злата уздом зауздао,
Попрегну га од сребра коланом;
Па он изви од злата ратове,
А и краљу од злата колаче,

Па жераву о каш обесио,
И два кључа од два бела града,
Од Скатара а и од Солила;
Паке посла краљу Латинскоме
Седморица добра коња držе;
Седми данак у Млетке стигоше.
Кад је краљу коња опазио,
Удари се руком по колену,
Чисти скерлет пуче на колену;
Па отиде тавници на врата,
Па у врата ногом ударио,
Гвоздена се отворише врата,
Седамдесет пустио сужања,
А не може да познаде Ђурђа.
А кад позна Чарнојевић-Ђурђа,
Он намаче жестоке бербере,
Те су Ђурђу браду обријали
И Ђурђу су нокте обрезали;
Па намаче жестоке терзије,
Те су Ђурђу скерлет покројили,
Паке седе с Ђурђем пити вино.
Пише вино за недељу дана.
Кад се Ђурађ измеша са вином,
Десни му се образ насмејао;
Поче краљу беседити Ђурђу:
„Ао Ђурђу, моје чедо драго!
„Да се оћеш, Ђурђу, оженити,
„Дао би ти ја лепу девојку,
„Што би била за тебе госпоја:
„Ти си, Ђурђу, рода господскога
„Од принципа од Чарнојевића;

„А она је рода господскога
„Од принципа од Сукнојевића.“
Ђурађ мисли мисли свакојаке:
„Ако ћу се овде оженити,
„Та с Латини ја у миру нисам.“
Све је мисли на једно смислио,
Па он скочи на ноге лагане,
Те целива краља Латинскога,
Целива га у скут и у руку.
Пођипаше премудри Латини,
Те венчаше Ђурђа са Латинком,
Па седоше онда пити вино.
Пише вино баш за седам дана,
Кад се седам навршило дана,
Поче краљу зета даривати:
Поклони му скеле и галије
Баш од Србља [71]) па до Ребљаника,
И два кључа од два бела града:
Од Скатара а и од Солила;
И даде му три стотин’ дуката,
Ал’ не даде тананог жерава;
И даде му триста пратилаца,
Пратише га до њини Солила.

91.

Смрт Јова Деспотовића.

Разболе се Деспотовић Јово
У Сријему у тој земљи равној

---

[71]) *Србља* јамачно ће овдје бити мјесто *Грбља*; али за *Ребљаник* не знам ништа.

У лијепу селу Купинову,
На смрт је се Јово разбољео [72]),
Па дозивље слугу Милутина:
„Милутине, вјерна моја слуго!
„Ти упрегни коње у хинтове,
„Пак ти трчи, штогођ брже можеш,
„Крушедолу б'јелу манастиру,
„Те ми зовни мог рођеног брата,
„Мога брата, Максима владику,
„И кажи му, ништа не затаји,
„Да сам се ја на смрт разболео;
„Пак оданле окрени хинтове,
„Трчи брже мјесту Беркасову,
„Те ми зовни моју стару мајку,
„Стару моју мајку Анђелију,
„Ал' њој немој право казивати,
„Да сам се ја на смрт разбољео,
„Већ јој кажи од мене поздравље,
„Да се ја сад на војску опремам
„Преко мора за девет година,

---

[72]) У једној овој пјесми из Ужичке нахије за овијем стихом иде:

А мајке му дома не бијаше,
Но отишла у родбину мајка,
У родбину у ријеку Црну,
Своме брату Црнојевић-Иви.

Ово свједочи, да се у народу још повлачи спомен, ако је и таман, да је мати деспота Јована, Мајка Анђелија, била из Црне горе, синовица Црнојевића Ивана. *Црна* је *ријека* овдје мјесто *ријеке Црнојевића*, гдје се Иван из Жабљака најприје преселио.

„Па је зовем, да ме благосови“
То је слуга хитро послушао,
Те упреже коње у три реда,
Оде право дивну Крушедолу,
Те казује Максиму владици,
Да се Јово на смрт разбољео,
Пак оданле окрену хинтове,
Оде право мјесту Беркасову,
Те казује мајци Анђелији,
Да се Јово на војску опрема
Преко мора за девет година,
Пак је зове, да га благосови.
Вели њему мајка Анђелија:
„Милутине, наша вјерна слуго!
„Причекај ме три бијела дана,
„Док ум'јесим бијеле колаче
„И док спремим танане кошуље,
„Да понесем на дар моме Јову.“
Ал' говори слуга Милутине:
„Ој Бога ми, госпо Анђелија!
„Јово тебе чекати не може,
„Јер је њему хитна књига дошла;
„Већ понеси у брашну колаче,
„А кошуље у бијелу платну.“
Од ина се мајци не могаше,
Веће спреми у брашну колаче,
А кошуље у бијелу платну.
Паке сједе у лаке хинтове,
Отидоше преко Ср'јема равна.
Кад су били близу Купинова.
Око двора слуге гологлаве,

А пуштени коњи по ливади
Без седала и без покроваца,
Нит' се чују бубњи ни свирале,
Нит' се вију алаји барјаци;
Тад' говори мајка Анђелија:
„Милутине, наша вјерна слуго!
„Кад се Јово на војску опрема,
„Што му слуге иду гологлаве?
„Што с' пуштени коњи по ливади
„Без седала и без покроваца?
„Што не бију бубњи и свирале?
„Што с' не вију алаји барјаци?“
Вели њојзи слуга Милутине:
„Драга госпо, мајко Анђелија!
„Ваља да је господар на ручку,
„Па у здравље пије рујно вино
„И за срећна пута Бога моли.
„За то су му слуге гологлаве;
„Што су врани коњи по ливади
„Без седала и без покроваца,
„Пуштени су да се понапасу,
„Спремају се далек' путовати;
„Бубњи били, пак су и престали;
„Вијали се алаји барјаци,
„Дуну вјетар од Фрушке планине,
„Па барјаке земљи положише.“
Кад су били пред бијеле дворе,
Ту се мајка јаду досјетила;
Кад уљезе у бијеле дворе,
Ал' се Јово са душицом бори,
Више њега Максиме владика,

Чати брату самртну молитву.
Кад то виђе мајка Анђелија,
Закукала, кано кукавица:
„Јао Јово, моје ране грдне!
„Што ће, Јово, Сријем земља равна?
„Што ће, Јово, твоји б'јели двори?
„Што ће, Јово, твоји врани коњи,
„Врани коњи и сиви соколи?
„Што ће, Јово, твоје пусто благо?
„Што ће, Јово, твоја вјерна љуба?
„Што ће, Јово, твоја стара мајка?“
Тад' се Јово из мртвих поврати,
Па мртвачким проговара гласом:
„Сријем земља стећ' ће господара
„Ил' бољега, или ће горега;
„Моји коњи и сиви соколи
„И бијели украј Саве двори
„Моме брату Змајогњеном Вуку;
„Моје благо мојој старој мајци,
„Нек се рани и ода зла брани;
„Моја љуба, ал' је рода туђа,
„Она ме је често опадала
„Моме брату Максиму владици:
„„Деспот Јован ходи по Сријему,
„„Те он љуби младе и ђевојке;““
„Ал' ни њојзи жао не учин'те:
„Подајте јој три товара блага,
„Нек се рани, док је срећа нађе.“
То изусти Деспотовић Јово,
То изусти, а душу испусти.

92.

Женидба Змај-Деспота Вука.

Мили Боже, да чуда голема!
Подиже се Змај-Деспоте Вуче
Преко мора Млетку Латинскоме,
Да он проси лијепу ђевојку
У некака бана од Млетака;
Он поведе дванаест катана
И понесе три товара блага,
Оде право у земљу Латинску.
А кад дође Млетку Латинскоме,
Лијепо га бане дочекао,
Гостио га за петнаест дана.
Но говори Змај-Деспоте Вуче:
„Чујеш ли ме, бане Латинине!
„Ја нијесам дош'о пити вино,
„Већ просити лијепу ђевојку:
„Но ак' хоћеш да смо пријатељи,
„Поклони ми ћерку за љубовцу.“
Па се маши руком у џепове,
Те извади од злата јабуку,
Уз јабуку хиљаду дуката,
Па их пружи бану Латинину.
Кад то виђе бане Латинине,
Он се скочи од земље на ноге,
Те се с Вуком у лице пољуби,
А Вук бана у бијелу руку,
Па му даде од злата јабуку,

И даде му хиљаду дуката,
А бан Вуку поклони ђевојку.
Када Вуче испроси ђевојку,
А он оде свадбу уговарат';
За дуго је Вуче одгодио:
Од Ђурђева до Дмитрова дана,
Док отиде шеру Купинову
И покупи кићене сватове;
Па се Вуче на пут отиснуо
Са његових дванаест катана,
А прати га бане Латинине,
Па је бане Вуку говорио:
„О мој зете, Змај-Деспоте Вуче!
„Када, Вуче, по ђевојку пођеш,
„Ти поведи хиљаду сватова,
„Од хиљаде више ни једнога,
„Од хиљаде мање ни једнога;
„Па ти хајде, када тебе драго.“
Када чуо Змај-Деспоте Вуче,
Оде Вуче шеру Купинову.
А кад дође двору бијеломе,
Дочека га остарила мајка,
Па га пита мајка Анђелина:
„Што би, сине, у земљи Латинској'?
„Јеси л', сине, љубу испросио?
„Не ће л' стару одмијенит' мајку?“
Оде Вуче мајци говорити:
„Добро, мајко, у земљи Латинској,
„Јесам, мати, цуру испросио
„У онога бана од Млетака,
„И с баном сам свадбу угодио

„О јесени, када мене драго,
„Да поведем хиљаду сватова.“
Тек што Вуче у ријечи бјеше,
Ал’ ето ти млада књигоноше,
Поклони се до земљице црне,
Вуку даде лист књиге сиђане;
А кад Вуче књигу проучио,
А он вели остарилој мајци:
„Ево, мати, књиге од ђевојке,
„Добро слушај, што ми ситно пише:
„„Господару, Змај-Деспоте Вуче!
„„Ако скоро одеш сабирати,
„„Господару, киђене сватове,
„„Купи свата дванаест стотина
„„По избору бољег од бољега,
„„Свакога ћу, Вуче, даривати,
„„Даривати свиленом кошуљом;
„„А ђевери доброга јунака,
„„Јали брата, јали побратима;
„„Јера имаш грдна душманина,
„„Та у Босни Ђерзелез-Алију:
„„Нешто често за сватове пита,
„„Бојати се каке пријеваре
„„Од Турчина, да га Бог убије!“ “
Када Вуче књигу проучио,
А он пита остарилу мајку:
„Што ћу саде, моја стара мајко?
„Ал’ ћу слушат’ бана таста мога,
„Ал’ Росанду лијепу ђевојку?“
Вели Вуку остарила мајка:
„О мој сине, Змај-Деспоте Вуче!

„Слушај, синко, лијепу ђевојку
„А и мене стару твоју мајку:
„Када станеш купити сватове,
„А ти зови, сине, у ђеверство
„До два брата, два Јакшина сина,
„Јакшић-Дмитра с нејаким Стјепаном;
„Јер су, сине, на боју јунаци,
„Ако тебе буде до невоље,
„Нека ти се у невољи нађу;
„Пиши, сине, лист књиге бијеле,
„Те је пошљи шеру Дмитровици
„Старцу Јању од старине кнезу,
„Нек ти пошље сина Милована
„Стари свате нек је пред сватове,
„Нек поведе три стотине свата,
„Нек се знаду свати старосватски;
„Другу, сине, ситну књигу пиши,
„Те је пошљи ка Сибињу граду
„Куму твоме Сибињанин-Јанку,
„Нек ти и он у сватове дође,
„Нек поведе три стотине свата.
„Кад растуриш књиге на војводе,
„А ти тури са куле топове,
„Подај хабер по Сријему твоме,
„Те сакупи по избор сватове;
„Па кад, сине, покупиш сватове,
„А ти брзо хајде за ђевојку,
„Ти не чекај дана Дмитровога.“
Када Вуче саслушао мајку,
А он скочи од земље на ноге,
Те довати дивит и хартију,

Ево Вуче прву књигу пише
Ка бијелу граду Бијограду
На кољено Јакши капетану:
„Поочиме, Јакша капетане!
„Да ми пошљеш до два сина твоја,
„Сина твоја побратима моја,
„Поочиме, мене у сватове,
„Да ђевери буду уз ђевојку."
Другу Вуче књигу написао,
Те је посла шеру Дмитровици
На кољено старцу Кузун-Јану:
„Старче Јањо, од Сријема кнеже!
„Оправи ми сина Милована,
„Да ми буде сватски старјешина,
„Нек поведе три стотине свата,
„Нек се знаду свати старјешински."
Трећу Вуче књигу написао,
Те је посла ка Сибињу граду
На свог кума Сибињанин-Јанка:
„О мој куме, од Сибиња Јанко!
„Како тебе ситна књига дође,
„Брже купи триста Угричића,
„Хајде мене, куме, у сватове,
„Да ти вјенчаш мене и ђевојку."
Када Вуче књиге оправио,
Он изиђе на бијелу кулу,
Баци с куле дванаест топова,
Хабер даде Сријем-земљи равној,
Саста му се шест стотин' сватова
По избору бољи од бољега.
Мало било време постајало,

Ал' ето ти два Јакшића млада
И са шњима дванаест делија,
Дочека их Змај-Деспоте Вуче,
Коње води у арове доње,
А јунаке на бијелу кулу;
Тек што они за софру сједоше,
Ал' ето ти сина Милована
Са његових три стотин' Сремљана;
Тек што Вуче свате дочекује,
Ал' ето ти од Сибиња Јанка
И он води три стотин' Маџара,
Те се саста сила и сватови
Украј Саве пред бијелом кулом;
Лијепо их дочекао Вуче,
Напоји их вином и ракијом,
А нарани сваком ђаконијом.
Ту су тавну ноћцу преноћили,
А кад свану и огрену сунце,
Ударише јасни даулбаси,
А викнуше кићени чауши:
„Хазурала, кићени сватови!
„Далеко је Млетку путовати.“
Те се диже сила и сватови,
Отидоше у земљу Латинску.
Док дођоше Млетку питомоме
Б'јелу двору бана Латинина
Лијепо их бане дочекао:
Коње води у подруме доње,
А јунаке на бијеле куле,
За готове софре засједоше,
Пише вино за недељу дана;

Па кад прође нећељица равно,
Тад' викнуше кићени чауши:
„Хазурала, кићени сватови!
Пријатељу, изводи ђевојку,
„Далеко је Сави путовати.“
Тек што они у ријечи бјеху,
На граду се отворише врата,
Изиђоше два банова сина,
Изведоше коња зеленога
Са сувијем окићена златом,
И на коњу Росанду ђевојку
Обасуту мрежом од бисера
Саврх главе до зелене траве;
Те зовнуше два Јакшића млада,
Ђеверима снаху предадоше,
На капију здраво испратише;
Но се врати Змај-Деспоте Вуче
А са кумом од Сибиња Јанком
И Јањовим сином Милованом
И са шњима дв'је стотине свата,
Да дарује таста и пуницу,
А ђевери снаху одведоше;
Но кад Вуче у повратак дође,
Сусрете га бане и баница,
Те одоше зета даривати:
Бан му даде калпак и челенку,
А баница диван-кабаницу
Искићену са сувијем златом,
Па ето ти два банова сина,
Дадоше му два мача зелена
Све у суво обливена злато;

Па ето ти слуге Милутина
И он носи златну купу вина,
Поклони је Змај-Деспоту Вуку.
Истом узе Змај-Деспоте Вуче,
Истом узе да попије вино,
Ал' дотрча један од сватова,
На њему је седамнаест рана,
Носи десну у лијевој руку,
Како дође Змај-Деспоту Вуку,
А он Вуку 'вако проговори:
„Зло ти вино, Змај-Деспоте Вуче!
„Зло ти вино, а горе ти било!
„Удари ти сила у сватове,
„Чудна сила, Ђерзелез Алија
„Са његових триста Сарајлија,
„Погибе ти хиљада сватова,
„Од хиљаде један не остаде,
„До остала два Јакшића млада,
„Али их је љуто салетио,
„Салетио Ђерзелез Алиле,
„Љуто ти је Дмитра обранио,
„Но још бране лијепу ђевојку,
„До сад мислим да су изгинули."
А кад зачу Змај-Деспоте Вуче,
Баци купу о мермер-калдрму,
С леђа баци диван-кабаницу,
А са главе тастова калпака,
Па привати вранцу за дизгене,
Окрену га пољу на капију,
А за њиме куме и старојко:
Кад изиђе Вуче на капију,

А он пусти вранца аловита,
Омах дође на поље широко,
Ђено Турчин свате исјекао;
Али стоје два Јакшића млада,
Јоште бране љепоту ђевојку
Од Турчина Ђерзелез-Алије;
Но кад Турчин Вука опазио,
Плећи даде бијегати стаде;
Но не даде Вуче бијегати,
Сустиже га у по поља равна,
Удари га сабљом на довату,
Те прос'јече рухо на Турчину,
Но Турчину ништа не науди;
Кад то виђе Змај-Деспоте Вуче,
А он трже перна буздована,
Оде њега њима ударати,
Не би ли га с коњем раставио;
Али Турчин ни хабера нема,
Веће врати суру бедевију,
А потеже сабљу оковану,
Да он Вуку одсијече главу;
Но му Вуче сабљу дочекао,
Пребио је на три половине;
Но да видиш Ђерзелез-Алије!
Он потеже зелена гадара,
Оде ћерат' по мејдану Вука,
Готово га надвладао бјеше;
Но то гледа лијепа ђевојка
Од оваца из зелене траве.
Па јој жао Змај-Деспота Вука,
Па му оде млада говорити:

„О јуначе, Бог те не убио!
„Зар не видиш, да си погинуо?
„На Турчину оклоп гвожђе има;
„Но ђе ти је стр'јела и тетива?
„Удри њега у чело јуначко,
„Ђе састављa самур и обрве,
„Те ћеш њега ласно погубити.“
То кад зачу Ђерзелез Алија,
Он не знаше што збори ђевојка,
Пак погледа у зелену траву,
Да он види, ко говори с Вуком,
А Вук трже стр'јелу и тетиву,
Те он гледа Ђерзелез-Алију,
Погоди га у чело јуначко,
Турчин паде у зелену траву,
Турчин паде, а Вуче допаде,
Сабљом ману, одс'јече му главу,
Увати му суру бедевију,
Па се натраг у сватове врати,
Те по пољу друштво покупио;
Докле Вуче свате избројио,
Ал' му нема седам стотин' свата;
Лијепо се дома оправише.
Кад дођоше шеру Купинову,
Угости их Змај-Деспоте Вуче,
Под'јели им свилене дарове,
Па одоше сваки двору своме,
А он оста с Росандом на кули.

93.

Порча од Авале и Змајогњени Вук.

Вино пију до два побратима
У Авали више Бијограда:
Једно бјеше Порча од Авале,
А друго је Ђерзелез Алија;
Кад се ладна напојише вина
И јуначки ћеив задобише,
Ал' говори Порча од Авале:
„Побратиме, Ђерзелез-Алија!
„Ти се напиј вина изобила,
„Виноград је нама до чардака,
„Имам доста у подруму вина,
„Имам доста вина и ракије."
Њему вели Ђерзелез-Алија:
„Залуду ти, побратиме драги!
„Залуду ти вино и ракија,
„Кад не имаш крчмарице младе,
„Да нам служи вино и ракију,
„Те немамо шале ни маскаре."
Мучно бјеше Порчи од Авале,
Па говори Ђерзелез-Алији:
„Побратиме, ти се напиј вина,
„Док ја одем Стојну Бијограду,
„Довешћу ти крчмарицу младу,
„Ја ђевојку, ја невјесту младу."
А пита га Ђерзелез-Алија:
„Када одеш Стојну Бијограду,
„Бојиш ли се још кога до Бога?

„Бојиш ли се два Јакшића млада?“
Ал' му вели Порча од Авале:
„Oј Бога ми, побратиме драги!
„Ја с' не бојим никога до Бога,
„Не бојим се два Јакшића млада;
„Ал' се мало, побро, прибојавам,
„Прибојавам Змајогњанин-Вука
„Из простране Сријем-земље равне
„Из онога села Купинова;
„Далеко је село Купиново,
„А пространа Сријем-земља равна,
„Ту се Вуче ни десити неће.“
Па повика Порча од Авале:
„Слуге моје, изведʼте ми ђога.“
Докле Порча седло опремио,
Дотле слуге изведоше ђога,
Довати се ђогу на рамена
Право оде низ поље Врачара
Докле дође тихој води Сави,
Па се Порча покрај Саве фула
А да видиш два Јакшића млада!
Пију вино на кули Небојши
И шњима је Змајогњани-Вуче,
Тури очи змај од огња Вуче,
Тури очи уз ту воду Саву,
Док угледа Порчу од Авале,
Па говори змај од огња Вуче:
„Видите ли, два Јакшића млада,
„Ко се оно низа Саву фула?“
Погледаше два Јакшића млада,
Познадоше од Авале Порчу,

Па говоре Змајогњанин-Вуку:
„Побратиме, Змајогњанин-Вуче!
„Оно ј' курва од Авале Порча:
„Дана нема, кад се не привлачи
„И по једног роба не одводи,
„Ја по мртву не односи главу.“
А да рече Змајогњанин Вуче:
„Мили Боже, на свем' тебе фала!
„Ево има девет годин' дана
„Како с' молим тебе истиноме,
„Не би ли се с Порчом удесио,
„Ти ми даде, данас га десити.“
Па још рече Змајогњанин-Вуче:
„Поскочите, два Јакшића млада,
„Нађидерте сироту ђевојку,
„Обуц'те јој свилу и кадифу,
„Подајте јој злаћену маштраву,
„Пошљите је Сави на обалу,
„Не би ли се Туре преварило,
„Не би ли се мало забавило,
„Док опремим себе и кулаша.“
Скочи Вуче опремат' кулаша,
А Јакшићи нареде ђевојку,
Ођеше је, што се љепше може,
Дадоше јој злаћену маштраву,
Послаше је Сави на обалу;
Таман цура на обалу дође,
Она стаде воду заватати,
Док ето ти од Авале Порче,
Божју помоћ цури називао,
Она њему помоћ приватила,

Па је цури Порча говорио:
„Ој Бога ти, лијепа ђевојко!
„Доват'дер ми воде у маштрави,
„Да с' напијем студене водице.“
Говори му лијепа ђевојка:
„Одјаш' коња, незнани јуначе,
„Одјаш' коња, па се напиј воде.“
Ал' јој вели Порча од Авале:
„Ој Бога ми, лијепа ђевојка!
„Кљусина је моја дурновита:
„Кад одјашем, узјати се не да,
„Већ ми додај воде у маштрави,
„Ја сам јунак врло ожеднио.“
А ђевојка њега послушала,
Завати му воде у маштрави,
Пружи њему воду и маштраву:
Не шће Порча воде, ни маштраве,
Већ ђевојку за бијелу руку,
Па је баци за се на ђогата,
Притеже је свиленијем пасом,
Па побјеже уз поље Врачара.
Све то гледа змај од огња Вуче,
Па с' довати на свога кулаша,
Па полеће уз поље Врачара;
Кад је мало Порчу сустигнуо,
Па је онда Порчи говорио:
„Стани курво, од Авале Порча!
„Стани мало, да се огледамо.“
Кад га Порча виђе и познаде,
Потурио у траву ђевојку,
Па он бјежи уз поље Врачара,

За њим трчи Змајогњанин-Вуче,
За њим трчи, стићи га не море;
Догнаше се Авали планини,
Угледа их Ђерзелез Алија,
Па је слуге своје сазивао:
„Слуге моје, затвор'дете врата
„На кулама и на капијама:
„Ето оздо два добра јунака
„Ђе с' ћерају уз гору зелену
„И сад ће се туна догонити:
„Кад не нађу отворена врата
„Не ће ли се Порча повратити,
„Не би л' Порча погубио Вука."
Одмах њега слуге послушаше,
Те капије хитро затворише,
Кад с' догнаше два добра јунака,
Бјежи Порча око своје куле,
А све виче: „Отвор'те ми врата!"
Нико њему отворит' не смије.
Трипут га је опћерао Вуче,
Па га стиже граду на капији,
Те му јунак одсијече главу,
Па увати дебела ђогата,
И тури му у зобницу главу,
Оде право Стојну Бијограду.
Све то гледа Ђерзелез Алија,
Па говори Ђерзелез Алија:
„Мили Боже, на свему ти фала!
„Кад с' десише затворена врата
„На кулама и на капијама,
„Више б' Вуче јада учинио."
Па побјеже своме Сарајеву.

94.

Женидба Тодора Јакшића.

Пошетао од Будима краљу,
А за њиме нигђе никог нема,
Осим један Јакшићу Тодоре.
Води Тодор вранца од мејдана,
На Тодору чудно одијело:
Вас у срми и у чистом злату.
Ударише испод танке куле,
Испод куле краља Будимскога,
Гледа њега Будимска краљица,
Па дозива Јакшића Тодора:
„Ој соколе, Јакшићу Тодоре!
„Јеси ли се, море, оженио?
„Ја ђевојку за се испросио?
„Ја ђевојци дао вјеру тврду?“
Вели њојзи Јакшићу Тодоре:
„Ој госпођа Будимска краљице!
„Нијесам се јоште оженио,
„Ни ђевојке за се испросио,
„Ни ђевојци дао вјере тврде.“
Кад то чула госпођа краљица,
Она њему тихо бесједила:
„Ој соколе, Јакшићу Тодоре!
„На дар теби моја Иконија,
„Вод' је двору, те се жени њоме.“
Кад то зачу Јакшићу Тодоре,
Свеза вранца под бијелом кулом,
Право оде на бијелу кулу,

А кад дође госпођи краљици,
Капу скиде, баци под пазухо,
Поклони се до земљице црне,
Па извади хиљаду дуката,
Те их даје госпођи краљици:
„Нај то теби, госпоја краљице,
„Пола теби, пола Иконији,
„Док отидем Бијограду моме,
„Да покупим киту и сватове;“
Ал' за дуго свадбу одгодио:
До годину дана бијелијех;
Па се врати низ танану кулу,
Довати се помамна вранчића,
Оде право Бијограду своме.
За тим прође годиница дана,
Ни Тодора, ни од њега гласа;
Једна прође, а и друга дође,
Ни Тодора, ни од њега гласа;
Друга прође, а и трећа дође,
Ни Тодора, ни од њега гласа.
А кад наста година четврта,
Пошетао од Будима краљу,
А за њиме Звијездић Иване,
Води Иван свог добра ђогина,
Кад су били испод б'јеле куле,
Испод куле краља Будимскога,
Гледа њега Будимска краљица;
На Ивану дивно одијело:
Вас у срми и у чистом злату:
На њему је коласта аздија,
По аздији исплетене гује,

Повисоко изведене главе,
У устима све драго камење,
Види му се ноћи путовати,
У по ноћи, како у по дана;
Љепши Иван од сваке ђевојке;
Дозива га госпођа краљица:
„О Иване од Звијезде града!
„Јеси ли се, море, оженио?
„Ја л' ђевојку за се испросио?“
Проговори Звијездић Иване:
„Ој госпођа, Будимска краљице!
„Нијесам се јунак оженио,
„Ни ђевојке за се испросио.“
Проговори Будимска краљица:
„О Иване од Звијезде града!
„На част теби моја Иконија,
„Вод' је двору, те се жени њоме.“
Иван слуги додаде ђогина,
Па он оде уз танану кулу,
Капу скида, Божју помоћ даје,
Поклања се до земљице црне,
Па се маши руком у џепове,
Те извади хиљаду дуката,
Те их даје госпођи краљици:
„Нај то теби, госпођа краљице,
„Пола теби, пола Иконији,
„Док ја одем до Звијезде града,
„Да покупим кићене сватове,
„Ето мене до петнаест дана
„У Будима у бијела града.“
Па он оде низ танану кулу,

Довати се својега ђогина,
Оде право двору бијеломе.
Ал' то зачу од Будима крају,
Ђе краљица поклони ђевојку,
Жао крају Јакшића Тодора,
Па начини књигу на кољену,
Те је шаље Јакшићу Тодору:
„Ој Тодоре, зете несуђени!
„Ево има четири године,
„Како јеси злато испросио,
„Нити водиш, ни одговор дајеш;
„Сада ти је други препросио,
„Препроси је Звијездић Иване,
„И ето га до петнаест дана,
„Мој Тодоре! бијелу Будиму;
„Већ ак' хоћеш ићи по ђевојку,
„Брже купи стотину сватова,
„Ноћи мени ходи под Будима,
„Да ти дадем моју Иконују,
„Те је води Бијограду твоме."
Оде књига Јакшићу Тодору.
Кад Тодору ситна књига дође,
Те он виђе, што му књига каже,
Пламен му се уз образ запали.
У Тодора девет миле браће,
Ал' код двора није ни једнога,
Већ отишли на цареву војску,
Осим једно дијете Стјепане,
Нема њему већ дванаест љета;
Виче њега Јакшићу Тодору:
„Ој дијете, нејачак Стјепане!

„Узми, брате, двије пушке мале,
„Па искочи пред кулу Небојшу,
„Те избаци двије пушке мале,
„Скупи нама стотину момака
„(Други моју одведе ђевојку,
„Одведе је Звијездић Иване),
„Док с' опремим на бијелој кули
„И опремим вранца од мејдана."
Оде Стјепан пред кулу Небојшу,
Те избаци двије пушке мале,
Одмах паде стотина момака;
А Тодоре отвора сепете,
Па извади дивно одијело,
Све од срме и од чиста злата,
Па удара на плећа јуначка,
Обуче се, што се љепше може,
Па силази низ бијелу кулу,
Те опреми вранца и дората,
Себи вранца, Стјепану дората;
Добријех се коња доватише,
А за њима стотина сватова,
И Дунаво здраво пребродише,
И по ноћи дођоше Будиму,
Под Будимом падоше сватови.
Кад у јутру јутро освануло,
Те виђела госпођа краљица,
Да је дош'о Тодор по ђевојку,
Она пише књигу на кољену,
Те је шаље Звијездић-Ивану:
„Чујеш мене, Звијездић-Иване!
„Дошао је Тодор за ђевојку

„С његовијех стотину сватова,
„Хоће Тодор да води ђевојку;
„Брже купи хиљаду сватова;
„Ја ћу њега зауставит' амо,
„Мој Иване! три-четири дана,
„Но не иди бијелу Будиму,
„Већ ти хајде на мезево равно
„На Трутину на воду студену,
„Па увати воду од извора,
„Од извора опет до понора,
„И дочекај Јакшића Тодора,
„Отми, Иво, твоју Иконију,
„И погуби Јакшића Тодора
„И његову стотину сватова."
Када Иван ситну књигу прими,
И кад виђе, што му књига каже,
Удари се руком по кољену:
„Ао мени до Бога милога!
„Ђе ми Тодор одведе ђевојку!
„Ал' давори, Јанково копиле!
„Баш да имаш соколова крила,
„Не би перје пронијело меса
„На Трутину на студену воду."
Па се скочи на ноге лагуне,
Па повика неколико слугу,
Повикнуше по Звијезди граду,
Паде њему хиљада сватова;
Он посједе својега ђогина,
Па поћера на воду Трутину,
Уватише воду од извора,
Од извора опет до понора,

А разапе чадор на ћуприји.
Глас допаде госпођи краљици,
Ђе је Иван дош'о на Трутину,
Онда она спрема Иконију,
Па је даје Јакшићу Тодору,
Прати њега од Будима краљу.
Кад су били низ поље Будимско,
Краљ до Тоша коња догоњаше,
Па он њему тихо бесјеђаше:
„Ој мој зете, Јакшићу Тодоре!
„Краљица је књигу оправила,
„Оправила Звијездић-Ивану,
„И чека те на води Трутини
„С његовијех хиљаду сватова;
„Ти се врати кроз б'јела Будима,
„Па ти хајде на Винош планину,
„Па ћеш отуд у Бијоград доћи,
„А не удри на воду Трутину:
„Јер да имаш соколова крила,
„Не би перје пронијело меса.“
Вели њему Јакшићу Тодоре:
„Вала теби, господине краљу!
„Који си ми и сада казао;
„Јер не каза мени у Будиму?
„Не бих ти се сада повратио,
„Да ми дадеш све Будимско благо:
„Да ми реку Будимске ђевојке:
„„Страшивице, Јакшића Тодора!
„„Ђе он не смје уд'рит' на Ивана!““
„Ја ћу ићи на воду Трутину,
„Што Бог даде и срећа јуначка.“

Па се с краљем у образ пољуби,
Краљ се врати бијелу Будиму,
Тодор оде на воду Трутину.
Кад је био у зелена луга,
Он устави стотину сватова,
И извади хиљаду дуката,
Па дозива свог брата Стјепана:
„Јаши, брате, косната дората,
„И нај теби хиљаду дуката,
„Па ти хајде води на ћуприју,
„А кад дођеш води на ћуприју,
„Ти погледај десно и лијево,
„По пољу су попети чадори,
„Гледај чадор Звијездић-Ивана,
„На њему су три златне јабуке;
„Када дођеш бијелу чадору,
„Ти одјаши косната дората,
„Поклони се до земљице црне,
„Пољуби га у скут и у руку,
„Па ћеш њему тихо говорити:
„О Иване од Звијезде града!
„Поздрав ти је Јакшићу Тодоре:
„Дружину ти зове у сватове,
„Тебе куми Богом истинијем
„И нашијем светијем Јованом,
„Да ти вјенчаш њега и ђевојку,
„Да ђевојке њему не отимаш,
„Његова је од прије ђевојка,
„А ето ти хиљада дуката,
„Што си дао његовој ђевојци. —
„Слушај онда, шта ће говорити,

„Па посједни косната дората,
„Хајде натраг пољем широкијем.“
Оде Стјепан право на ћуприју.
Младо бјеше дијете Стјепане,
Младо бјеше, мудар сјет примило:
Када дође води на ћуприју,
Он погледа десно и лијево,
Позна чадор Звијездић-Ивана,
Кад дојезди до б’јела чадора,
Он одсједе од коња дорина,
Поклони се Звијездић-Ивану,
Пољуби га у скут и у руку,
Па Ивану бјеше бесједио:
„О Иване од Звијезде града!
„Поздрав ти је Јакшићу Тодоре:
„Све ти друштво зове у сватове,
„Тебе куми Богом истинијем
„И нашијем светијем Јованом,
„Да му пођеш на вјенчано кумство,
„Да ти вјенчаш њега и ђевојку,
„Да ђевојке њему не отимаш,
„Његова је од прије ђевојка,
„И ето ти хиљада дуката,
„Што си дао његовој ђевојци.“
Погледа га Звијездић Иване,
Па је њему био бесједио:
„Нос’ те ђаво, Јанково копиле!
„Ја не могу сабље поганити,
„А сад би ти осјекао главу;
„Моје друштво мени у сватове,
„А ја не дам моје Иконије,

„Док је мене и на мени главе.“
Кад то зачу дијете Стјепане,
Довати се косната дората,
Па окрену пољем широкијем,
Оде право Јакшићу Тодору.
Тодору је право казивао,
Што говори Звијездић Иване.
Када зачу Јакшићу Тодоре,
Он узима своју Иконију,
Па приведе вранца виленога,
Иконију на врančића баци,
Привеза јој ноге испод вранца,
А привеза испод грла руке,
Виловиту вранцу бесједио:
„Хајде, вранче, на воду Трутину;
„Кад изиђеш у поље мезево,
„Живо пређи у Голеш планину,
„Причекај ме мало у Голешу.“
Рече ријеч дилбер Иконија:
„Ој Тодоре, драги господару!
„Ако знадеш Бога јединога,
„Не турај ме живу у Трутину,
„Веће мени осијеци главу.“
Вели њојзи Јакшићу Тодоре:
„Иконија, срце из њедара!
„Ако вранац буде среће старе,
„Под тобом ће вранац испливати,
„Изићи ће у Голеш планину;
„Причекај ме у Голеш-планини,
„Ако когођ дође од сватова,
„Те ти каже, да сам погинуо,

„Гони вранца Бијограду моме,
„Ја имадем девет мили брата
„И љепшијех и виших од мене,
„Ти обери, кога теби драго;
„А тако ми никога до Бога!
„Не ћеш с мене бити прокорена.“
Па удари вранца по сапима,
Оде вранац на воду Трутину;
Кад изиђе на мезево равно,
Како зв'језда преко ведра неба
Кроз хиљаду пролеће сватова,
Неко виђе, неко и не виђе,
Али виђе Звијездић Иване,
Па Иване тихо бесједио:
„Боже мили! чуда великога!
„Да ли соко пронесе лабуда,
„Да ли вранац Јакшића Тодора?“
Тодор чека за водом Трутином,
Па развија срмали дурбина,
Те угледа у Голешу вранца,
Па дружини бјеше говорио:
„О дружино, моја браћо драга!
„Сви једнога Бога помените,
„Добријех се коња приватите.“
Па посједе косната дората,
Право иде води на ћуприју
Пред чадора Звијездић-Ивана,
Па Ивану Божју помоћ даје;
Колико се ђида посилила,
Он Тодору 'вако говораше:
„Здраво да си, Јанково копиле!“

Проговори Јакшићу Тодоре:
„Богом куме, Звијездић-Иване!
„Кумим тебе Богом великијем
„И нашијем светијем Јованом,
„Кумим небо, над тобом које је,
„Земљу кумим, под тобом која је,
„Не отимај моје Иконије,
„Јер је моја од прије ђевојка;
„Дружину ти зовем у сватове,
„А ти пођи на кумство вјенчано,
„И ево ти хиљада дуката,
„Што си дао мојој Иконији."
Рече њему Звијездић Иване:
„Стани мало, Јанково копиле,
„Док се мога доватим ђогата."
Па он скочи на коња ђогина,
А потеже мача зеленога:
Десна му је прионула рука,
Он привати и лијевом руком,
Прионуше руке обадвије;
Сину сабља Јакшића Тодора,
Удари га по десном рамену,
Раздвоји га на коњу ђогату,
А ђогата на земљици црној,
Па он викну из грла бијела:
„Браћо моја, стотина сватова!
„Сад ударите кроз мезево равно."
Па он пусти својега дорина,
Ударише кроз равно мезево,
Покрај њега дијете Стјепане,
Како кога копљем удараше

Преко себе њега претураше.
Док су били у пољу мезева,
Три стотине глава осјекоше;
Грлом виче Јакшићу Тодоре:
„Немој брате, дијете Стјепане!
„Богу вала и светом Јовану,
„Кој' је њима повезао руке!“
У то доба у Голеш планину,
Стоји вранац на друму широку,
И на њему дилбер Иконија,
Па је скида Тодор са врančића,
Те је меће на коња дорина,
Свога вранца међу очи љуби,
Па се њему на рамена баци,
Право оде своме Бијограду
И одведе дилбер Иконију,
Право ј' води у Ружицу цркву,
Те се вјенча с њоме по закону;
Па написа књигу на кољену,
Те је шаље бијелу Будиму
На кољено госпођи краљици:
„Ој госпођа, Будимска краљице!
„Кад ти пођеш ћери у походе,
„Ти не иди Звијездић-Ивану,
„Већ ти хајде Јакшићу Тодору.“

95.

Ропство и женидба Јакшића Шћепана.

(из Бјелопавлића.)

Још зорица није заб'јелила,
Ни даница лица помолила,
Бијела је вила покликнула
Са Авале зелене планине,
Вила зове у Бијоград Стојни
По имену два брата Јакшића,
Јакшић-Митра и Јакшић-Шћепана:
„О Јакшићи, зло вам јутро било!
„Ал' чујете, ал' се не бринете?
„На Бијоград ударише Турци,
„Ударише Турци су три стране,
„И још ћу ви по имену казат':
„Ево прво Ћуприлијћ везире,
„За њим војске четрђест хиљада;
„А друго је паша од Видина,
„За њим војске тридесет хиљада;
„Треће паша с Новога Пазара,
„За њим војске двадесет хиљада;
„Ако ли ми вјероват' не ћете;
„Ви изађ'те граду на бедене,
„Па поглајте на поље широко
„Што је силне под Бијоград војске."
Кад то зачу Јакшић Димитрије,
Он поскочи на ноге лагане
И отиде граду низ чаршије,

Па изиђе граду на бедене,
Па погледа на поље зелено:
Боже мили, чуда и зламења!
Колико је поље Бијоградско,
Да ми падне капља од облака,
Нигђе не би на земљу паднула,
До на коња, али на Турчина,
На Турскога бијела шатора;
Колико се јунак препануо,
Од страха га ували грозница,
Па се натраг низ чаршију врати,
Оџаку је своме долазио,
Привати се коња и оружја,
И довати од града кључеве,
Па се тури коњу о рамена,
Нагна коња низ градске сокаке
Докле дође на врата од града,
Од града је врата отворио,
У вратима кључе оставио,
Па побјеже пољем широкијем
Крајем војске Ћуприлијћ-везира,
И побјеже у гору зелену.
Када соко у планину дође,
Ту му жарко огријало сунце
На студену воду Јахорику,
Ту је био јунак починуо,
А сам собом био говорио:
„Авај, Митре, главу изгубио!
„Буд утече јутрос уз планине,
„Чему брата остави својега,
„Брата свога, Јакшића Стјепана?“

Хоћаше се натраг повратити,
Ема Турци кавгу учинише,
На Бијоград Стојни ударише,
Ударише Турци су три стране:
Силна војска Ћуприлијћ везира
Ударила на врата од града,
Од града се не замеће кавга,
Нити пуче пушке ни лумбарде,
Ев' од града врата уграбише,
Ни би мртва ни би рањенога:
У Бијоград Турци улазише,
Па по граду веље јаде граде:
Робе робље, а сијеку главе,
Купе пусто Бијоградско благо,
Још су добра роба заробили,
Заробили Јакшића Стјепана,
Турци су га жива уватили
На ђогина коња под оружјем.
Колико је диван и угледан,
Не ћеше га изгубити Турци,
Но му вежу наопако руке,
А воде га под шатор везиру.
Кад ли дође момак пред везира,
Трипут му се свезан поклонио,
Љубио му руку и кољена,
Стаде везир роба сагледиват';
Кад га виђе и познаде дивна,
Велики му шемлук учинио:
Све истури од боја топове;
Па му везир одријеши руке,
И даде му коња и оружје,

Те се с њиме по ордији дичи.
Кад Бијоград Турци похараше,
Крену сила испод Бијограда,
Па окрену везир Ћупрелија
И његова веља силна војска.
А да видиш Јакшића Стјепана!
Јаше коња на прама везира.
Ал' да видиш силе од везира:
Не води га везир у Ћуприју,
Но га води у Стамбола града,
У Стамболу Отмановић-цару,
Да му царе роба честитује.
Кад је везир у Стамбола доша',
Под високе цареве сараје,
У цара је везир улазио,
Б'јелу му је руку пољубио,
Па је цару сјео уз кољено,
А за собом роба приводио,
Те код цара на диван изиђе,
Љубио му ногу и папучу,
И столове, ђе цар сједијаше.
Кад га царе виђе и познаде,
Код себе га сједе на сеџаду,
Па је њему царе бесједио:
„О јуначе, Јакшићу Стјепане!
„Потурчи се, Бог те не убио!
„Врћи ћу те велика везира,
„А везира Бошни на Травнику,
„Бићеш већил над седам везира,
„И даћу ти ћерцу за љубовцу,
„Држаћу те ка' и свога сина:

„Бошна моја мојој земљи глава,
„А ти ћеш бит' до мене свакоме.“
Но је цару Стјепан бесједио:
„Турски царе, од свијета главо!
„Нигда ти се не ћу потурчити
„Ни одрећи од крста мојега,
„Ни Христову вјеру похулити,
„Да ме сједнеш у твоје столове,
„Да ми подаш благо од свијета;
„Но за вјеру хоћу погинути.“
Кад то чуо царе од Стамбола,
Врло му се жао учинило,
Па истури на диван џелата,
Да изгуби Јакшића Стјепана;
Но је њему срећа добра била,
Е га не да Ћуприлијћ везире,
Но пред царем паде на диване:
„Не, за Бога, царе господаре!
„Не изгуби роба од Јакшића,
„Ето сам му дао вјеру тврду,
„Да га, царе, изгубити не ћу,
„Но га мене продај за динаре,
„Хоћу ти га премјерити благом,
„Све дукатом маџарлијом жутом,
„Да га водим у моју Ћуприју,
„И хоћу ти дати вјеру тврду,
„Да се хоће потурчит' за наго.“
То је њему срећа добра била,
У цара га везир одмолио
И цару га благом премјерио,
Поведе га везир у Ћуприју.

Када везир у Ћуприју дође,
На оџаку и дивану своме
Држи њега уз десно кољено,
Е га држи како своју главу,
На сваке га пробе удараше,
Не би ли га како преварио,
Не ће ли се јунак потурчити;
Држао га за годину дана;
Кад се пуна напуни година,
Сву господу покупио Турску,
Изведоше њега на диване,
Говоре му хоџе и кадије:
„Ој Шћепане, робе од Јакшића!
„Запов'јед је таква од везира,
„Да т' хоћемо данас потурчити,
„И даће ти ћерцу за љубовцу,
„Што је љепша од бијеле виле;
„Врћи ће те велика везира,
„А везира нз Нову Пазару,
„Ходи ће ти благо од мирије;
„Ако ли се потурчити не ћеш,
„Џелат ће ти главу изгубити.“
Ал' говори Јакшићу Шћепане:
„Фала вама, хоџе и кадије!
„Хоћу моју главу изгубити
„Ради крста и Богородице
„И закона од Христа мојега,
„А нигда се потурчити не ћу.“
Жао било Ћуприлијћ-везиру,
Па нареди крвава џелата,
Да изгуби зорна каурина;

Но је њему срећа добра била:
Бјеше паша из Нова Пазара,
Пред везиром паде на диване:
„Не, за Бога, Ћуприлијћ-везиру!
„А да ли му вјеру не зададе,
„Да му главу изгубити не ћеш?
„Но га продај мене за динаре,
„Хоћу ти га премјерити благом,
„Све дукатом жутом мацарлијом,
„Да га водим у Нову Пазару,
„И хоћу ти дати вјеру тврду,
„Како дође момак у Пазаре,
„Да се хоће потурчит' за наго.“
То је њему срећа прискочила,
Одмоли га паша у везира,
Прода му га за дукате жуте,
Поведе га у Нове Пазаре.
Како паша дође у Пазаре
На оџаку и дивану своме,
Али своју слугу зовијаше,
Зовијаше слугу Усеина:
„Усеине, вјерна слуго моја!
„На ти овог роба препродана,
„Хајде тамо на сараје доње,
„Па отвори дванаест одаја,
„У дван'есту остави јунака,
„А затвори врата дван'естора,
„Да не гледа сунца ни мјесеца
„Ни бијела данка ни јунака:
„Не ће ли се њему додијати,
„Не би ли се каур потурчио.“

Вјерна слуга слуша господара,
За б'јелу га руку доватио,
Поведе га на сараје доње,
Отворио дванаест одаја,
У дван'есту њега оставио,
Дванаест је врата затворио;
Ту га држа паша из Пазара,
Ту га држа по године дана,
Док се самом паши ражалило,
Па дозива Хајкуну ђевојку:
„Ћери моја, чисто злато моје!
„Послушај ме, што ћу рећи тебе:
„Хајде тамо на бердиван кулу,
„Па отвори два сандука жута,
„На се врзи ђузел одијело
„Од кадиве и жежена злата,
„Прегрни се чохом пазарлијом,
„Што је златном жицом премрежена,
„А у руке од злата јабуке,
„Под пазухо боцу трусовине,
„У коју су биља од планине;
„Е сам чуо, казивали су ми,
„Да то јесте вода заборавна:
„Ко с' умије и ко се напије,
„Своја ће му вјера омрзнути,
„Заборавит' своју породицу;
„Хајде тамо на сараје доње,
„Те отвори врата дван'естора,
„Како која ти отвориш врата,
„Све за собом затварај, Хајкуно,
„Док, Хајкуно, дођеш до Шћепана,

„Подај њему боцу трусовине,
„Да с' умије и да се напије,
„Не ћеш ли га како преварити,
„Не би ли се момак потурчио,
„Да те узме за вјерну љубовцу."
То Хајкуна једва дочекала:
Од ка' га је оком видијела,
Тешке су је муке попануле:
Преоноћ је на сну га гледала,
Преодан је грозница ватала;
Једанакак на ноге скочила,
На диван је кулу излазила,
Отворила два сандука жута,
На се тури ођело од дике:
Све кадиву и жежено злато,
Прекрила се чохом пазарлијом,
Што је златном жицом премрежена,
А у руку узима јабуку,
И под руку боцу трусовине,
У коју су биља од планине,
Па отиде на сараје доње,
Те одаје честе отвараше;
Како која врата отворала,
Све за собом тврдо затвараше,
Док Хајкуна дође до Шћепана,
А Божју му помоћ називала,
Скочи момак на ноге лагане,
Божју јој је помоћ приватио:
„Бог ми с тобом, пашина Хајкуно!"
Ал' Хајкуна њему бесједила:
„Ој Шћепане, очи моје црне!

„Б'јело ти је лице потавњело,
„Живот ти се веле испуцао
„У затвору паше баба мога;
„На ти боцу ову воде ладне,
„Да с' умијеш и да се напијеш.“
У руке је јунак доватио,
Ма јунак је и одвише мудар:
Њу уд'рио камену од зада [73])
А прикупи скуте од доламе,
Да га вода не дотакне ладна.
На њега се була расрднула,
Ал' се опет брже повратила,
Па са њиме игру заметаше,
Овако му била бесједила:
„Потурчи се, црне очи моје!
„Узми мене за вјерну љубовцу.“
Ал' јој вели Јакшићу Шћепане:
„О Хајкуно, за Бога једнога!
„Нигда ти се потурчити не ћу,
„Нит' ћу моју вјеру похулити,
„Ни Христови закон изгубити;
„Но сам радиј изгубити главу.“
На њега се була расрднула,
Ал' се опет брже повратила
И са њиме игру заметала,
А Шћепану ријеч бесједила:
„Ој Шћепане, обљуби ми лице.“
А тако јој Шћепан одговара:
„Турска було, јад те задесио!

---

[73]) „од *зада*“ значи од *зида*.

„Не може ми закон поднијети,
„Да каурин Турске буле љуби:
„Небо би се ведро растворило,
„А из неба паднуло камење,
„Убило би и мене и тебе.“
На њега се була расрднула,
Ал’ се опет брже повратила,
Па Шћепану ријеч бесједила:
„Ој Шћепане, очи моје црне!
„Не бих ти се млада покрстила
„Ни за какво благо од свијета
„До за твоју на рамену главу:
„Ако ћеш ми дати вјеру тврду,
„Да ме хоћеш узет’ за љубовцу,
„Ја се хоћу покрстит’ за наго;
„Да пашино благо покупимо,
„Да бјежимо Стојну Бијограду.“
Кад то чуо Јакшићу Стјепане,
Од земље је на ноге скочио,
Па јој пружи обадвије руке
И даде јој Божју вјеру тврду,
Да је хоће узет’ за љубовцу;
Па скочише на ноге лагане
И дванаест отворише врата,
Изидоше пред бијелу кулу,
Погледаше ка небу ведроме,
Ал’ на небу мјесец одскочио;
Уљегоше паши у сараје,
У одаје, ђе је благо било,
Три товара блага покупили;
Уљегоше у коњске подруме,

Те бирају хате четвртаке,
Три товара блага товарише,
Још два хата за се изабрали.
Јакшић Шћепан окрочи ђогина,
Ал' да видиш пашину Хајкуну!
У одаје паши улазила,
Пашину је сабљу доватила,
О којој су два гајтана златна,
А у њој је алем камен драги,
Ваља сабља по Нова Пазара;
Па изиђе пред сарајли кулу,
Даде сабљу на коња Шћепану:
„На ти сабљу, драги господару!
„Кад се тамо друмом затуримо,
„Ако би се ђегођ натурило,
„Да се с пута не макнеш грђему."
А Шћепан је ћорду припасао,
А ђевици ријеч бесједио:
„Јаши коња, за Бога, Хајкуно!"
А Хајкуна њему бесједила:
„Стани мало, моје очи црне!
„Да до паше у одају пођем,
„Да доватим диван-кабаницу,
„Што је пуста од жежена злата
„И по злату искићена дивно:
„Све стрелице и драго камење,
„Те се сија, као сунце жарко."
Кад изнесе диван-кабаницу
И даде је на коња Шћепану,
Тада була коња окрочила,
Побјегоше пољем од Пазара,

Једну ноћцу много прелазише,
Три б' конака ћирицијам' била:
Мркнуло је у Нове Пазаре,
А свануло више Бијограда.
Здраво Шћепан у Бијоград дође
И доведе Турску булу младу,
Набавио дван'ест калуђера,
Крстише је и зламеноваше,
И узе је за вјерну љубовцу.
То је било кад се и чинило,
Већ за славу Бога да молимо
И за здравље владике светога,
Амин, Боже, вазда те молимо!

96.

Женидба Јакшића Митра.

(из Сиња).

Дворбу двори богат у богата,
А сирома један у другога;
Јакшић Митар у војводе Јанка;
Не двори га, да дворбу издвори,
Нит' га двори, да му најам плати,
Већ да види његову сестрицу,
Да је види, и да је обљуби.
Дворио га девет годин' дана,
Кад десета година настала,
Не море је младе ни видити,
Камо л' ће је јунак обљубити;
Разболи се Митар дите младо,

Разболи се болом брез болести,
К њем' долази робиња дивојка,
Па је Митру она говорила:
„Што је теби, Митре дите младо?
„Која ти је голема невоља,
„Тере си се јунак разболио?“
А вели јој Митар дите младо:
„Кад ме питаш, робињо дивојко,
„Све ћу теби казивати право:
„Ево има девет годин' дана,
„Да ја дворим Јанка господара;
„Не дворим га, да дворбу издворим,
„Нит' га дворим, да ми најам плати;
„Већ, да видим његову сестрицу,
„Да је видим, и да је обљубим;
„Већ те молим, робињо дивојко!
„Састави ме с госпојицом твојом,
„А ја ћу те липо даровати:
„Даћу теби четвере аљине:
„Двој' од свиле, двоје од кадифе.“
Кад је било вечер по вечери,
Она Митру вечеру носила
И узела кључе од чардака,
Па га води госпоји дивојки,
Деветера врата отворала,
Док је Митра дивојки увела;
Кад дивојка Митра сагледала,
Овако је њему говорила:
„О радости, велика драгости!
„Душо моја, млад Јакшићу Митре!
„Љуби мене, колико ти драго,

„Пак ме води двору бијеломе.“
Љуби Митар гиздаву дивојку,
Љубио је до зоре бијеле.
Кад је била зора забилила,
Скочила се лијепа дивојка,
Скочила се на ноге лагане,
Паке иде у кулу бијелу,
Купи благо Јанка брата свога,
Пака иђе доли у подруме,
Те изведе два коња голема,
Себи једног, а Митру другога,
Па готове коња посидоше,
Пака биже горицом зеленом.
Кад у јутру јутро освануло,
Иђе Јанко у кулу бијелу,
Да обађе млад-Јакшића Митра,
Али Митра у кули не нађе;
Иђе к секи у чардаке горње;
Ал' му сестре у чардаку није;
Када оде коњим' у подруме,
Добри коња у подруму није;
Онда се је Јанко оситио,
Па је добра коња посиднуо,
Те за њима иђе у потрагу,
И стиже и на трећем конаку,
Па је Јанко Митру бесидио:
„О бора ти, млад Јакшићу Митре!
„Ако си ми сестру ти одвео,
„За што си ми благо ти однио?
„Благ' однио и коње одвео?“
А вели му Митар дите младо:

„Да мој шура, војевода Јанко!
„Сестру не би за бољег удао,
„Брез блага је не би ни удао;
„А имаде девет један дана,
„Да те дворим, војевода Јанко,
„Ја сам добра коња издворио.“
Онда му је Јанко говорио:
„Ајде с Богом, Митре дите младо!
„Пази мени драге сестре моје!
„На путу ти добра срећа била,
„А под ногам’ сви душмани твоји,
„Како коњу и плоче и чавли!“

97.

Јакшићима двори похарани.

Вино пију два брата Јакшића,
Јакшић Дмитар и Јакшић Богдане,
У Ужицу граду бијеломе,
Али њима ситна књига дође
Од онога града Бијограда:
„У зло сјели, два Јакшића млада!
„У зло сјели и вино попили!
„Када ваши двори изгореше,
„Стара мајка коњма прегажена,
„Одведени коњи из арова,
„Однешено благо из ризница,
„Одведена сестрица Јелица.“
Кад то чуше два Јакшића млада,
А скочише на ноге лагане,

Машише се коњма на рамена,
Отидоше право Бијограду,
Мало нашли у животу мајку,
Па је пита Јакшић Димитрија:
„Бога тебе, стара наша мајко!
„Тко попали наше б'јеле дворе?
„Тко је тебе коњма прегазио!
„Тко одведе коње из арова?
„Тко однесе благо из ризнице?
„Тко одведе сестрицу Јелицу?
„Какви коњи, какви ли јунаци?
„Куд одоше, на коју ли страну?“
Онда њима мајка одговара:
„Два Јакшића, а два моја сина!
„Врани коњи, а црни јунаци;
„Отидоше право низ Дунаво.“
Кад то чуше два брата Јакшића,
Прав' одоше у земљу Арапску,
Траже сестру три године дана,
А не могу ни да чују за њу;
Кад настала година четврта,
Онда вели Јакшић Димитрија:
„О Богдане, мој брате рођени!
„Хајде, брате, да се растанемо:
„Па ти иди право Бијограду,
„Виђи, јели наша жива мајка;
„Ја сам идем кроз земљу Арапску,
„Еда Бога, да ја сестру нађем!“
То рекоше, па се растадоше:
Оде Богдан натраг Бијограду,
Оде Дмитар кроз земљу Арапску,

А кад дође на воду Ступницу,
На њој нађе четири робиње,
Њима Дмитар Божју помоћ виче,
Оне њему добро приватише:
„Здраво да си, незнана делијо!“
Опет им је Дмитар говорио:
„Бога вама, четири ђевојке!
„Зават'те ми воде са Ступнице,
„Јер сам, душо, врло ожеднио.“
Оне њему онда бесједише:
„Бога тебе, незнана делијо!
„Можемо ти воде заватити,
„Али није здрава по јунаке;
„Већ кад воду Ступницу пријеђеш
„И кад будеш тамо кроз чаршију,
„Обазри се с десна на лијево,
„Велике ћеш дворе угледати,
„Покривени лимом и ђумишем,
„Око двора бакрена авлија,
„Пред капијом сребрна ћуприја;
„То су двори аге Арап-аге,
„Да би Бог да', остали му пусти!
„У њима је сестра Јакшићева,
„За онијем агом Арап-агом,
„Когођ путем кроз чаршију прође,
„Она носи студену водицу,
„Она поји по путу путнике
„А за здравље двају браће своје.“
Кад то чуо Јакшић Димитрије,
Он не тражи моста ни бродова,
Већ нагони коња на Ступницу,

А кад Дмитар дође у чаршију
И угледа Арапове дворе,
Он запјева танко гласовито,
У двору га сестра познавала,
Низ образе сузе прољевала;
Питала је Арапка заова:
„Што је тебе, снахо моја драга?“
Она њојзи тихо говорила:
„Не питај ме, моја заовице!
„Ево јунак пјева кроз чаршију,
„Као да је од мог вилаета,
„Мину мене жеља брата мога.“
А кад Дмитар на капију дође,
Он подвикну из грла јуначког:
„Изађиде, Арапагинице,
„Изнеси ми да с' напијем вина
„А тако ти до два брата жива!“
Умах га је сестра познавала,
Па изиђе к њему на капију,
Руке шире, у лице се љубе,
Жалосно га за вилает пита;
Не имаде да изнесе вина,
Извади му тридесет дуката:
„На ти, брате, тридесет дуката,
„Па ти иди механџији Јову,
„Па пиј, брате, вино до јацију,
„Овђе нема аге Арап-аге,
„Арап-ага довече ће доћи,
„Ја ћу њега љуто опојити,
„А капије не ћу затворити;
„А кад буде велика јација

„И зауче хоџе на џамијам',
„Дођи брате, ос'јеци му главу.“
Оде Дмитар механџији Јову,
Па он пије вино до јације;
А кад била велика јација,
Заучише хоџе на џамијам',
Уста Дмитар на ноге лагане,
Прав' отиде Арапову двору,
А кад јунак у авлију уђе,
Па погледа горе уз чардаке,
Ал' још сједи ага Арап-ага:
Вина пије с двома Арапчади,
Вино служи сестра Јакшићева,
Њој говори ага Арап-ага:
„Ој Српкињо, драга моја љубо!
„Ево има три пуне године,
„Како си се ти моја назвала,
„Што 'во никог од твог рода нема?
„Јал' не маре, јал' не чују за те.“
Онда она њему бесједила:
„О Бога ти, ага Арап-ага!
„Колико је небо од земљице;
„Толико је и мој род од мене.“
А то Дмитар и гледа и слуша,
Узе мача у десницу руку,
А буздован у лијеву руку,
А помену Бога јединога,
Прав' изиђе горе уз чардаке,
Ману мачем и десницом руком,
Арап-аги одсијече главу,
И пос'јече двоје Арапчади,

Онда му је сестра говорила:
„Немој, брате, овога малога,
„Жа' ми га је, ако је и црно.“
Дмитар му је дворе запалио,
Мајку му је коњем погазио,
И његово благо покупио,
Изведе му коње из арова,
Па на коње натовари благо;
Поврати му жалост за срамоту,
Па узима сестрицу Јелицу,
Па шњом бјежи на воду Ступницу;
А кад дође на воду Ступницу,
Ал' процвили Арапинче црно,
Онда вели Јакшић Димитрија:
„Дај ми, сејо, Арапинче црно,
„Хоће њега ујак забавити.“
Она даде Арапинче црно,
Узе њега Јакшић Димитрија,
Растави му главу и рамена,
Па га баци у воду Ступницу.
Онда му је сестра говорила:
„Рашта, брате, да од Бога нађеш?
„Жа' ми га је, ако је и црно,
„Јер сам њега од срца родила.“
Вели њојзи Јакшић Димитрија:
„Сестро, ћути, немој будалити;
„Боље ће те браћа удомити,
„Ђе ћеш бољи пород изродити,
„Нег' за оним Арапином црним;
„Од зла рода нек нема порода,
„Од зла псета нек нема штенета.“

98.

Дијоба Јакшића.

Мјесец кара звијезду даницу:
„Ђе си била, звијездо данице?
„Ђе си била, ђе си дангубила?
„Дангубила три бијела дана?“
Даница се њему одговара:
„Ја сам била, ја сам дангубила
„Више б'јела града Биограда,
„Гледајући чуда великога,
„Ђе дијеле браћа очевину,
„Јакшић Дмитар и Јакшић Богдане[74]).
„Лијепо се браћа погодише,
„Очевину своју под'јелише:
„Дмитар узе земљу Каравлашку,
„Каравлашку и Карабогданску,
„И сав Банат до воде Дунава;
„Богдан узе Сријем земљу равну,
„Сријем земљу и равно Посавље.
„И Србију до Ужица града:
„Дмитар узе доњи крај од града
„И Небојшу на Дунаву кулу;
„Богдан узе горњи крај од града
„И Ружицу цркву насред града[75]).
„О мало се браћа завадише,

---

[74]) Једни и овдје пјевају *Стјепана* мјесто *Богдана.*

[75]) Та црква и сад стоји у доњему граду, али не служи; него Турци држе у њој барут.

„Да око шта, веће ни око шта:
„Око врана коња и сокола:
„Дмитар иште коња старјешинство,
„Врана коња и сива сокола,
„Богдан њему не да ни једнога.
„Кад у јутру јутро осван̂уло,
„Дмитар узја вранца великога,
„И он узе сивога сокола,
„Пак полази у лов у планину,
„А дозива љубу Анђелију:
„„Анђелија, моја вјерна љубо!
„„Отруј мени мог брата Богдана;
„„Ако ли га отровати не ћеш,
„„Не чекај ме у бијелу двору.““
„Кад то зачу љуба Анђелија,
„Она сједе брижна, невесела,
„Сама мисли, а сама говори:
„„Што ће ова сиња кукавица!
„„Да отрујем мојега ђевера,
„„Од Бога је велика гријота,
„„А од људи покор и срамота;
„„Рећи ће ми мало и велико:
„„Видите ли оне несретнице,
„„Ђе отрова својега ђевера:
„„Ако ли га отровати не ћу,
„„Не см'јем војна у двору чекати.““
„Све мислила, на једно смислила:
„Она оде у подруме доње,
„Те узима чашу молитвену,
„Саковану од сувога злата,
„Што је она од оца донела,

„Пуну рујна наточила вина,
„Пак је носи својему ђеверу,
„Љуби њега у скут и у руку,
„И пред њим се до земљице клања:
„„На част теби, мој мили ђевере!
„„На част теби и чаша и вино,
„„Поклони ми коња и сокола.““
„Богдану се на то ражалило,
„Поклони јој коња и сокола.
„Дмитар лови цијел дан по гори,
„И не може ништа уловити;
„Намјера га пред вече нанесе
„На зелено у гори језеро,
„У језеру утва златокрила,
„Пусти Дмитар сивога сокола,
„Да ували утву златокрилу,
„Она му се не да ни гледати,
„Него шчепа сивога сокола
„И сломи му оно десно крило.
„Кад то виђе Јакшић Димитрије,
„Брже свлачи господско од'јело,
„Пак заплива у тихо језеро,
„Те извади сивога сокола,
„Па он пита сивога сокола:
„„Како ти је, мој сиви соколе,
„„Како ти је без крила твојега?““
„Соко њему писком одговара:
„„Мени јесте без крила мојега,
„„Као брату једном без другога.““
„Тад' се Дмитар бјеше осјетио,
„Ђе ће љуба брата отровати,

„Па он узја вранца великога,
„Брже трчи граду Бијограду,
„Не би л' брата жива затекао;
„Кад је био на Чекмек-ћуприју,
„Нагна вранца, да преко ње пређе,
„Пропадоше ноге у ћуприју,
„Сломи вранац обје ноге прве.
„Кад се Дмитар виђе на невољи,
„Скиде седло с вранца великога,
„Пак заврже на буздован перни,
„Брже дође граду Бијограду,
„Како дође, он љубу дозива:
„„Анђелија, моја вјерна љубо!
„„Да ми ниси брата отровала?""
„Анђелија њему одговара:
„„Нијесам ти брата отровала,
„„Веће сам те с братом помирила.""

99.

Опет дијоба Јакшића.

(из Црне горе).

Вино пију два брата Јакшића:
Јакшић Митар и Јакшић Шћепане;
А пошто се напојише вина,
Шћепану је Митар бесједио:
„Хајд', Шћепане, у лов да идемо;
„Јесам јуче био у планину,
„Ранио сам плавога јелена,
„Не ћемо л' га данас уфатити."

Но му Шћепан ријеч бесједио:
„Ја не могу ходит' планинама,
„Љуто ме је забољела глава.“
Митар скочи на ноге лагане,
Па он узе хрте и загаре,
Сам отиде у лов у планину.
А Шћепану љуба бесједила:
„Чујеш ли ме, драги господару!
„Одијели Митра брата свога,
„Ал' ће ти се замакнути љуба
„О конопцу у твоје дворове.“
Шћепан њојзи ријеч бесједио:
„Мучи љубо, срећу изгубила!
„С киме ћемо Митра одијелит',
„Кад он нема ни сестре, ни мајке,
„За љубу му ни помена није?“
Кад навече нојца долазила,
Али Митар из планине дође,
Њему Шћепан ријеч говорио:
„Ходи, Митре, да се дијелимо.“
Цикну Митар, како змија љута:
„А с ким ћеш ме, брате, одијелит'?“
Друга њему бити не могаше,
Но се браћа сташе дијелити,
И најприје овце дијељаху:
Шћепан узе првојагњенице,
Митру даје старе очупане;
Па стадоше дијелити благо:
Шћепан узе гроше и дукате
И на голо крупне талијере,
Митру даје паре и динаре;

Ту је Митар ријеч говорио:
„Узми, брате, честити ти били!
„Свакојако трговац нијесам.“
Кад стадоше дијелит' оружје:
Шћепан узе ново и свијетло,
Митру даје старо испрскало;
Ту је Митар ријеч говорио:
„Узми, брате, честито ти било!
„Свакојако делија нијесам.“
Од свашта му даје дијо криви.
Па с' ондолен Митар подигнуо,
И најави овце очупане,
Поведе их Звијезди планини,
Ту је Митар чардак направио,
И ту стаја за девет годинах,
На хиљаду овце укрдио.
А Шћепан је, Бог зна, опразнио,
Празан сједи, ништа не имаде,
Њему вјерна љуба говорила:
„О Шћепане, драги господару!
„Јес' ли чуо, како љуђи кажу:
„Ка' је Митар овце укрдио?
„Хајде узми коња и оружје,
„И отиди Митру на чардаку,
„Позови га у лов у планину,
„Нек запане Митар на путове,
„Ти му хајкни звјерад из планине,
„Нажени му срне и јелене,
„Не ће ли га јелен разбучити,
„Да ти буде пред љуђма исправа,
„Па његове ти дојави овце,

„Не бисмо л' се од рђе отели.“
То је Шћепан љубу послушао,
И отиде зеленом планином;
Кад се Митру примакнуо близу,
Али Митар у свијару свири,
У свијару брата помењује.
Кад то зачу Јакшићу Шћепане,
Он се јави Митру брату своме.
Скочи Митар, познаде Шћепана.
Руке шире, у лица се љубе,
И за братско питају се здравље.
Па су оњен нојцу боравили.
А кад свану и огрෙану сунце,
Отидоше у лов у планину,
Шћепан хајка, а Митар западе,
Нагна њему плавога јелена;
Но је Митру добра срећа била,
Од њега је јелен узбјегнуо,
На Шћепана брзо долазио,
Шћепан му се на пут учинио,
Но га јелен рогом доватио,
Грдну му је рану начинио,
Виде му се црне утробице,
Паде Шћепан насред друма пута;
К њему брзо Митар доскочио,
И пуштио крвцу од образах,
Па га бачи на плећи широке,
Донесе га својему чардаку,
Па с овацах саломи чактаре,
Брата бачи дору у рамена;
Њега ћера, а најави овце,

А све рони сузе од образах,
Докле дође на своје дворове.
А изљезе Шћепанова љуба,
Да сусрете господара свога;
Кад ђевера Митра угледала,
Од њега је главу занијела;
Унесе га Митар у дворове,
Па набави од мора ећима,
Свога брата од ранах извида.
Кад се Шћепан на ноге дигнуо,
Митру брату ријеч говорио:
„Ходи, Митре, да се осветимо!"
Па уватн вјереницу љубу,
Извади јој обје очи црне,
Па јој даде тојагу у руке,
Нека проси, да се љебом рани.

100.

Јакшићи кушају љубе.[76])

Пију вино два Јакшића млада:
Јакшић Митар и Јакшић Богдане;
А кад су се понапили вина,
Јакшић Богдан Митру бесједио:
„Јакшић Митре, мој мио брајане!

---

[76]) Ова је пјесма штампана у *Сатиру Рељковића,* али сам је ја слушао и у народу нашему, особито од једнога момчета из Ужичке нахије, од кога сам је овако преписао.

„Док ми, брате, скупа пребивасмо
„И мајка нам двори управљаше,
„Тад' се наши двори бијељеше,
„И гости нас често походише,
„Походише Сримјемски кнезови,
„И сам главом Српски цар Стјепане;
„А како се, брате, растадосмо,
„И љубе нам двори управљају,
„Тако наши двори потавњеше,
„И гости нас, брате, оставише,
„Не походе Сријемски кнезови,
„Нит' сам главом Српски цар Стјепане;
„Та с кога је? да од Бога нађе!“
Јакшић Митар брату бесједио:
„Јакшић Богдан, мој мио брајане!
„То је, брате, с твоје вјерне љубе,
„С Вукосаве, да од Бога нађе!“
То Богдану врло мучно било,
Пак је Митру тихо бесједио:
„Јакшић Митре, мој мио брајане!
„Ходи, брате, да кушамо љубе,
„Да видимо, ил' је с моје љубе,
„Ил' је моје, ил' је, брате, с твоје.“
Што рекоше, то и учинише:
Отидоше Богданову двору;
Богдан оде к љуби у тимаре,
Митар оста двору на пенџеру,
Да он слуша, што ће бесједити.
Јакшић Богдан љуби бесједио:
„Вукосава, моја вјерна љубо!
„Ја бих теби нешто бесједио,

„Али не знам, јели твоја вољa!“
Љуба њему тихо одговара:
„Господару, Јакшићу Богдане!
„Говор', душо, штогод ти је драго.
„Још ти нисам воље покварила,
„А ни сад ти покварити не ћу.“
Јакшић Богдан љуби бесједио:
„Вукосава, моја вјерна љубо!
„Краљ Будимски свога жени сина,
„Брата Митра зове у сватове,
„Митар иште коња и оружје,
„А и наше Турско одијело,
„И он иште седло оковано;
„Хоћу л' дати, моја душо драга?“
Љуба њему тихо одговара:
„Подај, душо, Јакшићу Богдане!
„Подај брату коња и оружје,
„И подај му Турско одијело,
„Још к отому седло оковано;
„Ја ћу дати твоју абајлију,
„Што сам теби код бабајка везла,
„Пак ти нисам за њу казивала,
„Јер је нисам била испунила,
„А сад сам је испунила златом:
„И даћу му ђердан испод врата,
„Један ђердан од жутих дуката,
„А други је од б'јелог бисера,
„Плести ћу [77]) му коњу усред гриве,
„Нека диче краљеве сватове.“

---

[77]) Мјесто *плести ћу* у говору би се казало *плешћу*.

Митар слуша двору на пенџеру,
Што говори госпођа снашица,
Од милина сузе прољевао,
Пак одоше до његова двора,
Богдан слуша двору на пенџеру,
Што ће Митар с љубом бесједити,
Митар иде двору у тимаре,
Пак бесједи својој вјерној љуби:
„О Милице драга госпођице!
„Ја бих теби нешто бесједио,
„Али не знам, јели твоја воља!"
Љуба њему тихо одговара:
„Говор', душо, штогод ти је драго."
Јакшић Митар љуби бесједио:
„О Милице, вјерна љубо моја!
„Краљ Будимски свога жени сина,
„Пак Богдана зове у сватове,
„Богдан иште коња и оружје,
„А и наше Турско одијело,
„И он иште седло оковано;
„Хоћу л' дати, моја душо драга?"
Ал' бесједи Милица госпођа:
„Кам' му коњи? поклали их вуци!
„Кам' оружје? однели га Турци!
„Кам' од'јело? остало му пусто!"
Кад је Митар р'јечи разумијо,
Увати је за грло бијело,
Како ју је лако уватио,
Обје очи на двор искочише;
Ал' прискочи Јакшићу Богдане,
Те он Митра за руку увати:

„Што ћеш, Митре? да од Бога нађеш!
„Ти погледај твоје соколиће:
„Ти ћеш себи бољу наћи љубу,
„Али њима никад не ћеш мајке;
„Не крвави твоју десну руку;
„А ми смо се већ растали, брате!“

101.

Женидба Јова Будимлије.

Кад се жени Будимлија Јова,
У Јаноку испроси девојку,
Племениту Јаночкињу Јану,
Пак се Јова млого поарчио,
Баш на перо три товара блага;
Ал' јунаку уда срећа била:
У који је данак испросио,
У онај се данак разболео,
Препроси је од Ердеља бане,
Пак се бане више поарчио,
Баш на перо пет товара блага;
Ал' и бану уда срећа била:
У који је данак испросио,
У онај се данак разболео;
Пак болују оба младожење.
Бога моли Јаночкиња Јана:
„Дигни, Боже, Будимлију Јову!
„А умори од Ердеља бана!“
Бог не слуша госпође девојке,
Већ он чини, што је њему драго:

Диже бана, не диже Јована.
Скупи бане господу сватове,
Те Јаноку оде по девојку.
Здраво бане дође до девојке,
И здраво се натраг повратио,
Кад су били прам' бела Будима,
Стала Јана, те гледа Будима,
Будим гледи, грозне сузе рони:
„О Будиме, велика жалости!
„Нисам рекла мимо тебе проћи,
„Већ сам рекла да у тебе дођем,
„Да ја шетам по тебе, Будиме,
„А да љубим Будимлију Јову."
Ал' то нико не чу од сватова,
До сам главом од Ердеља бане,
Па девојци тијо проговара:
„Ајде, душо, не жали Будима,
„Још је лепши Ердељ од Будима.
„А краснији од Јована бане."
Оде бане, одведе девојку,
По том прође три године дана,
Придиже се Будимлија Јова,
Пак се Јова куне међ' трговци:
„Браћо моја, Будимски трговци!
„Ја се, браћо, већ женити не ћу,
„Кад је моја одведена Јана."
Пак садеља танку шајку лађу,
Коју возе тридесет весала;
Накупова сваке трговине,
Понајвише сјајни огледала;
Узе с' собом тридесет момака,

Отиште се низ воду Дунаво,
Оде право под Ердеља града.
У суботу стиже под Ердеља,
У суботу, у очи недеље;
Кад у јутру освану недеља,
Рано ране седам девојака,
Да заите воде на Моришу;
Узе Јова седам огледала,
Те дарива седам девојака:
„Богом сестре, водоноше младе!
„Богом сестре, глас'те ме по граду!"
Њи је седам, а седам сокака,
Оде свака својијем сокаком,
Покликоше танко гласовито:
„О девојке саде испрошене!
„И невесте скоро доведене!
„Од како је Ердељ постануо,
„Није така трговина дошла,
„Ни видесмо лепшега трговца
„Што данаске у свету недељу."
А то слуша Јаночкиња Јана
Испред двора с висока чардака,
Десном руком загрлила бана:
„Ао бане, земљи господару!
„Живо ми је чедо под појасом;
„Или буде мушко, ил' девојка,
„Тебе ваља частити господу,
„А менека даром даривати,
„Мало ми је господскога дара,
„А у мене бела платна нема!"
Бан је љуби по господском лицу:

„Можеш, Јано, госпоћо разумна,
„Прекупити и сву трговину,
„Ал' не можеш боља господара."
Уста Јана рада и весела,
Све је руо венчано обукла,
И насула џепове дуката,
Узе с' собом тридест девојака,
Свакој даде по тридест дуката,
Те јој држе скуте и рукаве,
Скуте држе да се не опраше,
А рукаве да с' не круни злато;
Оде Јана на воду Мориша.
Далеко је угледао Јова,
Мало ближе пред њу ишетао;
Госпоћа му вишњег Бога назва:
„Божја т' помоћ, Будимски трговче!" —
„Да' Бог добро, госпоћо Ердељска!" —
„Дај, трговче, изнеси ми платна."
А беседи Будимлија Јова:
„Госпо драга од Ердеља града!
„Не могу ти износити платно,
„Јер је ваша земља песковита,
„Ветар дува, посипа пијеском,
„Те ми бело посипљује платно;
„Већ, госпоћо, ушетај у лаћу,
„Бирај платна, каквога ти драго."
Онда Јана ушета у шајку
И са шњоме тридест девојака,
Па говори Јаночкиња Јана:
„Тако т' Бога, Будимски трговче!
„Јеси ли баш местом на Будима?

„Да ли знадеш Будимлију Јову?
„Јели здраво, јел' се оженио?“
А беседи Будимлија Јова:
„Драга госпо од Ердеља града!
„Доиста сам местом из Будима,
„Знадем добро Будимлију Јову:
„Здрав је, госпо, није с' оженио.“
Кад то зачу Јаночкиња Јана,
Она просу сузе низ образе,
А од Јове заклања рукавом;
Јово прође на думен на шајку,
Пак повика тридесет момака:
„Браћо моја, тридесет момака!
„Не жал'те ми свилени једека,
„Ако мене Бог утећи даде,
„На част, браћо, сваком по девојка,
„Мене красна Јаночкиња Јана.
Кад то зачу тридесет момака,
Одсекоше свилене једеке,
Повезоше низ воду Мориша.
Ал' Јовану вишњи Бог помаже:
Ветар дува низ воду Мориша,
Већма носи Јованову лађу,
Нег' што возе тридесет весала.
Глас допаде од Ердеља бану:
„Зло ти вино, од Ердеља бане!
„Зло ти вино, а гора ракија!
„Тебе Јован одведе госпођу,
„И с госпођом тридест девојака.“
Скочи бане, кан' да се помами,
Добрије се коња доватио,

Под њим до три коња поцркаше,
На четвртом испореди с Јовом
На великој на скели Печварској;
Пак Јовану бане беседио:
„Врати, Јово, Јаночкињу Јану,
„Трипут ћу је дукати пресути,
„Све дукати, осим ситна блага.“
А беседи Будимлија Јова:
„Иди бане, једна луда главо!
„Што ће мене за Јану дукати,
„Кад је Јана сама од дуката?“ —
„Врати, Јово, Јаночкињу Јану,
„Живо јој је чедо под појасом.“ —
„Иди бане, једна луда главо!
„Ако ј' живо чедо под појасом,
„И код нас је родила пшеница,
„Не ће доћи Ердељу на рану.“ —
„Врати, Јово, тридест девојака!“ —
„Иди бане, једна луда главо!
„Не водим и, да робују мене;
„Већ и водим, да и разудајем.“
Онда Јана поче беседити:
„Врат' се двору, господине бане!
„Волим с Јовом по гори одити,
„Него с тобом по чардаку твоме,
„По чардаку, по дебелу ладу;
„Волим с Јовом црну земљу јести,
„Него с тобом бијелу погачу;
„Волим с Јовом с листа воду пити,
„Него с тобом слатку малвасију,
„Медовину из кондира златна!“

Оде Јово, одведе госпођу,
И с госпођом тридест девојака.
Када дође беломе Будиму,
Сваком момку даде по девојку,
Њему красна Јаночкиња Јана,
Те је венча себе за госпођу,
Големо је весеље чинио,
Од дан' до дан' читав месец дана;
И после су лепо живовали.
Не би чеда за годину дана,
Пак му роди мушко и девојку.

Поред све пажње поткрало се у овој књизи неколико малијех штампарскијех погрјешака; наштампано је:

На страни	62	у стиху	45	Ђачи	мјесто	Бачи.
»	82	»	29	не мојијем	»	не мој мојијем.
»	83	»	65	тунце	»	сунце.
»	399	»	381	Краљевића	»	Краљића.
»	400	»	422	повисока	»	повисоко.
»	406	»	170	прекрсио	»	прекрстио.
»	438	»	17	друмоме	»	друмове.
»	453	»	86	те	»	ти.
»	512	»	82	тетиву	»	за тетиву.
»	525	»	16	Жабљана	»	Жабљака.
»	526	»	49	нег'	»	њег'.
»	546	»	661	тевећели	»	те већили.
»	602	»	312	прокорена	»	прекорена.
»	633	»	119	кушију	»	кушају.

Штампарија Л. Соммера и др.

СРПСКЕ

НАРОДНЕ ПЈЕСМЕ.

КЊИГА ДРУГА.

На знање.

Имена г. г. пренумераната на све три књиге овога новог издања „Српскијех народнијех пјесама“ наштампаћеду се сва скупа у III. књизи, а онијем г. г. пренумерантима, који су се пренумерирали само на II. или I. књигу, послаће се у своје вријеме наштампани списак пренумераната [illegible], да би га сваки могао [illegible] својој књизи.

——◦◦◦——

У БЕЧУ,
у штампарији Л. Соммера и друга.
1875.

Осим овијех књига могу се код мене по назначеној цијени у Аус. вр. још слиједеће књиге Вукове добити: 1) „Српско-Њемачко-Латински рјечник“, најновије издање год. 1852, на великој 4-тини, 54 табака велики, ком. по 10 фор., 2) „Њемачко-Српски рјечник“, по 2 фор., 3) „Примјери Српско-Славенскога језика“, ком. по 1 фор., 50 нов. 4) „IV. и V. књига Српскијех народнијех пјесама“ (велике су IV. књ. 34 табака, са ликом кнеза Михаила Обреновића III., а V. књ. 35 табака), посебно ком. по 3 фор., а обје заједно за 5 фор., 5) „Српске народне приповијетке, II. умножено издање“ год. 1870, на великој 8-мини, 23 табака, ком. по 1. фор. 50 нов., 6) „Приправа за историју свега свијета ради дјеце“ по А. Л. Шлецеру, ком. по 60 нов.

Ана, удовица

Вука Стеф. Караџића

Landstrasse, Marokkanergasse Nr. 3,

in Wien.